

24 maj

Debatter m. m.

Onsdagen den 24 maj

Sid.

Svar på interpellation av herr Kaijser om byggande av en kanal mellan Uddevalla och Väneren	4
Lagförslag om församlingsstyrelse m. m.	7
Stöd åt konstnärlig, litterär och musikalisk verksamhet	30
Försäljning av kronoegendomen Runö gård	38
Om visst statsanslag till rökavvänjningskliniken i Stockholm	38
Förbättrad taxeringskontroll	41
Lönegradsplaceringen för vissa tjänster	74
Lönegradsplaceringen för vissa polismanstjänster	81
Statsmonopol på tillverkning av tobaksvaror, m. m.	83
Om rätt för barnmorska att använda sugklocka	94
Tillfälliga fastighetsbegränsningar för motorfordon	103
Särskilda åtgärder för det norrländska jordbruket och skogsbruket	109

Samtliga avgjorda ärenden

Onsdagen den 24 maj

Gemensamma omröstningar:	
ang. bidrag till Mariannelundsskolan	3
ang. anslag till främjande av lärlingsutbildning hos hantverks- mästare m. m.	3
Konstitutionsutskottets utlåtande nr 16, ang. förslag till lag om för- samlingsstyrelse m. m.	7

	Sid.
Statsutskottets utlåtande nr 118, ang. riksnämndens för ekonomisk försvarsberedskap framtida organisation och verksamhet m. m.	30
— nr 119, ang. försöksverksamheten med nioårig enhetsskola m. m.	30
— nr 120, ang. vissa organisationsfrågor inom skolväsendet m. m.	30
— nr 121, ang. stöd åt konstnärlig, litterär och musikalisk verksamhet, m. m.	30
— nr 122, ang. försäljning av viss kronoegendom	38
— nr 123, om visst statsanslag till rökavvänjningskliniken i Stockholm	38
Bevillningsutskottets betänkande nr 50, ang. förslag om förbättrad taxeringskontroll	41
Statsutskottets utlåtande nr 124, ang. anslag till Överståthållarämbetet och landsstaten, m. m.	74
— nr 125, ang. vissa tjänster vid kommunikationsverken	74
— nr 126, ang. lönegradsplaceringen för vissa tjänster m. m.	74
— nr 127, ang. lönegradsplaceringen för vissa polismanstjänster m. m.	81
Bevillningsutskottets betänkande nr 21, ang. tilläggsavtal med Frankrike för undvikande av dubbelbeskattning, m. m.	83
Andra lagutskottets utlåtande nr 49, ang. statsmonopol på tillverkning av tobaksvaror, m. m.	83
Bevillningsutskottets betänkande nr 53, ang. statsmonopol på tillverkning av tobaksvaror, m. m.	83
— nr 58, ang. ändring i tulltaxan, m. m.	94
— nr 64, ang. rätt till avdrag vid 1962 års taxering för avsättning till investeringsfonder för konjunkturutjämning	94
Bankoutskottets memorial nr 28, ang. ändrad lydelse av avlösningsbestämmelser för hos riksdagen tillfälligt anställda tjänstemän m. m.	94
— utlåtande nr 30, ang. den s. k. Uppsala-eddan	94
— memorial nr 31, ang. uppskov med behandlingen av vissa till bankoutskottet hänvisade motioner	94
Första lagutskottets utlåtande nr 40, ang. ändrad lydelse av 11 § lagen om trafikförsäkring å motorfordon	94
Andra lagutskottets utlåtande nr 38, om viss komplettering av barnmorskereglementet	94
— nr 48, ang. ändring i vägtrafikförordningen	103
— nr 50, ang. ändrad lydelse av 41 § sjömanslagen	109
— nr 51, ang. återföring av vissa enligt lagen om allmän sjukförsäkring m. m. fonderade medel	109
Jordbruksutskottets utlåtande nr 32, ang. särskilda åtgärder för det norrländska jordbruket och skogsbruket, m. m.	109
— memorial nr 34, ang. gemensam votering i fråga om anslag till Särskilt stöd åt det mindre jordbruket	117

Onsdagen den 24 maj förmiddagen

Kammaren sammanträdde kl. 10.00.

Företogs jämlikt § 65 riksdagsordningen omröstning över följande av statsutskottet i dess memorial nr 137, punkten 1, föreslagna samt av båda kamrarna godkända voteringsproposition:

Den, som i likhet med första kammaren vill, att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag på motionerna I: 119 och II: 156, till *Privatläroverk: Bidrag till vissa internatläroverk* för budgetåret 1961/62 anvisa ett förslagsanslag av 770 000 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren beslutat, att, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 119 och II: 156, till *Privatläroverk: Bidrag till vissa internatläroverk* för budgetåret 1961/62 anvisa ett förslagsanslag av 850 000 kronor.

Sedan efter given varsel kammarens ledamöter intagit sina platser och voteringspropositionen upplästs, verkställdes omröstningen medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 75;

Nej — 72.

Därjämte hade 1 ledamot tillkännagit, att han avstode från att rösta.

Efter det protokoll över omröstningen blivit uppsatt, justerat och avsänt till andra kammaren, ankom därifrån ett protokollsutdrag, nr 457, som upplästes och varav inhämtades, att omröstningen därstädes utfallit med 89 ja och 127 nej samt att båda kamrarnas sammanräknade röster befunnits utgöra 164 ja och 199 nej, vadan beslut i frågan blivit av

riksdagen fattat i överensstämmelse med nej-propositionen.

Anställdes jämlikt § 65 riksdagsordningen omröstning över följande av statsutskottet i dess memorial nr 137, punkten 2, föreslagna samt av båda kamrarna godkända voteringsproposition:

Den, som i likhet med första kammaren vill, att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag på motionerna I: 93 och II: 115, till *Främjande av lärlingsutbildning hos hantverksmästare m. m.* för budgetåret 1961/62 anvisa ett förslagsanslag av 1 552 000 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren beslutat, att, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 93 och II: 115 till *Främjande av lärlingsutbildning hos hantverksmästare m. m.* för budgetåret 1961/62 anvisa ett förslagsanslag av 1 823 000 kronor.

Sedan efter given varsel kammarens ledamöter intagit sina platser och voteringspropositionen upplästs, verkställdes omröstningen medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 75;

Nej — 73.

Efter det protokoll över omröstningen blivit uppsatt, justerat och avsänt till andra kammaren, ankom därifrån ett protokollsutdrag, nr 458, som upplästes och varav inhämtades, att omröstningen därstädes utfallit med 108 ja och 115 nej samt att båda kamrarnas sammanräknade röster befunnits utgöra 183 ja och 188 nej, vadan beslut i frågan blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med nej-propositionen.

Om byggande av en kanal mellan Uddevalla och Vänern

Justerades protokollen för den 17 innevarande månad.

Om byggande av en kanal mellan Uddevalla och Vänern

Herr statsrådet och chefen för handelsdepartementet **LANGE**, som tillkännagivit, att han hade för avsikt att vid detta sammanträde besvara herr Kaijsers interpellation om byggande av en kanal mellan Uddevalla och Vänern, erhöll ordet och anförde:

Herr talman! Herr Kaijser har i en interpellation frågat mig om jag är villig lämna en redogörelse för det nuvarande läget av frågan om en kanal mellan Vänersborg och Uddevalla, vilka utredningar som pågår och vilka utredningar som ytterligare anses erforderliga, innan frågan kan upptagas till definitiv behandling.

Med anledning härav får jag anförda följande.

En av 1957 års Vänerkommitté gjord framställning om utredning angående en kanal mellan Vänersborg och Uddevalla inkom till handelsdepartementet i november 1959. Sedan framställningen därefter varit föremål för remissbehandling, som avslutades i mars 1960, har ärendet vilat i avvaktan på resultaten av det arbete, som genom Götaälvskommittén pågår beträffande förutsättningarna för en fortsatt kanalförbindelse i Götaälvdalen med hänsyn till rasriskerna där. Götaälvskommittén, vars arbete blivit fördröjt, väntas numera framlägga ett betänkande under första halvåret 1962.

Frågan om vänerleden och de framtida kapacitetskraven på denna har nyligen aktualiserats genom en av Vätterdelegationen i april i år gjord framställning om utredning rörande utbyggnad av västgötaleden av Göta kanal, alltså kanalsträckan mellan Vättern och Vänern.

För att bättre kunna överblicka ifrågavarande projekt bör de frågeställningar, som upptagits av Vänerkommittén och Vätterdelegationen, först bli före-

mål för en samlad bedömning i transportekonomiskt avseende och även ses i ett större transportekonomiskt sammanhang. Det är därvid erforderligt att bl. a. söka klargöra hur de tyngre gods-transporterna mellan väner- och vätterområdena samt västkusten i framtiden kan komma att utvecklas och hur de bör fördelas mellan sjöfart, järnväg och landsväg för att det från samhällsekonomisk synpunkt fördelaktigaste resultatet skall nås. Avsikten är därför att inom kort ta upp frågan om att tillkalla särskilda sakkunniga för att utreda hithörande spörsmål.

Herr KAIJSER (h):

Herr talman! Jag ber att få till herr statsrådet och chefen för handelsdepartementet framföra mitt tack för svaret.

Jag delar uppfattningen att de av statsrådet i svaret omnämnda undersökningarna och utredningarna är nödvändiga för att man skall kunna bedöma frågan om kanalens byggande, och jag hoppas att tillkallandet av sakkunniga för den förebådade trafikekonomiska utredningen inte skall dröja länge.

För oss som verkar inom det område av landet för vilket sjöförbindelsen mellan Vänern och havet är en naturlig och betydelsefull trafikled är hela detta frågekomplex av mycket stor betydelse, och det av flera skäl. Jag skall nämna några få av dem, men jag skall inte ta upp någon mera ingående diskussion.

Vi är oroliga för rasrisken. Vi har under 1950-talet varit med om två ras. De medförde ett stopp i kanalförbindelsen, vilket vid vartdera tillfället beräknats kosta näringslivet drygt fyra miljoner, och dessutom kostade Surteraset cirka en miljon och Götaraset cirka tio miljoner för att ställa kanalen i ordning igen.

Den utredning som den s. k. Vänerkommittén gjort tyder på att rasriskerna är ganska stora och att de är större nu än tidigare. Den omständigheten att älvens naturliga rytm störs genom tre stora kraftverks strömbildande verkan och av propellersuget och annan sugverkan från den svällande båttrafiken

Om byggande av en kanal mellan Uddevalla och Vänern

med ökande fartygsstorlekar måste öka den normala erosionens inverkan på flodbädden. Särskilt vid de större fartygens passage har man direkt kunnat observera en ökad erosion. Markvibrationer, förorsakade av exempelvis tunga maskinanläggningar eller järnvägs- och tung landsvägstrafik, torde också ge en hållfasthetsnedsättande effekt i kvicklekorna.

Jag vet att vissa av de remissinstanser som yttrat sig över Vänerkommitténs utredning anser att riskerna för ytterligare ras överbetonats. Hur vanskligt det är att uttala sig om säkerhetsproblemen i Götaälvdalen belyses dock av ett yttrande som vattenfallsstyrelsen och väg- och vattenbyggnadsstyrelsen gemensamt avgav till kommunikationsdepartementet år 1952. Dessa myndigheter ansåg att det knappast vore motiverat att göra investeringar för en reservled i Nordre älv då »sannolikheten för ytterligare ras i Göta älv, liknande Surteraset, torde vara ganska liten». Fem år senare inträffade raset vid Göta. Sulfittaktiebolaget Götas industriområde hade några år före skredet undersökts av statens geotekniska institut som i ett utlåtande anförte bl. a.: »Någon risk för att området skall glida ut i Göta älv föreligger ej.»

Den pågående geoteknisk-geologiska undersökningen inom Götaälvdalen är enligt uppgift begränsad till sin omfattning, och det är ovisst om resultaten av undersökningen skall kunna läggas till grund för ett bedömande av frågan huruvida stabilitetsförhållandena i älvda-len medger utbyggnad av Trollhätteleden till samma djup som den föreslagna Uddevallaledens. Enligt vad som uppgivits skulle ett klarläggande av de geotekniska betingelserna för en sådan fördjupning kräva en synnerligen omfattande undersökning och dra betydande kostnader. Man kan alltså med skäl fråga sig om de resultat som Götaälvs-kommittén kan nå kommer att utgöra en tillräcklig grund för bedömandet av säkerhetsproblemen i älven vid en, efter vad det nu förefaller, inom en fömligen nära framtid nödvändig utvidgning av denna trafikled.

Vi inom det här området är nämligen oroliga för att den nuvarande trafikleden snart inte skall räcka till, detta alldeles oberoende av tillkomsten av en utbyggd västgötalinje. Den transporterade godsmängden har under hela 1950-talet med undantag av små recessioner 1952 och 1958 småningom ökat, och den var 3 019 000 ton 1960. Drygt hälften härav gäller gods från och till utlandet. Den nuvarande kanalens kapacitet har beräknats till mellan 4 och 4,5 miljoner ton. Det är klart att det är svårt att våga sig på en prognos, men den preliminära utredning som gjorts synes ha klarlagt att den praktiska kapaciteten av den nuvarande leden vid en fortsatt utveckling av nuvarande slag nu snart är nådd, kanske redan under detta decennium.

Vi tycker också att det är tråkigt att kanalens dimensioner är sådana att de missgynnar våra svenska fartyg i konkurrensen med utländska till följd av hos oss gällande bemanningsföreskrifter. Jag har tidigare här i riksdagen anfört några siffror som belyser detta, och jag skall upprepa dem.

I trafik mellan Sverige och utlandet gick 1938 cirka en femtedel av alla resor på utländska kölar, 1958 närmare tre fjärdedelar. År 1938 utgjorde tonalet av de utländska fartygen cirka en sjättedel av hela tonalet, 1958 cirka två tredjedelar. Av den transporterade godsmängden gick 1938 knappt en sjundedel på utländska kölar, 1958 48 procent och 1959 54 procent. För att skapa gynnsammare konkurrensförhållanden för den svenska rederinäringen inom detta exkvisit svenska farvatten är en ökning av kanalens dimensioner en förutsättning. Mot den nuvarande leden som tillåter fartyg om högst cirka 2 300 ton med full last skulle den föreslagna leden med projekterad högsta tillåtna djupgående på 6,5 meter möjliggöra en passage av fartyg om 5 000—6 000 ton. Detta skulle bereda helt andra konkurrens-möjligheter för vår handelsflotta än för närvarande. De större fartygen kunde därjämte möjliggöra lägre fraktkostnader, och det finns även andra trafikvins-

Om byggande av en kanal mellan Uddevalla och Vänern

ter att räkna med såsom eliminerade omlastningar, snabbare förbindelser med havet, omlandsökning o. s. v. Jag skall inte dröja vid det.

Vi vet att en utredning om Uddevallakanalen förordats av riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap. Den föreslagna kanalen synes riksnämnden ge större garanti mot faran för avbrott i krig än som är fallet med Trollhätteförbindelsen.

För den av kanalen mera direkt berörda delen av landet, kanske särskilt för Uddevalla stad, synes det vara av betydelse att inom rimlig tid få ett besked om kanalprojektets framtid. Enligt det uppgjorda förslaget skall kanalen gå genom markområden som det vore önskvärt att kunna exploatera därest kanalen ej kommer till stånd.

Ja, herr talman, det framgår av det sagda att man inom det område som berörs av kanalen ställer stora förhoppningar till detta projekt, men man är också på det klara med att det kräver en betydande ekonomisk insats. Den preliminära men dock ganska omfattande undersökning som gjorts ger vid handen att det är ett företag som på längre sikt skulle lämna stora nationalekonomiska vinster, vilka gör en statlig investering av ifrågavarande storlek förvarlig.

En ännu mera omfattande trafikekonomisk utredning torde dock vara en förutsättning för kanalens tillkomst. I förhoppning att de sakkunniga som skall företaga denna utredning snart skall få börja sitt arbete, vill jag ännu en gång tacka herr statsrådet för svaret.

Herr DAHL (s):

Herr talman! Ingen som sysslat med denna kanalfråga föreställer sig att det skulle vara en lätt match att komma fram till ett slutresultat och få detta projekt realiserat. Alla vi — och inte minst i Uddevalla — som varit med om den förberedande utredningen på privat initiativ har haft den uppfattningen, att när nu de berörda parterna så att säga satt i gång, bör man från statsmakter-

nas sida kunna fortsätta och snabbt lägga fram ett definitivt förslag.

Jag skall inte här gå in på de motiv, som herr Kaijser relaterat. Jag vill bara understryka en sak, som han påpekade beträffande Uddevalla. Meningen är ju, att kanalen till en viss del skall gå inom Uddevalla stadsområde, och det är avsikten, att en del slussar skall anläggas just inom detta område. Det är klart att med den hastighet med vilken Uddevalla expanderar och med de krav på markområden för bostadsbyggande och annat, som framställes, är det av största intresse för stadens styrande att så snart som möjligt få reda på huruvida det finns någon utsikt till att kanalprojektet skall realiseras.

Vi har redan då det har gällt både industri- och bostadsområden varit i ett dilemma, i det man inte kunnat tillmötesgå vederbörande, därför att man stått inför möjligheten, att den framtida kanalen skulle beröra de områden, som varit aktuella. På det sättet har en viss stagnation inträtt, och vi tycker givetvis, att detta inte kan få fortsätta hur länge som helst. Vi är emellertid mycket glada över, att statsrådet här meddelat att man nu tänker låta en sakkunnigkommitté utreda projektet. Jag vill bara skicka med den önskan, som vi har i Uddevalla, att denna utredning inte skall sträcka sig över flera år, utan att man snabbt skall komma till ett ja eller nej, så att vi vet, vad vi har att rätta oss efter vid planeringen i Uddevallaområdet.

Överläggningen förklarades härmed slutad.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 168, angående ny huvudorganisation för statens vattenfallsverk; och

nr 169, angående upphävande av avtal om breddning av järnvägslinjen Harmånger—Bergsjö.

Föredrogos och bordlades ånyo bevilningsutskottets betänkande nr 65.

Lagförslag om församlingsstyrelse m. m.

Föredrogs ånyo konstitutionsutskottets utlåtande nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om församlingsstyrelse m. m. ävensom i ämnet väckta motioner.

Till konstitutionsutskottets handläggning hade båda kamrarna den 7 april 1961 hänvisat en av Kungl. Maj:t till riksdagen avlåten proposition, nr 70, däri Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen antaga vid propositionen fogade förslag till

- 1) lag om församlingsstyrelse;
- 2) lag om införande av lagen om församlingsstyrelse;
- 3) lag om ändrad lydelse av 38 och 41 §§ lagen den 13 januari 1919 (nr 293) om ändring i kommunal och ecklesiastisk indelning; samt
- 4) förordning om ändrad lydelse av 30 § folkbokföringsförordningen den 28 juni 1946 (nr 469).

I sak hade propositionen i allt väsentligt anslutit sig till av församlingsstyrelsekommittén framlagt förslag. Endast på några punkter förekommo avvikelser från vad kommittén förordnat.

Sålunda hade i propositionen föreslagits, att lagstiftningen på ifrågavarande område skulle innefattas i en enda lag för hela riket.

Medan kommittén förutsatte, att den gemensamma kyrkostämman i vissa fall skulle bibehållas såsom beslutande organ, föreslogs i propositionen den gemensamma kyrkostämman helt avskaffad; församlingar skulle dock alltjämt äga tillsätta ett gemensamt kyrkoråd.

I fråga om de på kyrkorådet ankommande rent kyrkliga uppgifterna hade kommittén för sin del föreslagit, att dessa ej skulle angivas i den nya församlingsstyrelselagen på annat sätt än genom ett allmänt hållet stadgande om att rådet skulle ha omsorg om församlinglivet och med uppmärksamhet följa dess utveckling. I propositionen hade den ändringen vidtagits i kommitténs förslag, att kyrkorådets uppgift angäves vara att hava omsorg om församlinglivet

och verka för dess utveckling.

Kommittén hade beträffande arkivvården föreslagit bestämmelser, som anpassats efter motsvarande föreskrifter i kommunallagen, medan i propositionen föreslagits, att den gällande ordningen om förvaring av kyrkliga arkivalier skulle bibehållas.

Utformningen av besvärslagarna avveke i propositionen så till vida från kommitténs förslag, att besvär över kyrkokommunala beslut skulle anföras hos länsstyrelsen, som hade att inhämta domkapitlets yttrande före avgörandet.

Den nya lagen om församlingsstyrelse jämte följdförfattningar vore avsedd att i sin helhet träda i kraft den 1 januari 1963.

Det av Kungl. Maj:t framlagda förslaget till lag om församlingsstyrelse var i nedan angivna delar så lydande:

2 § 2 mom.

2 mom. Om Konungen för särskilt fall så förordnar, skall begravningsplats anskaffas eller vårdas av borgerlig kommun.

44 §

1 mom. Kyrkoherden är ledamot av kyrkorådet.

I annexförsamling må kyrkoherden för den tid övriga ledamöter invälas i rådet förordna i pastoratet tjänstgörande präst att i kyrkoherdens ställe vara ledamot av rådet. Om sådant förordnande skall kyrkoherden underrätta kyrkofullmäktiges eller kyrkostämmas ordförande.

Hava församlingar tillhörande olika pastorat gemensamt kyrkoråd, förordnar domkapitlet en av församlingarnas kyrkoherdar att vara ledamot i rådet och en annan att vid hinder för honom vara ledamot i hans ställe.

2 mom. Övriga ledamöter i kyrkorådet jämte suppleanter för dem väljas av kyrkofullmäktige eller, där sådana ej finnas, av kyrkostämman till det antal, som bestämmes av fullmäktige eller stämman. Antalet ledamöter, däri inbe-

Lagförslag om församlingsstyrelse m. m.
räknad ledamot som avses i 1 mom., må dock icke vara under fem.

Sker ej val av suppleanter proportionellt, skall tillika bestämmas den ordning i vilken suppleanterna skola inkallas till tjänstgöring.

3 mom. I kyrkoråd, som är gemensamt för två eller flera församlingar, bestämmes antalet ledamöter i rådet och det antal, som skall utses av varje församling, genom överenskommelse mellan församlingarna. Varje församling skall vara företrädd av minst en ledamot. Kunna församlingarna ej enas, bestämmer länsstyrelsen antalet ledamöter i rådet och det antal, som skall utses av varje församling.

45 §

I avseende å valbarhet till ledamot eller suppleant i kyrkorådet och verkan av valbarhetens upphörande ävensom rätt för vald ledamot eller suppleant att avsäga sig uppdraget skall vad i 10 § är stadgat om kyrkofullmäktig äga motsvarande tillämpning; dock må utom personer, som avses i andra stycket av nämnda paragraf, ej heller i församlingens tjänst anställd befattningshavare, som förestår någon rådet underställd förvaltning, utses till ledamot eller suppleant.

47 §

Av kyrkofullmäktige eller, där sådana ej finnas, av kyrkostämman utses bland ledamöterna i kyrkorådet en ordförande och en vice ordförande att tjänstgöra den tid, för vilken i 44 § 2 mom. avsedda ledamöter blivit invalda i rådet; dock skall kyrkoråd som avses i 42 § andra stycket inom sig utse ordförande och vice ordförande.

Underrättelse om dessa val, med angivande av de valdas namn och postadress, skall ofördröjligen insändas till länsstyrelsen för intagande i länskungörelserna samt till domkapitlet.

Äro både ordföranden och vice ordföranden hindrade att inställa sig vid sammanträde med kyrkorådet, äger rådet utse annan ledamot att för tillfället föra ordet.

69 § andra stycket

Innan förslaget till utgifts- och inkomststat uppgöres, skall kyrkorådet samråda med kommunens styrelse.

I samband med propositionen hade utskottet till behandling förehåft följande i anledning av propositionen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen:

motionerna inom första kammaren
nr 622, av herr *Larsson, Lars*, och herr *Gustavsson, Bengt*,
nr 644, av herr *Kronstrand m. fl.*,
nr 646, av herr *Helleblad m. fl.*,
nr 647, av herr *Johansson, Ivar, m. fl.*,
och
nr 650, av herr *Larsson, Thorsten, m. fl.*, ävensom

motionerna inom andra kammaren
nr 705, av herr *Svenungsson m. fl.*,
nr 746, av herr *Andersson* i Linköping *m. fl.*,
nr 760, av herr *Svenungsson m. fl.*,
nr 761, av herr *Hedin m. fl.*,
nr 762, av herr *Hedin m. fl.*,
nr 763, av fru *Johansson m. fl.*,
nr 764, av herr *Svensson* i Stenkyrka *m. fl.*,
nr 765, av herr *Nelander m. fl.*,
nr 768, av fru *Lidman-Frostenson m. fl.*,
nr 769, av herr *Gustafsson* i Kårby *m. fl.*,
nr 770, av herr *Edlund*, och
nr 771, av herr *Rimmerfors m. fl.*

I de likalydande motionerna I: 622 och II: 746 hade hemställts, att riksdagen för sin del måtte besluta, att kyrkoherde skulle jämsställas med den tjänsteman inom kommunen, som genom sin ledande ställning icke vore valbar till kommunens styrelse, samt att, därest detta yrkande icke vunne bifall, kyrkoherdes självskrivenhet som ledamot i kyrkoråd skulle utgå.

I de likalydande motionerna I: 644 och II: 761 hade föreslagits, att riksdagen vid bifall till förslaget om ny församlingsstyrelselag skulle företaga den ändringen, att nu gällande föreskrifter om kyr-

Lagförslag om församlingsstyrelse m. m.

koherdens självskrivnenhet som ordförande i kyrkorådet bibehölles.

I de likalydande motionerna I: 647 och II: 764 hade anhållits, att riksdagen vid behandling av propositionen nr 70 för sin del måtte besluta, att kyrkoherden, eller den hans ämbete förvaltade eller den präst inom församlingen som kyrkoherden därtill förordnade, skulle vara ordförande i kyrkorådet.

I de likalydande motionerna I: 650 och II: 769 hade hemställts, att riksdagen vid sin behandling av proposition nr 70, förslaget till lag om församlingsstyrelse, måtte besluta, att andra stycket § 69, om föreskrift för kyrkoråd att innan förslag till utgifts- och inkomststat uppgjordes samråda med kommunens styrelse, skulle utgå.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt,

A. att riksdagen — med förklaring att riksdagen funnit viss ändring böra företagas i det uti förevarande proposition, nr 70, framlagda förslaget till lag om församlingsstyrelse — i anledning av sagda proposition samt med avslag å motionerna I: 622 och II: 746, I: 644 och II: 761, I: 647 och II: 764, II: 763, I: 646 och II: 762, II: 770, I: 650 och II: 769, II: 768, II: 705 ävensom motionen II: 765, såvitt däri avsåges lagstadgande om villkor för överflyttande av vården om begravningsplats till borgerlig kommun, måtte för sin del antaga de i propositionen framlagda fyra lagförslagen med den ändringen i förslaget till lag om församlingsstyrelse, att 25, 39 och 40 §§ detta förslag erhöles under punkten angiven lydelse;

B. att motionerna

1. II: 760;

2. II: 771; samt

3. II: 765, såvitt däri avsåges förvaltningen av kyrkogård vara sockenkyrkan vore belägen,

måtte anses besvarade genom vad utskottet i utlåtandet anført och hemställt.

Den ändring i förslaget till lag om församlingsstyrelse, som utskottet i

punkten A förordat, gällde fråga om suppleanter för församlingsdelegerade. Enligt propositionens förslag skulle suppleanter icke förekomma för de delegerade vare sig i Stockholm eller anorstädes. Utskottet hade föreslagit, att suppleantinstitutionen skulle bibehållas för församlingsdelegerade i Stockholm.

Reservationer hade avgivits

A) avseende regleringen i 2 § förslaget till lag om församlingsstyrelse av frågan om *församlings kompetens*

av herrar *Sveningsson, Harald Pettersson, Hamrin* i Jönköping, *Svenungsson* och *Hedin*, vilka yrkat att 2 § 2 mom. skulle erhålla följande lydelse:

»Om Konungen för särskilt fall så förordnar, skall begravningsplats anskaffas eller vårdas av borgerlig kommun. Sådant förordnande må meddelas endast under förutsättning att församlingen samtyckt därtill.»;

B) avseende regleringen i 44 m. fl. §§ förslaget till lag om församlingsstyrelse av frågan om *kyrkoherdens ställning i kyrkorådet*

1) av herrar *Sveningsson, Hamrin* i Jönköping, *Svenungsson* och *Hedin*, vilka, under hänvisning till vad som anförts i de likalydande motionerna I: 644 och II: 761 samt I: 647 och II: 764, hemställt,

att 44 § i lagförslaget måtte erhålla följande lydelse:

»1 mom. Ordförande i kyrkorådet är kyrkoherden eller den hans ämbete förvaltar eller den präst inom församlingen som kyrkoherden därtill förordnar.

I annexförsamling skall där tjänstgörande präst föra ordet i kyrkorådet, när kyrkoherden eller den hans ämbete förvaltar ej är tillstädes.

Hava församlingar tillhörande olika pastorat gemensamt kyrkoråd, förordnar domkapitlet en av församlingarnas kyrkoherdar eller annan inom någon av församlingarna tjänstgörande präst att vara ordförande i kyrkorådet och en annan sådan präst att vid hinder för honom föra ordet.

Lagförslag om församlingsstyrelse m. m.

2 mom. Övriga ledamöter — — — till tjänstgöring.

3 mom. I kyrkoråd — — — varje församling», samt

att — under förutsättning av bifall till yrkandet i reservationen — kamrarna måtte till konstitutionsutskottet återremittera förslaget till lag om församlingsstyrelse och förslaget till lag om införande av lagen om församlingsstyrelse, såvitt avsåge 20, 33, 41, 46, 47, 48, 57, 61, 62 63 §§ förslaget till lag om församlingsstyrelse samt 6 § förslaget till lag om införande av lagen om församlingsstyrelse, i och för sådan omarbetning, som bleve följden av det sålunda fattade beslutet;

2) av herr *Alemyr*, vilken av angivna orsaker hemställt, att 44 § i lagförslaget måtte erhålla följande lydelse:

»1 mom. Ledamöter i kyrkorådet jämte suppleanter för dem väljas av kyrkofullmäktige eller, där sådana ej finnas, av kyrkostämman till det antal, som bestämmes av fullmäktige eller stämman. Antalet ledamöter, däri inberäknad ordföranden, må dock icke vara under fem.

Sker ej — — — till tjänstgöring.

2 mom. I kyrkoråd — — — varje församling», samt

att — under förutsättning av bifall till yrkandet i reservationen — kamrarna måtte till konstitutionsutskottet återremittera förslaget till lag om församlingsstyrelse och förslaget till lag om införande av lagen om församlingsstyrelse, såvitt avsåge 20, 33, 41, 45, 46, 47, 48, 57, 59 och 63 §§ förslaget till lag om församlingsstyrelse samt 6 § förslaget till lag om införande av lagen om församlingsstyrelse, i och för sådan omarbetning, som bleve följden av det sålunda fattade beslutet;

C) avseende regleringen i 45 § förslaget till lag om församlingsstyrelse av frågan om *villkoren för valbarhet till kyrkorådet*

av herrar *Sveningsson, Hedblom, Harald Pettersson, Larsson* i Luttra, *Hammar, Hamrin* i Jönköping, *Svenungsson* och *Hedin*, vilka yrkat, att 45 § skulle erhålla följande lydelse:

»Till ledamot eller suppleant i kyrkorådet må väljas endast den som är röstberättigad vid val av fullmäktige eller å kyrkostämma samt boende inom församlingen och uppnått tjugutre års ålder ävensom kan anses vilja främja församlingens liv.

I avseende å obehörighet att vara ledamot i kyrkorådet och verkan av valbarhetens upphörande ävensom rätt för vald ledamot eller suppleant att avsäga sig uppdraget skall vad i 10 § är stadgat om kyrkofullmäktig äga motsvarande tillämpning; dock må utom personer, som avses i andra stycket av nämnda paragraf, ej heller i församlingens tjänst anställd befattningshavare, som förestår någon rådet underställd förvaltning, utses till ledamot eller suppleant.»;

D) avseende regleringen i 47 § förslaget till lag om församlingsstyrelse av frågan om *utseende av ordförande och vice ordförande i kyrkorådet*

av herrar *Harald Pettersson* och *Larsson* i Luttra, vilka — under förutsättning att bestämmelserna angående kyrkoherdens självskriftenhet såsom ordförande i kyrkorådet upphävdes — yrkat, att 47 § skulle erhålla följande lydelse:

»Kyrkorådet utser inom sig ordförande och vice ordförande att tjänstgöra den tid, för vilken i 44 § 2 mom. avsedda ledamöter blivit invalda i rådet.»; samt

E) avseende regleringen i 69 § förslaget till lag om församlingsstyrelse av frågan om *samråd mellan borgerlig och kyrklig kommun*

av herrar *Harald Pettersson, Larsson* i Luttra, *Hamrin* i Jönköping och *Hedin*, vilka, under återopande av de skäl, som anförts i de likalydande motionerna I: 650 och II: 769, yrkat, att 69 § andra stycket skulle utgå.

Vid utlåtandet funnos därjämte fogade särskilda yttranden

1) beträffande *kyrkoherdens ställning* av herrar *Adamsson* och *Nilsson* i Östersund;

2) beträffande *samverkan i ekonomiska frågor*

av herrar *Sveningsson* och *Svenungsson*; samt

3) beträffande *tjänstgöringsperioden för de församlingsdelegerade i Stockholm*

av herrar *Hedblom* och *Svenungsson*.

Herr statsrådet **EDENMAN**:

Herr talman! Det förslag till ny lag om församlingsstyrelse som riksdagen skall behandla i dag utgör en av de sista etapperna i det stora arbete som varit inriktat på att modernisera kommunallagstiftningen i vårt land och ge våra skilda slag av kommuner tidsenliga och praktiska former för verksamheten. Helt naturligt börjades detta arbete med en reform av kommunallagen. År 1948 fick vi sålunda bl. a. de nuvarande bestämmelserna om den borgerliga kommunens kompetens, och år 1953 fullföljdes som bekant arbetet med att riksdagen antog en ny kommunallag som innehöll åtskilliga praktiska nyheter för den kommunala verksamheten. Sedan har vi på kommunallagsområdet också fått en ny kommunallag för Stockholm, en ny landstingslag, år 1956 en lag som jag personligen fäster stor vikt vid, nämligen skolstyrelselagen, samt slutligen också följande år en ny lag om kommunalförbund.

Innan dessa nu nämnda lagar blivit antagna påbörjades arbetet med att få fram också en ny lag om församlingsstyrelse. I direktiven för den kommitté som skulle utföra detta arbete, församlingsstyrelsekommittén, angavs att utgångspunkten för utredningen skulle vara att överensstämmelse borde råda i form och innehåll mellan de kyrkliga och borgerliga kommunalförfattningarna, i den mån inte sakliga skäl betingade skiljaktigheter. I synnerhet borde sådan överensstämmelse eftersträvas på de områden där ett mera principiellt ställningstagande låg till grund för den nya kommunallagens regler. Detta gällde bl. a. beträffande föreskrifter om valbar-

Lagförslag om församlingsstyrelse m. m.

het till kommunala uppdrag, jävsregler, besvärshästämmer och stadganden om kommunal fondbildning.

Det nya lagförslaget bygger enligt min mening på ett grundligt och noga genomtänkt arbete. Förslaget måste också anses vara i stort sett väl avvägt, och remissmyndigheternas ingående diskussion av förslaget har inte i någon mera väsentlig omfattning rubbat denna min uppfattning. Jag vill även framhålla att remissmyndigheterna i allt väsentligt varit mycket positiva till kommitténs förslag. Endast i ett par fall har jag en åsikt som avviker från kommitténs, och dessa avvikelser har jag redovisat i propositionen. Så är bl. a. fallet med lagstiftningsfrågan om kyrkorummets upplåtande, vilken jag funnit ha sådan kyrkorättslig karaktär att den inte kan lösas i förevarande sammanhang. Mitt intryck är eljest att man i några fall uttalat farhågor för att lagförslaget skulle innebära begränsningar i den kyrkliga verksamheten som — såvitt jag kan bedöma det — varken avsetts eller faktiskt kommer att inträffa. Tvärtom ger enligt min åsikt det nya lagförslaget kyrkan möjlighet att bedriva sin verksamhet i stort inom de gränser som för närvarande är uppdragna men under sådana nya former som motiveras av dagens krav på ett praktiskt och demokratiskt riktigt styrelsesätt. Inom den folkkyrka, i vilken såvitt möjligt bör gälla vårt nutida samhälles generella demokratiska regler, ger det nya lagförslaget möjlighet för lekmännen att utöva ett starkt inflytande på hur kyrkans arbete skall vara inriktat och att se till att de utdebiterade skattemedlen blir bäst använda.

Det kan tyckas att när det stora arbetet nu pågår med hur den framtida gestaltningen mellan staten och kyrkan skall vara utformad, bör inte en lagstiftning som den nu aktuella genomföras. Enligt min åsikt, som för övrigt grundar sig på riksdagens eget uttalande, bör emellertid detta omfattande arbete inte hindra nödvändiga praktiska men mindre genomgripande reformer på kyrkans område. Till en sådan reform

Lagförslag om församlingsstyrelse m. m.

hänför jag utan tvekan förslaget till en ny lag om församlingsstyrelse. — Det är alltså en praktiskt nödvändig reform.

Lagförslaget innehåller, förutom de nyheter jag tidigare nämnt och som ger kyrkokommunen i stort sett samma regler för verksamheten som den borgerliga kommunen, också en ny och klarare kompetensregel för den kyrkokommunala verksamheten. En sådan regel har önskats sedan länge. Jag har sökt ge regeln ett klart och bestämt innehåll både genom själva avfattningen och en utförlig kommentar i mitt anförande till statsrådsprotokollet. Jag är förvissad om att den inte bara skall undanröja de kompetenskonflikter mellan den borgerliga och kyrkliga kommunen som otvivelaktigt nu finns på sina håll utan också underlätta det framtida samarbetet mellan kommunerna.

Med anledning av de motioner som väckts beträffande spörsmålet vad församlingen äger stödja med utdebiterade medel vill jag framhålla att en verksamhet alltid är tillåten, om den uppfyller de syften som jag på ett tämligen ingående sätt redovisat i propositionen och som kan sammanfattas med att angelägenheten i fråga skall kunna inlemmas som ett naturligt led i kyrkans övriga verksamhet, ha en klart kristen inriktning och ett kristet syfte samt vara till sin karaktär otvetydigt ådagalagd i det enskilda fallet.

Vad gäller den speciella frågan om vem som skall ha vården om begravningsplatserna föranleder mig den gjorda motionen att uttala att det i praktiken väl bara kan bli fråga om att till den borgerliga kommunen överflytta vården av begravningsplatser som tillkommit på senare tid. Har platsen starka anknytningspunkter till det kyrkliga livet i övrigt bör självfallet vården vara kvar hos kyrkokommunen. Också i detta fall synes farhågorna vara överdrivna för att de religiösa synpunkterna inte skall bli tillräckligt beaktade.

I fråga om det nya kyrkorådet har starkt delade meningar kommit till synes både vid remissbehandlingen av kommitténs förslag och vid den hittills-

varande riksdagsbehandlingen. Personligen vill jag, herr talman, deklarera att det framlagda förslaget, som är av samma innehåll som kommitténs förslag, bär prägel av en kompromiss. Enligt min åsikt talar flera skäl för att också detta kommunala organ ges samma regler som gäller för den borgerliga kommunens styrelse. Det kan emellertid också hävdas att man inte utan vidare kan göra jämförelser med den borgerliga kommunen i detta fall. Jag har i propositionen utförligt redovisat de praktiska skäl jag funnit vara bärande för den, som jag anser, för de flesta acceptabla vägen att lösa förevarande problem. Förslaget synes enligt min åsikt inte binda ett framtida ställningstagande till frågan den gång då resultatet av den nu pågående utredningen om det framtida förhållandet mellan staten och kyrkan föreligger färdigt till bedömande. Jag vill således, herr talman, betona att det i dagens läge gäller att ta ställning mera till de praktiska fördelar och konsekvenser regeln om kyrkorådets sammansättning för med sig än till de principiella synpunkter på problemet som utan tvekan i och för sig kan anläggas. Detta har varit ett vägande skäl för mig då jag stannat för att förorda det av kommittén framlagda förslaget.

En nyhet, som jag personligen tillmäter mycket stor betydelse i lagförslaget, är reglerna för samfällighetsbildning. Viktigast är härvidlag att pastoraten blir självständiga kyrkokommunala enheter. Liksom på den borgerliga kommunala sidan har utvecklingen medfört behov av större ekonomiska enheter också på den kyrkliga sidan. Vissa investerings- och utgiftsbehov är av sådan storlek att en liten församling inte längre orkar med bördan. Jag kan som exempel nämna en större kyrkorestaurering. Jag finner det därför vara angeläget att församlingarna om möjligt går samman inom pastoratets ram till en total ekonomisk samfällighet. Just i pastoratet får vi nu en alldeles nyorganiserad kommunal bildning som med egna utdebiterade medel skall handha för kyrkan väsentlig fråga, nämligen avlöningsväsendet för präster

Lagförslag om församlingsstyrelse m. m.

och kyrkomusiker. Denna ekonomiska organisation kan med fördel utvidgas till att sköta all ekonomi som är beroende av utdebiterade skattemedel. I vissa, för att inte säga många, fall är det naturligt att församlingarna går samman i ändå större ekonomiska enheter, så att gränserna för en kyrklig samfällighet sammanfaller med den borgerliga kommunens. Jag vill endast nämna en stor fördel med en sådan kyrkokommunal bildning, nämligen att skattesatsen för församlingsskatten, inklusive den nya pastoratskatten, då blir lika för hela den borgerliga kommunens område.

En sådan samfällighetsbildning underlättar också i hög grad en annan angelägenhet, som utgör en nyhet i den nya lagen, nämligen det samråd i ekonomiska frågor mellan den borgerliga och den kyrkliga kommunen som förra årets riksdag enhälligt förordat. Det framlagda förslaget bygger härvidlag på den praxis som utbildats på flera håll och som befunnits i hög grad önskvärd också på andra håll men som av skilda orsaker visat sig svår att få till stånd. Jag vill nämna att arbetet på en enhetlig kompetensavvägning och budgetbehandling i Stockholm varit förenat med vissa svårigheter, fastän arbetet så småningom utmynnat i en uppgörelse mellan staden och församlingarna om enhetliga normer.

Den bärande idén i lagförslaget är att samrådet skall utformas efter vad som fordras i varje särskilt fall. Lagregeln har därför gjorts så kortfattad som möjligt, och det har överlämnats åt de berörda organen att själva bestämma under vilka former samrådet skall äga rum. Vid ett sådant samråd bör framför allt två frågor kunna lösas: först kan med utgångspunkt från lagbestämmelsen på området en gräns dras upp för de båda kommunernas kompetens i de enskilda fallen, och sedan kan aktuella utdebiterings- och investeringsbehov vägas emot varandra. Ett sådant samråd torde enligt min mening bli till stor nytta för såväl den kyrkliga som den borgerliga kommunen. Självfallet kan dock inte kommunerna genom faktiska överens-

kommelser ändra på den i lagen givna gränsen mellan kommunernas kompetens. Vad man kan göra är att man reglerar de olika gränsområden som finns och alltid måste finnas. Som ett praktiskt exempel kan jag just nämna den uppgörelse som träffats i Stockholm och som jag tidigare talat om.

Med dessa allmänna synpunkter på det nu framlagda lagförslaget har jag, herr talman, velat inleda dagens debatt i detta ytterligt viktiga ämne.

Herr SVENINGSSON (h):

Herr talman! Statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet har här anfört sina synpunkter på detta stora lagförslag för reglering av den kyrkliga kommunens verksamhet. Jag har inte mycket att invända mot vad statsrådet här uttalat. När det gäller detta förslag till ny församlingsstyrelselag måste man konstatera att även om det finns några reservationer så råder det i allmänhet en mycket stor enighet om att lagstiftningen för den kyrkliga kommunen bör anpassas till den borgerliga kommunallagstiftningen. Målsättningen har också varit inriktad härpå, som statsrådet nyss har framhållit. Samma förhållande förelåg när den nuvarande församlingsstyrelsen blev antagen. Det gällde då en anpassning till en tidigare lagstiftning för den borgerliga kommunen. Även om inte kyrkans tillvaro förändras på ett jämförbart sätt och ett liknande behov inte föreligger att så att säga följa med tidens rytm som i fråga om den borgerliga kommunen, bör ändå, som här har uttalats, den kyrkliga lagstiftningen moderniseras och anpassas till nyare former för kyrklig verksamhet.

Som jag redan har anfört är några reservationer knutna till utskottets utlåtande. Jag skall med några ord beröra de reservationer vilka jag har anslutit mig till.

Den med A betecknade reservationen gäller i vilken mån församlingens kyrkogård skall vårdas av den kyrkliga resp. den borgerliga kommunen. Enligt den kungl. propositionen och utskottets för-

Lagförslag om församlingsstyrelse m. m.

slag skall anskaffandet och vården av begravningsplats vara en församlingens angelägenhet. Men i lagens 2 § 2 mom. är det utsagt — att om Konungen så förordnar skall begravningsplats kunna överföras till den borgerliga kommunen. Såväl departementschefen som utskottet stryker i bestämda ordalag under att anskaffandet av begravningsplats och vården av den kan överlätas till den borgerliga kommunen endast när särskilda skäl härtill är, och utskottet tillägger att ett sådant överflyttande skall ske under iakttagande av tillbörlig pietet. Utskottet stryker också under att en sådan överflyttning av begravningsplats måste anses utesluten när kyrkogården ligger omkring sockenkyrkan. Uttrycket sockenkyrkan har utskottet ansett vara inte bara ett uttryck för kyrkan i en landsbygdssocken utan även för kyrkan i staden, köpingen eller var den än har sin plats.

Vi reservanter delar här ganska långt vad utskottet skrivit, och vår reservation på denna punkt innehåller bara den ändringen att Kungl. Maj:t skall ha befogenhet att besluta om församlingens kyrkogård endast när församlingen givit sitt medgivande härtill. Vår reservation på denna punkt är i överensstämmelse med kyrkomötets ställningstagande 1957, när kyrkomötet yttrade sig över förslaget.

Reservationen B gäller kyrkoherdens ställning i kyrkorådet. Enligt gällande lag om församlingsstyrelse har kyrkoherden i församlingen den ställningen, som säkert alla känner till, att han eller den hans ämbete förvaltar är självskriven ordförande i kyrkorådet. Departementschefen och utskottet flyttar bort kyrkoherden från den uppgiften, han blir bara självskriven ledamot och kan som sådan givetvis väljas till ordförande, varvid detta ordförandeval skall företas av kyrkofullmäktige. En ordning med gammal tradition skall alltså inte gälla längre.

Förslaget motiveras med att man vill uppnå likställighet med kommunallagen. Men genom att kyrkoherden förblir självskriven ledamot blir inte likställig-

heten med den borgerliga kommunen fullständig. Säkert har det funnits en del intresse att flytta bort kyrkoherden även som självskriven ledamot, men man har ansett att gällande kyrkolag inte ger tillåtelse till detta.

År 1930 ansåg man det vara kyrkolag att kyrkoherden var självskriven ordförande i kyrkorådet, trettio år senare är det kyrkolag att han bara är självskriven ledamot. Vi reservanter har den meningen att anpassningen mellan kommunallagen och församlingsstyrelselagen inte kan drivas hur långt som helst. Jämförelse paragraf för paragraf kan inte ske av den orsaken, att någon motsvarighet till den ställning och uppgift som kyrkoherden eller församlingens präst har i den kyrkliga organisationen inte finns och aldrig kommer att finnas i den borgerliga kommunen. Reservanterna vidhåller således den uppfattningen att det inte skall göras någon ändring. Kyrkoherden skall ha samma självskrivna ordförandeställning som tidigare.

Denna reservation, B 1, står, liksom den med A betecknade, i överensstämmelse med kyrkomötets ställningstagande 1957.

Jag kan inte riktigt dela statsrådets uppfattning att vad statsrådet och utskottet här föreslagit bara är ett praktiskt förslag. 1957 uttalade kyrkomötet bl. a. att församlingsvården beror i allt väsentligt på prästens initiativ och på hans rätt att genomföra dem. Med hänsyn härtill synes kyrkoherdens plats i rådet såsom ordförande vara självskriven. Denna självskrivna enhet är icke enbart grundad på tradition, den är även betingad av sakliga skäl. Den utgör ett rationellt inslag i kyrkorådets organisationsform och ingår som ett led i strävan att främja kyrkorådets väsentligaste uppgift, församlingsvården.

Kyrkomötet hävdade vidare den uppfattningen, att den andliga vården i församlingen och de materiella frågorna som handläggs har ett så nära samband med varandra, att även av den orsaken bör kyrkans tjänare ha kvar sin självskrivna ställning.

Lagförslag om församlingsstyrelse m. m.

Det kan även åberopas vad som var huvudargumentet i denna fråga när riksdagen antog 1930 års lag om församlingsstyrelse. Vid detta tillfälle anfördes såväl i den kungl. propositionen som i konstitutionsutskottets utlåtande att ordförandeskapet i kyrkorådet bör tillkomma kyrkoherden i kraft av hans ämbete, på grund av hans särskilda uppgift och bestämda uppdrag att betjäna församlingen med Guds ord.

Vår nuvarande ärkebiskop gjorde i debatten på kyrkomötet 1957 i denna fråga följande uttalande: »Man skulle kunna säga att det självskrivna ordförandeskapet markerar det huvudansvar, som pastor har och som inte kan överflyttas på lekmännen inom kyrkorådet. Vidare kan man säga att det garanterar att kyrkorådets arbete inriktas på församlingvården och att det blir en samordning inom denna. Kyrkoherdes självskrivnenhet är icke någonting, som är enbart grundat på tradition, utan en anordning som betingas av starka sakliga skäl.» Ärkebiskopen framhöll vidare att kyrkorådets ledamöter numera direkt engageras för aktiva insatser och att detta är en levande och lovvärd utveckling, som i pastorns självskrivna ordförandeskap har en av sina förutsättningar, och att församlingsstyrelsen här i förhållande till kommunstyrelsen har ett särmerke som inte kan tagas bort utan men för församlinglivet.

När man här åberopar att kyrkoherdens självskrivna ställning skall försvinna därför att den inte står i överensstämmelse med den kommunala självstyrelsen så är uttrycket kommunal självstyrelse ett uttryck som använts i tid och otid, ett uttryck som både brukas och missbrukas. Visst är vår kommunala självstyrelse något av stort värde, men det skulle inte vara svårt att finna mycket i vårt kommunala liv som inte bygger på den kommunala självstyrelsens principer. Det finns också många sammanhang där inte det beslutande organet väljer ordförande utan där självskrivnenheten eller ett utnämningförfarande finns kvar och används.

För att ta något riktigt jordbundet

som jämförelse kan man peka på lantbruksnämnderna och hushållningssällskapen, där det i lag är föreskrivet att landshövdingen i respektive län skall vara ordförande, och detta är inte något som bygger på gammal tradition utan på författningar från senare tid.

Personligen anser jag att man genom vad som här föreslås om kyrkoherdens ställning i kyrkorådet plockar bort ännu en bit — man har tagit många sådana tidigare — av det förtroende och den ställning som kyrkans tjänare har haft under långa tider, och troligt är att de höga värden som kyrkan har att värna om och förvalta blir lidande på den ordning man här avser att införa.

Vad beträffar den med C betecknade reservationen rör den frågan om villkor för valbarhet i kyrkorådet. I nu gällande lag är stadgat ett den som skall väljas till ledamot i kyrkorådet skall anses »vilja främja församlinglivet». Denna bestämmelse är i den nya lagen borttagen. Det kan vara riktigt, som utskottet har sagt, att denna bestämmelse har saknat praktisk betydelse då den bara kan betraktas som ett uttalande och en rekommendation. Även om så är anser vi att det skulle ha haft ett värde om denna bestämmelse hade överförts till den nya lagen.

Utskottet finner det självfallet att endast sådana personer som har intresse för församlingens utveckling inväljes i kyrkorådet. Man kan befara att detta uttalande kommer att ha en ännu mindre betydelse än det, som tidigare gjorts och kanske i framtiden vid valtillfällena blir ett önsketänkande och inte mer.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationerna betecknade med A, B 1 och C.

Till sist, herr talman, vill jag nämna att jag tillsammans med herr Svenungsson i andra kammaren har ett särskilt yttrande fogat till utskottsutlåtandet, som gäller kyrkorådets skyldighet att i ekonomiska frågor vid upprättandet av utgifts- och inkomststat samråda med den borgerliga kommunen. Efter det uttalande som vi var med om i kon-

Lagförslag om församlingsstyrelse m. m.

stitutionsutskottet så sent som vid höst-riksdagen förra året och på vilket uttalande denna bestämmelse om samråd är grundat, har vi ansett att vi inte har kunnat yrka avslag på vad som här har föreslagits. Så länge som detta samråd bara sker under de former som lagtexten föreskriver och är av informativ karaktär, så har vi intet att invända här emot.

Med hänsyn till att det så många gånger har förts fram förslag om att kyrkans ekonomiska angelägenheter skall läggas under den borgerliga kommunen vill vi redan vid denna tidpunkt säga ifrån att vi inte vill vara med om en sådan ordning, då detta utan minsta tvekan skulle vara något för kyrkan ytterst olyckligt. Jag hoppas emellertid att vad som i dag föreslås bli stadgat om samråd inte skall bli inledningen till något annat.

Även om meningarna är delade på några punkter i detta utskottsutlåtande och vilket beslut det än blir på dessa punkter, vill jag sluta med att även uttala den förhoppningen att denna nya lag skall bli till gagn för kyrkans sak och på ett värdigt sätt bidra till att föra våra kristna ideal och vårt så rika kristna arv vidare framåt.

Herr LARSSON, LARS, (s):

Herr talman! Vid föregående års riksdag behandlades en motion vars syfte var att ge de beslutande och förvaltande organen inom den kyrkliga kommunen ett mera påtagligt stöd från valmännen inom den än vad som nu är fallet. Motionärerna ville avveckla kyrkofullmäktigeinstitutionen och låta medborgarna utöva sitt inflytande via kommunal- och stadsfullmäktige, under vilka särskilda berednings- och verkställighetsorgan avseende den kyrkliga förvaltningen skulle lyda.

Konstitutionsutskottet kunde hänvisa till utredningen »kyrka—stat», som i sitt arbete kommer att ta upp hithörande problem, och ansåg att frågan om ett ökat inflytande från valmännens sida och samtidig effektivisering av förvalt-

ningen under den tid utredningen pågår borde kunna lösas inom ramen för gällande organisation. Den redan i fjol förutsedda propositionen om förslag till ny lag för församlingsstyrelse ansågs därvid bl. a. kunna ge vissa möjligheter till förbättringar.

Förhoppningarna i detta avseende har heller inte svikits. På en principiellt väsentlig punkt har jag och medmotionärer i denna och andra kammaren dock framlagt förslag som avviker från propositionen.

Det gäller frågan om kyrkoherdes ställning inom kyrkorådet, där han för närvarande är självskriven ordförande och föreslås bli självskriven ledamot. Där menar vi motionärer att han liksom övriga församlingsmedlemmar bör vara valbar men att hans ställning som självskriven ledamot bör tagas bort ur lagen.

Bakom detta ställningstagande finns den principiella ståndpunkten att ett demokratiskt arbetande organ inom den allmänna förvaltningen icke bör ha på förhand självskrivna ledamöter, vilket verkar inskränkande på den beslutande församlingens fria val.

Inom de borgerliga kommunernas organ har de självskrivna ledamöterna tagits bort allteftersom författningarna omarbetats. Kyrkoherden var självskriven ledamot i folkskolestyrelsen till år 1930 och i styrelse för allmänt läroverk, högre kommunala skolor och yrkesutbildande skolor t. o. m. år 1958. I barnavårdsnämnden skulle t. o. m. år 1960 bl. a. en i församlingstjänst inom kommunen anställd ordinarie präst vara ledamot. Från i år finns inga självskrivna ledamöter i denna nämnd.

De motiv som skulle tala för det nu framlagda förslaget att bibehålla privilegiet så till vida att man låter kyrkoherden vara självskriven ledamot i kyrkorådet är såvitt det framgår av handlingarna främst två. Utredningskommittén har anfört bl. a. följande: »Ehuru prästens medinflytande är av särskild betydelse, då det gäller kyrkorådets rent kyrkliga verksamhet, är det knappast motiverat att göra någon inskränkning i prästens medverkan i fråga om de

Lagförslag om församlingsstyrelse m. m.

övriga ärenden, som rådet har att handlägga.» Kommittén har sålunda icke bortsett från tanken att prästens obligatoriska medlemskap i rådet kan vara diskutabelt men framhåvt den kyrkliga verksamheten. För det andra råder osäkerhet inför om man genom ett sådant beslut som motionärerna förordat skulle beskära prästprivilegierna.

Det först anförda motivet måste enligt min uppfattning mötas med tre invändningar. Den första kan tagas från motivet till 1930 års förändring, då kyrkoherden icke längre kom att vara obligatorisk ordförande i det beslutande organet. Den förändringen motiverades med »församlingens fria valsätt påfordrades av det åskådningssätt som på författningslivets övriga områden brutit igenom». I dag väger det argumentet ännu tyngre.

Den andra invändningen kan tagas ur departementschefens uttalande om kyrkorådets ställning: »Delade meningar råder inte om att kyrkorådet bör inta en central och ledande ställning inom församlingslivet. Enligt min uppfattning måste en väsentlig förutsättning för denna kyrkorådets arbetsuppgift vara, att rådet kan överblicka församlingens ekonomiska situation och utforma verksamheten inom ramen för tillgängliga medel.» Detta måste betyda att för att kunna fylla sin funktion som församlingens vårdande organ framhåves som väsentligt rådets uppgift som ett kyrkokommunalt organ. I det avseendet är obligatoriskt medlemskap i rådet föga förenligt med principerna för kommunal självstyrelse.

För det tredje borde väl prästens ledning av församlingslivet, sådant det kan utformas av och inom kyrkorådet, få en starkare ställning inom församlingen om han, som vald ledamot av kyrkorådet, kunde hävda sin mening och framföra sina åsikter och icke som nu forma sin rätt på privilegier om vilka full klarhet ej råder. Visserligen finns angivet i 1723 års privilegieurkund »att kyrkoherden med några av de förnämsta uti församlingen och kyrkans sexmän må uti sockenstugan sammanträda». Men att ut-

ifrån den rättigheten dra slutsatsen att självklarhet som ledamot i kyrkorådet skall råda år 1964, syns mig svårt att bevisa. I kyrkomöteskommitténs år 1955 avgivna betänkande redovisas i åtta punkter de ännu kvarstående privilegierna. Inget av dessa tangerar här berörda problem.

Jag kan därför inte vid utformningen av lagen till församlingsstyrelse acceptera att en i annan kommunal förvaltning självklar regel om fullmäktigeförsamlingens fria rätt att välja ledamöter i beredande, förvaltande och verkställande organ begränsas på sätt som nu föreslås.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till den reservation som avgivits under punkten B 2 av herr Alemyr.

Herr ELMGREN (s):

Herr talman! Tillåt mig att börja med att säga några ord i anslutning till vad ecklesiastikministern anförde då han presenterade föreliggande förslag till lag om församlingsstyrelse.

Det är uppenbarligen ett betydelsefullt arbete som har utförts när den kyrkliga lagstiftningen nu anslutits till den kommunallagstiftning som vi fick 1953. Jag finner det förslag som ecklesiastikministern framlagt vara synnerligen väl avvägt. Ecklesiastikministern har, som han själv sade, inte funnit det lämpligt att i detta sammanhang ta upp den mest kontroversiella frågan, nämligen upplåtelsen av kyrkorum, utan han har skjutit över den till annat tillfälle. Ecklesiastikministerns handläggning av hela problemkomplexet är enligt min mening synnerligen förtjänstfull. Han har kommit fram till väsentliga förbättringar, i synnerhet då det gäller gränserna för församlings kompetens. I den fråga som här tycks vara mest kontroversiell, nämligen frågan om kyrkoherdens ställning, har ecklesiastikministern följt den kompromiss som församlingsstyrelsekommittén föreslagit. Den ståndpunkt som ecklesiastikministern här intagit finner jag vara mycket klok. Frågan om förhållandet stat—kyrka ligger under utredning

Lagförslag om församlingsstyrelse m. m.

av en expertkommitté, och en parlamentarisk utredning torde senare tillsättas. Det måste då anses vara riktigt att som ecklesiastikministern här gjort nu inrikta sig på att ta upp de frågor som är möjliga att lösa utan att ingå på de alltför stora sammanhangen. Jag gratulerar därför ecklesiastikministern till de grepp som han tagit på dessa frågor.

Vad de båda talare, herrar Sveningsson och Lars Larsson, som haft ordet närmast efter ecklesiastikministern här sagt föranleder mig, herr talman, att göra några kommentarer.

Herr Sveningsson talade först om reservationen i frågan om församlings kompetens, särskilt vad gäller vårdens av begravningsplats. Det framgick av herr Sveningssons anförande att han själv inte ansåg att skillnaden är särskilt stor mellan utskottet och reservationen i detta fall. Jag tycker att man borde kunna vara nöjd med den skrivning som utskottet här gjort och ansluta sig till densamma. Utskottet skriver ju, som också herr Sveningsson påpekade, att man i denna fråga skall iakttä alla tillbörliga pieteter. Den möjlighet som är inskriven i lagen att överflytta vårdens av begravningsplats på den borgerliga kommunen skall begagnas »endast då synnerliga skäl föreligger». Utskottet anför också att det då fråga uppkommer om ett överflyttande är naturligt att församlingens egen inställning vinner beaktande. Jag tycker att dessa garantier bör vara tillräckliga och att man inte bör gå så långt att man läser Kungl. Maj:t i detta fall.

Sedan kom herr Sveningsson in på frågan om kyrkoherdens ställning. Den frågan var också huvudmotivet för herr Lars Larssons anförande.

Herr Sveningsson återopade, liksom även herr Larsson, 1930 års konstitutionsutskotts uttalande. Jag har ingen åstundan att i detta läge ta upp en debatt om kyrkorätten, men på en punkt känner jag mig föranlåten att säga ett par ord. 1930 års konstitutionsutskott gjorde följande uttalande: »Vidkommande ordförandeskapet i kyrkorådet synes detta enligt utskottets mening böra tillkomma kyrkoherden på grund av hans

ämbetsställning enligt gällande kyrkolag.» Det nu sittande konstitutionsutskottet har inte riktigt den uppfattningen. Utskottet anför att den i propositionen omfattade ståndpunkten enligt utskottets mening är förenlig med gällande kyrkorätt. Den passus som herr Lars Larsson återopade ur privilegierna, nämligen 23 §, har utskottet faktiskt läst som ett stöd för utskottets uppfattning i denna fråga. 23 § i privilegierna lyder: »Kyrkoherden må med några av de förnämsta uti församlingen och kyrkans sexmän uti sockenstugan sammanträda.» Vi anser att man där lämnar frågan om ordförandeskapet öppen, och detta föranleder utskottet att konstatera att vad som här föreslås i propositionen är i överensstämmelse med gällande kyrkorätt.

Jag kanske kan få återkomma till den frågan när jag om en stund med några ord kommer att bemöta vad herr Larsson sade.

Till herr Sveningsson vill jag bara säga att jag tror, att kyrkoherdens ställning blir starkare om han väljs till ordförande än om han är självskriven. Om det är en kyrkoherde, som är en betydande personlighet, har han ganska stora utsikter att bli ordförande. Med den utformning, som lagen har, slipper man däremot ifrån den situationen att en person, som inte är lämplig att vara ordförande, partout skall tvingas att vara det.

När det gäller herr Lars Larssons anförande vill jag säga, att jag nog tyckte att han hoppade över en del av sin motion. Den motion, som herr Larsson m. fl. har väckt, går ut på att man i första hand skulle betrakta kyrkoherden som tjänsteman och att han därför inte alls skulle få tillhöra kyrkorådet. Men sedan kommer herr Larsson med ett annat alternativ, som innebär att om den ståndpunkten inte gillas skall kyrkoherden kunna väljas till ledamot av kyrkorådet, men inte vara självskriven. Jag tycker nog att det är en inadvartens i uppläggningsen av motionen.

Beträffande argumenteringen i övrigt ber jag att få påpeka för kammarens le-

Lagförslag om församlingsstyrelse m. m.

damöter existensen av ett särskilt yttrande till utskottsutlåtandet, ett yttrande som är underskrivet av herr Adamsson i Malmö och herr Nilsson i Östersund. De båda delar faktiskt herr Larssons och herr Alemyrs mening och säger från början klart ifrån, att kyrkoherden av principiella skäl ej skall vara självskriven ordförande eller ledamot i kyrkorådet. Men de tillägger, att det anses osäkert, om en sådan ändrad ordning kan genomföras utan kyrkomötets medverkan, och därför vilar de f. n. på hansen — vilket jag tycker är klokt — och anser att de måste ansluta sig till departementschefens förslag.

Situationen är i själva verket den, ärade kammarledamöter, att ett bifall till herr Sveningssons reservation eller herr Alemyrs av herr Lars Larsson här understödda reservation på denna punkt skulle medföra en återremiss till utskottet för omarbetande av ett tiotal paragrafer, och det är väl en situation som kanske inte är så särskilt rolig.

Det väsentliga motivet när jag nu yrkar bifall till utskottets förslag och i synnerhet trycker på punkten om kyrkoherdens ställning är att jag anser den kompromiss, som departementschefen har kommit till, väl avvägd och väl funnen och att man i nuvarande läge gör klokt i att biträda den.

Jag yrkar således, herr talman, bifall till utskottets hemställan.

Herr SVENINGSSON (h) kort genmäle:

Herr talman! Med den skicklighet, som konstitutionsutskottets ärade ordförande onekligen besitter, har han försökt att klara ut orsaken till att man år 1930 hade en uppfattning om vad som var kyrkolag och nu, 30 år senare, har en helt annan uppfattning.

Jag måste emellertid säga att jag inte vare sig i utskottet eller nu i debatten har kunnat få någon klarhet om orsaken till att man tolkar detta begrepp så olika. Utskottets ordförande framhöll att det och det föranleder utskottet att säga så och så. Men vad är det som föranle-

der att man har en uppfattning om vad som är kyrkolag för 30 år sedan och en annan nu? Det skulle vara av intresse att få svar på den frågan.

Vad beträffar den punkt, där vi har delade meningar, anser vi reservanter att kyrkoherden eller den som företräder hans ämbete skulle ha kvar den självskrivna ställningen att vara ordförande i kyrkorådet. Herr Elmgren anser emellertid att ordföranden genom den anordning man nu vidtar, alltså att han kan väljas till ordförande, får en starkare ställning. Jag kan inte dela den uppfattningen. Man kan väl på intet sätt säga att det, om det väljs en ordförande, alltid är den för ordförandeuppdraget lämpligaste som väljs vid alla tillfällen.

Det är, som jag ser det, ett otrevligt förhållande att valet av ordförande i kyrkorådet tydligen skall bli en fråga i det politiska spelet, i vissa fall såsom ett bytesobjekt olika politiska grupper emellan, och kanske även blandas samman med uppdrag när det gäller den borgerliga kommunen.

Jag vidhåller mitt yrkande och den uppfattning beträffande kyrkoherdens ställning, som jag tidigare har givit uttryck åt.

Herr LARSSON, LARS, (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Elmgren ansåg att jag vid presentationen av den uppfattning, som låg bakom herr Alemyrs reservation under punkten B 2, hade varit litet inkonsekvent i redogörelsen för motionen.

Jag vill därtill bara säga, att motionen ursprungligen hade två alternativ för att lösa denna fråga, och det var inte så orimligt, eftersom motionärerna har sett och alltjämt ser denna fråga utifrån en principiell uppfattning. När motionen hade behandlats i utskottet föranledde behandlingen där, att herr Alemyr reserverade sig i anslutning till det andra yrkandet i motionen, och det är det jag har talat om.

Jag tror nu inte att ett bifall till den

Lagförslag om församlingsstyrelse m. m.

av mig förordade reservationen skulle behöva betyda så stora och besvärliga praktiska svårigheter, som utskottets ordförande antydde, varför jag även av den anledningen vidhåller mitt yrkande.

Herr ELMGREN (s) kort genmäle:

Herr talman! Vad jag menade när jag talade om inkonsekvens var att det kanske skulle varit bättre om motionen följt en linje, närmast då uppfattningen om kyrkoherden som tjänsteman, och inte tagit upp något annat alternativ. Men den frågan kanske vi inte skall tvista om längre.

Herr Lars Larsson säger att det inte blir några besvärligheter vid ett bifall till herr Alemyrs reservation, men då ber jag att få fästa kammarledamöternas uppmärksamhet på vad som sägs under b) i denna reservation, nämligen att ett tiotal paragrafer måste återförvisas till utskottet för ändring, om reservationen skulle vinna riksdagens bifall.

Herr Sveningsson fann det konstigt, att ett utskott har en uppfattning år 1930 och en annan år 1961. Förändringen sammanhänger väl med att olika människor suttit i utskottet vid de båda tillfällena, och även om man hyser stor vördnad för traditionerna inom ett utskott är det ganska orimligt att fordra att de, som verkar i utskottet år 1961, absolut måste ha samma uppfattning som utskottsledamöterna av år 1930.

Herr Sveningsson talade också om kyrkolag, och eftersom jag nu är pressad måste jag väl säga det som jag inte annars skulle ha sagt, nämligen att det är ett fel i utskottsutlåtandet år 1930 då man talar om *kyrkolag* — det bör vara *kyrkorätt*, precis som vi har sagt. I kyrkolagen finns ingenting om detta.

Herr PETTERSSON, HARALD, (cp):

Herr talman! Jag skall endast uppehålla mig vid två av reservationerna under detta utskottsutlåtande, nämligen reservationerna D och E.

Reservation D gäller frågan om vem som skall välja ordförande i kyrkorå-

det. Propositionen och utskottets majoritet har föreslagit att kyrkorådets ordförande skall utses av kyrkofullmäktige. Vi reser vanter delar uppfattningen att ordföranden i kyrkorådet skall väljas. Men det gäller ju inte här vilket ordförandeskap som helst. Man kan säga att det är två områden kyrkorådets ordförande skall behärska dels den rent kyrkliga uppgiften och dels de kyrkokommunala spörsmålen. Ingen tvekan råder därför om att kyrkoherden eller hans ställföreträdare i de allra flesta fall är en mycket lämplig ordförande. Vi tror också, att om fullmäktige skall utse kyrkorådets ordförande kommer valet möjligen att få vissa drag av vad man ibland märker i det kommunala livet, d. v. s. att frågan om ordförandeskapet vållar strid. Vi reser vanter anser att den av oss föreslagna ordningen, att kyrkorådet väljer sin ordförande, skulle borga för att det i varje fall inte behöver bli något stort rabalder omkring detta val.

Jag ber med det sagda, herr talman, att få yrka bifall till reservation D.

I anslutning till reservation E har ju här diskuterats huruvida kammaren skulle vara bunden av ett uttalande som kammaren gjorde år 1960. Såvitt jag kan finna innebar konstitutionsutskottets förslag, att man ville ha fram former för ett samarbete mellan den kyrkliga och den borgerliga kommunen. Naturligtvis kan dessa former vara olika. De former för samarbetet, som föreslogs i propositionen, som utskottsmajoriteten anslöt sig till och som sedermera utformats i lagtext, innebär helt enkelt att en församling skall vara skyldig att rådgöra med den borgerliga kommunens styrelse. Detta är väl om något en principfråga i lagförslaget. Vi reser vanter anser att principen om suveränitet för både den borgerliga och den kyrkliga kommunen skulle sättas ur kraft, om ett lagförslag i denna riktning skulle bli antaget. Ingen motsätter sig givetvis ett samråd mellan den kyrkliga och den borgerliga kommunen, utan det måste tvärtom vara ett önskemål. Ett samråd har också skett under den tid som varit och sker alltjämt i dag, och jag tror att ett

Lagförslag om församlingsstyrelse m. m.

samråd även i fortsättningen skulle äga rum även om det inte föreskrives i lagtexten.

Med denna motivering, herr talman, ber jag att få yrka bifall till den med E betecknade reservationen.

Herr **ELMGREN** (s) kort geninäle:

Herr talman! Jag tror inte att det behöver bli något rabalder, som herr Pettersson uttryckte det, om kyrkofullmäktige utser ordförande i kyrkorådet.

Att utskottet har föreslagit det beror på att detta förfarande är den vanliga regeln inom den borgerliga kommunen. När hela denna lagstiftning har anslutits till den lagstiftning, som gäller för den borgerliga kommunen, är det naturligt att även på denna punkt ha en analog bestämmelse.

Onekligen är det väl så, att kyrkofullmäktige har en litet friare ställning och kan välja litet mera obundet än kyrkorådet, som självfallet måste ta vissa hänsyn.

Herr **LARSSON, THORSTEN**, (cp):

Herr talman! Jag skall helt kort uppehålla mig vid den senast diskuterade frågan, som ansluter sig till den motion jag varit med om att väcka här i kammararen. I övrigt kan jag naturligtvis hålla med om vad som här har sagts tidigare, att detta lagförslag som helhet betraktat är ganska tillfredsställande.

I 69 § står: »Innan förslaget till utgifts- och inkomststat uppgöres, skall kyrkorådet samråda med kommunens styrelse.»

Man kan givetvis inte ha någonting emot samråd och samverkan, och sådan sker säkert i många fall. Att emellertid genom en lagbestämmelse ålägga endast den ena parten av eventuellt samverkande parter att uppnå dessa samråd, det är väl strängt taget ingen god demokratisk princip för samverkan. När nu utskottets ordförande säger att detta förslag inte kommer att medföra någon olycka, eftersom en sådan här samverkan har ägt rum redan tidigare, vill jag

påpeka att just ensidigheten i förslaget att ålägga församlingen att ta upp samverkan medan man för den borgerliga kommunen inte har samma stipulation, är svårt att förstå. Det är väl egentligen här som felet har begåtts.

Om man inom kommunens styrelse och kyrkoråd skulle ha olika uppfattningar om vissa ting, går det inte att nå något direkt resultat med en sådan här paragraf som denna om samråd. Som jag ser detta förslag skall bestämmelsen endast få en rekommenderande karaktär för den ena parten, men en tvingande för den andra. Underlåtes samrådet kan beslutet överklagas såsom olagligt endast i det fall då församlingen underlåtit att begära det. Om däremot samråd skett men överenskommelse ej kunnat nås, men ett underlag för den kyrkliga kommunens förslag finnes i kyrkofullmäktige då händer ej heller någonting. Jag vill inte med detta ha sagt, att det kommer att bli en mängd sådana situationer, men att endast ålägga en part samverkan kan komma att skapa irritationsmoment, som absolut inte är önskvärda. Jag tror för min del att det hade räckt med endast en rekommenderande bestämmelse och i så fall för båda parter.

I många fall kan den nu föreslagna bestämmelsen bli mycket tungrodd. Min egen storkommun består av 12 församlingar. Skall nu dessa 12 plus pastoratskyrkorådet vända sig till kommunalnämnden för att i samråd med denna lägga upp sin stat? Är det inte litet farligt att genom en ensidig lag åstadkomma en sådan här besvärlig anordning?

Nu kan det visserligen sägas att vi har förslag till större pastorat och att det förslag som här föreligger ju också rekommenderar en vidgad samverkan i den riktningen. Men jag kan i så fall påpeka, att vi även har förslag uppe om större kommuner, och osökt kommer då den tanken för mig, att det ena väl tar ut det andra. Jag skulle vilja ställa frågan: Hur kommer det att se ut i fortsättningen? Blir nästa förslag att de signerade samarbetsnämnderna mellan storkommunerna också skall ha ett ord

Lagförslag om församlingsstyrelse m. m.

med i laget? Nu är detta visserligen inte skrivet i det föreliggande förslaget, men man kan dock ha en viss tankegång i den riktningen.

Jag tror, herr talman, att ett samarbete förekommer redan nu utan tvångsparagrafer. Jag trodde faktiskt, att det i vår tid fanns större förståelse för de frivilligt verkande demokratiska krafterna än vad just detta lagförslag ger vid handen. I fråga om övriga förslag i denna lag har man faktiskt tagit bort en gammal tvingande bestämmelse, den som också har diskuterats här i dag. Skall man då samtidigt skapa en ny sådan? Det tycker jag harmonierar dåligt med en sådan vällovlig strävan till ett friare val.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen E, som är undertecknad av herr Harald Pettersson m. fl.

Herr **HEDBLOM** (fp):

Herr talman! Under debatten har de flesta punkter ventilerats ingående, men jag skulle trots detta vilja tillägga några få synpunkter.

Jag delar uppfattningen att förslaget till församlingsstyrelselag har övervägande förtjänster. Huvudsyftet med lagen är ju att anpassa församlingsstyrelselagstiftningen till kommunallagens regler, och den frågan har enligt min mening lösts på ett tillfredsställande sätt. Jag noterar det starka betonandet av rent församlingstvårdande uppgifter som kommer till uttryck både i de allmänna bestämmelserna och i kapitlet om kyrkorådet. Kyrkorådets centrala ställning inom församlinglivet har markerats.

Givetvis kan det diskuteras, som ecklesiastikministern gjorde, om ett så omfattande lagförslag, som det vi i dag har att behandla skall avgöras, trots att en utredning om stat och kyrka pågår. Jag delar härvidlag den uppfattning som konstitutionsutskottet uttalat tidigare, nämligen att denna utredning, som beräknas bli långvarig, inte bör föranleda att sådant utrednings- och reformarbete på det kyrkliga området, som kan le-

da till partiella reformer, avbrytes eller inställs.

Men, herr talman, jag begärde inte ordet för att utveckla allmänna synpunkter på detta lagförslag utan för att kommentera några konkreta punkter, på vilka jag vill markera min inställning. Först några ord om kyrkoherdens ställning i kyrkorådet, vilken fråga enligt min mening på ett olyckligt sätt har kommit att skjutas i förgrunden vid diskussionen om detta lagförslag. Det finns risk för att härigenom de positiva sidorna i förslaget undanskymas och att den positiva inställning till kyrkan som genomgående kommer till uttryck i propositionen skjutes i bakgrunden.

Jag vill först säga att jag har den uppfattningen att kyrkoherden bör vara självskriven ledamot i kyrkorådet. Som det framhålles i propositionen, är kyrkoherdens uppgifter sådana att han knappast kan jämföras med någon befattningshavare i den borgerliga kommunen. Kyrkoherden måste ha medansvar för rådets verksamhet på grund av sin ställning. Hans medverkan kan därför inte inskränkas till föredragning och verkställighet. Han har ju också erhållit sitt ämbete efter församlingens val.

Men av detta följer enligt min mening inte att kyrkoherden skall vara självskriven ordförande. Många skäl kan anföras häremot, vilka redovisas i utredningens betänkande. De kvalifikationer som har givit en präst ställningen som församlingens kyrkoherde gör honom, som herr Elmgren framhållit, inte med nödvändighet lämplig att utöva ordförandeskapet i ett organ med viktiga kommunala uppgifter. Om kyrkoherden har de för ordförandeskapet lämpliga förutsättningarna, torde han ofta komma att väljas till ordförande. Det måste vara mera tillfredsställande för honom att vara ordförande i kyrkorådet på grund av församlingbornas förtroende än i kraft av sitt ämbete. Prästens arbetsbörda kommer att lättas, om ordförandeskapet anförtros åt en lekman. Han kan då mera ägna sig åt arbetsuppgifter som är mera knutna till den rent prästerliga gärningen.

Lagförslag om församlingsstyrelse m. m.

Jag vill också framhålla att, som situationen har varit i varje fall under de senaste åren, många kyrkoherdetjänster vakantsatts och uppehållits av yngre prästmän, som kanske suttit en ganska kort tid på posten. Det har inte blivit någon kontinuitet i ordförandeskapet i kyrkorådet, vilket det skulle ha kunnat bli om en lekman fungerat som ordförande.

Beträffande 45 § i lagförslaget har jag anslutit mig till den uppfattningen att för valbarhet till kyrkorådet bör inskrivas som villkor att vederbörande kan anses vilja främja församlinglivet. Det kan visserligen invändas att ett stadgande av den innebörden har intagits i paragrafen om kyrkorådets verksamhet, där det står att rådet skall »hava omsorg om församlinglivet och verka för dess utveckling». Utskottet finner det självfallet att endast personer som har intresse för församlingens utveckling bör väljas. Jag har dock menat att det är värdefullt med ett stadgande härom i 45 §, om inte annat som en anvisning till de väljande i kyrkofullmäktige.

Slutligen har herr Sveningsson och jag avgivit ett särskilt yttrande beträffande tjänstgöringsperioden för de församlingsdelegerade i Stockholm. Församlingsdelegerade framhåller i sitt remissyttrande att kyrkorådets ledamöter, bland vilka delegerade utses, avstår från sitt mandat först vid fyraårsperiodens slut. Detta förhållande kan medföra att vissa ledamöter i delegerade kan komma att sakna den speciella sakkunskap som de erhåller genom verksamhet i kyrkorådet. Man framhåller att nu gällande förskjutning av mandattiderna för kyrkoråd och församlingsdelegerade bör bibehållas, då detta är av stor vikt för det kyrkliga arbetet. Våra synpunkter i anslutning till församlingsdelegerades remissyttrande har icke vunnit anslutning i utskottet, men vi har velat genom det särskilda yttrandet markera vår principiella uppfattning i frågan.

I detta sammanhang vill jag med tillfredsställelse notera att utskottet förordar ett bibehållande av suppleantsystemet inom församlingsdelegerade i

Stockholm. Utskottet framhåller helt riktigt att de delegerade i Stockholm har en starkt lokal anknytning och att flera församlingar kommer att representeras i samfälligheten av endast två delegerade, varför ett bibehållt suppleantsystem är befogat.

Herr talman! Med detta anförande har jag velat markera min uppslutning kring huvudlinjerna i lagförslaget. Jag ber dock att få yrka bifall till den med C betecknade reservationen av herr Sveningsson m. fl.

I detta anförande instämde herr *Mogård* (s).

Herr **ELMGREN** (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag får först beträffande 45 § säga, att det i sak inte föreligger någon skillnad mellan utskottet och reservanterna, men församlingsstyrelsekommittén har dock skrivit att det bör vara den väljande som ger uttryck för sin mening.

Till herr Thorsten Larsson vill jag säga, att utformningen av 69 § i föreliggande lagförslag bygger på en framställning av ett enhälligt konstitutionsutskott, accepterad av en enhällig riksdag.

Herr **NILSSON, FERDINAND**, (cp):

Herr talman! Jag vill gärna anföra några synpunkter, som jag uppfattar som bärande för kyrkfolkets inställning till en sådan reform som den föreliggande.

Jag kan gärna ha en viss förståelse för att det kan vara svårt att arbeta fram någonting bättre, när åtskilligt inom det borgerliga kommunala livet ligger i stöpsleven. Å andra sidan har jag den uppfattningen, att det i vissa avseenden varit önskvärt att det har framlagts förslag om en reform i denna riktning och att vi kan få tillfälle att fatta beslut på detta område.

I frågan om organisationen av församlingar och pastorat, vill jag för min del uttala sympati för det alternativ i utskottets skrivsätt, som syftar till en star-

Lagförslag om församlingsstyrelse m. m.

kare koncentration av väsentliga uppgifter inom pastoraten.

Jag tror det blir en ganska besvärlig sak med fullmäktige i relativt små församlingar och delegerade i pastoraten. Jag tror det blir lättare att nå fram till reda och praktiska förhållanden, om man genomför det alternativ, som innebär fullmäktigesystem i pastoraten, och inte komplicerar situationen.

Jag kan förstå att det för Stockholms del kan vara annorlunda, men ute i bygderna är nog delegeradesystemet en mycket invecklad sak.

När jag sedan går att ta ståndpunkt till konsekvenserna av den uppläggning, som här föreligger, kan jag inte bortse från ett par synpunkter som jag tycker är rätt väsentliga. Den ena berördes nyss i ett anförande, där det framhölls hur föga effektiv en sådan bestämmelse som att samråd skall ske mellan borgerlig och kyrklig kommun kanske kan bli.

Ja, men man har väl inte heller åsyftat någon så stor effektivitet. Man har ju endast åsyftat ett samråd. Och när det här säges att man på denna punkt saknar bestämmelser, som binder även den borgerliga kommunen för samarbete, vill jag erinra om att ju ändringar i så fall måste göras i kommunallagen.

Men just det förhållandet att statsmakterna syftar till samråd innebär, så vitt jag förstår, en viss förpliktelse även för den borgerliga kommunen att visa tillmötesgående. Den kyrkliga kommunen blir inte bunden, den borgerliga är det inte heller, men man uttalar önskvärdheten av att det nås en viss samklang mellan kommunala enheter som samarbetar på samma territoriella basis. Det är inte mer, men det kan vara värdefullt nog.

Sedan går jag över till det i reservation C framförda kravet på att ledamot av kyrkorådet skall anses vilja främja församlingslivet. Jag finner något likartat i denna bestämmelse. Medan jag är sval inför kravet på att slopa bestämmelsen om ett samråd mellan borgerlig och kyrklig kommun, som i och för sig borde vara tämligen självklart, måste

jag säga att tanken att i författningstexten säga ut, att ledamot av kyrkoråd skall anses vilja främja församlingslivet, inte kan vara annat än god och bra. Jag vet att det i många fall kanske bara blir en önskan, men det hör till de önskemål som man inte bör ge avkall på.

Vidare har man här i debatten berört olika synpunkter i samband med frågan om kyrkorådets sammansättning och närmast då frågan om ordförandeskapet. Jag kan hålla med den föregående talare som sade, att denna fråga kanske körts fram ganska hårt. Enligt min uppfattning har man på vissa prästerliga håll kört fram alldeles för hårt, och detta har gjort frågan en del infekterad. Jag har den personliga uppfattningen att kyrkoherden i de allra flesta fall bör vara ordförande. Jag har också den uppfattningen, att han kommer att bli det i alla de fall, där det är lämpligt — och i en del andra fall också! Det finns en så stark tradition för detta att det kommer att bli på det viset.

När jag således har den uppfattningen, kan jag inte finna annat än att frågan om val av ordförande i detta fall inte innebär något annat än en möjlighet att undvika att det sker generellt, medan man kan räkna med att det kommer att ske i stort sett överallt.

Det finns fall då en kyrkoherde inte är så kommunalt orienterad. Det finns många fall, då han inte har vare sig lust eller fallenhet för ordförandeskapet, då han kanske kan känna det som en lättnad att slippa detta ordförandeskap. Det finns andra fall då man måste räkna med att lämpligheten för ordförandeskapet med dess uppgifter av administrativ eller förhandlingsmässig art kanske inte är så stor. En kyrkoherde ser själv sin uppgift på det församlingsvårdande området, och finner där krävande arbetsuppgifter.

I en reservation har framförts förslag om att valet icke skall, såsom föreslås i propositionen, förläggas hos fullmäktige utan hos kyrkorådet. Jag undrar om det är vidare klokt i sammanhanget. Jag undrar, om man därmed åstadkommer någonting ur församlingslivets synpunkt

Lagförslag om församlingsstyrelse m. m.

gott och bra. Det kommer att bli rena undantag, då kyrkoherden inte blir vald till ordförande. Skall man då överlämna det valet till kyrkorådet, som han i alla fall genom sin ställning som kyrkoherde kommer att ha ett intimt samarbete med? Jag betvivlar att det är riktigt och klokt att göra så. Jag tror att det ibland kan verka infekterande, om kyrkorådet skulle anse sig böra välja någon annan även i det fall, då kyrkoherden anser att han borde ha blivit vald. Det är bättre att den operationen i så fall utföres av fullmäktige.

Det förefaller mig vara i enlighet med demokratiska principer att beslut angående dispositionen av kyrkogård icke sker utan att församlingens bifall inhämtats. Jag har den bestämda uppfattningen att man skall ta hänsyn till församlingens rätt. Den reservation som avgivits på den punkten är enligt min mening riktig, och jag ber att få yrka bifall till den.

Jag tror att åtskilligt är att vinna, om man här genomför en reform efter klara folkliga linjer som respekterar församlingarna. Jag tror inte att det kommer att innebära någon förstärkning av en kyrkoherdes ställning att han är folkvald och inte självskriven. Är han lämplig, så är hans ställning redan nu så stark, att den inte kan stärkas genom ett formellt val. Det blir inte något plus för honom, om han väljes i ena eller andra formen. Däremot menar jag att det kan vara en säkerhetsventil att man befriar den kyrkoherde, som inte vill ha detta uppdrag, från en uppgift som han inte anser sig kunna fylla. Här ger förslaget en möjlighet för församlingarna att ordna saken i en form som kan befinnas lämplig.

Därutöver, herr talman, har jag intet att tillägga.

Herr SVENINGSSON (h):

Herr talman! Herr Ferdinand Nilsson började sitt anförande med att säga, att han skulle anlägga några synpunkter som han trodde att kyrkofolket delade. Jag är inte säker på att så är fallet, när

han passade på att tala om hur olämpligt det är i vissa fall att kyrkoherden eller en annan prästman är ordförande i kyrkorådet. Jag tror för min del, att vårt förslag mera är i linje med vad kyrkofolket önskar. Jag hoppades faktiskt en stund att herr Nilsson skulle ansluta sig till vår reservation, men han kom inte till det resultatet.

Man kan ju också här, när det skall väljas ordförande på det sätt som utskottet har föreslagit, tänka sig den situationen att det väljes en ordförande som inte kommer att stå i bästa förhållande till församlingens kyrkoherde. Ja, man kan ju rent av tänka sig att det väljes en ordförande som har en klart kyrkofientlig inställning. Vem vet hur det blir framdeles? Det blir inte något gott förhållande i församlinglivet, om det blir på det sättet, och det tjänar inte kyrkans sak.

Herr NILSSON, FERDINAND, (cp)
kort genmäle:

Herr talman! För min del kan jag inte acceptera vad jag vill kalla herr Sveningssons ofelbarhetsdogm. Inom vida kretsar har man den uppfattningen, att det *i regel* skall vara så att kyrkoherden intar ställningen som ordförande, såsom nu är fallet. Men jag kan inte tro att man ens i herr Sveningssons landsända har den uppfattningen att det *alltid* är så lyckligt. Jag har också sett att kyrkofolket i Västsverige bett att få slippa präster, som inte motsvarat deras krav.

Jag har en bestämd känsla av att man i en församling är tillräckligt kapabel att göra en bedömning och konstatera, om den gällande regeln i enskilda fall har varit riktigt bra eller inte. Kyrkofolket måste nog här förbehålla sig en viss bestämmanderätt.

När sedan herr Sveningsson säger att det kan tänkas att man genom val får en ordförande, som inte vill samarbete med kyrkoherden, så vill jag medge att den risken naturligtvis finns. Det förstår jag, men jag avstår från att på förhand bedöma vems fel det kan vara, ty

Lagförslag om församlingsstyrelse m. m.

det vet jag inte. Men herr Sveningsson vet!

Jag slår fast att det, såvitt jag kan finna, ligger så till att det kommer inte att bli en stor revolution genom de bestämmelser som nu kommer att bli lag. Det kommer fortfarande att vara det naturliga, att kyrkoherden är ordförande. Han har en ledande ställning inom kyrkorådet, där han är självskriven ledamot, och endast i undantagsfall kommer det att bli på annat sätt. Men det är just därför att jag anser att det är fråga om rena undantagsfall som jag menar, att man inte skall tvinga kyrkorådet att besluta i ordförandefrågan. Detta kan medföra irritation i samarbetet mellan kyrkorådet och en kyrkoherde, som kanske hade velat bli vald men som inte blev det. Det synes vara bättre att fullmäktige har hand om valet. Särskilt ur kyrkorådets synpunkt tror jag att det är en rimligare lösning, och därför ansluter jag mig till den.

Herr SVENINGSSON (h) kort genmäle:

Herr talman! Bara ett enda ord!

Jag delar herr Ferdinand Nilssons uppfattning i det avseendet att det inte blir någon stor revolution — som han uttryckte det — hur det än kommer att beslutas här; vi upplever ju inte några revolutioner i vårt lugna och sansade samhälle på något område.

Jag vill bara därutöver säga, att jag personligen inte har någon som helst erfarenhet av att kyrkans tjänare, kyrkoherden eller någon annan, har misskött sin uppgift att vara ordförande i kyrkorådet — och det är därpå jag bygger min uppfattning.

Herr LARSSON, THORSTEN, (cp):

Herr talman! Jag begärde ordet med anledning av att herr Elmgren påpekade, att 1960 års riksdag var enig i ett beslut om att beställa en samverkan mellan kyrklig och kommunal lagstiftning.

Ja, det är väl riktigt, men jag kan inte

tänka mig att 1960 års riksdag avsåg att detta skulle så ensidigt komma till uttryck som nu skett i 69 § i lagförslaget, där enbart den ena parten ålägges samverkan. Jag hävdar att detta är ett onödigt irritationsmoment, som vi kan vara utan.

Herr NÄSTRÖM (s):

Herr talman! Jag måste säga att jag tycker att det i någon mån vilar 1800-talsstämning över vissa talareshen uttåg här. Det talas t. ex. om kyrkofolket. Vilka är det här fråga om? Är det de som går i kyrkan två gånger, eller tjugo gången om året, eller vilka är de? Är det inte församlingsbor vi skall tala om? Är det inte de, som betalar skatt till institutionen, som skall vara med och avgöra dessa problem?

Herr talman! Jag måste säga att jag tycker att hela detta förslag är en halvmesyra. Vi vet här allesammans att det vid val till kyrkofullmäktige är ett mycket ringa deltagande. När man valperiod efter valperiod har kunnat konstatera detta, då måste det bero på någonting. Hade man inte kunnat tänka sig en annan anordning? I våra kommuner är det ändå på det sättet att våra kommunalnämnder, drätselkammare, skolstyrelser, alltså dessa nämnder och styrelser har betydligt mer att syssla med än vad hela kyrkofullmäktige har.

Skulle det då inte ha varit betydligt lämpligare, om man försökt inordna denna verksamhet i den kommunala förvaltningen under ledning av en särskild styrelse? Det skulle inte förvåna mig om det blir så i framtiden — detta måste väl ändå vara det riktiga. Men nu föreligger ett förslag, och man får väl söka göra det bästa möjliga av situationen.

Det har här diskuterats om en kyrkoherde är lämplig som ordförande i kyrkorådet eller inte. Det är väl alldeles uppenbart, att detta måste avgöras från fall till fall, liksom vid val av ordförande i andra styrelser och nämnder. Det fanns ett skede i vårt lands historia, när man ansåg att en kyrkoherde var självskriven. I de flesta fall berodde det på att han var den så gott som ende i för-

Lagförslag om församlingsstyrelse m. m.

samlingen, som var skrivkunnig och förstod hur rådets uppgifter skulle skötas. Men så är det inte i dag, herr talman, och därför bör väl den mest lämplige för uppgiften väljas. Är det kyrkoherden, bör han väljas, är det en annan person, bör denne väljas.

Herr talman! Jag tror inte att det kommer att dröja, förrän vi får ta upp hela detta problem till nytt övervägande. Jag har bara velat få dessa ord antecknade till protokollet.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt angående vardera punkten av utskottets i det nu föredragna utlåtandet gjorda hemställan samt i fråga om punkten A först särskilt beträffande ettvar av de i punkten behandlade stadganden, vid vilka annat yrkande framställts än om bifall till vad utskottet hemställt, och därefter särskilt rörande utskottets hemställan under punkten i övrigt.

Punkten A**Förslaget till lag om församlingsstyrelse****2 § 2 mom.**

I fråga om detta moment, anförde nu herr talmannen, hade yrkats dels att densamma skulle godkännas enligt Kungl. Maj:ts av utskottet tillstyrkta förslag, dels ock att momentet skulle godkännas med den lydelse, som föreslagits i den av herr Sveningsson m. fl. vid utlåtandet avgivna, med A betecknade reservationen.

Härefter gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på momentets godkännande enligt Kungl. Maj:ts av utskottet tillstyrkta förslag vara med övervägande ja besvarad.

Herr Sveningsson begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som godkänner 2 § 2 mom. i Kungl. Maj:ts av konstitutionsutskottet i dess utlåtande nr 16 i fråga om detta moment tillstyrkta förslag till lag om församlingsstyrelse, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes momentet med den lydelse, som föreslagits i den av herr Sveningsson m. fl. vid utlåtandet avgivna, med A betecknade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen änyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr Sveningsson begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 101;

Nej — 41.

Därjämte hade 5 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

44 §

Beträffande denna paragraf, fortsatte herr talmannen, hade yrkats 1:o att densamma skulle godkännas enligt Kungl. Maj:ts av utskottet tillstyrkta förslag; 2:o), av herr Sveningsson, att paragrafen skulle godkännas med den lydelse, som föreslagits i den av honom m. fl. vid utlåtandet avgivna, med B 1 betecknade reservationen; samt 3:o), av herr Larsson, Lars, att kammaren skulle godkänna denna paragraf med den lydelse, som förordats i reservationen B 2, av herr Alemyr.

Därpå gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på paragrafens godkännande enligt Kungl. Maj:ts av utskottet tillstyrkta förslag vara med övervägande ja besvarad.

Lagförslag om församlingsstyrelse m. m.

Herr *Sveningsson* begärde votering, i anledning varav herr talmannen upptog vartdera av de båda återstående yrkandena med hemställan, huruvida kammaren ville antaga detsamma till kontraposition i den förestående omröstningen; och förklarade herr talmannen sig anse de härå avgivna svaren hava utfallit med övervägande ja för deras åsikt, som ville till kontraposition antaga bifall till herr *Sveningssons* yrkande.

Herr *Larsson, Lars*, äskade emellertid votering om kontrapositionens innehåll, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som till kontraposition i huvudvoteringen angående 44 § i förslaget till lag om församlingsstyrelse antager godkännande av den lydelse av paragrafen, som föreslagits i den av herr *Sveningsson* m. fl. vid konstitutionsutskottets utlåtande nr 16 avgivna, med B 1 betecknade reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har till kontraposition i nämnda votering antagits den lydelse av paragrafen, som föreslagits i reservationen B 2 av herr *Alemyr*.

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för nej-propositionen.

Då emellertid herr *Sveningsson* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 39;

Nej — 59.

Därjämte hade 49 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

I följd därav uppsattes, upplästes och godkändes för huvudvoteringen en om-

röstningsproposition av följande lydelse:

Den, som godkänner 44 § i Kungl. Maj:ts av konstitutionsutskottet i dess utlåtande nr 16 såvitt gäller denna paragraf tillstyrkta förslag till lag om församlingsstyrelse, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes paragrafen med den lydelse, som föreslagits i den av herr *Alemyr* vid utlåtandet avgivna, med B 2 betecknade reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Larsson, Lars*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 103;

Nej — 34.

Därjämte hade 10 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

45 §

Rörande förevarande paragraf, anförde vidare herr talmannen, hade yrkats dels att densamma skulle godkännas enligt Kungl. Maj:ts av utskottet tillstyrkta förslag, dels ock att kammaren skulle godkänna paragrafen med den lydelse, som föreslagits i den av herr *Sveningsson* m. fl. vid utlåtandet avgivna, med C betecknade reservationen.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på paragrafens godkännande enligt Kungl. Maj:ts av utskottet tillstyrkta förslag vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Sveningsson* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Lagförslag om församlingstyreelse m. m.

Den, som godkänner 45 § i Kungl. Maj:ts av konstitutionsutskottet i dess utlåtande nr 16 såvitt gäller denna paragraf tillstyrkta förslag till lag om församlingstyreelse, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes paragrafen med den lydelse, som föreslagits i den av herr Sveningsson m. fl. vid utlåtandet avgivna, med C betecknade reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Sveningsson* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut röster-na hava utfallit sålunda:

Ja — 80;

Nej — 62.

Därjämte hade 5 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

47 §

Vidkommande denna paragraf, yttrade herr talmannen, hade yrkats dels att densamma skulle godkännas enligt Kungl. Maj:ts av utskottet tillstyrkta förslag, dels ock att paragrafen skulle godkännas med den lydelse, som föreslagits i den av herr Harald Pettersson och herr Larsson i Luttra vid utlåtandet avgivna, med D betecknade reservationen.

Därefter gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på paragrafens godkännande enligt Kungl. Maj:ts av utskottet tillstyrkta förslag vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Pettersson, Harald*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som godkänner 47 § i Kungl. Maj:ts av konstitutionsutskottet i dess utlåtande nr 16 såvitt gäller denna paragraf tillstyrkta förslag till lag om församlingstyreelse, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes paragrafen med den lydelse, som föreslagits i den av herr Harald Pettersson och herr Larsson i Luttra vid utlåtandet avgivna, med D betecknade reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Pettersson, Harald*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut röster-na hava utfallit sålunda:

Ja — 107;

Nej — 30.

Därjämte hade 10 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

69 § andra stycket

I avseende å förevarande stadgande, anförde nu herr talmannen, hade yrkats dels att detsamma skulle godkännas enligt Kungl. Maj:ts av utskottet tillstyrkta förslag, dels ock att nämnda stadgande skulle utgå, i enlighet med vad som föreslagits i den av herr Harald Pettersson m. fl. vid utlåtandet avgivna, med E betecknade reservationen.

Härpå gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på stadgandets godkännande enligt Kungl. Maj:ts av utskottet tillstyrkta förslag vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Pettersson, Harald*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Ang. stöd åt konstnärlig, litterär och musikalisk verksamhet

Den, som godkänner 69 § andra stycket i Kungl. Maj:ts av konstitutionsutskottet i dess utlåtande nr 16 såvitt gäller detta stadgande tillstyrkta förslag till lag om församlingsstyrelse, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, utgår nämnda stadgande i enlighet med vad som föreslagits i den av herr Harald Pettersson m. fl. vid utlåtandet avgivna, med E betecknade reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Pettersson, Harald*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut röster-na hava utfallit sålunda:

Ja — 108;

Nej — 20.

Därjämte hade 17 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Utskottets hemställan under punkten A i övrigt

Bifölles.

Punkten B

Utskottets hemställan bifölles.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 118, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående riksnämndens för ekonomisk försvarsberedskap framtida organisation och verksamhet m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 119, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående försöksverksamheten med nioårig enhetsskola m. m. jämte i ämnet väckta motioner; och

nr 120, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa organisa-

tionsfrågor inom skolväsendet m. m. jämte i ämnet väckta motioner,

varvid utlåtandena nr 119 och 120 företogs punktvis till avgörande.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölles.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 121, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar om vissa anslag för budgetåret 1961/62 under åttonde huvudtiteln till stöd åt konstnärlig, litterär och musikalisk verksamhet samt till högre konstnärlig utbildning jämte i ämnet väckta motioner.

Punkterna 1—7

Vad utskottet hemställt bifölles.

Punkten 8

Ang. stöd åt konstnärlig, litterär och musikalisk verksamhet

I propositionen nr 56 hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att för budgetåret 1961/62 under åttonde huvudtiteln anvisa

till Statens konstråd ett anslag av 20 000 kronor,

till Konstnärlig utsmyckning av statliga byggnader ett reservationsanslag av 400 000 kronor,

till Stipendier åt utövande konstnärer ett reservationsanslag av 230 000 kronor,

till Ersättning åt författare m. fl. för utlåning av deras verk genom bibliotek ett förslagsanslag av 1 180 000 kronor,

till Stipendier åt utövande tonsättare ett reservationsanslag av 230 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehåft följande motioner, nämligen

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Källqvist m. fl.* (I: 315) och den andra inom andra kammaren av herr *Rydén m. fl.* (II: 314),

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av her-

Ang. stöd åt konstnärlig, litterär och musikalisk verksamhet

rar *Sveningsson* och *Schött* (I: 424) samt den andra inom andra kammaren av herrar *Björkman* och *Turesson* (II: 465),

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Källqvist m. fl.* (I: 564) samt den andra inom andra kammaren av herrar *Rydén* och *Nyberg* (II: 678),

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Sveningsson* (I: 565) samt den andra inom andra kammaren av herr *Björkman* och fröken *Wetterström* (II: 677),

dels en inom andra kammaren av herr *Johansson* i Stockholm väckt motion (II: 375),

dels ock en inom andra kammaren av herr *Johansson* i Stockholm *m. fl.* väckt motion (II: 679).

I motionerna I: 315 och II: 314 hade yrkats, att riksdagen skulle besluta

1. att staten skulle vid utförandet av offentliga byggnader avsätta en procent av byggkostnaderna för konstnärlig utsmyckning samt

2. öka det i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln äskade anslaget till stöd åt konstnärlig, litterär och musikalisk verksamhet med 200 000 kronor, så att anslaget för budgetåret 1961/62 uppräknades till 2 217 000 kronor.

I motionerna I: 564 och II: 678 hade hemställts, att riksdagen måtte

1. besluta, att staten vid utförandet av offentliga byggnader skulle avsätta en procent av byggkostnaderna för konstnärlig utsmyckning samt

2. för budgetåret 1961/62 under åttonde huvudtiteln anvisa

till Statens konstråd ett anslag av 20 000 kronor,

till Stipendier åt utövande konstnärer ett reservationsanslag av 230 000 kronor, till Ersättning åt författare *m. fl.* för utlåning av deras verk genom bibliotek ett förslagsanslag av 1 507 000 kronor,

till Stipendier åt utövande tonsättare ett reservationsanslag av 230 000 kronor,

till Stipendier åt andra konstnärer ett reservationsanslag av 150 000 kronor, till Ersättning åt svenska tonsättare för beställningsarbeten ett anslag av 40 000 kronor,

till Ersättning åt svenska dramatiker för beställningsarbeten ett anslag av 40 000 kronor.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på återopade grunder hemställt,

I. att riksdagen måtte till Statens konstråd för budgetåret 1961/62 anvisa ett anslag av 20 000 kronor;

II. att motionerna I: 315 och II: 314 samt I: 564 och II: 678, sistnämnda båda motioner i vad de avsåge tillämpning av den s. k. enprocentregeln vid konstnärlig utsmyckning av offentliga byggnader, icke måtte av riksdagen bifallas;

III. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 565 och II: 677, i vad de avsåge medelstillsdelningen till konstnärlig utsmyckning av statliga byggnader, till Konstnärlig utsmyckning av statliga byggnader för budgetåret 1961/62 anvisa ett reservationsanslag av 400 000 kronor;

IV. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 565 och II: 677, i vad de avsåge medelstillsdelningen till stipendier åt utövande konstnärer, till Stipendier åt utövande konstnärer för budgetåret 1961/62 anvisa ett reservationsanslag av 230 000 kronor;

V. att motionerna I: 424 och II: 465 icke måtte av riksdagen bifallas;

VI. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionerna I: 564 och II: 678 samt I: 565 och II: 677, samtliga motioner i vad de avsåge medelstillsdelningen till ersättning åt författare *m. fl.*, till Ersättning åt författare *m. fl.* för utlåning av deras verk genom bibliotek för budgetåret 1961/62 anvisa ett förslagsanslag av 1 180 000 kronor;

VII. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med av-

Ang. stöd åt konstnärlig, litterär och musikalisk verksamhet

slag å motionerna I: 565 och II: 677, i vad de avsåge medelstilldelningen till stipendier åt utövande tonsättare, till Stipendier åt utövande tonsättare för budgetåret 1961/62 anvisa ett reservationsanslag av 230 000 kronor;

VIII. att motionerna I: 564 och II: 678, i vad de avsåge ett särskilt reservationsanslag till stipendier åt andra konstnärer, icke måtte av riksdagen bifallas;

IX. att motionerna I: 564 och II: 678, i vad de avsåge ett särskilt anslag till ersättning åt svenska tonsättare för beställningsarbeten, icke måtte av riksdagen bifallas;

X. att motionerna I: 564 och II: 678, i vad de avsåge ett särskilt anslag till ersättning åt svenska dramatiker för beställningsarbeten, icke måtte av riksdagen bifallas;

XI. att motionen II: 375 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda;

XII. att motionen II: 679 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade avgivits av herrar *Anders Johansson* och *Edström* samt fröken *Elmén*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i vissa angivna delar erhålla den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under II, VI, VIII, IX och X hemställa,

II. att riksdagen måtte, i anledning av motionerna I: 315 och II: 314 samt I: 564 och II: 678, sistnämnda båda motioner i vad de avsåge tillämpning av den s. k. enprocentregeln, i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om förslag till nästa års riksdag om tillämpning av nämnda regel;

VI. att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 564 och II: 678 även som med avslag å motionerna I: 565 och II: 677, samtliga motioner i vad de avsåge medelstilldelningen till ersättning åt författare m. fl., till Ersättning åt författare m. fl. för utlåning av deras verk genom bibliotek för budgetåret 1961/62 anvisa ett förslagsanslag av 1 507 000 kronor;

VIII. att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 564 och II: 678, såvitt här vore i fråga, till Stipendier åt andra konstnärer för budgetåret 1961/62 anvisa ett reservationsanslag av 150 000 kronor;

IX. att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 564 och II: 678, såvitt här vore i fråga, till Ersättning åt svenska tonsättare för beställningsarbeten för budgetåret 1961/62 anvisa ett anslag av 40 000 kronor;

X. att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 564 och II: 678, såvitt här vore i fråga, till Ersättning åt svenska dramatiker för beställningsarbeten för budgetåret 1961/62 anvisa ett anslag av 40 000 kronor.

Herr KÄLLQVIST (fp):

Herr talman! Jag kunde kanske ha anledning att beklaga att detta ärende kommit upp just vid lunchdags, då kammarens ledamöter tycks vara mer intresserade av lunch än av konstnärlig verksamhet, men jag utgår ändå ifrån att kammarens ärade ledamöter innerst inne har ett visst intresse även för konstnärlig verksamhet.

I årets statsverksproposition aviseras ytterligare förslag i syfte att genom statliga insatser effektivt främja konstnärlig verksamhet. Detta förslag utformades närmare i propositionen nr 56. Intresset för dessa frågor har också tagit sig uttryck i att ett flertal motioner på olika punkter väckts i ärendet av kamrarnas ledamöter.

Av departementschefens yttrande framgår, att det nu framlagda förslaget närmast skall utgöra en andra etapp i utbyggnaden av anslagen till konstnärlig verksamhet.

Såsom en av motionärerna i denna fråga vill jag vitsorda värdet av de initiativ som tagits från departementschefens sida. Samtidigt måste jag dock deklarera en något annan mening inte bara om takten i handlingsprogrammet utan på väsentliga punkter även om formerna för det statliga stödet. Jag ämnar, herr talman, ta upp några punkter till

Ang. stöd åt konstnärlig, litterär och musikalisk verksamhet

granskning, och särskilt då de avsnitt där vi motionärer — bland andra herr Rydén i andra kammaren och jag i denna kammare — framfört direkta förslag.

Den konstnärliga utsmyckningen av statliga och med statsbidrag uppförda byggnader har varit föremål för överläggningar och utredningar alltsedan Arthur Engberg var ecklesiastikminister i detta land. Stödet till denna utomordentligt viktiga sida av vår kulturella verksamhet har växlat i mycket hög grad. I tider då de ekonomiska betingelserna varit mindre goda har alltid kulturen i allmänhet och konsten i synnerhet fått sitta emellan. Det finns en hel del exempel som illustrerar detta påståendet, men jag skall inte uppta tiden med att anföra dem. Sedan Arthur Engbergs tid har det blåst hårda vindar även över vårt land. Först i de sista av dessa dagar har uppskattningen av konstnärlig verksamhet haft sådana följder att man kan tala om början till ett genombrott på denna front.

Vi motionärer har sökt blåsa liv i den som vi anser goda tanken att återgå till Arthur Engbergs förslag att avsätta en viss procent av byggnadskostnaderna till konstnärlig utsmyckning av olika slag. Vi tror att vi därmed är inne på rätt väg. Stipendier och liknande understöd till våra konstnärer är i och för sig värdefulla, men vi syftar till sådana åtgärder som ökar möjligheten till avsättning av de konstnärliga produkterna. Den vägen är enligt vår mening den bästa och framkomligaste. Våra utövan- de konstnärer torde också helt säkert vara mest nöjda med den vägen.

Jag är inte helt främmande för att det finns skäl som talar mot en sådan form av stöd. Utskottets majoritet har heller inte kunnat ansluta sig till vår tanke utan redovisar andra vägar. Givetvis är ett sådant resonemang berättigat, men det finns väl knappast en fullt objektiv och invändningsfri regel för det stöd som samhället skulle vilja lämna denna verksamhet. Den av oss anvisade vägen innebär enligt vår uppfattning ett effektivt instrument för att oberoende av tillfälliga svängningar i ekonomiska och

andra avseenden trygga ett rimligt stöd åt den konstnärliga verksamheten.

Statsutskottets majoritet anser, att en successiv höjning av anslaget till konstnärlig utsmyckning är att föredraga framför en återgång till enprocentregeln. Det kan vara av intresse att höra vad samma utskott uttalade i en annan fråga, som även rörde konstnärlig utsmyckning.

I en motion hade föreslagits att tillägg till belåningsvärdena för bostadshus må medgivas för konstnärlig utsmyckning av bostadsområden på intill en procent av den för belåningen godtagbara produktionskostnaden. Då sade statsutskottet: »Utskottet finner motionens syfte beaktansvärt. Det synes med fog kunna hävdas, att konstnärlig utsmyckning av ett bostadsområde med den ökade trivsel, som därigenom erbjuddes de i området boende, allmänt sett innebär en höjning av bostadsvärdet i området. Med hänsyn härtill synes det riktigt, att kostnaderna för konstnärlig utsmyckning inom rimliga gränser beaktas vid bestämmande av de belåningsvärden som ligger till grund för statliga lån.»

Så yttrar sig alltså statsutskottet i detta sammanhang. När det gäller byggnader som staten uppför eller statsbidragsberättigade byggnader vill emellertid utskottet inte längre vara med om den regel som knäsatts i annat sammanhang. Jag anser detta vara föga logiskt handlat av utskottet.

Jag vill fästa kammarens uppmärksamhet på att vi i reservationen inte har föreslagit att denna regel omedelbart skall träda i kraft. Vi har i skrivelse till Kungl. Maj:t begärt att denna fråga närmast skulle kunna få bli föremål för en utredning. Med den mycket välvilliga inställning till all konstnärlig verksamhet som departementschefen på många olika sätt har visat och med den tillgång till expertis han givetvis har, tror jag att man skulle kunna få fram regler som skulle eliminera de brister som vidlåder systemet och få fram former för detta bidrag som ändå skulle kunna anses vara något så när

Ang. stöd åt konstnärlig, litterär och musikalisk verksamhet

rättvisa. Vi tror att det vore möjligt att komma fram på den vägen.

Beträffande vårt förslag att höja anslaget till författarnas ersättning för boklån med ett öre, anser vi att detta måste betraktas såsom en kompromiss. Från annat håll har föreslagits att man skulle ta fem öre, departementschefen har sagt tre öre och vi har föreslagit fyra öre.

Författarna i vårt land kan med få undantag knappast leva på sin verksamhet som författare. De måste ägna sig åt annan verksamhet som ofta inte är fruktbärande för deras konstnärliga ambitioner. Man blir förvånad, när man litet närmare studerar, hur författarna har det ställt då det gäller det ekonomiska utbytet av deras verksamhet som författare.

Departementschefen har, såvitt jag kan förstå, ansett de höjda anslagsåskandena i år vara en andra etapp — den första etappen började förra året. Vi noterar detta med stor tillfredsställelse, även om vi på andra punkter kanske har olika uppfattningar. Men när vi nu är överens om att detta är den andra etappen, så är vi kanske något förvånade över att vissa kategorier av konstutövare inte har blivit ihågkomna i det förslag som nu ligger på riksdagens bord. Man kan knappast föra det resonemålet, att anslagen till den konstnärliga verksamheten ökat så väsentligt, att det ändå måste bli fråga om en fördelning. I den fördelningen skulle alltså vissa grupper av konstnärer inte komma i fråga. Den uppfattningen kan vi inte dela. Vi tycker, att då vi har kommit fram till en andra etapp, bör de grupper som hittills fått stå utanför få vara med i detta avseende. Vi anser det synnerligen angeläget att på något sätt klarlägga vår mening att de eftersatta grupperna nu i någon mån bör bli tillgodosedda. Av denna anledning har vi ansett oss böra föreslå ett reservationsanslag på 150 000 kronor till stipendier åt andra utövande konstnärer. Vi har givit exempel på sådana genom att nämna koreografer, regissörer, skådespelare och exekutörer på det musika-

liska området, och vi har tagit med även konsthantverkare. Denna sistnämnda grupp tror jag också skulle behöva stöd, ty vi har i vårt land många unga människor som ägnar sig åt konsthantverk och i det avseendet kommit mycket långt.

Vi föreslår vidare ett mycket blygsamt belopp till beställning av musikaliska och dramatiska verk. Den vägen är framkomlig, även om det låter underligt att man skulle beställa musik. Detta har såvitt jag vet tillämpats av Sveriges radio, och de har fått fram verk som säkert kommer att stå sig i musikaliskt hänseende. Även dramatiken är företrädd, fastän det är svårt att få dessa verk framförda.

Tillåt mig till sist, herr talman, att förutom vad jag nu sagt i anslutning till våra förslag och till propositionen få framföra några personliga funderingar om konstnärlig verksamhet över huvud taget. Min personliga uppfattning är att konst har den allra största betydelse för varje människa. Den skänker värden som kan vara avgörande för den personliga utvecklingen. Något sådant kan knappast ske vare sig genom undervisning eller på annat sätt. Vi är givetvis ense om att det är samhällets plikt att genom stöd till konsten ge våra medborgare sådana värden utöver de rent materiella värden som vi annars mest resonerar om, åtminstone i detta hus. Vår inställning till konsten är, att den i viss mån kan lösa samhällsproblem. Jag tänker alldeles särskilt på våra ungdomar, och jag har erfarit att de i vår tid är oerhört intresserade av konst. Jag kan inte tänka mig annat än att deras intresse för konst skall påverka dem i den riktning som vi väl alla hoppas och tror på. Upplýsningen är mycket viktig, och här tror jag att vi har försummat mycket.

Det finns givetvis å andra sidan många människor som inte uppskattar konst. De anmärker alltid på den moderna konsten och säger att de inte kan förstå den. Jag tror att detta beror på att vederbörande saknar fantasi. Vi behöver fantasin till hjälp att förstå konst.

Ang. stöd åt konstnärlig, litterär och musikalisk verksamhet

Jag ber till sist, herr talman, att få citera en artikel, som var införd i en tidning för några månader sedan. En framstående kompositör och lärare har givit några reflexioner som kan ha betydelse. Han säger bland annat: »Hur skulle tillvaron se ut utan dessa värden som konsten skänker oss? Tänk om vi handgripligen kunde demonstrera detta för alla tvivlare. Tänk om vi kunde konstruera en kulturens generalstrejk.» Det låter inom parentes sagt ganska hädiskt. Han fortsätter: »Inte en musiker, inte en författare, inte en konstnär av något slag skulle lyfta en hand, och inget enda verk av dem skulle framföras eller visas. Varenda konsert, varenda teaterföreställning, varenda film skulle stoppas. Inte en ton, inte en replik skulle få höras från radio eller TV, inte en grammofonskiva få snurra i hemmen. Ingen orgelmusik eller sång i våra kyrkor. Varje bok skulle tas ur händerna på läsarna. En för de flesta människor förfärande och outhärdlig tystnad och tomhet skulle utbreda sig.» Så långt en framstående utövande konstnär. Nu förstår jag — och i någon mån hörde jag det också — att många kanske tycker att om inte allt detta hände, skulle det vara lugnt och skönt. Den inställningen kan man ju ha, men det beror väl i så fall närmast på att vi har fått litet för mycket av det som knappast är konst. Är det verklig konst, tror jag inte vi skulle tycka att det är för mycket. Detta med generalstrejk är kanske en djärv tanke, och den chockerar i någon mån, men jag tror ändå att den kan ge oss något att fundera över.

Med den motivering, som jag tidigare har givit, ber jag att få yrka bifall till den vid punkten 8 fogade reservationen av herrar Anders Johansson m. fl.

I detta anförande instämde herr *Branting* (s) och herr *Andersson, Axel Johannes*, (fp).

Herr **NÄSTRÖM** (s):

Herr talman! Vi är väl alla glada över att departementschefen har funnit det

möjligt att ta ett steg i rätt riktning på detta område. Emellertid tror jag att vad vi nyss fick höra tål att något diskuteras.

Det sades för en stund sedan att det inte finns tillräckligt intresse för konst o. s. v. Ja, man skulle ju kunna tro att de 85 procent av kammarens ledamöter som inte är närvarande, inte har något större intresse för denna sak, och det kanske må vara dem förlåtet.

Om reservanterna i denna fråga skulle få som de önskar, skulle det innebära en anslagshöjning med över 0,5 miljon kronor. Jag tror inte att en sådan höjning av anslaget är möjlig i vår nuvarande situation.

Herr Källqvist nämnde en hel del om konstnärer. Jag tror nog att det finns ett visst intresse för konst — jag vågar inte säga ett stort intresse — men skulle vi inte kunna vara överens om att på båda sidor försöka att förvalta det intresset på bästa sätt? Jag skulle tro att i varje fall några av kammarens ledamöter för några kvällar sedan såg när Sveriges TV hade den »goda smaken» att visa hur en konstnärlig tavla kommer till. Konstnären bakade av gips en tavla i stort format, och där inbakades pilsnerburkar och råa ägg m. m. Sedan ställde man upp tavlan och sköt med gevär på denna, jag skulle vilja säga »konstiga» historia. Om detta skall vara modern konst, herr talman, skall vi väl ändå be den där bönen, som man bad för mycket länge sedan gentemot nordmännens raseri. Nu hoppas jag att det väl ändå inte i allmänhet är så illa, men när man såg detta fick i varje fall jag det intrycket att kulorna hamnade på fel ställe. Ett synnerligen dumt skämt. Jag tror att vi på detta område nu har tagit ett steg i rätt riktning, och med en normal utveckling även i fortsättningen anser jag att vi skall kunna nå rätt långt.

Vad beträffar procentregeln så har väl ändå de statliga byggnaderna olika karaktär. En del av dessa byggnader besöks av rätt mycket folk, under det att vissa andra inte alls eller endast i mycket ringa utsträckning besöks av en

Ang. stöd åt konstnärlig, litterär och musikalisk verksamhet

bredare allmänhet. Detta gör kanske att man måste ta ställning i detta avseende från fall till fall. Om vi får råd att anslå större belopp i fortsättningen, tror jag att vi skall kunna vara överens på dessa områden, men utskottet måste här liksom alltid annars göra en ekonomisk bedömning.

Jag tyckte nog att vännen Källqvist val av jämförelseobjekt när det gällde enskilda byggnader och liknande inte riktigt passade in i denna ram. Vi försöker väl alla både i kommuner och andra instanser se till att våra bostadskvarter får en så vacker och trevlig utformning som möjligt, och vi hoppas att dessa strävanden skall fortsätta. Men de förslag, som Kungl. Maj:t framlagt och som utskottets överväldigande majoritet tillstyrkt, tror jag att vi är på rätt väg, och jag uttrycker förhoppningen att våra ekonomiska resurser skall göra det möjligt för oss att i fortsättningen undan för undan ge effektiva bidrag på dessa områden.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr KÄLLQVIST (fp) kort genmäle:

Herr talman! Allvarligt talat så är jag tacksam för den inställning avdelningens ordförande har. Han nämnde ett exempel på hur »konst» kan se ut, vilket hade förekommit i TV. Jag är nog förståndig att inte se TV vid sådana tillfällen, men å andra sidan gav detta exempel mig ett argument som jag skulle kunna utnyttja: man bör *lära* folk att förstå konst och lära folk att skapa bättre konst.

Herr NÄSSTRÖM (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag känner herr Källqvist så väl, att jag inte tror att han med sitt senaste yttrande ville säga, att *detta* var ett försök av TV att lära folk att förstå konst.

Herr ANDERSSON, AXEL JOHANNES, (fp):

Herr talman! Jag skulle kanske inte blanda mig i denna debatt, som börjar

röra sig också om konstkritik. Men jag tror inte att man alltid skall vara så tvärsäker när det gäller att döma i sådana ting. Visserligen förefaller ett och annat inom konsten vara utslag av en lekfullhet — för att använda ett mycket milt ord — som kan te sig rätt utmanande, men om vi ser tillbaka på historien och inte minst konsthistorien så finner vi att kritiker uppträtt och utdömt både det ena och det andra. Det förekom t. ex. i vårt eget land för inte så länge sedan en storm kring en sådan konstnär som Isaac Grünewald. Hans konst klandrades mycket skarpt av vissa kritiker, men i dag tror jag att både avdelningens värderade ordförande och jag skulle vara utomordentligt nöjda och glada och tacksamma, om vi hade lyckats förvärva ett eller annat verk av denne konstnär, som av samtida kritiker ansågs vara fullkomligt omöjlig. Det är väl ändå tiden som får utvisa vad som är konst och inte konst. Den verkliga konsten består genom tiderna, allt det andra förgår. Och jag tror inte att vi nu kan döma klart om vad som kommer att bli bestående och vad som kommer att försvinna av den konst som skapas i dag.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av därunder förekomna yrkanden propositioner komme att framställas först särskilt beträffande varterade av mom. I och II av utskottets i förvarande punkt gjorda hemställan, därefter särskilt angående mom. III—V, vidare särskilt rörande ettvar av mom. VI—X samt slutligen särskilt i fråga om mom. XI och XII.

På gjord proposition bifölls vad utskottet i mom. I hemställt.

I fråga om mom. II, anförde nu herr talmannen, hade yrkats dels att utskottets hemställan skulle bifallas, dels ock att det förslag skulle antagas, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen i motsvarande del.

Därefter gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden

Ang. stöd åt konstnärlig, litterär och musikalisk verksamhet

och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Edström* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter givna varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 121 punkten 8 mom. II, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar
Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen i motsvarande del.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Edström* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna ha va utfallit sålunda:

Ja — 116;

Nej — 26.

Därjämte hade 2 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Sedermera bifölls på gjord proposition vad utskottet i mom. III—V hemställt.

Vidare gjorde herr talmannen enligt de beträffande mom. VI framkomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen i motsvarande del; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Edström* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter givna varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 121 punkten 8 mom. VI, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar
Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen i motsvarande del.

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Edström* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna ha va utfallit sålunda:

Ja — 112;

Nej — 27.

Därjämte hade 4 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Härefter bifölls på gjord proposition vad utskottet i mom. VII hemställt.

Ytterligare gjordes enligt de med avseende å ettvar av mom. VIII, IX och X framställda yrkandena propositioner, dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på antagande av det förslag, som beträffande respektive moment innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarades propositionerna på bifall till utskottets hemställanden vara med övervägande ja besvarade.

Slutligen bifölls på gjord proposition vad utskottet i mom. XI och XII hemställt.

**Ang. försäljning av kronoegendomen
Runö gård**

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 122, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av viss kronoegendom jämte i ämnet väckt motion.

Kungl. Maj:t hade i propositionen nr 144, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över justitiedepartementsärenden för den 7 april 1961, föreslagit riksdagen att godkänna av departementschefen förordat förslag till avtal angående försäljning av kronoegendomen Runö gård.

I en i andra kammaren av herr *Johnansson* i Stockholm *m. fl.* väckt motion (II: 791) hade hemställts, att Kungl. Maj:ts proposition nr 144 måtte avslås och att egendomen Runö gård i Österåkers kommun måtte hembjudas kommunen eller i Stor-Stockholm samverkande kommuner på villkor, som möjliggjorde ett förvärv av egendomen i fråga.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt,

I. att motionen II: 791, i vad den avsåge försäljning av kronoegendomen Runö gård till Österåkers kommun eller i Stor-Stockholm samverkande kommuner, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

II. att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionen II: 791, i vad den icke behandlats under I., med av utskottet föreslaget tillägg godkänna av departementschefen i statsrådsprotokollet över justitiedepartementsärenden för den 7 april 1961 förordat förslag till avtal angående försäljning av kronoegendomen Runö gård.

Reservation hade anförts av herrar *Ragnar Bergh*, *Birke* och *Cassel*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del hava den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under II hemställa, att riksdagen måtte

a) med bifall till motionen II: 791, såvitt nu vore i fråga, avslå Kungl. Maj:ts förevarande förslag;

b) i skrivelse till Kungl. Maj:t an hålla om utredning och nytt förslag till innevarande års höstriksdag om försäljning av kronoegendomen Runö gård.

Herr **BERGH, RAGNAR**, (h):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen vid detta utlåtande.

Herr **BERGMAN** (s):

Herr talman! Den tystnad som kammaren fick uppleva i samband med att herr Bergh yrkade bifall till reservationen kan uppfattas som mycket talande, och det vore frestande att ta upp en debatt i frågan om vilken tomtpolitik samhället bör bedriva. Jag skall dock inte låta mig frestas av herr Bergh, inte ens i den här frågan, utan stannar bara vid att yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen yttrade, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt angående vardera punkten av utskottets i det nu förevarande utlåtandet gjorda hemställan.

På gjord proposition bifölls vad utskottet i punkten I hemställt.

Sedermera gjordes enligt de beträffande punkten II förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet hemställt samt vidare på godkännande av den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

**Om visst statsanslag till rökavvänjnings-
kliniken i Stockholm**

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 123, i anledning av väckta motioner om visst statsanslag till rökavvänjningskliniken i Stockholm.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Schött m. fl.* (I: 341) och den andra inom andra kammaren av herr *Gustafsson* i Borås *m. fl.* (II: 389), hade hemställts,

Om visst statsanslag till rökavvänjningskliniken i Stockholm

att riksdagen måtte besluta att för budgetåret 1961/62 under elfte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 19 000 kronor till rökavvänjningskliniken i Stockholm för anställning av en social kurator med uppgift att sköta efterbehandlingen av de behandlade.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att motionerna I: 341 och II: 389 icke måtte av riksdagen bifallas.

Reservation hade anmälts av fröken *Elmén*, som dock ej antytt sin mening.

Herr **SCHÖTT** (h):

Herr talman! Som motionär i detta ärende ber jag att få säga några ord. I motionen redogöres för den verksamhet som bedrivs vid rökavvänjningskliniken i Stockholm och som nu pågått i fem år under ledning av biträdande överläkaren vid karolinska sjukhuset docent B. Ejrup. Jag finner det angeläget understryka att det här är fråga om en rent sjukvårdande och sjukdomsförebyggande verksamhet, som ej har med propagandan mot tobaken att göra.

Oberoende av sambandet mellan rökning och lungcancer föreligger i många fall behov av rökavvänjning. Det gäller människor, som av sin rökning får kroppsliga sjukdomssymtom eller psykiskt lidande och därför själva önskar sluta röka men inte kan detta utan medicinsk hjälp. Det kan vara fråga både om storrökare och måttlighetsrökare.

De primära resultaten av Stockholmsklinikens verksamhet är mycket goda. För det senaste redovisningsåret anges följande siffror: 88 procent av de patienter som fullföljt kuren slutade helt att röka, 11 procent minskade sin konsumtion till en fjärdedel eller mindre av den tidigare konsumtionen, medan endast en procent misslyckades. Tyvärr visar emellertid en undersökning bland de första tusen av klinikens patienter, att 50 procent återfallit till rökning efter sex månader, även om de röker mindre än tidigare och övergått till mindre farliga rökverk. Undersökningen visar vidare att 95 procent ansåg att

kuren som de genomgått var utmärkt; 50 procent beklagade emellertid att det inte förekommit någon efterkontakt.

Det är just denna brist på efterkontakt som uppmärksammas i motionen. Situationen är den att vid kliniken finns en läkare och två sjuksköterskor. Deras arbetsbörda är så stor att de inte har någon möjlighet att »följa upp» verksamheten genom fortsatt kontakt med patienterna. Av denna anledning har vi motionerat om ett anslag på 19 000 kronor för anställande av en social kurator vid kliniken med uppgift att sköta efterkontakten med de behandlade och beträffande klientelet i övrigt fullgöra normala kuratorsgöromål.

Både medicinalstyrelsen och statsutskottet uttalar sig positivt beträffande verksamheten vid rökavvänjningskliniken. Medicinalstyrelsen anför bl. a. följande: »Under senare tid har frågan om skadligheten av rökvanor tilldragit sig stor uppmärksamhet. Det har ådagalagts, att tobaksrökning i flera avseenden kan ogynnsamt inverka på hälsotillståndet. Det måste betraktas såsom ur folkhälsans synpunkt angeläget, att tillfälle till hjälp kan erbjudas dem, för vilka upphörandet med tobaksbruket är nödvändigt eller önskvärt, såsom t. ex. vid behandling av ett sjukdomstillstånd.

Den av rökavvänjningskliniken i Stockholm bedrivna verksamheten torde, såvitt för närvarande kan bedömas, vara av värde i detta hänseende. De i motionerna lämnade uppgifterna visar, att omfattningen av verksamheten är betydande och att man med de meddelade behandlingarna kunnat nå goda resultat i ett relativt stort antal fall. Det bör emellertid betraktas som en brist, att möjligheter saknas att hålla kontakt med de behandlade efter avslutandet av kuren och därigenom kontrollera behandlingsresultaten på längre sikt. Man saknar också på grund härav närmare kännedom rörande i vad mån resultaten av behandlingarna vid kliniken visat sig vara bestående.»

Medicinalstyrelsen ansluter sig till den uppfattningen, »att den terapeutiska verksamheten vid rökavvänjningsklini-

Om visst statsanslag till rökavvänjningskliniken i Stockholm

ken är av sådan beskaffenhet, att ekonomiskt stöd från statens sida i och för efterkontroll är motiverat». Medicinalstyrelsen anser vidare att motionerna inte lämnar »tillräckligt material för bedömande av huruvida det är mest rationellt, att stöd lämnas i form av ersättning till täckande av kostnaderna för anställande av en social kurator».

Vi motionärer däremot anser att man härvidlag bör kunna lita på docent Ejrupps uppfattning. Han har bl. a. 20 års sjukhuserfarenhet och framför allt 5 års direkt erfarenhet av rökavvänjningsklinikens verksamhet. Han har för sin del varmt förordat anställandet av en kurator.

Statsutskottet talar också erkännande om kliniken men uttalar att medel för ifrågavarande ändamål bör anvisas ur medel som i särskild ordning har anslagits till medicinsk forskning. I anledning härav skulle jag bara vilja framhålla, att det här i första hand inte är fråga om en forskningsuppgift utan om en sjukvårdande uppgift, för vilken statsmedel bör kunna anvisas direkt.

Herr talman! I utskottet föreligger endast en reservation. Den är av en enda ledamot och dessutom blank. Detta hindrar mig dock inte från att — med betoning av ifrågavarande verksamhets stora betydelse ur medicinsk och humanitär synpunkt — yrka bifall till motionerna I: 341 och II: 389.

I detta anförande instämde herrar Bengtson (cp), Nils Elowsson (s) och Spetz (fp).

Herr ANDERSSON, BIRGER, (s):

Herr talman! Jag tror inte det gagnar saken så mycket att ta upp någon större debatt nu i denna fråga. Vi hade ju här om året en ganska lång och jag vill minnas rätt animerad debatt just om tobakens skadeverkningar.

När statsutskottets tredje avdelning fick den motion till behandling, till vilken här nyss yrkats bifall, tog vi mycket allvarligt på det hela, trots att vi fann en och annan formulering vara av den beskaffenhet att allvaret ibland för-

flyktigades. Det var en del egenartade ting skrivna där, som tydde på att vederbörande kanske sökte bevisa lite för mycket. Det talades i motionen om dessa stackars rökare, som motionärerna vill befria från deras lidande, om rökarnas djur-i-bur-neuroser och annat dylikt, som vi för all del fann lustigt men som för oss inte på något sätt var avgörande vid vårt ställningstagande.

I utskottets utlåtande har vi redovisat vår uppfattning om det hela. Där står att Aktiebolaget Svenska tobaksmonopolet under de tre senaste åren lämnat bidrag med cirka 650 000 kronor till forskning angående tobakens skadeverkningar, en forskning som vi anser vara utomordentligt värdefull och som bör fortsättas. Däremot har vi inte riktigt kunnat gå med på eller förstått värdet av att man anställer en socialkurator som skall som motionärerna säger följa upp frågan. Till den tanken har ju även medicinalstyrelsen ställt sig mycket tveksam, och vi har i detta fall mera litat på den medicinska sakkunskap som finns inom medicinalstyrelsen än på motionärernas medicinska sakkunskap. Att på motionärernas förslag inrätta en ny tjänst, om vilken man inte vet hur den kommer att fungera, har vi alltså inte kunnat vara med om.

Det är i korthet vårt resonemang. Herr talman! Jag vill yrka bifall till statsutskottets förslag.

Herr SCHÖTT (h):

Herr talman! Det finns trots allt anledning att ta mycket allvarligt på denna fråga och inte skämta bort den. Jag avser tobaksfrågan i dess helhet, men jag understryker att vad vi nu handlägger är inte en fråga om propaganda mot tobaksbruket utan en fråga om en rent medicinsk verksamhet. Här gäller det att hjälpa dem som själva önskar hjälp och önskar komma bort från bruket av tobak, som för dem innebär ohälsa och lidande.

Man hänvisar till att pengar skulle kunna anvisas från annat håll — pengar som är anslagna för forskningsändamål.

Om visst statsanslag till rökavvänjningskliniken i Stockholm

Det är ju ingen ovanlig företeelse, att man hänvisar till någon annan som skulle släppa till pengarna, men utsikterna att få några medel från annat håll lär inte vara stora. Därför har motionärerna hemställt att riksdagen direkt ville anslå pengar för detta ändamål.

Jag är övertygad om att vi redan till nästa år får behandla nya framställningar om stöd till denna verksamhet. Än en gång vill jag framhålla, att det finns ingen anledning att ta för lätt på detta problem. Även om det i motionen förekommer en del formuleringar, som kanske inte är de mest lyckade, tycker jag inte man skall göra sig lustig över dem, utan man är skyldig att ägna denna för många människor viktiga fråga allvarlig uppmärksamhet.

Herr ANDERSSON, BIRGER, (s):

Herr talman! Jag har inte försökt att skämta med detta. Jag sade visserligen att det finns formuleringar, som kanske kunde inbjuda till en kåserande framställning, men det kåseri som inbjöds till har jag uraktlätit att avleverera.

Vi har som jag sade tagit allvarligt på denna fråga på flera sätt. Vi ser allvarligt på de skadeverkningar tobaksrökningen har, men även på att inrätta nya tjänster. Här vill man dock att riksdagen utan någon förberedande utredning eller något annat skall besluta inrätta en ny tjänst, som skall uppföras på inrikesdepartementets stat. Det anges här, att denna tjänst skulle vara förknippad med en lön på 19 000 kronor. Vi vet inte vad det kommer att medföra. Men ett vet vi dock, och det är att den gode professor Parkinsons lag gäller, nämligen att om man börjar anställa, så drar det med sig nya människor, och innan vi över huvud taget vet vart det kan leda hän vill vi från statsutskottets sida inte vara med om att tillstyrka detta på de grunder som motionärerna föreslagit.

Herr SCHÖTT (h):

Herr talman! Jag vill bara fästa kammarrens uppmärksamhet på att medicinalstyrelsen för sin del anser att det är

angeläget att en efterkontroll kommer till stånd och att det är motiverat att statsmedel anslås för detta ändamål. Man är dock tveksam om den föreslagna formen med en kurator är den bästa. Det blir väl nu för oss motionärer att till nästa år söka komma fram med ett bättre underbyggt förslag med större utsikt att vinna gehör.

Herr ANDERSSON, BIRGER, (s):

Herr talman! När motionären här talar om medicinalstyrelsen, bör han erinra sig vad han för en stund sedan själv citerade, nämligen att medicinalstyrelsen anser att det inte finns tillräckligt material för bedömande av huruvida det är mest rationellt att stöd lämnas i form av ersättning till täckande av kostnaderna för anställande av en socialkurator. Medicinalstyrelsen har varit förstående för att något göres men har alltså avvisat ett bifall till motionen.

Efter härmed slutad överläggning gjordes enligt de därunder framkomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu ifrågavarande utlåtandet hemställt samt vidare på bifall till de i ämnet väckta motionerna; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Ang. förbättrad taxeringskontroll

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 50, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag om förbättrad taxeringskontroll, såvitt propositionen hänvisats till bevillningsutskottet, jämte i ämnet väckta motioner.

I en den 10 februari 1961 dagtecknad proposition, nr 100, hade Kungl. Maj:ts förslagit riksdagen att

A) antaga inom finansdepartementet upprättade förslag till

1) förordning om ändring i taxeringsförordningen den 23 november 1956 (nr 623); samt

Ang. förbättrad taxeringskontroll

2) förordning angående ändring i förordningen den 1 december 1959 (nr 507) om allmän varuskatt;

B) godkänna de av departementschefen i propositionen förordade riktlinjerna för förbättrad taxeringskontroll;

C) godkänna de av departementschefen framlagda förslagen till lönegradsplacering av tjänster m. m.;

D) bemyndiga Kungl. Maj:t vidtaga de ändringar i personalförteckningen för länsstyrelserna, vilka erfordrades i anledning av de framlagda förslagen; samt

E) till Vissa kostnader för förbättrad taxeringskontroll för budgetåret 1961/62 under XI huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 4 700 000 kronor.

Propositionen hade, såvitt avsåge departementschefens hemställan under punkterna A och B, hänvisats till bevillningsutskottet och i övrigt till statsutskottet.

Kungl. Maj:ts förslag avsågo till en del taxeringsorganisationen, till en del bestämmelserna om myndigheternas befogenheter samt enskildas skyldigheter att tillhandagå med kontrolluppgifter m. m.

Organisationsförslagen omfattade en betydande förstärkning av den personal, som skulle utföra taxeringsrevisioner samt olika åtgärder för att rationalisera arbetet.

Den viktigaste åtgärden i sistnämnda hänseende vore att sammanföra taxeringsassistenterna — de tjänstemän som i de s. k. rörelsenämnderna utförde kontroll och föredragning — till större arbetsgrupper på länsstyrelserna och ett fåtal orter inom respektive län utanför residensstaden. Omorganisationen beräknades medföra bättre möjligheter till arbetsledning och även i övrigt ett bättre utnyttjande av personalen. Detta gällde icke minst det arbete med taxeringsrevisioner, som assistenterna skulle utföra mellan taxeringsperioderna. Olika åtgärder hade föreslagits för att påskynda utbyggnaden av assistentorganisationen. I samband härmed skulle vissa hög-

re tjänster inrättas för assistenterna och deras biträden.

På taxeringssektionernas revisionsdetaljer hade föreslagits en avsevärd personalförstärkning omfattande både den akademiskt utbildade personalen och — i synnerhet — landskanslist- och biträdespersonalen. Förstärkningen av sistnämnda båda personalgrupper skulle möjliggöra att de akademiskt utbildade revisorerna i större utsträckning kunde koncentrera sig på kvalificerade revisionsuppgifter. Förslagen inneburo ytterligare, att vissa högre tjänster skulle inrättas för samtliga personalkategorier på revisionsdetaljerna.

På taxeringssektionernas allmänna detaljer och på provningsnämndernas kanslier hade föreslagits en förstärkning av den kvalificerade personalen. Förslaget skapade bättre förutsättningar för att låta revisionsdetaljens personal ägna sig åt sin huvuduppgift att verkställa taxeringsrevisioner.

Sammanlagt inneburo förslagen, i vad anginge länsstyrelserna, en förstärkning med 55 akademiskt utbildade befattningshavare, 87 tjänstemän i landskanslistkarriären och 51 tjänstemän i biträdeskarriären.

Organisationens utbyggnad förutsatte en intensifierad utbildningsverksamhet. Utbyggnaden beräknades kunna bli slutförd under 1966.

Genom de sålunda föreslagna åtgärderna torde taxeringsrevisionsverksamheten kunna — vid fullt utbyggd organisation — bli inemot tre gånger så stor som för närvarande.

De i propositionen framlagda författningsförslagen inneburo i första hand en utvidgning av skyldigheten att genom räkenskaper och andra anteckningar sörja för ett tillförlitligt underlag för deklarationen. Det förutsattes, att Kungl. Maj:t och riksdagen samfällt skulle kunna besluta om att nämnda skyldighet för särskilda kategorier skulle specificeras genom föreskrifter om förande av räkenskaper av visst eller vissa slag. Räk-

kenskaper och andra anteckningar skulle bevaras under minst sex år. Vidare hade föreslagits att straff skulle kunna ådömas dem som gjorde sig skyldiga till allvarigare försummelser beträffande skyldigheten att föra och bevara anteckningar.

Taxeringsnämnderna skulle enligt förslaget få befogenhet att utan samband med taxeringsrevision infordra vissa handlingar, såsom kontrakt, kontoutdrag och verifikationer.

Vissa utvidgningar hade föreslagits i fråga om skyldigheten att tillhandahålla kontrolluppgifter. I detta hänseende märktes, att uppgiftsskyldigheten rörande arbeten på hyreshus och villor hade skärpts samt att de s. k. cash and carry-företagen skulle kunna åläggas att lämna uppgift om försäljningar till detaljhandlare.

Bestämmelserna om taxeringsrevision hade föreslagits ändrade i vissa hänseenden på grundval av vunna erfarenheter. Sålunda skulle taxeringsintendenten, under vederbörligt hänsynstagande till den granskades befogade önskemål, kunna bestämma tid och plats för granskningen.

Slutligen hade föreslagits en ändring i reglerna om utdömande av vite.

De nya bestämmelserna vore avsedda att träda i kraft den 1 juli 1961.

I det av Kungl. Maj:t framlagda förslaget till förordning om ändring i taxeringsförordningen hade 20, 121 och 124 §§ erhållit följande lydelse:

20 §

Den som — — — kontroll därav.

Underlaget skall bevaras under sex år efter utgången av det kalenderår underlaget avser.

Om skyldighet i vissa fall att föra räkenskaper är särskilt stadgat.

121 §

Har någon uppsåtligen eller av grov oaksamhet åsidosatt skyldigheten enligt 20 § första och andra styckena att sörja för och bevara underlag och har han

Ang. förbättrad taxeringskontroll

därigenom omöjliggjort eller allvarligt försvårat fullgörande av deklarations- eller uppgiftsskyldighet eller kontroll därav, dömes till dagsböter. Är brottet grovt, vare straffet fängelse i högst sex månader.

Har någon — — — trehundra kronor.

124 §

Om uttagande — — — av taxeringsintendent.

Finnes, då fråga uppkommer om utdömande av vite, ändamålet med vitet hava förfallit, må vitet ej utdömas. *Har vitesföreläggande iakttagits först efter det anmälan enligt första stycket inkommit, skall ändamålet med vitet icke anses hava därigenom förfallit.*

Vid prövning — — — under bedömande.

Kungl. Maj:ts förslag till ändrad lydelse av 37 § 1 mom. taxeringsförordningen innebar bland annat, att fysiska personer och dödsbon, som under beskattningsåret innehaft annan fastighet än jordbruksfastighet, icke vore skyldiga att lämna kontrolluppgifter rörande ersättning och förmån till någon i anledning av tillfälligt arbete, om ersättningen utgått med belopp under 300 kronor för helt år, såvida icke kostnaden vore avdragsgill i förvärvskällan rörelse.

I förslaget till förordning angående ändring i förordningen om allmän varus katt var 77 § så lydande:

Har någon, — — — trehundra kronor.

Har någon uppsåtligen eller av grov oaksamhet åsidosatt skyldigheten enligt 38 § första och andra styckena att sörja för och bevara underlag och har han därigenom omöjliggjort eller allvarligt försvårat fullgörande av deklarations- eller uppgiftsskyldighet eller kontroll därav, dömes till dagsböter. Är brottet grovt, vare straffet fängelse i högst sex månader.

Finnes försummelse som i första stycket sägs ursäktlig eller eljest ringa, må från straff frias.

Brott som — — — av taxeringsintendent.

Ang. förbättrad taxeringskontroll

Till utskottet hade hänvisats följande i anledning av propositionen väckta motioner nämligen

1) de likalydande motionerna I: 597, av herr *Gezelius*, och II: 732, av herr *Fröding*, vari hemställt, att riksdagen måtte avslå i Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 100 förslaget tillägg till 121 § taxeringsförordningen, ävensom

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag till sådan ändring av bokföringslagen, att dels skyldigheten att föra räkenskaper, anteckningar m. m. till ledning för taxering preciserades, dels bristande fullgörande av sådan skyldighet kunde föranleda straff såsom för ordningsförelse;

2) de likalydande motionerna I: 598, av herrar *Gezelius* och *Schött*, samt II: 728, av herr *Fröding m. fl.*, vari anhållits, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om översyn av kammarrättens arbetsformer samt om utredning om lämpliga former för utbildning av den yngre föredragande personalen i kammarrätten;

3) de likalydande motionerna I: 599, av herrar *Gösta Jacobsson* och *Gustaf Henry Hansson*, samt II: 735, av herr *Nilsson* i Svalöv *m. fl.*, vari föreslagits, att riksdagen skulle besluta, att särskilda utbildningskurser för nytillkommande personal skulle anordnas i Malmö, Göteborg och Sundsvall i enlighet med taxeringskontrollutredningens förslag;

4) de likalydande motionerna I: 600, av herr *Schött m. fl.*, och II: 731, av herr *Ekström* i Iggesund *m. fl.*, vari hemställt, att riksdagen måtte besluta, att taxeringsassistenterna alltfört skulle vara placerade hos de lokala skattemyndigheterna;

5) de likalydande motionerna I: 601, av herr *Spetz m. fl.*, och II: 729, av fru *Gärde Widemar m. fl.*, vari anhållits,

att riksdagen måtte, med förklarande att Kungl. Maj:ts förevarande proposition icke i oförändrat skick kunnat bifallas, besluta,

att första stycket i 121 § skulle utgå samt att meningen »Har vitesföreläggande .... därigenom förfallit» i 124 § likaså skulle utgå, samt

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle anhålla att vad i motionerna anförts i fråga om en utvidgad bokförings- och redovisningsskyldighet måtte upptagas i samband med en kommande översyn av bokföringslagen;

6) de likalydande motionerna I: 602, av herr *Spetz m. fl.*, och II: 730, av herr *Nelander m. fl.*, vari hemställt, att riksdagen måtte uttala, att nuvarande organisation i fråga om taxeringsassistenternas tjänstgöringsplats i anslutning till den lokala skattemyndigheten borde bibehållas;

7) de likalydande motionerna I: 603, av herr *Stefanson m. fl.*, och II: 733, av herr *Nordgren m. fl.*, vari föreslagits, att riksdagen skulle dels avslå Kungl. Maj:ts förslag i proposition nr 100 om ett tillägg till 121 § taxeringsförordningen, dels i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning avseende i motionerna berörda frågor;

8) de likalydande motionerna I: 604, av herr *Sundin m. fl.*, och II: 727, av herr *Hansson* i Önnarp *m. fl.*, vari hemställt,

att riksdagen vid sin behandling av proposition nr 100 måtte besluta

I) a. att nuvarande taxeringsassistentorganisation skulle bibehållas såvitt avsåge anknytningen till häradsskrivarkontoren,

b. att underlåtenhet att föra räkenskaper och bevara handlingar, i enlighet med vad i motionerna anförts, skulle kunna leda till fängelsestraff endast under förutsättning att brottet både vore grovt och skett uppsåtligt,

c. att generell skyldighet att lämna kontrolluppgift skulle gälla i fråga om ersättning för arbete å annan fastighet, såvitt den lämnade ersättningen överstege 100 kronor,

d. att den, hos vilken taxeringsrevision företoges, skulle äga nu honom till-

kommande rätt att bestämma tid och plats för revisionen,

II) i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag rörande ökad upplysnings- och vägledningsverksamhet från lokala skatte- och taxeringsmyndigheter i taxerings- och deklara-tionsfrågor samt rörande vidgad plikt att på närmare föreskrivet sätt föra räkenskaper och härav föranledd speciell upplysnings- och vägledningsverksamhet i enlighet med vad i motionerna anförts, samt

III) beakta vad i motionerna i övrigt anförts;

9) motionen II: 734, av herr *Stiernstedt m. fl.*; ävensom

10) motionen II: 736, av herr *Christenson* i Malmö, vari hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla

dels om översyn av taxeringsförordningen i syfte att stärka allmänhetens förtroende för taxeringsnämnderna,

dels om utredning rörande

1. inrättande av fristående serviceorgan vid varje länsstyrelse för praktiska råd i deklara-tionsfrågor och

2. decentralisering av kammarrättens åtta divisioner med förläggning förslagsvis av tre divisioner till Göteborg, Malmö och Umeå.

Till behandling i detta sammanhang hade utskottet jämväl upptagit följande vid riksdagens början väckta, till bevillningsutskottet hänvisade motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 3, av herr *Kronstrand m. fl.*, samt II: 3, av herrar *Rydén* och *Stenberg*, vari hemställts, att riksdagen måtte besluta sådan ändring i taxeringsförordningens § 76, att skattskyldig erhöle rätt att intill den 31 augusti under taxeringsåret inkomma med besvär till prövningsnämnd över avvikelser, som taxeringsnämnd beslutat i den skattskyldiges självdeklaration; ävensom

Ang. förbättrad taxeringskontroll

2) motionen II: 183, av herr *Ekström* i Iggesund.

Utskottet hade i det nu föredragna betänkandet på åberopade grunder hemställt,

A) att riksdagen måtte, med förklarande att Kungl. Maj:ts förevarande proposition, nr 100, i vad densamma hänvisats till bevillningsutskottet, icke kunnat av riksdagen oförändrad bifallas samt i anledning av de likalydande motionerna I: 604, av herr *Sundin m. fl.*, och II: 727, av herr *Hansson* i Önnarp m. fl.,

1) för sin del antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning om ändring i taxeringsförordningen den 23 november 1956 (nr 623) med den ändringen, att 121 § erhöle följande lydelse:

»Har någon uppsåtligen eller av grov oaktsamhet åsidosatt skyldigheten enligt 20 § första och andra styckena att sörja för och bevara underlag och har han därigenom omöjliggjort eller allvarligt försvårat fullgörande av deklara-tions- eller uppgiftsskyldighet eller kontroll därav, dömes till dagsböter. *Föreligga vid uppsåtligt brott synnerligen försvårande omständigheter, må till fängelse i högst sex månader dömas.*

Har någon — — — trehundra kronor.»;

2) antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning angående ändring i förordningen den 1 december 1959 (nr 507) om allmän varuskatt med den ändringen, att 77 § erhöle följande lydelse:

»Har någon, — — — trehundra kronor.

Har någon uppsåtligen eller av grov oaktsamhet åsidosatt skyldigheten enligt 38 § första och andra styckena att sörja för och bevara underlag och har han därigenom omöjliggjort eller allvarligt försvårat fullgörande av deklara-tions- eller uppgiftsskyldighet eller kontroll därav, dömes till dagsböter. *Föreligga vid uppsåtligt brott synnerligen försvå-*

Ang. förbättrad taxeringskontroll

rande omständigheter, må till fängelse i högst sex månader dömas.

Finnes försummelse som i första stycket sägs ursäktlig eller eljest ringa, må från straff frias.

Brott som — — — av taxeringsintendent.»;

B) att riksdagen måtte godkänna de av utskottet förordade riktlinjerna för en förbättrad taxeringskontroll; samt

C) att följande motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 3, av herr Kronstrand m. fl., samt II: 3, av herrar Rydén och Stenberg,

2) de likalydande motionerna I: 597, av herr Gezelius, och II: 732, av herr Fröding,

3) de likalydande motionerna I: 598, av herrar Gezelius och Schött, samt II: 728, av herr Fröding m. fl.,

4) de likalydande motionerna I: 599, av herrar Gösta Jacobsson och Gustaf Henry Hansson, samt II: 735, av herr Nilsson i Svalöv m. fl.,

5) de likalydande motionerna I: 600, av herr Schött m. fl., och II: 731, av herr Ekström i Iggesund m. fl.,

6) de likalydande motionerna I: 601, av herr Spetz m. fl., och II: 729, av fru Gärde Widemar m. fl.,

7) de likalydande motionerna I: 602, av herr Spetz m. fl., och II: 730, av herr Nelander m. fl.,

8) de likalydande motionerna I: 603, av herr Stefanson m. fl., och II: 733, av herr Nordgren m. fl.,

9) de likalydande motionerna I: 604, av herr Sundin m. fl., och II: 727, av herr Hansson i Önnarp m. fl.,

10) motionen II: 183, av herr Ekström i Iggesund,

11) motionen II: 734, av herr Stiernstedt m. fl., ävensom

12) motionen II: 736, av herr Christenson i Malmö,

mätte, i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad utskottet i betänkandet anfört och hemställt, av riksdagen lämnas utan åtgärd.

Reservationer hade avgivits

I) av herr *Gösta Jacobsson*, vilken — med hänvisning till att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställt om översyn av bokföringslagen — dels ansett den i 20 § taxeringsförordningen gjorda hänvisningen till bokföringslagen böra bibehållas,

dels ock hemställt, att riksdagen med avslag å Kungl. Maj:ts förslag, såvitt anginge 20 § taxeringsförordningen den 23 november 1956 (nr 623), måtte för sin del antaga följande ändrade lydelse av nämnda paragraf:

»20 §

Den som — — — kontroll därav.

Underlaget skall bevaras under sex år efter utgången av det kalenderår underlaget avser.

Om skyldighet i vissa fall att föra räkenskaper är stadgat i bokföringslagen och förordningen om skyldighet för vissa idkare av jordbruk eller skogsbruk att föra räkenskaper såsom underlag för taxering eller i eljest särskilt utfärdade föreskrifter.»;

II) av herrar *Hagberg, Gustaf Elofsson, Gösta Jacobsson, Kronstrand, Nilsson* i Svalöv, *Magnusson* i Borås, *Christenson* i Malmö och *Fälldin*, vilka dels ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del hava den lydelse, reservationen visade, dels ock hemställt, att riksdagen med avslag å Kungl. Maj:ts förslag, såvitt avsåge 37 § 1 mom. taxeringsförordningen den 23 november 1956 (nr 623) måtte för sin del antaga i reservationen införd ändrad lydelse av nämnda författningsrum;

III) av herrar *Hagberg, Spetz, Gustaf Elofsson, Gösta Jacobsson, Kronstrand, Kollberg, Nilsson* i Svalöv, *Magnusson* i Borås och *Christenson* i Malmö, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del erhålla den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte

a) avslå Kungl. Maj:ts förslag, såvitt avsåge ändringen av 121 § taxeringsför-

Ang. förbättrad taxeringskontroll

ordningen den 23 november 1956 (nr 623),

b) avslå Kungl. Maj:ts förslag, såvitt avsåge ändringen av 77 § förordningen den 1 december 1959 (nr 507) om allmän varuskatt, och i följd därav för sin del antaga i reservationen införd ändrad lydelse av ingressen till det i propositionen framlagda förslaget till förordning angående ändring i förordningen den 1 december 1959 (nr 507) om allmän varuskatt;

IV) av herrar *Hagberg, Spetz, Gustaf Elofsson, Gösta Jacobsson, Kronstrand, Kollberg, Nilsson* i Svalöv, *Magnusson* i Borås, *Christenson* i Malmö och *Fälldin*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del erhålla den avfattning, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts förslag, såvitt avsåge ändringen av 124 § taxeringsförordningen den 23 november 1956 (nr 623);

V) av herrar *Kronstrand, Kollberg, Nilsson* i Svalöv, *Magnusson* i Borås och *Christenson* i Malmö, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under C 1 hemställa, att riksdagen med bifall till de likalydande motionerna I: 3, av herr *Kronstrand* m. fl., samt II: 3, av herrar *Rydén* och *Stenberg*, måtte antaga följande i reservationen infört förslag till förordning angående ändrad lydelse av 76 § taxeringsförordningen den 23 november 1956 (nr 623);

VI) av herrar *Hagberg, Spetz, Gustaf Elofsson, Gösta Jacobsson, Kronstrand, Kollberg, Nilsson* i Svalöv, *Magnusson* i Borås, *Christenson* i Malmö och *Fälldin*, vilka

dels ansett, att, därest det i reservationen III framlagda förslaget icke skulle vinna riksdagens bifall, den nya lydelsen av 121 § taxeringsförordningen och 77 § varuskatteförordningen borde äga tillämpning först sedan riksdagen antagit preciserade bestämmelser rörande antecknings- och bokföringsskyldighetens fullgörande,

dels ock hemställt, att riksdagen måtte besluta, att ikraftträdandebestämmelserna till den föreslagna förordningen om ändring i taxeringsförordningen den 23 november 1956 (nr 623) skulle erhålla i reservationen angiven lydelse samt att ikraftträdandebestämmelserna till den föreslagna förordningen angående ändring i förordningen den 1 december 1959 (nr 507) om allmän varuskatt måtte erhålla i reservationen angivna lydelse;

VII) av herr *Christenson* i Malmö, vilken på anförda skäl ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen — i anledning av motionen II: 736 — måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära en översyn av taxeringsförordningen i syfte att stärka allmänhetens förtroende för taxeringsnämnderna och en utredning om inrättande av ett serviceorgan vid varje länsstyrelse för praktiska råd i deklarafrågor; samt

VIII) av herrar *Hagberg, Spetz, Gustaf Elofsson, Gösta Jacobsson, Kronstrand, Kollberg, Nilsson* i Svalöv, *Magnusson* i Borås, *Christenson* i Malmö och *Fälldin*, vilka ansett, att till utskottets motivering bort fogas ett tillägg av den lydelse, reservationen visade.

Den i reservationen II föreslagna ändrade lydelsen av 37 § 1 mom. taxeringsförordningen avsåg, att skyldighet skulle föreligga för fastighetsägare att lämna kontrolluppgifter rörande tillfälligt arbete å annan fastighet än jordbruksfastighet, så snart ersättningen överstege 100 kronor för år.

I det i reservationen VIII föreslagna tillägget till utskottets motivering hade bland annat yttrats:

»Vill man komma till rätta med skattefusket är det givetvis minst lika viktigt att vid sidan av en effektiviserad kontroll stärka deklaraionsmoralen och — som 1960 års bevillningsutskott framböll — skapa större solidaritet mot samhället. En förutsättning för detta är bland annat att man bygger upp en på allmänt förtroende grundad taxeringsorganisation, som kan bidra till att utjämna

Ang. förbättrad taxeringskontroll

bestående motsatsförhållanden mellan de skattskyldiga, å ena, och det allmänna, å andra sidan, samt bidraga till att good-will skapas för skattemyndigheterna i deras arbete. En atmosfär av ömsesidigt förtroende mellan taxeringstjänstemännen och den allmänhet som dessa tjänstemän har att betjäna är en förutsättning för att taxeringsmyndigheten skall kunna fullgöra sin grannliga uppgift. Den vid deklarationstider bedrivna upplysningsverksamheten torde icke kunna ersätta åtgärder av detta slag.»

Herr **HAGBERG** (h):

Herr talman! Vi behandlade här i kammaren i går kväll i en lång och intressant debatt olika aspekter på det förvisso mycket trista problem, som vi brukar kalla skattefuskets här i landet. Vi behandlade emellertid problemet ur de synpunkter, som ett riksdagens lagutskott har att lägga på saken. I dag kommer vi tillbaka till denna angelägenhet ur de synpunkter, som riksdagens bevillningsutskott har att lägga på problemet. Det kan självfallet inte undvikas, att med hänsyn till dessa omständigheter i dag kanske kommer att framföras ett eller annat argument eller motargument, som redan i går kväll presenterades här i kammaren. Jag ber om ursäkt för detta, men jag antar, att kammarens ledamöter ger mig rätt i att det är ganska svårt att på enstaka punkter undvika en viss upprepning.

Att jag här tar till orda beror dels på att jag har skrivit under ett antal av de reservationer, som är fogade till betänkandet, dels — och kanske mera — på att jag var ledamot av 1949 års skatteutredning. Såsom kammarens ledamöter väl kommer ihåg, var det denna utrednings förslag som så småningom mynnade ut i det riksdagsbeslut, som ligger till grund för den lagstiftning om den direkta beskattningen, som vi alltjämt har här i landet — i väsentliga avseenden kan den ju föras tillbaka till det riksdagsbeslut som fattades 1952.

1949 års skatteutredning redovisade bl. a. i sitt på sin tid uppmärksammade betänkande en grundlig utredning om

skattefuskets i Sverige. Det var den första egentliga penetreringen av denna materia, som hade offentliggjorts, och de resultat, som utredningen kom till, blev också föremål för ett betydande intresse från allmänhetens sida. Det är en grundlig och allsidig utredning, som utförligt redovisas i betänkandet. Om någon till äventyrs skulle ha intresse av den här saken och ta del av betänkandet, bör han även studera den omfattande bilagan. Där redovisas en undersökning, som vi den gången gjorde hos rikets alla taxeringsintendenten och taxeringsrevisorer för att inhämta deras uppfattning i saken. Efter dessa undersökningar kom vi fram till vad vi kallade för »Resumé och ställningstagande» i kapitel VIII, som livligt kommenterades på sin tid. Som en bakgrund till denna debatt skall jag be att få läsa upp ingressen. Jag kanske skall inskjuta, att det var en parlamentariskt sammansatt utredning, och jag kanske också skall tillägga att den, egendomligt nog, var enhällig i sina uttalanden. Ingressen löd: »Vår undersökning rörande de direkta skatternas verkningar har givit oss stöd för den uppfattningen, att en lättnad i den direkta beskattningen för närvarande är ett samhällsintresse av största betydelse. Främst med hänsyn till arbetsvilja och deklarationsmoral finna vi det angeläget, att det nuvarande trycket av den direkta beskattningen mildras.»

Det var inledningen till ståndpunktsstagandet. Sedan har man, som jag nyss sade, utförligt redovisat undersökningen om skattefuskets omfattning. Där gör man följande uttalande: »Vår undersökning har även omfattat frågan om beskattningens inverkan på *deklarationsmoralen*. Otvivelaktigt måste ett högt skattetryck alltid innebära påfrestningar i detta avseende. Härigenom begränsas i verkligheten utrymmet för den direkta beskattningen: utöver en viss höjd kan denna icke drivas utan att de väsentliga värden, som ligga i en god deklarationsmoral, råka i fara.»

Jag skall föredra ett annat avsnitt av betänkandet: »För att råda bot på en försämring av deklarationsmoralen re-

Ang. förbättrad taxeringskontroll

ses ofta kravet på en förbättrad taxeringskontroll. Även här finnas dock gränser för vad som är lämpligt och möjligt att genomföra. Bortsett från faran i att driva taxeringskontrollen alltför långt torde kontrollen icke vara något osvikligt medel för att komma till rätta med en vikande deklarationsmoral. Ett skattesystem, som grundas på allmän självdeklaration, får alltid förutsätta en viss lojalitet från medborgarnas sida. Om systemet i alltför hög grad skall behöva lita till taxeringskontrollen, torde detta blotta en svaghet hos systemet. Därmed vilja vi icke ha förnekat, att taxeringskontrollen alltid måste utgöra ett nödvändigt komplement till ett dylikt skattesystem samt att kraven på en effektiv kontroll måste ställas högre i den mån skattetrycket växer.»

Jag var med om detta uttalande den gången, och jag vill försäkra, att jag inte har någon anledning att ändra ett enda ord av vad som då sades. Utredningen slutade, för att nu göra ett ytterligare citat, sina uttalanden med följande: »Endast i begränsad utsträckning är det sålunda enligt vår mening tänkbart att med yttre medel — ändringar i skattelagstiftningen eller förstärkning av taxeringskontrollen — effektivt möta en försämring av deklarationsmoralen. Å andra sidan måste det vara av största betydelse att deklarationsmoralen i möjligaste mån upprätthållas. En mera djupgående försämring därav kan icke uppfattas annat än som en allvarlig fara för skattesystemet. Ur denna synpunkt finna vi det viktigt, att skattetrycket icke tillåtes stiga utöver en viss gräns.»

Så slutade utredningen. Jag är ledsen, om jag trötat kammaren med dessa citat, men jag anser dem så väsentliga för en bedömning av denna komplicerade fråga, att jag kanske är ursäktad med en hänvisning till dessa omständigheter.

Jag övergår så till reservation VIII, som jag nu skall begränsa mig till. Den avgörande erinring, som man enligt min mening kan rikta mot propositionen nr 100 i de hänscenden vi i dag har att diskutera, är — om jag så får säga — dess något ensidiga uppläggning. Jag

skall försöka att närmare visa vad jag menar därmed. Jag vill erinra om vad denna kammare uttalade så sent som i fjol i dessa ting. Bevillningsutskottet framhöll då bl. a. — jag tillåter mig citera — att »enbart genom kontrollåtgärder torde det dock knappast vara möjligt att komma till rätta med en vikande deklarationsmoral». Det är viktigt att hålla i minnet detta konstaterande, som vi som sagt gjorde förra året. Det räcker inte bara med ensidiga åtgärder.

Varför gjorde man nu detta uttalande? Jo, naturligtvis därför att erfarenheterna talade ett språk, som inte kan missförstås. Vi har dock här allesammans under en följd av år medverkat till den ena åtgärden efter den andra för en förstärkning av taxeringskontrollen och för en effektivisering av taxeringsförfarandet och allt vad därmed sammanhänger. Vi har inrättat nya tjänster vid länsstyrelserna o. s. v. Vi har varit på det hela taget eniga härom, men vi måste samtidigt konstatera, att effekten av dessa åtgärder, om vilka vi samverkat, tyvärr inte har blivit den, som vi hade önskat. Skattefusket är i dag av minst samma omfattning som det har varit tidigare trots dessa åtgärder från den övervakande sidan. Det måste alltså finnas andra orsaker, som tidigare inte blivit beaktade på ett tillbörligt sätt. Annars skulle vi inte ha blivit tvingade att göra nyssnämnda konstaterande. Jag vill också erinra om vad jag antydde för en stund sedan, nämligen vad 1949 års skatteutredning yttrade. Man pekade i utredningen på att flera olika orsaker måste föreligga till bristerna i deklarationsmoralen och uttalade: »För att få ett tillfredsställande resultat av taxeringen fordras först och främst en ändrad inställning till skattefusk hos många skattskyldiga präglad av större solidaritet mot samhället.» Jag var med om att skriva under även detta uttalande på sin tid, och jag står fast vid den ståndpunkten. Vi måste pröva en ordning, som leder till större solidaritet från de skattskyldigas sida mot samhället i dessa sammanhang.

Ang. förbättrad taxeringskontroll

Av den allmänna motiveringen till denna proposition framgår ju, att dess förslag såväl vad den avser taxeringsorganisationen som i fråga om de enskildas skyldighet att tillhandagå med kontrolluppgifter och dylika ting helt och hållet har till riktpunkt att genom kontrollåtgärder av olika slag samt skärpning av straffpåföljder nedbringa skattefusket. Däremot har inga som helst åtgärder föreslagits för förstärkande av själva deklarationsmoralen på det sätt som bevillningsutskottet självt uttalade sig för i fjol. Ingenting härav avspeglas i propositionen i denna del. De åtgärder, som vi här diskuterar, åsyftar ju, som kammarens ledamöter självfallet har observerat, uteslutande effektivisering av statens fiskaliska anspråk. Såvitt jag kan se, kan man uttrycka denna sak ganska enkelt på ett annat sätt, nämligen att vad man här avser med i propositionen liksom man gjort tidigare vid handläggningen av denna angelägenhet är att man sysslar med symtomen på det onda, men man går inte till själva sjukdomens orsaker.

Som jag ser på dessa ting, vill vi här alla komma till rätta med skattefusket, och vi bör därför inte misstänkliggöra varandra för att den ene skulle vara mera ljumt inställd till strävandena att motverka skattefusket än den andre. Detta är inte förhållandet i den svenska riksdagen, utan vi har här alla en åstundad att, om möjligt, försöka klara ut den här saken. Men vill man komma till rätta med skattefusket, är det minst lika viktigt att vid sidan av en effektivisering av taxeringskontrollen stärka deklarationsmoralen och — som bevillningsutskottet förra året framhöll — skapa större solidaritet mot samhället. Men som reservanterna här säger — och som jag tycker är riktigt — är en förutsättning för detta bl. a. att man bygger upp en på allmänt förtroende grundad taxeringsorganisation, som kan bidra till att utjämna bestående motsatsförhållanden mellan de skattskyldiga å ena, och det allmänna å andra sidan, samt bidra till att goodwill skapas för skattemyndigheterna i deras arbete. Här

är man inne på en ganska avgörande del i detta stora problemkomplex, och den är följande.

Taxeringstjänstemännen, som har ett utomordentligt ansvarsfullt arbete, är icke och får icke vara enbart statens förtroendemän. De är och måste självfallet vara i lika hög grad medborgarnas, de skattskyldigas förtroendemän. De har att tillse, att staten får vad den skall ha men icke mera. Men de har självfallet samtidigt att tillse, att den skattskyldige i skatt betalar vad han är skyldig att betala men icke mera. Det skall alltså här finnas en balans i taxeringsväsendet. Såvitt jag förstår, föreligger icke alltid denna balans, och i detta förhållande tror jag, att man har att finna förklaringen till att det ser så illa ut på detta område som det verkligen gör. Folk har i betydande utsträckning den uppfattningen, att taxeringstjänstemännen företräder uteslutande den ena parten, nämligen staten, och att de inte tar tillbörlig hänsyn till den andra parten, nämligen de skattskyldiga. Man menar, att det är det fiskaliska intresset, som dominerar taxeringsväsendet. Jag för min del är inte alldeles säker på att ett sådant omdöme inte är förtjänt av någon nyansering. Jag har nog den meningen, att taxeringstjänstemännen på inte så få håll försöker att även beakta den andra sidan av saken, nämligen tillvaratagandet av de skattskyldigas rätt, men i stort sett har nog utvecklingen gått den vägen, att taxeringsväsendet har kommit att bli en fiskalisk instans, där de fiskaliska synpunkterna ligger i främsta planet. Det är mot detta förhållande, som människorna medvetet eller omedvetet reagerar, och denna mentalitet mognar ofta ut — om jag får använda en sådan term — i detta skattefusk, som vi alltjämt har att dras med.

Om jag skulle försöka att summera vad jag här sagt, bör den väsentliga uppgiften för taxeringsmyndigheterna vara tillsynen över att verkställda taxeringar i alla avseenden bli riktiga, även i de fall där detta länder till nackdel för staten och till fördel för den enskilde skattebetalaren, ty staten skall inte

Ang. förbättrad taxeringskontroll

ha mer än den enligt lag skall ha och den skattskyldige inte betala mer än han enligt lag skall betala. Den enskilde bör med förtroende kunna vända sig till vederbörande taxeringsmyndighet och där erhålla vägledning utan risk för att hans hänvändelse blir behandlad uteslutande med hänsyn till statens fiskalska intresse.

Herr talman! Med hänsyn till debatten i går och med hänsyn till det förhållandet, att åtskilliga talare här är anmälda, vilka kommer att behandla olika detaljer i denna proposition, skall jag inskränka mig till vad jag här anfört. Jag vill bara till slut ännu en gång understryka det påpekandet jag tidigare gjort, nämligen att det är nödvändigt att goodwill skapas för skattemyndigheterna i deras arbete och att detta arbete ständigt måste ha en dubbelsidig inriktning — om jag så får säga.

Bakom reservation nr VIII, som jag nu närmast talat om, står utskottets borgerliga hälft. Jag måste dock uppriktigt säga, att jag inte är säker på att de meningar, som där kommit till uttryck och som jag här försökt i korthet återge, inte också delas i ganska vida kretsar utanför de politiska meningsriktningar som är representerade bland reservanterna. Och jag vill hoppas att man, därest vi vid ett kommande tillfälle åter får diskutera dessa problem — och antagligen kommer vi dithän — inom underlaget för vår nuvarande regering skall åtminstone i viss utsträckning ha tänkt om i dessa ting. Med detta vill jag inte på något sätt ha sagt att jag motsätter mig många av de åtgärder, som föreslagits i denna proposition — nya tjänster och vad därmed sammanhänger — visst inte. Jag anser detta nödvändigt inte minst med hänsyn till den nivå, på vilken skattetrycket nu befinner sig, men jag upprepar vad jag sagt, att man här måste resonera i reciprocitetens tecken och att vi ständigt måste tänka på att problemet har två sidor — inte bara en, den rent fiskalska sidan.

Med dessa ord och för enkelhetens skull ber jag, herr talman, redan nu att få hemställa om bifall till reservationerna nr II, III, IV, VI och VIII.

Herr SPETZ (fp):

Herr talman! Det berättas i en gammal riksdagshistoria att en talare i andra kammaren började sitt anförande med orden att han tyckte sig se en gammal grek. Sedan kom han av sig, och man fick inte reda på vem han såg eller tyckte sig se. Möjligen tänkte talaren på Orpheus som med sin sång fick t. o. m. stenarna att gråta. Det skulle nog, herr talman, fordras något liknande i fråga om talekonst för att förmå de tomma bänkarna här i kammaren att trycka på röd knapp när vi kommer till voteringarna om de reservationer som finns fogade till bevillningsutskottets betänkande.

Trots dessa något pessimistiska funderingar vill jag säga ett par ord om den föreliggande frågan om taxeringskontroll. Denna kontroll föreslås få ökad effektivitet och ökade befogenheter för att komma till rätta med det som går under namnet skattefusk. Vid fjolårets riksdag förelåg motioner med krav på åtgärder mot detta fusk. Bevillningsutskottet avgav då, som herr Hagberg har erinrat om, ett enhälligt betänkande, det bar nummer 45, vari utskottet bl. a. definierade begreppet skattefusk med orden att den skattskyldige »genom olika manipulationer söker dra sig undan beskattning för större eller mindre del av sin inkomst eller förmögenhet». Det är alltså fråga om medvetna och avsiktliga åtgärder från den skattskyldiges sida.

Hur stora belopp det här rör sig om kan av lättförståeliga skäl inte anges. Möjligen kommer man efter några års erfarenhet av den vidgade kontrollen att kunna bilda sig en viss uppfattning om storleken. Den erfarenhet som hittills föreligger beträffande den utvidgade kontrollen framgår bl. a. utav en bilaga till taxeringskontrollutredningens betänkande. Den återfinnes där på sidorna 346 och 347. Därav framgår att som resultat av taxeringsrevisionen under åren 1958 och 1959 hade sammanlagt framkommit 44,3 miljoner kronor resp. 53,6 miljoner kronor ökad inkomst.

Att personer, som på grund av sin verksamhet inom taxerings- och revi-

Ang. förbättrad taxeringskontroll

sionsorganisationen ger sig sken av sakkunskap, i dagspressen anger fantasiberoende av storleken åtta miljarder per år är enligt min mening inte bara ansvarslost och vittnande om dåligt omdöme utan också ägnat att förgifta atmosfären för en saklig debatt i dessa frågor.

I sitt förenämnda betänkande i fjol pekade utskottet på tvenne andra orsaker till materiellt oriktiga taxeringar. Den ena är ofullkomligheter i skattelagarna, luckor i lagen som man brukar säga, vilket kan medföra s. k. skatteflykt. Den andra är det som utskottet beskriver sålunda: »I stor utsträckning tillkommer oriktiga uppgifter i deklARATIONER inte i syfte att undandra skatt utan till följd av uppgiftslämnarens oförmåga att rätt tolka och tillämpa de gällande bestämmelserna.» Ofta blir det här fråga om motsatsen till undandragande. Herr Hagberg var inne på den saken. Den skattskyldige förstår icke att utnyttja sin lagliga rätt till avdrag i olika avseenden. Det är detta förhållande som ligger bakom kraven på bättre rådgivning för den enskilde skattskyldige.

Herr talman! Jag hoppas att jag inte gör mig skyldig till någon otillbörlig indiskretion om jag talar om att jag när utskottet började behandla propositionen uttryckte en önskan och förhoppning att vi inom utskottet även i år skulle kunna bli ense när vi behandlade denna sak. Tyvärr gick det inte mer än till en del, den största delen har man kanske rätt att säga. Jag beklagar att det inte gick helt.

I fråga om taxeringsorganisationen föreligger alltså inga delade meningar. Den kontroversiella frågan om taxeringsassistenternas placering — det föreligger här motioner undertecknade av ledamöter i alla de fyra större partierna — synes mig utskottet ha löst på ett förnuftigt sätt. Personligen har jag den uppfattningen att en placering hos den lokala skattemyndigheten är den riktiga och mest effektiva, men jag medger gärna att det kan finnas förhållanden som gör en sådan placering mindre lämplig.

Jag vill i detta sammanhang erinra

om att herr Hjalmar Nilsson i går motsatte sig inrättandet av tre tjänster inom lantbruksforskningen med den motiveringen att det inte fanns några rum att sätta dessa tre män i. De skulle i alla fall inte vara på ett ställe utan på tre olika håll. Här är det fråga om en mycket kraftig utvidgning av taxeringsorganisationen. Om jag räknat rätt är det här fråga om 193 nya tjänster. Det är en så stor ökning att t. o. m. kammarrätten uttalar en viss oro — så kan man väl kalla det — för att denna utvidgning är alltför snabb. För största delen av dessa nya tjänstemän finns inte plats på länsstyrelserna. Som det nu är, råder på de allra flesta länsstyrelser en mycket svår trångboddhet, jag vågar säga det med den erfarenhet jag har. Med utskottets skrivning torde den för varje län bästa lösningen kunna åstadkommas. Jag förutsätter att Kungl. Maj:t i största möjliga utsträckning tillgodoser lokala önskemål.

I fråga om uppgiftsskyldigheten för ägare av annan fastighet för tillfälliga arbeten överstigande visst belopp måste jag erkänna att jag är mycket tveksam. Beloppets storlek är en avvägningsfråga mellan kravet på kontrollmöjlighet och likformighet å ena sidan och en välmotiverad strävan att undvika onödig pappersexercis å den andra. Erfarenheterna får väl avgöra om 300 kronor är den lämpliga gränsen. Jag har på denna punkt, liksom på den som jag tidigare har berört, kunnat ansluta mig till utskottets ståndpunkt.

Däremot kan jag ur principiella synpunkter icke medverka till de straffsanktioner som utskottet accepterat. Att straffa en medborgare är i en rättsstat en allvarlig sak. Därför krävs enligt mitt sätt att se att det brott som straffet avser skall vara så klart definierat att den skyldige utan vidare skall ha förstått att han gjort ett fel. Detta är icke fallet med den föreslagna formuleringen av 20 och 121 §§ taxeringsförordningen.

Enligt 20 § skall envar skattskyldig sörja för att han har anteckningar eller annat underlag för sin deklaration, och

Ang. förbättrad taxeringskontroll

detta underlag skall nu bevaras i sex år. Någon närmare precisering av hur detta material skall vara beskaffat finns inte. Den skattskyldige kan således icke bedöma huruvida sex år efter det han deklarerat en taxeringsrevisor vid en eventuell kontroll kommer att finna materialet tillfredsställande.

Låt oss se realistiskt på hur det är. Hur många skattskyldiga, utöver sådana som är bokföringsskyldiga, för anteckningar eller är i stånd att föra anteckningar över sina inkomster och eventuella avdragsgilla utgifter? Hur många kommer i verkligheten att bevara sina eventuella anteckningar under sex år? Är det inte då stötande för rättskänslan att försummelse mot bestämmelser, som faktiskt inte kommer att iaktas av gemene man, skall straffbeläggas? Det förvånar mig att utskottets majoritet kunnat acceptera något sådant.

Enligt mitt sätt att se hör straff mot bokföringsbestämmelser över huvud taget inte hemma i taxeringsförordningen. Sådant hör hemma antingen i lagstiftningen om bokföring eller i den allmänna strafflagen. Genom de föreslagna straffbestämmelserna uppstår nu det som jag tycker egendomliga förhållandet att samma underlåtenhet eller bristfällighet som är straffri enligt allmänna strafflagen skall föranleda straff enligt taxeringsförordningen. Detta är otillfredsställande ur principiell synpunkt och ger inte det rättsskydd medborgarna måste kunna kräva.

Jag hemställer alltså, herr talman, om bifall till reservation III.

Även i fråga om vite vill finansministern införa en straffpåföljd i taxeringsförordningen genom att möjliggöra uttagande av vite trots att ändamålet med vitet förfallit. Detta är direkt stridande mot motsvarande bestämmelse i rättegångsbalken. Vad är ändamålet med ett vitesföreläggande? Givetvis att få in en begärd uppgift. Den tidsfrist som brukar anges i anmaningsskriften är vanligtvis mycket kort — de av de ärade närvarande ledamöterna som eventuellt har fått någon anmaning från taxeringsintendenten kan säkerligen bekräfta att

man i regel skall komma in med den begärda uppgiften inom fem dagar. Att ärendet sedan kan bli liggande på taxeringsavdelningen kanske mer än ett halvår innan det kommer upp inför prövningsnämnden är en sak som jag inte har anledning att gå in på i detta sammanhang. Men om nu taxeringsintendenten gör anmälan så snart tidsfristen för vitet är ute och handlingen därefter inkommer innan länsstyrelsen hunnit fatta beslut om vitets utdömande, vilken anledning kan då finnas att utdöma vitet? Ett utdömande av vite sedan ändamålet förfallit är ju ingenting annat än ett straff, som inte bör förekomma i detta sammanhang. I den mån tidsnöd föreligger är det taxeringsintendentens och länsstyrelsens sak att handlägga ärendena med erforderlig snabbhet. Det bör icke endast vara den skattskyldige som skall vara beredd att med mycket kort varsel vidta åtgärder eller lämna uppgifter; det bör i lika mån vara myndigheternas sak att handlägga ärendena utan onödigt tidsfrist.

Båda dessa straffsanktioner som jag här har berört är på inget sätt ägnade att stärka förtroendet för taxeringsmyndigheterna. Tvärtom kommer de mer eller mindre välmotiverat att ge intryck av polisåtgärder och repressalier. När t. ex. utskottet anser det utgöra en garanti för rättssäkerheten att åtal endast skall ske efter anmälan av taxeringsintendenten, så är det en from önskan och ingenting mer.

Herr talman! Jag hemställer om bifall även till reservationerna IV och VIII.

Herr SUNDIN (cp):

Herr talman! Det hör ju till de mycket sällsynta undantagen här i riksdagen att enskilda ledamöter får en motion bifallen. Vid behandlingen av den här frågan har emellertid det otroliga inträffat att en motion, som avlämnats i denna kammare av mig och i andra kammaren av herr Stig Hansson i Önnarp, blir bifallen, om kamrarna följer utskottet.

Det är fråga om en omskrivning av

Ang. förbättrad taxeringskontroll

121 § taxeringsförordningen i förhållande till vad som har föreslagits i propositionen. Denna hade en hård skrivning: »Är brottet grovt, vare straffet fängelse i högst sex månader.» I den återopade motionen har vi hemställt att denna skrivning skall mildras, och i enlighet med detta har bevillningsutskottet föreslagit följande formulering: »Föreligga vid uppsåtligt brott synnerligen försvärande omständigheter, må till fängelse i högst sex månader dömas.»

Med hänsyn till den skrivning i utskottets utlåtande som jag här har citerat kan jag inte ansluta mig till den reservation som herr Spetz nyss yrkade bifall till, nämligen reservation III.

Till detta skulle jag bara vilja anföra att det skulle ha varit högst önskvärt om utskottet vid sin behandling hade skilt mellan bokföringsskyldiga och icke bokföringsskyldiga. Nu har inte så skett, och där är det väl bara att önska att de synpunkterna — som även fördes fram i motionen — så småningom kommer att beaktas.

Med detta, herr talman, vill jag bara ha sagt ifrån att jag i vad gäller denna punkt i utskottets utlåtande kommer att rösta för utskottets hemställan.

Herr JACOBSSON, GÖSTA, (h):

Herr talman! Jag delar uppfattningen att det är en samhällsangelägenhet av största vikt att komma till rätta med det skattefusk som otvivelaktigt förekommer inom alla samhällslager och inom alla yrkeskategorier.

Enligt min mening finns det ingen möjlighet att vinna några bestående framgångar på detta område med mindre kontrollen blir något så när effektiv. Inget lockar så mycket till fusk och uppluckrar så mycket moralen på detta område som medvetandet om att kontrollen är dålig och risken för upptäckt obetydlig.

Jag tror för min del att statsmakterna icke kan fritaga sig från en viss skuld i det förgångna till de nuvarande förhållandena, därigenom att staten trots ett stigande skattetryck och därav för-

anledda ökade frestelser för den skattskyldige inte sört för en tillfredsställande kontrollapparat.

Ett första mera betydelsefullt steg togs visserligen så sent som 1956, men vad som då beslutades var uppenbarligen inte till fyllest. Jag måste därför hälsa propositionens förslag till en ökad kontrollapparat med tillfredsställelse.

Men jag menar att handlingsprogrammet bör innefatta även andra åtgärder än dem som hittills valts. Vad som hittills gjorts och vad som nu föreslås går framför allt ut på att klämma åt skattefuskare — genom skönstaxering, skärpta straff och taxeringsrevision med huvudsakligt ändamål att upptäcka och beivra förseelser. Allt detta är i och för sig nödvändigt. Vi beslöt i går att komplettera arsenalen med att införa möjlighet till handräckning.

Jag tror att denna vad jag skulle våga kalla inkvisitoriska linje har sin begränsning. Det räcker inte heller med en tillfällig annonsering av olika slag. Skall vi vinna några större framgångar, måste denna linje kombineras med mera positiva åtgärder som siktar på att på längre sikt bygga upp en förbättrad deklarationsmoral. Det är en sak som ligger mig personligen mycket varmt om hjärtat.

Givetvis bör bland dessa åtgärder ingå lättnader i skattebördan, men det är egentligen inte därpå jag nu närmast tänker. Jag tänker i första hand på taxeringsförfarandet såsom sådant. Fråga är om man inte borde mera satsa på förfarandet i första instans — då slapp man kanske att fortsätta med att bygga ut taxeringsrevisionen. Förfarandet är ofta ganska summariskt i första instans. Taxeringsassistenterna borde få ökad tid för taxeringsarbetet och ökad tid för rådgivande och informativ verksamhet.

I detta sammanhang vill jag gärna understryka önskvärdheten av att taxeringsassistenterna har god person- och lokalkännedom. I utlandet förekommer det även att bokföringsgranskning äger rum i första instans; för vederbörande skattskyldiga öppnas möjlighet att själva sända in sina böcker för granskning

Ang. förbättrad taxeringskontroll

i samband med deklarationernas avgivande. Vore inte det också något att tänka på?

En annan positiv linje är den som innefattas i bokföringsskyldigheten och bokföringslagens praktiska utformning. Bokföringen bör i görligaste mån anpassas efter taxeringens behov; detta behov får dock inte vara ensamt utslagsgivande. Riksdagens beslut nyligen om översyn av bokföringslagen var ett steg i rätt riktning.

Sedan borde centralt åtskilligt mer kunna göras från myndigheternas sida för att sprida kunskap om skatteförfattningarna. Det är svårt nog för vanliga dödliga att deklarerat, men för företagare som inte anlitar särskild skatteexpertis är det ännu mycket svårare. Det är en betänklig ordning som vi har när statsmakterna tid efter annan fattar beslut om mången gång svårbegripliga ändringar i skattelagarna och sedan föga eller intet göres för att bringa de nya reglerna till allmänhetens kännedom. Och den stackars skattebetalaren dömes till böter för att han underlåtit att iakttaga de påbud, om vilkas existens han saknat vetskap.

Detta var, herr talman, några reflexioner i anledning av vad i propositionen föreslås i organisatoriskt hänseende. Jag övergår härrefter till propositionens förslag till ändringar i själva skatteförfattningarna.

Jag tar först upp reservation I, som gäller en rent formell sak vilken kanske i och för sig inte har så oerhört stor betydelse, men även formen kan ju ha sitt intresse.

Sedan riksdagen beslutat att göra framställning till Kungl. Maj:t om översyn av bokföringslagen, just under hänvisning till att i denna lag större utrymme bör givas åt taxeringens behov, tycker jag att det är inkonsekvent att man i samma andedrag vill slopa hänvisningen till bokföringslagen och jordbruksbokföringslagen i taxeringsförordningen. Den nu föreslagna åtgärden går egentligen stick i stäv mot riksdagens nyligen fattade beslut genom att bokföringslagens centrala plats i detta sam-

manhang formellt undanröjes. Det är visserligen två olika utskott som fört pennan, men den ena handen bör ju rimligen veta vad den andra gör. Utan hänvisningen till bokföringslagen hänger dessutom bestämmelsen mer eller mindre i luften så länge inga andra bestämmelser finns. Det räcker inte med att det i lagtexten föreskrives att »om skyldighet i vissa fall att föra räkenskaper är särskilt stadgat», när det inte finns något stadgande i ämnet. Genom slopandet av den nuvarande föreskriften måste man obestriddligen få den uppfattningen att det tidigare stadgandet om bokföringslagen icke längre är tillämpligt. I själva verket kommer man väl trots den slopade hänvisningen att bli tvungen att tillämpa bokföringslagen och jordbruksbokföringslagen även i fortsättningen. Men ordningen är enligt min mening formellt otillfredsställande, varför jag yrkar bifall till reservation I.

I fråga om reservation II inskränker jag mig till att yrka bifall till densamma.

Reservation III riktar sig mot den formella utformningen av 121 § i taxeringsförordningen och den däri givna straffbestämmelsen liksom även motsvarande bestämmelse i varuskatteförordningen. Förstnämnda paragraf är knuten till 20 § taxeringsförordningen. Enligt sistnämnda paragraf är var och en som är skyldig att avgiva deklaration eller den som har att lämna uppgift till ledning för annans taxering skyldig att i *skäligen omfattning* genom räkenskaper, anteckningar eller på annat lämpligt sätt sörja för att underlag finnes för deklarationen och kontrollen.

Den första anmärkning som kan riktas mot straffbestämmelsen är att den är knuten till ett så geléaktigt objektivt rekvisit som underlåtenhet att sörja för underlag »i skäligen omfattning» för deklarationen. Hur skall man veta vad som är »skäligen omfattning»? Förslag till föreskrifter i ämnet kommer visserligen att i sinom tid underställas riksdagen, men i dag vet man ingenting om det objektiva rekvisitets innehåll på denna

Ang. förbättrad taxeringskontroll

punkt. Riksdagen vet inte vad som skall bestraffas. Men inte nog därmed, utan nu införes också den nyheten att varje skattskyldig skall vara skyldig att förvara detta icke närmare beskrivna underlag för sin deklaration under sex år efter utgången av det kalenderår underlaget avser. Det finns otvivelaktigt i och för sig skäl för en föreskrift att vederbörande skall ha kvar detta material. Det är givetvis otillfredsställande om — som nu ej sällan förekommer när taxeringsrevision anmäles — vederbörande med en axelryckning förklarar att han har förstört sina handelsböcker eller att de helt enkelt har kommit bort. Men att med utgångspunkt härifrån tillgripa en så utformad straffbestämmelse som föreslås är enligt min mening att gå något för långt. Att märka är att det i brottsrekvisiten inte ingår att vederbörande gjort sig skyldig till ens oaktamhet i sin deklaration. Det krävs inte skattefusk eller ens misstanke om dylikt. Och bestämmelsen riktar sig inte enbart mot företagare eller jordbrukare utan mot alla skattskyldiga. Var och en hygglig och lojal skattskyldig kan bli åtalad och dömd. Enbart den objektiva omständigheten att han uppsåtligen eller av grov oaktamhet gjort sig av med sina anteckningar är i och för sig tillräckligt för att brott mot bestämmelserna skall föreligga. Handen på hjärtat mina damer och herrar, hur många är det av oss som brukar vara så noga att han eller hon förvarar underlaget för sin deklaration i sex år? Är det troligt att svenska folket i gemen blir så mycket ordentligare på denna punkt? Varje slarvig person kommer att befinna sig i riskzonen, även de som inte är bokföringsskyldiga.

Nu föreslås visserligen den inskränkningen för åtals anställande att vederbörande genom sina åtgärder — som det heter — skall ha omöjliggjort eller allvarligt försvårat fullgörande av deklarations- eller uppgiftsskyldighet eller kontroll därav. Men detta rekvisit ligger ju utanför den skattskyldiges eget bedömande. Hur skall han kunna veta vilka krav som taxeringsmyndigheterna ställer för att kunna upprätthålla sin kon-

troll? Vidare menar man att den omständigheten att beslut om åtal endast skall kunna träffas av taxeringsintendenten i länet utgör en säkerhetsventil mot att åtal inte skall anställas annat än i flagranta fall. Men, herr talman, ur rättssäkerhetssynpunkt måste det väl ändå vara mindre tillfredsställande att rättssäkerhetsgarantien skall ligga hos en tjänsteman. Den bör ligga i lagens skrivna text. En omformulering av bestämmelsen i 121 § är därför enligt min mening av behovet påkallad.

Jag yrkar, herr talman, i första hand bifall till reservationen III. För den händelse denna icke skulle vinna kammarens bifall yrkar jag bifall till reservation VI om ändring av ikraftträdande bestämmelserna.

Jag yrkar också bifall till reservation VIII.

Herr SCHÖTT (h):

Herr talman! Bevillningsutskottets föreliggande betänkande berör en rad frågor på taxeringsväsendets område, och det skulle vara frestande att yttra sig i flera av dem. Jag skall emellertid begränsa mig till endast en fråga, nämligen den som gäller taxeringsassistenternas placering.

Åtskilliga av förslagen i proposition nr 100 har föranlett kritik, men icke något har, såvitt jag kan finna, mött så stark kritik som förslaget att sammanföra taxeringsassistenter till större arbetsgrupper på länsstyrelserna och ett fåtal orter inom respektive län utanför residensstaden.

I ett flertal motioner, med undertecknare från samtliga demokratiska partier, hemställes således att riksdagen måtte besluta att taxeringsassistenter alltså skall vara placerade hos de lokala skattemyndigheterna.

Man bör erinra sig att frågan om taxeringsassistenternas placering var föremål för ingående överväganden i samband med 1956 års taxeringsreform. Det ansågs då vara en av den nya organisationens stora förtjänster att taxeringsassistenter icke placerades centralt utan i stället ute i fögderierna. För-

Ang. förbättrad taxeringskontroll

våningen är därför mycket stor, när finansministern nu föreslår denna centralisering. Jag vill gärna fästa uppmärksamheten vid att finansministern själv beträffande 1956 års taxeringsreform i propositionen uttalar, att »det var ett huvudsyfte att redan i första instans erhålla en bättre kontroll och riktigare taxering av rörelseidkare och därmed jämförliga svårkontrollerade skattskyldiga, och det viktigaste medlet för att nå detta syfte var att tillskapa särskilda rörelsenämnder med heltidsanställda taxeringsassistenter». Vidare säger statsrådet, »att assistentorganisationen ännu ej är helt utbyggd och att tjänstemännen över lag har varit i den nya verksamheten helt kort tid. Vi har alltså inte någon erfarenhet av hur organisationen kan verka, om den blir fullt utbyggd och intrimmad enligt de ursprungliga planerna.

Trots att den nuvarande organisationen alltså inte på långt när har fått visa vad den går för, betygas på de flesta håll att den redan gett påtagliga resultat i form av en effektivare och riktigare taxering.»

Det är med hänsyn till dessa uttalanden förvånansvärt att man nu vill bryta ned denna organisation, som dock har verkat på ett förtjänstfullt sätt, och centralisera assistenterna. För min del tror jag liksom många andra att det hade varit lyckligt om organisationen hade byggts ut på sätt som var tänkt.

Det finns ytterligare anledning att ej godkänna den av finansministern föreslagna centraliseringen. Det framhålles således av riksskattenämnden bl. a. att man har att emotse organisatoriska förändringar när det gäller de lokala skattemyndigheterna och att man i avvaktan härpå inte bör företa den nu föreslagna ändringen. I propositionen heter det: »Riksskattenämnden framhåller emellertid att det ur olika synpunkter är önskvärt att man icke binder sig definitivt beträffande assistentorganisationens närmare utformning innan man kan överblicka främst vad uppbördsorganisationsskommitténs inom kort väntade förslag kan komma att innebära med hän-

syn till den lokala skattemyndighetens ställning och arbetsuppgifter.»

Från flera håll, herr talman, har uttalats önskvärdheten av att assistenterna behålles ute i fältet. Det är med tillfredsställelse man konstaterar att bevillningsutskottet nu enhälligt föreslår att placeringen inte skall vara låst utan att större hänsyn än vad som skett i propositionen skall tas till de synpunkter som framförts om taxeringsassistenternas orts- och personkännedom och allmänhetens berättigade krav på kontaktmöjligheter.

Flera av de föregående talarna har erinrat om att tänkandet i taxeringsfrågor tyvärr ibland är för fiskaliskt och att man inte visar erforderlig omsorg om de skattskyldiga. Jag tror att servicen gentemot allmänheten skulle vinna mycket på att taxeringsassistenterna blir kvar ute hos de lokala skattemyndigheterna.

Dessutom har de lokala skattemyndigheterna nu hunnit skaffa lokaler åt assistenterna. Det måste då innebära olägenheter och onödiga kostnader att flytta assistenterna tillbaka till länsstyrelserna, vilka som regel kämpar med stora lokalsvårigheter.

Jag skall inte ställa något yrkande på denna punkt, herr talman, utan vill bara än en gång uttala min glädje över att bevillningsutskottet i detta fall haft en något annorlunda uppfattning än den som kommit till uttryck i propositionen. Det är min varma förhoppning att Kungl. Maj:t och länsstyrelserna skall ägna servicesynpunkten allt tänkbart beaktande när de till slut tar ställning till frågan om assistenternas placering. Jag är övertygad om att hela taxeringsväsendet och samhället i sin helhet kommer att vinna härpå. I en tid med högt skattetryck är det dubbelt angeläget att man hjälper de skattskyldiga till rätta så långt man kan och ger dem all möjlig service. Bäst sker så i detta fall genom en decentralisering men däremot inte genom ett sammanförande av assistenterna till länsstyrelserna.

Häri instämde herr Jonasson (cp).

Ang. förbättrad taxeringskontroll

Herr ERIKSSON, EINAR, (s):

Herr förste vice talman! Mot min vilja och även mot min vana tvingas jag i detta ärende att vara något mångordig — närmast beroende på det omfattande material som nu ligger på kammarens bord för prövning.

Under senare år har frågan om åtgärder i syfte att motverka skattefuskets spelat en framträdande roll i den allmänna debatten. Otivelaktigt förhåller det sig så att ett stort antal skattskyldiga genom olika manipulationer söker undandra en del eller vissa delar av sin inkomst eller förmögenhet från beskattning. Sammantaget torde det allmänna därigenom frånhändas avsevärda belopp, vilket självfallet blir till förfång för de lojala skattebetalarna. De lojala skattebetalarna har alltså rätt att ställa mycket stora krav på samhället när det gäller åtgärder för att nedkämpa det uppenbara skattefuskets.

Herr Spetz var inne på frågan hur stora belopp som kan frånhändas det allmänna genom den direkta skattesmitningen. I likhet med honom måste jag tyvärr bekänna att det är ganska omöjligt att närmare ange storleksordningen. Några tillförlitliga uppgifter står inte att finna. Jag tror inte heller att den källa som herr Hagberg hänvisade till är rättvisande i detta avseende. Men jag hoppas att herr Spetz kan instämma i att man på mycket goda grunder får anta att den totala skattebördan skulle kunna nedbringas därest de genom skattefuskets årligen undandragna skattebeloppen kunde tillföras det allmänna. Det är således enligt utskottets mening synnerligen angeläget att allting göres för att komma till rätta med samtliga de problem som gäller en rättvis beskattning.

När bevillningsutskottet i fjol hade att ägna sig åt denna fråga i anledning av väckta motioner framhöll utskottet att skattefusk förekommer inom alla kategorier av skattebetalare. Men det ligger i sakens egen natur att vissa inkomstgrupper med svårkontrollerbara deklarationer har betydligt större möjligheter att undandraga sig sin skyldighet att

betala skatt. De inkomstgrupper som tillhör löntagarna blir som regel beskattade intill sista inkomstkronan. En sådan ordning är enligt min mening i högsta grad stötande för rättskänslan, och jag tvekar inte ett ögonblick att säga att det är en rättskänsla som har högre prioritet än den rättskänsla som alltid känner sig kränkt och stött därför att deklaranterna genom lagliga åtgärder tvingas till noggrannare inkomstredovisningar och blir utsatt för både granskning och kontroll.

Den proposition som nu behandlas är att se som ett led i bekämpandet av skattefuskets och de föreslagna åtgärderna som ett allvarligt försök att skapa skatterättvisa mellan olika inkomstkategorier. Propositionens förslag syftar till att genom ökade personalresurser och ett allt rationellare utnyttjande av den tillgängliga personalstyrkan intensifiera granskningen av de svårkontrollerbara deklarationerna. Nu får man emellertid hoppas — här vänder jag mig till departementschefen — att statsmakternas intentioner kommer att fullföljas ute på fältet så till vida att de ökade resurserna nu kommer till användning på det tilltänkta sättet.

Anledningen till att jag särskilt understryker detta önskemål är en uppgift som för någon tid sedan framfördes på ledarsidan i en aftontidning, där det uppgavs att de nytillsatta taxeringsassistenterna, som anställdes efter förstärkningsbeslut 1956, till mycket stor del skulle ha kommit att knytas till taxeringsnämndernas ordinarie och löpande rutintaxeringar i stället för att utföra revisioner. Skulle följden bli densamma av det beslut vi i dag är i färd med att fatta, kommer såvitt jag förstår tanken på ett effektivare taxeringsarbete att förfuskas.

I anslutning till propositionen har såsom framgår av bevillningsutskottets betänkande väckts ett stort antal motioner. En del motionsyrkanden har på sedvanligt sätt inte vunnit utskottets beaktande utan kort och gott avstyrkts. Andra motionsyrkanden har helt eller delvis kunnat tillgodoses genom änd-

Ang. förbättrad taxeringskontroll

ringar i departementschefens förslag. Slutligen förekommer motioner, som avisats av utskottets majoritet men vilkas yrkanden nu framförs reservationsvägen. Jag ber, herr talman, att så kort som möjligt få redovisa de olika motionernas öden. Jag väljer då den lättaste vägen, nämligen att följa den redovisning som har gjorts i utskottets betänkande.

När det gäller taxeringsorganisationen i första instans har herr Christensson i Malmö väckt en motion vars tankar och plädering går igen i reservation nr VII, nämligen att en speciell serviceorganisation för deklaranter skulle inrättas inom länsstyrelserna för att ge allmänheten råd och anvisningar i deklarationsspörsmål. Det har i motioner anförts — det har även antytts här tidigare i debatten — att en stor del av skattefusket kan ledas tillbaka till okunnighet om skattelagarnas innehåll. Ja, jag undrar det. Mig förefaller det som om de som gör sig skyldiga till uppbar skattesmitning är väl så kunniga i sin hantering och utvecklar en alldeles enastående smartness när det gäller att undandra sig sina skyldigheter. Det är ju också närmast därför som kontrollen måste intensifieras och förstärkas.

Beträffande rådgivningen anför utskottet att såväl taxeringsnämndernas ordförande som assistenterna redan nu lämnar deklaranterna objektiva upplysningar i konkreta deklarationsspörsmål. Utskottet anser därför att det i dagens läge inte skulle leda till något positivt resultat med en utredning i frågan och yrkar därför avslag på denna motion.

Taxeringsassistenternas placering har tagits upp i några motionspar. Den frågan har blivit föremål för den tidigare delen av denna överläggning. Enligt nu gällande ordning är assistenterna placerade hos de lokala skattemyndigheterna. Nu har emellertid taxeringskontrollutredningen föreslagit att taxeringsassistenternas placering skall centraliseras i det vällovliga syftet att därmed kunna utnyttja den skolade arbetskraften på ett rationellare sätt.

Det är utan tvivel så att man skulle

med en sådan centralisering vinna den fördelen att assistenterna skulle kunna utnyttjas effektivare och framför allt kunna sättas in på sådana gransknings- och revisionsuppdrag för vilka de har den bästa utbildningen och sakkunskapen. Motionärerna har — den saken framfördes senast av herr Schött — velat förbli vid den nu gällande ordningen. De anser att den lokala placeringen av assistenterna är till fördel för taxeringsarbetet och framför allt att man genom den organisationen kan tillföra assistenterna den orts- och personkännedom som gör umgänget mellan taxeringsmyndighet och allmänhet lättare.

Utskottet har visat viss förståelse för dessa synpunkter men ansluter sig helt till departementschefens uppfattning att en centralisering av taxeringsassistenterna ändå innebär ett bättre utnyttjande av de tillgängliga personresurserna och minskar behovet av antalet taxeringsassistenter. Utskottet har funnit på en salomonisk lösning som synes tilltala kräsna motionärer och förslagsställare, vilket gjort att utskottet här har fått uppbära tacksägelser. Utskottet har nämligen föreslagit att genom en fullmakt lägga frågan i Kungl. Maj:ts hand, så att Kungl. Maj:t i samråd med länsstyrelserna får försöka komma fram till det lämpligaste sättet att placera assistenterna.

I fråga om utbildningen föreslår departementschefen att den skall centraliseras till kursverksamhet för landskanslisterna och taxeringsassistenter i Stockholm. Utskottet har emellertid även i detta avseende tagit intryck av synpunkter som framförts motionsvägen och föreslår att man bör överväga att förlägga liknande kursverksamhet även till orter utanför Stockholm, där det finns tillgängliga lärarkrafter och lokaler för att klara verksamheten.

I taxeringsförordningen stadgas att fysiska personer är skyldiga att utan anmaning lämna kontrolluppgifter avseende löner och ersättningar, dock inte ersättningar till bokföringspliktiga hantverkare m. fl. För tillfälligt utförda arbeten gäller nu att därest ersättningen

Ang. förbättrad taxeringskontroll

icke överstiger 500 kronor så föreligger det icke uppgiftsskyldighet. Departementschefen föreslår att gränsen för uppgiftsskyldigheten nedflyttas till 300 kronor. I reservation II föreslås i anledning av väckta motioner att uppgiftsgränsen skall flyttas ner till 100 kronor eller till samma belopp som gäller för rörelseidkare och jordbrukare. Att gränobeloppet sattes så pass högt som till 500 kronor när det infördes sammanhänge väl med att man då — 1956 — ville avvakta närmare erfarenheter. En sänkning torde, såvitt det nu går att bedöma, vara påkallad av gjorda erfarenheter och kanske inte minst med hänsyn till den regel som gäller för pensionsgrundande belopp inom ATP-systemet. Att gå längre i nedsättning än vad som föreslås i propositionen är en alltför långt gående åtgärd, och den avvisas också av de flesta remissinstanserna. Utskottet har funnit att det finns skäl för en ändring på denna punkt och har helt följt propositionen i den delen.

Sedan kommer den fråga som kanske varit föremål för mest övervägande i utskottet och som förmodligen också intar en central ställning i dagens debatt. Det gäller 20 § taxeringsförordningen, som föreskriver att deklaratant är skyldig att i skälig omfattning genom räkenskaper, anteckningar eller på annat sätt sörja för att underlag finns för deklarationen och kontrollen av densamma. I paragrafen hänvisas till vissa skyldigheter enligt bokföringslagen. Bestämmelserna i taxeringsförordningen är för närvarande ganska allmänt formulerade, varför det nu föreslås att bestämmelserna ersättes med mera preciserade föreskrifter.

I reservation nr III, för vilken herr Gösta Jacobsson pläderade, framhålles emellertid att den föreslagna skärpningen av bestämmelserna i fråga ändock inte är så klart preciserad som den bör vara med hänsyn till den straffsanktion som paragrafen fastställer. Dessutom framhålles att stadgandet i taxeringsförordningen inte har någon motsvarighet i gällande bokföringslag och därför bör anstå till dess en revidering av bokföringslagen har ägt rum. Utskottet hän-

visar till att riksdagen i år har beslutat att begära en översyn av bokföringslagen, och därvid kommer alldeles självklart de spörsmål upp till prövning som påtalats av motionärer och reservanter. Det kan såvitt vi förstår utan vidare förutsättas att i samband med ifrågavarande översyn av bokföringslagen kommer taxeringssynpunkterna också att beaktas. Emellertid anser utskottet att den omständigheten att bokföringslagen har blivit föremål för översyn inte bör vara ett hinder för att särskilda föreskrifter om räkenskapers förande också meddelas i taxeringsförordningen. Utskottet har följaktligen inte kunnat tillmötesgå motionärerna utan följer även i denna punkt propositionen.

I propositionen föreslås ett straffbeläggande av underlåtenhet att sörja för att bevara underlaget för avgiven deklaration. Där förvånade sig herr Spetz i hög grad över att utskottsmajoriteten kunnat följa departementschefen. Ja, utskottet har redovisat de skäl enligt vilka det har kunnat stanna vid att ansluta sig till propositionens förslag. Departementschefen har nämligen inskränkt det straffbara området till mera kvalificerade fall av underlåtenhet. Som exempel pekar departementschefen på att fall som skall straffbeläggas kan avse en bokföringsskyldig näringsidkare som inte fört böcker alls eller som fört böckerna så bristfälligt att räkenskaperna inte kan läggas till grund för taxering.

Som en ytterligare garanti för att endast kvalificerade fall skall bringas under åtal föreskrives att för åtal kräves anmälan av taxeringsintendent. Utskottet har med hänsyn till vad som här sagts utan tvekan kunnat godta departementschefens förslag. Men utskottet har även på denna punkt liksom på ett par andra tagit intryck av motionärernas plädering. En föregående talare här, herr Sundin, har också tackat utskottet för tillmötesgåendet när det gäller ett motionsyrkande i detta sammanhang. I detta fall har utskottet föreslagit en sådan ändring av departementschefens förslag att fängelsestraff endast må utdömas där-
est brottet varit uppsåtligt och synner-

ligen försvårande omständigheter föreligger.

Beträffande vitesförfarandet föreslår departementschefen att det skall föreläggas efter det att taxeringsintendents anmälan om vitets uttagande inkommit till länsstyrelsen, även om ändamålet med vitet därigenom skulle ha förfallit. Här yrkas nu avslag i motioner, och dessa yrkanden framförs i reservationen nr IV, för vilken herr Spetz plederat. Utskottet framhåller att taxeringsarbetet — och herr Spetz som är så väl erfaren i det praktiska taxeringsarbetet bör ju känna till detta och därför förmodligen kunna vitsorda vad utskottet skrivit på denna punkt — är beroende av att effektiva tvångsmedel finns mot skattskyldig som inte självmant vill medverka i taxeringsförfarandet utan medvetet tredska.

Det är inte bara tillräckligt för beskattningsmyndigheten att deklARATIONER och andra infordrade uppgifter kommer in, utan det är lika nödvändigt med hänsyn till den korta tid som taxeringsarbetet ändå pågår att handlingarna kommer in i god och rätt tid.

Den tidsfrist som utsättes i ett vitesföreläggande måste med andra ord, som utskottet framhåller, respekteras. Därför föreligger faktiskt ett behov av att den regel varom här är fråga tillföres taxeringsförordningen.

Därmed skulle jag, herr förste vice talman, ha klarat av min redovisning av utskottets behandling av detta digra material. Jag har underlåtit att redovisa motioner som inte har vunnit beaktande vare sig av utskottets majoritet eller i reservationer. Det gäller bl. a. kammarrätten, dess organisation och dess arbets sätt. Men ingen har hittills tagit upp dessa frågor i debatten, och följaktligen finns det ingen anledning att föra en plädering om dessa ting.

Jag har försökt att så kort som möjligt redovisa de saksål som legat till grund för utskottsmajoritetens ställningstagande i de punkter varom delade meningar råder. Emellertid vill jag, innan jag slutar med att återropa en principdeklaration av utskottet, något beröra

Ang. förbättrad taxeringskontroll

vad herr Hagberg erinrade om i sitt anförande. Han pekade bl. a. på det uttalande som 1952 års skatteutredning enhälligt antagit beträffande skattetryckets demoraliserande verkan på skattemoralen. Jag har tidigare från denna plats uttalat mitt tvivel om riktigheten av själva uttalandet, ty om jag minns rätt kunde finansminister Ernst Wigforss redan i mitten på 1930-talet peka på att man hade ett skattefusk som kunde uppskattas till storleksordningen 1,5 miljarder kronor. Om man i dag talar om 3 miljarder i bortfall, så är det ju bara en ökning som motsvarar penningvärdeförsämringen. Moralen är precis densamma. Skulle vi gå ned till det skattetryck som rådde på 1930-talet och som de flesta skulle anse vara synnerligen lågt, så har vi i varje fall efter den erfarenheten inte vunnit något på den moraliska sidan.

Sedan framhöll herr Hagberg att taxeringstjänstemännen skall inte bara vara statens fiskaliska hantlangare — han använde dock inte de ordalagen, men innebörden var denna — utan även tillgodose medborgarnas legala intressen. Är det inte, herr Hagberg, att slå in öppna dörrar? Såvitt jag vet är taxeringstjänstemännen besjälade av den andan i sitt arbete. Det kan räknas till undanlagan om man i beskattningsnämnder har tjänstemän av den typ som i överdrivet nit försöker tillgodose statens och det allmännas intressen på den enskildes bekostnad. Så illa ställt är det inte i skattenämnderna, utan vi har dess bättre att räkna med tjänstemän som lojalt fullgör sina arbetsuppgifter och försöker så långt det är dem möjligt att tillgodose båda parter intressen.

Herr Hagberg pläderade också för reservation VIII och ansåg att de i propositionen föreslagna åtgärderna är för ensidigt inriktade. De tar uteslutande hänsyn till kontrollåtgärder och de rent fiskaliska intressena i stället för att, som man har velat ge uttryck för i reservation VIII, man även på annat sätt med åtgärder som är inriktade på att hjälpa och stödja skall försöka skapa en solidaritet mellan olika inkomstkategorier.

Ang. förbättrad taxeringskontroll

Ja, vi behandlar ändå i dag en taxeringsförordning, och en sådan måste väl vara så utformad att den ger utrymme för åtgärder som framför allt skall riktas mot dem som inte är lyhörda för någon form av solidaritetstanke, människor som i trots och tredska försöker undandra sig sina skyldigheter. Det är därför man tvingas agera på detta sätt.

Därmed kan jag om utskottets rent principiella förklaring be att få citera vad utskottet anfört på sidan 22: »Utskottet vill för sin del erinra om att, även om storleken av de belopp som undandras det allmänna genom att självdeklarationerna i stor utsträckning är oriktiga eller bristfälliga, inte kunnat närmare bestämmas, har utredningen visat att fråga kan vara om betydande belopp. Tendenserna till försämrade skattemoral måste enligt utskottets mening betecknas som allvarliga, varför kraven på ökad effektivitet i taxeringsarbetet fått än större tyngd. Den omständigheten att det visat sig råda ett tydligt samband mellan deklarationernas riktighet och möjligheterna till kontroll talar starkt för att ökade sådana möjligheter tillskapas. Genom åtgärder i denna riktning tillgodoses ett viktigt rättssäkerhetsintresse. Det bör nämligen ihågkommas att i den enskildes krav på rättssäkerhet även ligger att andra skattskyldigas taxering likaväl som hans egen blir så riktig som möjligt. Behovet av ytterligare åtgärder i syfte att nå ökad effektivitet i taxeringsarbetet är således enligt utskottets mening klart framträdande. Sammanfattningsvis kan utskottet konstatera att propositionen tillgodoser önskemålen om effektivitet i taxeringsarbetet».

Med understrykande, herr förste vice talman, av denna principiella deklaration ber jag att få yrka bifall till samtliga punkter i bevillningsutskottets föreliggande betänkande.

Herr SPETZ (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag känner inte behov att gå i polemik mot herr Einar Eriksson. Där uppfattning står mot uppfatt-

ning är det meningslöst att offra tid på argumentering. Men han ställde en fråga till mig om värdet av att en viss handling kommer in i tid. På den punkten vill jag säga att jag är fullt ense med honom. Men om en handling kommer in i tid beror inte bara på den skattskyldige och på vitet, utan det beror på huruvida taxeringsintendenten gör sin anmälan inte alltför långt efter den tidpunkt då handlingen skulle ha varit inne. Det gäller således datum för vitesföreläggandet i anmaningsskrivelsen. Om den skattskyldige anmanas att inom fem dagar skicka in en skrivelse och taxeringsintendenten väntar två å tre månader innan han gör en anmälan, är det inte den skattskyldiges fel utan det är taxeringsintendentens fel att handlingen inte kommer in i tid. Vad jag har velat framhålla är att man inte bara skall ställa krav på den enskilde, utan man skall ställa lika stora krav på taxeringsintendenterna och länsstyrelserna och se till att de behandlar dessa frågor i så god tid att det inte uppstår någon tidsförlust. Då behövs inte denna bestämmelse om utdömande av vite, sedan ändamålet förfallit.

Herr HAGBERG (h) kort genmäle:

Herr talman! Bevillningsutskottets ärade talesman framhöll här, att taxeringstjänstemännen — som han yttrade — »lojalt fullgör sina arbetsuppgifter». Ja, ingen ifrågasätter väl detta — det har i varje fall inte jag gjort; det anser jag vara en ganska självklar sak. Men den springande punkten är ju i vilken anda fullgör taxeringstjänstemännen dessa sina uppgifter.

Erfarenheten har nog — måste vi säga oss — gett vid handen, att de dock i betydande utsträckning — vilket i och för sig kanske är naturligt — låter det fiskala intresset dominera sin verksamhet, ehuru de i samma mån självfallet borde tillgodose de skattskyldigas rättmätiga intresse.

I mitt tidigare anförande framhöll jag, att det finns många undantag, att det finns taxeringstjänstemän som nedlägg-

ger ett mycket stort arbete på att få fram en taxering, som för den enskilde skattskyldige är den riktiga, även om det skulle betyda en minskad intäkt för statsverket. Det finns, som sagt, många exempel härpå, men den anda som dominerar förfarandet är väl tyvärr den fiskalska.

Herr Eriksson lämnade en uppgift att Ernst Wigforss i mitten av 1930-talet skulle som sin uppfattning ha tillkännagivit, att vid den tidpunkten skulle skattefusket gälla ungefär en och en halv miljard kronor, som därigenom skulle ha undandragits det allmänna. Nu räknar man med cirka tre miljarder kronor. Herr Einar Eriksson fann detta inte så egendomligt och återopade i sammanhanget penningvärdets fall. Personligen tror jag att båda siffrorna är starkt överdrivna, men det spelar mindre roll, ty vad som är det intressanta nu är den slutsats, som herr Einar Eriksson drog i samband med att han konstaterade att realvärdet av de båda beloppen är det samma. Han yttrade nämligen, att moralen är alltså densamma nu som vid mitten av 1930-talet.

Men, herr Einar Eriksson, det är ju vad jag har sagt! Moralen är på det hela taget densamma, i varje fall inte bättre, nu än den var tidigare. Alla de åtgärder som vi år efter år har vidtagit för att förstärka taxeringsrevisionen, för att tillsätta flera tjänster, för att utbygga kontrollen — jag har personligen ansett dem ofrånkomliga — har tyvärr inte lett till det resultat, som vi alla önskat.

Varför har de inte gjort det? Det är den frågan, vi skall försöka komma till rätta med, och då bör vi inte utan vidare fortsätta på den gamla linjen och tro, att vi genom att anställa 193 nya tjänstemän i år och genom att kanske nästa år bygga ut personalorganisationen ytterligare når något avgörande resultat i moralförbättrande syfte. Vi har, som jag tidigare sagt, sysslat med symptomen, men vi har inte förstått att gå till roten med det onda.

Jag har bara velat anföra detta som en kort kommentar till den sista delen av herr Erikssons inlägg.

Ang. förbättrad taxeringskontroll

Herr ERIKSSON, EINAR, (s) kort genmäle:

Herr förste vice talman! Det är alltid tillfredsställande, när man kommer överens vid positiva värderingar. Nu är vi ense om att skattemoralen inte har förändrats under de senaste årtiondena, och jag är tillfreds med att vi här har kunnat komma till en likartad värdering.

Men vi bör väl möjligen också, herr Hagberg, kunna vara ense om att den taxeringskontroll, som vi har haft, har varit synnerligen bristfällig. Man har inte på allvar tagit itu med den frågan, förrän den allmänna skattedebatten på ett helt annat sätt än tidigare aktualiserat spørgsmålet om skattefusket. Det är ju först på senare år som man verkligen har tvingats att ägna sig åt taxeringskontrollen.

Jag är övertygad om att det förslag, som nu ligger på kammarens bord, och det beslut, som fattades i går av denna kammare, kommer att uppvisa betydande resultat när det gäller att komma till rätta med de olägenheter som här har berörts.

Herr statsrådet STRÄNG:

Herr talman! Efter herr Einar Erikssons mycket utförliga plädering och argumentering för utskottets uppfattning kan jag inskränka mig till ett par korta kommentarer, närmast i anslutning till herr Hagbergs och herr Spetz' inlägg.

I den allmänna moraldebatt, som vi här för, har vi haft glädjen att konstatera att vi är eniga — det vore ju överraskande om något annat skulle sägas offentligt. Herr Hagberg gav emellertid enligt min uppfattning uttryck för något av kritik mot att taxeringsmyndigheterna inte skulle vara tillräckligt serviceinställda mot allmänheten när det gäller att hjälpa folk vid deras deklaraionsbekymmer. Om jag fattade herr Hagberg rätt, låg bakom hans inlägg uppfattningen att vi har en taxeringsorganisation, som med stor energi och ambition slår ner på varje felaktighet i taxeringen, om samhällskollektivet kan tjäna pengar på en korrigerings, men vi-

Ang. förbättrad taxeringskontroll

sar mindre energi och mindre intresse när det gäller att korrigera deklarationen till den enskildes förmån.

Jag vet inte, om herr Hagberg har några påtagliga belägg för en sådan värdering. Jag vill bara erinra om att när det gäller att hålla den allmänna skattemoralen uppe har vi ju gjort vad vi tror oss kunna göra. Jag kan hänvisa till de mycket omfattande annonskampanjer, som bekostats av finansdepartementet varje år och vilkas andemening är att man dels vädjar till medborgarnas solidaritetskänsla och talar om för dem vad de får för att de betalar sina skatter, dels talar om för dem, att det är osolidaritet och ett övervältrande på andra skattskyldiga, därest man smiter ifrån sin skattskyldighet. Dessa ideligen återkommande annonskampanjer är således påtagliga medel för höjande av den allmänna skattemoralen.

I 1956 års stora taxeringsreform gavs den enskilde medborgaren och skattebetalaren en helt annan och säkrare rättsstatus gentemot skattemyndigheterna än vad han tidigare har haft. I den taxeringsreformen föreskrevs också uttryckligen att taxeringsmyndigheterna, i den mån tid och krafter det medgav, hade skyldighet att vara medborgarna behjälpliga även med sådana korrigeringar, som gick i medborgarnas favör. Detta är klart angivet i den gällande skattelagstiftningen, och om det nu är så som jag tyckte mig finna av herr Hagbergs anförande — jag vågar dock inte ha någon uppfattning på den punkten — att reciprociteten inte skulle vara fullständigt genomförd, får vi väl försöka hjälpas åt så att vi får en sådan behandling av medborgarna att denna reciprocitet blir en påtaglig verklighet.

Jag skulle också vilja göra ett par kommentarer till herr Spetz' inlägg. Herr Spetz vände sig mot straffsanktionen för den, som underlåter att sörja för och bevara underlaget för deklarationen. Och herr Jacobsson i Malmö utvecklade detta ytterligare och vände sig bl. a. mot tidsbestämningen sex år i propositionen och i utskottsutlåtandet.

Ja, denna sexåriga tidsbestämning är

helt enkelt bara en logisk följd av gällande lagstiftning. Man kan inte ha något annat tidsuttrymme. Man har möjligheter med nu gällande lagstiftning — som vi har accepterat i detta hus sedan åtskilliga år tillbaka — att eftertaxera för fem år, och då måste man ha möjligheter att se tillbaka på materialet för de sex senaste åren.

I våra nordiska grannländer är liknande lagstiftningar genomförda, endast med den skillnaden, att där är regeringarna suveräna att fixera de kvalifikationer för det bokföringsmässiga underlaget eller den precisering, som i varje fall herr Jacobsson mycket starkt efterlyste. Vi har inte velat gå så långt, utan vi har sagt att den preciseringen skall göras av regeringen och riksdagen gemensamt. Vill man bygga ut preciseringen utöver vad som föreslås i Kungl. Maj:ts proposition och utskottsutlåtandet och man förklarar sig missnöjd med den, bör man kanske också begära att den missnöjde står till tjänst med det förslag till ytterligare preciseringar, som vederbörande anser vara erforderligt.

Nu har vi velat presentera detta i enkla termer, och det har ju skett på det sättet, att det klart säges ifrån att bestämmelserna icke bör omfatta andra kategorier än sådana i fråga om vilka ett mera påtagligt behov av utförligare anteckningar framträtt.

Detta betyder ju att denna fråga inte aktualiseras för den stora dominerande gruppen av deklaranter, som utgöres av vanliga enkla löntagare och för vilka kontroll kan ske genom de obligatoriska arbetsgivaruppgifterna. Å andra sidan bör inte någon särskild yrkeskategori från början vara utesluten. Man gör emellertid en viss exkludering, i det att bestämmelserna inte föreslås omfatta sådana skattskyldiga på vilka bokföringslagen eller jordbruksbokföringsförordningen är tillämpliga. Därmed har man så att säga ramat in det klientel, för vilket denna uppgiftsskyldighet med straffansvar skulle vara gällande.

Vidare sägs det, att det givetvis bör tillses att de skattskyldiga, för vilka bestämmelserna blir gällande, inte över

Ang. förbättrad taxeringskontroll

hövan betungas. Mera komplicerade regler för bokföringen bör sålunda icke ifrågakomma. Syftet med bestämmelserna bör i stället vara att föreskriva vissa räkenskaper eller anteckningar, som från taxeringsmässiga utgångspunkter framstår som ett nödvändigt minimum, exempelvis någon form av kassabok eller annan dagbok samt anteckningar rörande utbetalda löneförmåner man i sin egenskap av företagare är skyldig att föra.

Ja, längre har vi inte velat gå i fråga om själva preciseringen, och jag föreställer mig, att man tills vidare kan klara sig med dessa enkla och — som jag tycker — ganska lättfattliga kriterier och kvalifikationer. Vill man ha närmare precisering — jag är inte övertygad om att kritikerna innerst inne är beredda och har möjlighet att göra dessa preciseringar — bör man kunna återkomma längre fram på den punkten, om ett intresse att nå närmare i fråga om perfektion föreligger.

Herr Spetz hade vidare en anmärkning emot den straffsanktion, som är föreslagen vid utdömandet av vite. Gången på det hela är ju, som det här har refererats, att när intendenten levererar en vitesanmaning och vederbörande nonchalerar detta, så har intendenten att begära hos länsstyrelsen att vitet skall utdömas. Länsstyrelsen delger vederbörande att en sådan begäran från intendenten har kommit. Vederbörande har då kanske vid något tillfälle redan levererat in begärd handling och sedan har den frågan uppstått: Skall han då vara fri från straffansvar i form av vite?

Jag tror att man kan bedöma denna fråga ganska lidelsefritt, i vart fall har jag försökt göra det när vi övervägde detta i samband med propositionsskrivningen.

Man hade å ena sidan att fråga sig: Har vederbörande fullgjort sin skyldighet om han efter delgivningen av föreläggandet, då det alltså blev fråga om en dom, levererar in handlingen? Eller skall man i stället säga, att han fortfarande gjort sig skyldig till ett brott där-

för att han helt enkelt har nonchalerat och satt sig över den första anmaningen att vid vite lämna ifrån sig en handling?

Detta är en rättsfråga som har föranlett skilda uppfattningar mellan våra två högsta domstolar. Regeringsrätten beslutade med tio röster mot tio — det var ordföranden som hade utslagsröst — att i ett speciellt fall befria vederbörande från straff, d. v. s. det utdömda vitet därför att han kom in med begärd handling strax innan det var fråga om ett länsstyrelsebeslut beträffande det hela. Precis hälften av regeringsrättens ledamöter vidhöll emellertid att vederbörande borde ha straffats.

Högsta domstolen har i ett par prejudikat på 1930-talet och senast i början på 1950-talet intagit en motsatt ståndpunkt till den som regeringsrättens mycket knappa majoritet intog i det här speciella fallet. Den har ansett, att om vederbörande kommer in med handling efter domstolsanmaning sedan han nonchalerat anmaningen i första ledet, har han ändå gjort sig skyldig till en underlåtenhet, som bör föranleda ett straff.

När regeringsrätten för något år sedan fattade sitt beslut med den ytterst knappa majoriteten av ordförandens utslagsröst, så drog jag den enkla slutsatsen, att har man nu så att säga en auktorisation ifrån den högsta förvaltningsdomstolen på att man utan efterräkningar kan nonchalera intendentens vitesföreläggande, då torde man också ha anledning att befara, att det blir den i praktiken tillämpade metoden fortsättningsvis.

Jag vill inte ta ansvaret för att en sådan utveckling skall avteckna sig i praxis. Jag har tyckt att det är felaktigt om man utan vidare skall kunna nonchalera en anmaning ifrån den högsta taxeringsmyndigheten i länet och säga: Jag bryr mig inte om detta vitesföreläggande; jag väntar tills det blir allvar med det hela och det blir fråga om dom.

Detta är förklaringen till att regeringen intog den ståndpunkt, som kom till uttryck i propositionen. Jag förmenar att

Ang. förbättrad taxeringskontroll

det vore rätt olyckligt om det angivna utslaget från regeringsrätten skulle få betraktas som en auktorisation för underlåtenhet att uppmärksamma och besvara en framställning ifrån taxeringsmyndigheterna.

Meningarna är emellertid så pass delade, såsom jag här har velat redovisa, och därför tycker jag nog att man kan se på denna fråga med ganska lidelsefria utgångspunkter om man bedömer den såsom en rättsfråga. Man behöver inte bli så indignerad, som jag fann att min vän herr Spetz var när han i sitt uttalande mycket starkt vände sig emot en straffmöjlighet sådan som den som utskottsutlåtandet och Kungl. Maj:t här har ansett bör föreligga.

Allra sist vill jag understryka, att varken Kungl. Maj:ts proposition eller utskottsutlåtandet innebär att det föreligger något slags *obligatorisk* skyldighet att utdöma vite i här omdiskuterade fall. Utskottsutlåtandet innebär intet annat än att man har möjligheter att pröva, om vederbörande har visat en sådan grad av nonchalans, kanske inte en utan två, tre eller fyra gånger, så att det i det speciella fallet kan vara lämpligt att företa en sanktion emot honom.

Har man detta klart för sig faller också herr Spetz' argumentation till marken, då han gör gällande att det inte är den enskilde skattebetalaren och den enskilde individen, utan taxeringsintendenten som har felat. Därför menar herr Spetz, att när det är taxeringsintendentens fel bör man inte straffa deklaran-ten. Ja, om det är taxeringsintendentens fel håller jag med herr Spetz om att deklaran-ten då inte skall straffas, men det finns ju också möjligheter att avväga straffet med hänsyn till var man anser att felet ligger.

Herr SPETZ (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill bara konstatera, att det förslag som finansministern här framlagt när det gäller taxeringsförordningen direkt strider emot motsvarande bestämmelse i rättegångsbalken, där det uttryckligen föreskrives,

att om ändamålet med vite har bortfallit, så skall vitet inte utdömas.

Herr JACOBSSON, GÖSTA, (h) kort genmäle:

Herr finansministern missförstod mig, herr talman, när det gällde mina synpunkter på 20 och 121 §§. Jag vände mig inte emot bestämmelsen om förvaring av underlaget för deklarationen under 6 år. Jag var fullt medveten om bakgrunden till bestämmelsen därom. Men jag vände mig mot straffsanktionernas utformning. Jag har reagerat mot att det objektiva rekvisitet för brott beskrivs i allmänna ordalag i motiveringen; det bör finnas beskrivet i klartext i själva lagen. Så är det i strafflagen, och så bör det även vara inom specialstraffrätten, detta i rättssäkerhetens intresse.

Sedan förbisåg kanske finansministern att de behådde föreskrifterna om vilket underlag, som skall finnas för deklarationerna, ännu inte är för handen, så att man på den punkten svävar i ovisshet om vad lagen skall innehålla.

Herr HAGBERG (h) kort genmäle:

Herr talman! Ett par ord i anledning av herr statsrådets anförande.

Jag vill betyga herr statsrådet min uppskattning av de annonskampanjer, som genom finansdepartementets försorg sedan ett antal år med regelbundna mellanrum återkommer. Jag tycker de utgör en åtgärd av en beskaffenhet som är naturlig i sammanhanget för att upplysa människorna om dels deras rättigheter — ty de har ju rättigheter också — och dels deras skyldigheter. Jag vill hoppas, att man fortsätter på den vägen; jag tror nämligen på effekten av sådan upplysningsverksamhet.

Vidare vill jag tacka finansministern — det är kanske litet ovanligt att jag gör det — för den deklaration han här lämnade när han i anslutning till mitt första anförande talade om angelägenheten av att en reciprocitet kommer till uttryck ifrån taxeringstjänstemännen: de skall lika behandla staten och de enskilda.

Ang. förbättrad taxeringskontroll

I och för sig, ärade kammarledamöter, är ju ett sådant uttalande från finansministern ganska självklart, men icke desto mindre är det värdefullt att det kommit fram just i detta observerade sammanhang. Naturligtvis har finansdepartementet stora möjligheter att göra denna uppfattning gällande i taxeringsorganisationen ute på fältet. Jag har den bestämda åsikten, att kan man hos de skattskyldiga, hos deklaranterna, skapa ett medvetande om att taxeringstjänstemännen uppträder i tecknet av full reciprocitet, har man därmed kanske tagit ett av de mest betydande stegen hän emot vinnandet av en bättre deklarationsmoral. Kan man få dem att inse att taxeringstjänstemännen är deras tjänare lika så väl och i samma utsträckning som de är statens tjänare, kommer reaktionen ifrån människorna sannolikt att bli gynnsam eller med andra ord och för att anknyta till bevillningsutskottets uttalande i fjol, då främjar man den solidaritet med samhället från de skattskyldigas sida, vilken är ofrånkomlig och vilken vi alla strävar efter.

Jag vill alltså skänka finansministern min erkänsla för detta uttalande och hoppas att finansdepartementet måtte göra vad på det ankommer för att sprida den mentaliteten bland taxeringsfolket. Jag tror, som sagt, att resultatet skulle bli uppmuntrande ur allas vår gemensamma synpunkt.

Herr KRONSTRAND (fp):

Herr talman! Yrkandet i reservation V avser en förlängning av besvärstiden i första instans från den 15 augusti till den 31 augusti. Motiveringen härför är att besvärstiden sammanfaller med den tid, då många har semester, och att detta medfört svårigheter för de skattskyldiga att inom stipulerad tid inkomma med sina besvär. En sådan förlängning som begäres i reservationen torde inte medföra några större olägenheter i prövningsnämndens arbete men vara ytterst välkommen för många skattskyldiga.

Låt mig också säga, att har vi lyckats i den strävan, som jag tror besjalar oss

alla här i kammaren, nämligen att genom det beslut vi i dag kommer att fatta avsevärt förbättra taxeringsarbetet i första instans, har vi på samma gång åstadkommit en rent automatisk minskning av behovet att anföra besvär hos prövningsnämnden. Det blir dessutom, tror jag, tillräckligt många som kommer att i vanlig ordning skicka in sina besvär i god tid, så att prövningsnämnderna kan få påbörja sitt arbete utan att någon försening på det hållet behöver uppstå.

Detta gör, herr talman, att jag yrkar bifall till reservation V, liksom jag instämmer i yrkandet om bifall till reservationerna II, III, IV, VI och VIII.

Herr ALEXANDERSON (fp):

Herr talman! Jag vill för min del beträffande detta ärende bara beröra ett par detaljer som är av särskild betydelse ur domstols- och rättsliga synpunkter. Det gäller ändringarna i 121 och 124 §§ taxeringsförfordningen, avseende straff för underlåtenhet att fullgöra sin anteckningsskyldighet samt utdömande av vite.

I fråga om 121 § vill jag för min del på de skäl som anförts av herr Spetz ansluta mig till till avslagsyrkandet i reservation III, men jag vill här närmast peka på vissa konsekvenser som inträder för det fall förslaget ändå skulle antagas.

Den allmänna skyldigheten att föra anteckningar om bl. a. skattepliktiga inkomster gäller redan enligt nuvarande bestämmelser för alla, inte blott för t. ex. företagare och utövere av fria yrken, utan även för löntagare, pensionärer m. fl. Den är emellertid nu inte förenad med straffsanktion.

Erfarenheten visar att den här skyldigheten fullgöres ganska dåligt, särskilt av den stora löntagarkategorien. Det har för övrigt bedrivits ganska litet upplysningsverksamhet på den här punkten, och jag tror att majoriteten av löntagarna knappast är medvetna om att skyldigheten finns. De synpunkter som jag här kommer att anföra avser när-

Ang. förbättrad taxeringskontroll

mast den kategorien, löntagarna — inte de mer eller mindre bokföringsskyldiga personerna.

Av de mål om ansvar för vårdslös eller falsk deklaration som kommer till domstolarna utgör en väsentlig del — på sina håll mer än hälften — sådana fall där en löntagare har litat på att de arbetsgivaruppgifter som han har tillgång till vid deklarationens upprättande också täcker hela den inkomst som skall deklarerats; av olika skäl kan det emellertid hända att han haft inkomster härutöver. Hittills har t. ex. arbetsgivarna inte varit skyldiga att tillställa de skattskyldiga avskrift av uppgifterna. Allmän praxis har varit att sådana avskrifter har skickats, men det har inte varit hundra procentigt genomfört.

Ett vanligt fall är byggnadsarbetarna, som ofta har haft inkomster från olika arbetsgivare, av vilka kanske några inte har skickat uppgifter. Ofta brukar de också förbise att deras semesterkassa inte har för vana att tillställa de enskilda arbetarna uppgift om vad de uppburit i semesterlön. I en del fall kan också en sådan här uppgift ha kommit bort på posten eller hemma hos den skattskyldige. I alla de här fallen blir den skattskyldige i enlighet med de uppgifter som inkommer till taxeringsnämnden upptaxerad, och om det rör sig om cirka 10 procent eller mer av den totala inkomsten, blir han vanligtvis också åtalad för felaktig deklaration.

I de här fallen kan man i regel vara övertygad om att något uppsåt att undandra skatt inte förelegat, utan att det är fråga om ren oaksamhet. Det är i själva verket i många fall mycket tveksamt om den här oaksamheten verkligen kan betecknas som grov. Taxeringsmyndigheterna menar att vederbörande med ledning av vad han under året gjort av med för familjens uppehälle och andra utgifter bör kunna bedöma på tio procent när hur stor inkomsten under året har varit och sålunda uppmärksamma, om de samlade arbetsgivaruppgifterna visar för lågt belopp. Realismen i ett sådant betraktelsesätt är väl tvivelaktig. Emellertid har domstolarna i så-

dana fall i stor utsträckning dömt till ansvar för vårdslös deklaration, säkerligen under intryck av vikten av att samhällets krav på riktiga deklarationer vinner stöd i rättstillämpningen.

Dessa domar torde grundas på det betraktelsesättet, att anteckningsskyldigheten får ses som ett led i deklarations-skyldigheten. Oaksamheten i de här fallen ligger nämligen framför allt i bristande anteckningar, inte i bristande omsorg vid själva deklarationstillfället. Straffet utmäts givetvis i dessa fall lågt, men detta bör inte, som i vissa sammanhang har skett, tas som bevis för att domstolarna ser mildt på deklarationsbrotten, utan det är, såsom framgår av det anförda, snarare ett utslag av en sträng rättstillämpning.

Under innevarande år har redan beslutats en höjning av minimistrafvet för vårdslös deklaration, och nu föreslås en särskild straffsanktion för underlåtet fullgörande av anteckningsskyldighet. Dessa båda lagstiftningsåtgärder, särskilt den nu föreliggande, kan inte undgå att påverka domstolspraxis i deklara-tionsmålen.

I och med att en särskild straffsanktion införes för bristande anteckningar är det klart att domstolarna vid åtal för vårdslös deklaration bara kan ta hänsyn till situationen vid själva deklarationstillfället och inte till hur anteckningsskyldigheten fullgjorts. I och för sig blir det möjligt att i sådana fall döma till ansvar både enligt skattestrafflagen och enligt taxeringsförordningen. Då det i ena fallet är fråga om normerade böter, blir det inte ens gemensamt straff, utan särskilt straff måste då utmätas enligt de olika lagrummen. Jag tror att resultatet i de av mig förut berörda vanligast förekommande fallen ofta kommer att bli att den skattskyldige frias från ansvar för vårdslös deklaration, eftersom oaksamheten vid själva deklarationstillfället med hänsyn till det bristande underlaget inte kan anses vara grov.

Huruvida det bristande fullgörandet av anteckningsskyldigheten befinnes vara straffbart enligt det nu föreliggande änd-

ringsförslaget beror på den praxis som kan utbildas sig. Jag skall här bara påpeka att enligt förslaget fordras för straffbarhet dels att uppsåt eller grov oakt-samhet föreligger och dels att fullgörandet av deklarationsskyldigheten eller kontrollen härav omöjliggjorts eller all-varligt försvårats. Såvitt jag förstår måste uppsåtet eller oakt-samheten avse även det här sistnämnda kriteriet.

På sätt och vis är sålunda förutsätt-ningarna strängare än enligt skattestraff-lagen, och i vissa fall kan resultatet bli helt frikännande i fall där domstolarna nu dömt till lindriga straff för vårdslös deklaration.

I och för sig är det väl icke otillfreds-ställande att dessa fall, där icke ens misstanke om uppsåt att undandraga skatt föreligger, överföres från skatte-strafflagens område till en straffbestäm-melse som har mera karaktär av ord-ningsföreskrift. Jag tänker då givetvis på de icke uppsåtliga fallen. Det angiv-na resultatet är emellertid inte helt i linje med de motiv som anförts för årets lagstiftningsförslag på taxeringsområ-det, och det kan föranleda vissa kompli-kationer. Sålunda kräves för åtal enligt taxeringsförordningen särskild åtalsan-mälan, och situationen kan vid domsto-len bli den, att åtal väckts enligt skatte-strafflagen men domstolen finner gär-ningen straffbar endast enligt taxerings-förordningen. Resultatet kan då i avsak-nad av särskild åtalsanmälan, avseende brott enligt taxeringsförordningen, bli att vederbörande måste helt frikännas.

Som jag inledningsvis nämnde kom-mer jag att rösta för avslag på försla-get i denna del och har här endast velat peka på vissa konsekvenser av förslaget om det ändock genomföres.

Jag vill vidare, herr talman, bara med några ord beröra frågan om utdömande av vite, en fråga som varit föremål för belysning genom det meningsskifte som här förekommit mellan herr Spetz och finansministern. Jag har kanske inte så mycket att tillägga, men jag vill påpe-ka, att finansministern i detta samman-hang upprepade gånger blandat samman straff och vite. Den föreslagna bestäm-

Ang. förbättrad taxeringskontroll
melsen innebär ju också, att man vill tillämpa vitet som ett straff.

Det har nu framkommit, att finansmi-nisterns mening med det hela är att änd-ra den praxis som regeringsrätten har utbildat på detta område för utdöman-de av vite. Oavsett att jag inte här är be-redd att ta ståndpunkt i själva grundfrå-gan om skiljaktigheten mellan högsta domstolens och regeringsrättens praxis vill jag påpeka, att det är i anmärknings-värt svävande ordalag som högsta dom-stolens praxis återgetts i propositionen. Det kan icke vara ett lämpligt tillväga-gångssätt då man gör en ändring av principiell natur att införa en tilläggs-bestämmelse i endast en av de många författningar, som handlar om utdöman-de av vite och som ligger under rege-ringsrättens högsta prövning. Frågan borde i stället, om alltså detta varit syf-tet, ha tagits upp i ett annat och vidare sammanhang.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservation IV.

Herr talmannen tillkännagav, att an-slag utfärdats till sammanträdets fort-sättande kl. 19.30.

Herr ERIKSSON, EINAR, (s):

Herr talman! Herr Kronstrand yrka-de bifall till reservation V, vari uppta-gits ett yrkande av motionärer om för-längning av besvärstiden, som nu utgår den 15 augusti. Motionärerna anför att detta är en synnerligen olämplig tid, bl. a. på grund av att den infaller under den tid åtskilliga skattskyldiga åtnjuter semester. Besvärstiden bör därför enligt motionärerna förlängas till den 31 au-gusti.

Det är naturligtvis i och för sig ett önskemål, som man skulle kunna till-godose, då det ju är riktigt som motio-närerna framhåller att den nu fastställ-da tidpunkten kan vara olämplig med tanke på semestrarna. En förlängning av besvärstiden skulle emellertid föra med sig den nackdelen att man skapade en försämring för prövningsnämndernas arbete. Eftersom det är av synnerligen

Ang. förbättrad taxeringskontroll

stor vikt att besvärsmålen avgörs så snabbt som möjligt har utskottet inte ansett sig kunna tillmötesgå reservanternas önskemål.

Den av oss i utskottet som har den största praktiska erfarenheten av taxeringsarbete, nämligen herr Spetz, finns heller inte med under denna reservation. Jag skall inte säga något därom, ty då stiger kanske herr Kronstrand upp och säger som herr Söderquist plägar göra, att herr Spetz blivit miljöskadad och därför hamnat på fel sida vid utskottets votering!

Herr SPETZ (fp):

Herr talman! Jag anhåller hövligast att herr Eriksson *inte* återoppar mig som expert på taxeringsfrågor, då herr Eriksson i alla fall inte följer vad jag föreslår!

Herr SCHÖTT (h):

Herr talman! På denna punkt ber jag att helt få instämma med herr Eriksson.

Det kan inte vara lämpligt att förlänga besvärstiden. Något verkligt behov av en förlängning föreligger heller inte. Jag erinrar om att besvärstiden för ett par år sedan förlängdes med 14 dagar, vilket bör vara tillräckligt. Ytterligare förlängning av besvärstiden skulle vara till olägenhet för prövningsnämnderna och även för dem som skall debitera skatten, de lokala skattemyndigheterna samt i sista hand för allmänheten.

På denna punkt ber jag därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr KRONSTRAND (fp):

Herr talman! Gentemot detta vill jag säga, att motionärerna bygger sitt yrkande på den erfarenhet som vunnits om de svårigheter som möter för de skattskyldiga att inom stipulerad tid inkomma med sina besvär. Besvärstiden utlöper ju den 15 augusti, således då många har semester.

Herr SCHÖTT (h):

Herr talman! Taxeringsnämndernas arbete skall vara avslutat den 30 juni, och de skattskyldiga skall snarast möjligt underrättas om de avvikelser, som gjorts från deklarationerna. Om någon skattskyldig inte skulle hinna med att inom stipulerad tid göra en fullständig besvärsskrivelse, räcker det med att vederbörande med ett par rader anför besvär och anhåller att senare få inkomma med komplettering.

Jag tycker att här är de skattskyldigas berättigade anspråk väl tillgodosedda.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt angående varje punkt av utskottets i det nu förevarande betänkandet gjorda hemställan samt i fråga om punkten A först särskilt beträffande ettvar av de stadganden, om vilka annat yrkande framställts än om bifall till utskottets hemställan, och därefter särskilt angående utskottets hemställan under punkten i övrigt. Vidare, fortsatte herr talmannen, komme propositioner att framställas särskilt rörande utskottets motivering.

Punkten A**20 § förslaget till förordning om ändring i taxeringsförordningen**

I fråga om denna paragraf, anförde nu herr talmannen, hade yrkats dels att densamma skulle godkännas med den lydelse, som föreslagits i Kungl. Maj:ts av utskottet i denna del tillstyrkta förslag, dels ock att paragrafen skulle godkännas med den lydelse, som föreslagits i den av herr Gösta Jacobsson vid betänkandet avgivna, med I betecknade reservationen.

Härefter gjordes propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarades propositionen på paragrafens godkännande enligt Kungl. Maj:ts av utskottet tillstyrkta förslag vara med övervägande ja besvarad.

37 § 1 mom. förslaget till förordning om ändring i taxeringsförordningen

I avseende å detta moment, gjorde herr talmannen propositioner, först på godkännande av detsamma med den lydelse, som föreslagits i Kungl. Maj:ts av utskottet i denna del tillstyrkta förslag, samt vidare därpå att momentet skulle godkännas med den lydelse, som föreslagits i den av herr Hagberg m. fl. vid betänkandet avgivna, med II betecknade reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på momentets godkännande enligt Kungl. Maj:ts av utskottet tillstyrkta förslag, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Hagberg* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som godkänner 37 § 1 mom. i Kungl. Maj:ts av bevillningsutskottet i dess betänkande nr 50 såvitt gäller detta moment tillstyrkta förslag till förordning om ändring i taxeringsförordningen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes momentet med den lydelse, som föreslagits i den av herr Hagberg m. fl., vid betänkandet avgivna, med II betecknade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Hagberg* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 83;

Nej — 59.

Därjämte hade 1 ledamot tillkännagit, att han avstode från att rösta.

Ang. förbättrad taxeringskontroll

121 § förslaget till förordning om ändring i taxeringsförordningen ävensom 77 § förslaget till förordning angående ändring i förordningen om allmän varus katt

I vad gällde nämnda paragrafer, yttrade vidare herr talmannen, hade yrkats dels att desamma skulle godkännas med den lydelse, som föreslagits i Kungl. Maj:ts av utskottet med viss ändring tillstyrkta förslag, dels ock att kammaren skulle avslå förslaget om ändring av nämnda paragrafer i enlighet med vad som föreslagits i den av herr Hagberg m. fl. vid betänkandet avgivna, med III betecknade reservationen.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på paragrafernas godkännande enligt Kungl. Maj:ts av utskottet med viss ändring tillstyrkta förslag vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Hagberg* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som godkänner 121 § i Kungl. Maj:ts av bevillningsutskottet i dess betänkande nr 50 såvitt gäller denna paragraf med viss ändring tillstyrkta förslag till förordning om ändring i taxeringsförordningen ävensom 77 § i Kungl. Maj:ts av utskottet likaså med viss ändring tillstyrkta förslag till förordning angående ändring i förordningen om allmän varuskatt, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, avslås förslaget om ändring av nämnda paragrafer i enlighet med vad som föreslagits i den av herr Hagberg m. fl. vid betänkandet avgivna, med III betecknade reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans upp-

Ang. förbättrad taxeringskontroll

fattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Hagberg* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna ha va utfallit sålunda:

Ja — 89;

Nej — 53.

Därjämte hade 2 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

124 § förslaget till förordning om ändring i taxeringsförordningen

Vidkommande denna paragraf gjorde herr talmannen propositioner, först på godkännande av densamma med den lydelse, som föreslagits i Kungl. Maj:ts av utskottet i denna del tillstyrkta förslag samt vidare därpå att förslaget om ändring av paragrafen skulle avslås i enlighet med vad som föreslagits i den av herr *Hagberg* m. fl. vid betänkandet avgivna, med IV betecknade reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på paragrafens godkännande enligt Kungl. Maj:ts av utskottet tillstyrkta förslag, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Hagberg* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som godkänner 124 § i Kungl. Maj:ts av bevillningsutskottet i dess betänkande nr 50 såvitt gäller denna paragraf tillstyrkta förslag till förordning om ändring i taxeringsförordningen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, avslås förslaget om ändring av paragrafen i enlighet med vad som föreslagits i den av herr *Hagberg* m. fl. vid betänkandet avgivna, med IV betecknade reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr

talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Hagberg* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna ha va utfallit sålunda:

Ja — 76;

Nej — 67.

Därjämte hade 1 ledamot tillkännagivit, att han avstode från att rösta.

Ikraftträdandebestämmelserna till förordningen om ändring i taxeringsförordningen samt förordningen angående ändring i förordningen om allmän varus katt

Rörande ifrågavarande bestämmelser, anförde nu herr talmannen, hade yrkats dels att desamma skulle godkännas med den lydelse, som föreslagits i Kungl. Maj:ts av utskottet i förevarande del tillstyrkta förslag, dels ock att kammaren skulle godkänna ikraftträdandebestämmelserna med den lydelse, som föreslagits i den av herr *Hagberg* m. fl. vid betänkandet avgivna, med VI betecknade reservationen.

Därefter gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bestämmelsernas godkännande enligt Kungl. Maj:ts av utskottet tillstyrkta förslag vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Hagberg* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som godkänner ikraftträdandebestämmelserna till Kungl. Maj:ts av bevillningsutskottet i dess betänkande nr 50 i förevarande del tillstyrkta förslag till förordning om ändring i taxeringsförordningen och förordning angående ändring i förordningen om allmän varuskatt, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännas ikraftträdandebestämmelserna med den lydelse, som föreslagits i den av herr Hagberg m. fl. vid betänkandet avgivna, med VI betecknade reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning.

Då herr talmannen fann tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, verkställdes här efter votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 76;

Nej — 67.

Därjämte hade 1 ledamot tillkännagivit, att han avstode från att rösta.

Utskottets hemställan under punkten A i övrigt

Bifölles.

Punkten B

Utskottets hemställan bifölles.

Punkten C

Beträffande denna punkt, yttrade herr talmannen, komme propositioner att framställas först särskilt angående utskottets hemställan i mom. 1 och där efter särskilt rörande utskottets hemställan under punkten i övrigt.

Sedermera gjorde herr talmannen enligt de beträffande mom. 1 förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Kronstrand m. fl. vid betänkandet avgivna, med V betecknade reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepade propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Kronstrand begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Ang. förbättrad taxeringskontroll

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 50 punkten C mom. 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Kronstrand m. fl. vid betänkandet avgivna, med V betecknade reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr Kronstrand begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 106;

Nej — 29.

Därjämte hade 9 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

På gjord proposition bifölles här efter vad utskottet i övrigt hemställt under punkten C.

Slutligen gjorde herr talmannen i enlighet med de beträffande *utskottets motivering* förekomna yrkandena propositioner, först på godkännande av densamma oförändrad samt vidare där på att utskottets motivering skulle godkännas med det tillägg, som föreslagits i den av herr Hagberg m. fl. vid betänkandet avgivna, med VIII betecknade reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepade propositionen på godkännande av utskottets motivering oförändrad, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Hagberg begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som godkänner motiveringen i bevillningsutskottets betänkande nr 50 oförändrad, röstar

Ang. lönegradsplaceringen för vissa tjänster

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes utskottets motivering med det tillägg, som föreslagits i den av herr Hagberg m. fl. vid betänkandet avgivna, med VIII betecknade reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Hagberg* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna ha va utfallit sålunda:

Ja — 77;

Nej — 66.

Därjämte hade 1 ledamot tillkännagit, att han avstode från att rösta.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 124, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under elfte huvudtiteln gjorda framställningar rörande anslag för budgetåret 1961/62 till överståthållarämbetet och landsstaten, m. m.; samt

nr 125, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa tjänster vid kommunikationsverken,

varvid utlåtandet nr 124 företogs punktvis till avgörande.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Ang. lönegradsplaceringen för vissa tjänster

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtande nr 126, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lönegradsplaceringen för vissa tjänster m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

I propositionen nr 142 hade Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över civilärenden för den 7 april 1961, föreslagit riksdagen att 1) godkänna de i statsrådsprotokollet redovisade överenskommelserna den 6 april 1961 angående vissa lönegradsändringar m. m. samt den 27 mars 1961 angående anställningsvillkoren för sjukhusläkare m. fl. i vad överenskommelsen avsåge statsverket; 2) godkänna övriga i statsrådsprotokollet berörda förslag av beskaffenhet att böra prövas av riksdagen; 3) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga av förslagen betingade ändringar i vederbörliga personalförteckningar; 4) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga av förslagen betingade ändringar i med stöd av riksdagens beslut utfärdade avlöningsförfattningar; 5) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga i övrigt erforderliga åtgärder för förslagens genomförande ävensom meddela erforderliga övergångsbestämmelser; 6) bemyndiga Kungl. Maj:t att för budgetåret 1961/62 i enlighet med vad som i statsrådsprotokollet anförts medgiva överskridanden av maximerade anslag och anslagsposter; 7) till Täckning av beräknade merkostnader för löner m. m. å riksstaten för budgetåret 1961/62 under tolfte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 19 500 000 kronor; 8) till Täckning av beräknade merkostnader för löner m. m. å riksstaten för budgetåret 1961/62 under fjärde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 5 500 000 kronor.

I samband med propositionen hade utskottet till behandling förehaft två i anledning av densamma väckta likalydande motioner, den ena inom första kammaren av herr *Torsten Andersson m. fl.* (I: 663) och den andra inom andra kamamren av herr *Gustafsson i Kårby* (II: 794), i vilka motioner hemställes, att riksdagen vid behandlingen av propositionen nr 142 måtte besluta, att de från Ae 13 till Ae 19 till uppflyttning föreslagna 30 befattningarna för mätningstekniker skulle hänföras till distriktsorganisation såväl som special-

organisation i enlighet med vad i motionerna anförts.

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling förehått jämväl följande vid riksdagens början väckta motioner, nämligen

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Sundin* (I: 250) och den andra inom andra kammaren av herr *Fälldin* (II: 360), i vilka motioner hemställts, att riksdagen måtte uttala, att löneklyftan mellan högre och lägre befattningshavare i statlig tjänst borde minskas, så att en ur social synpunkt mera rättvis inkomstfördelning mellan dessa grupper åstadkommes;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Sundin* (I: 223) samt den andra inom andra kammaren av herrar *Fälldin* och *Boo* (II: 293);

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Edström* och fröken *Nordström* (I: 248) samt den andra inom andra kammaren av herr *Carlsson* i Huskvarna m. fl. (II: 359);

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Sundin* (I: 456) och den andra inom andra kammaren av herr *Börjeson* i Falköping (II: 529).

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt,

A. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 663 och II: 794,

1) godkänna de i statsrådsprotokollet över civilärenden för den 7 april 1961 redovisade överenskommelserna den 11 april 1961 angående vissa lönegradsändringar m. m. samt den 27 mars 1961 angående anställningsvillkoren för sjukhusläkare m. fl. i vad överenskommelsen avsåge statsverket;

2) godkänna övriga i statsrådsprotokollet berörda förslag av beskaffenhet att böra prövas av riksdagen;

Ang. lönegradsplaceringen för vissa tjänster

3) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga av förslagen betingade ändringar i vederbörliga personalförteckningar;

4) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga av förslagen betingade ändringar i med stöd av riksdagens beslut utfärdade avlöningsförfattningar;

5) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga i övrigt erforderliga åtgärder för förslagens genomförande ävensom meddela erforderliga övergångsbestämmelser;

6) bemyndiga Kungl. Maj:t att för budgetåret 1961/62 i enlighet med vad som i statsrådsprotokollet anförts medgiva överskridanden av maximerade anslag och anslagsposter;

7) till Täckning av beräknade merkostnader för löner m. m. för budgetåret 1961/62 under tolfte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 19 500 000 kronor;

8) till Täckning av beräknade merkostnader för löner m. m. för budgetåret 1961/62 under fjärde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 5 500 000 kronor;

B. att motionerna I: 250 och II: 360 icke måtte av riksdagen bifallas;

C. att motionerna I: 223 och II: 293 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

D. att motionerna I: 248 och II: 359 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

E. att motionerna I: 456 och II: 529 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade anförts av herrar *Sundin* och *Eliasson* i Sundborn, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del hava den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under B hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av motionerna I: 250 och II: 360, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad reservanterna anförts.

Herr *SUNDIN* (cp):

Herr talman! Inkomstklyftan mellan höglönegrupperna och låglönegrupperna

Ang. lönegradsplaceringen för vissa tjänster

i vårt land är för närvarande stor. Detta gäller inte bara de statsanställda utan också de kommunal- och privatanställda. Denna förmånsklyfta framträder även inom social- och skattepolitiken. ATP-pensioneringen lägger ju en förhållandevis större börda på låglönegrupperna. Bostadspolitiken ger generellt sett större förmåner åt höglönegrupperna. Den allmänna omsättningsskatten och de höjda kommunalskatterna har medfört en förhållandevis tyngre börda för de lägre inkomsttagarna.

Det borde vara självklart att en minskning av denna klyfta mellan höglönegrupperna och låglönegrupperna måste eftersträvas, men så sker inte. Tvärtom måste man säga att klyftan för varje år vidgas. Mot detta brukar man invända att lönelöftningarna är procentuella och att relationerna procentuellt sett skulle vara oförändrade. Men man lever ju inte på procent, i varje fall inte låglönegrupperna. Varor och tjänster betalas inte med procent utan med kronor. När de statsanställda i år fick en lönelöftning med 5 procent, fick därför höglönegrupperna en större andel av den ekonomiska standardstegringen än låglönegrupperna — i den mån lönehöjningen är en reallönehöjning.

Årets femprocentiga lönelöftning betydde t. ex. för en befattningshavare i lönegrad A 8 och högsta ortsgruppen en löneförbättring på 52 kronor i månaden eller 624 kronor om året, men för en befattningshavare i A 24 en löneförbättring på 119 kronor i månaden eller 1 428 kronor om året. Likadant blir resultatet när det gäller lönegradsuppflyttningar. Från exempelvis A 8 till A 9 är steget 59 kronor i månaden eller 708 kronor om året, men från A 24 till A 25 132 kronor i månaden eller 1 584 kronor om året. Oftast har man dessutom låtit höglönegrupperna flytta upp två lönegrader, vilket mera sällan tycks förekomma för låglönegrupperna. Så var ju senast fallet med polislöner. De högre befattningshavarna flyttades upp två lönegrader, de lägre bara en och för begynnelsestjänsterna blev det ingen ändring.

Jag har i en motion föreslagit att riks-

dagen skulle göra ett principuttalande om att löneklyftan mellan högre och lägre befattningshavare i statlig tjänst bör minskas. Det är enligt min mening ett rättvisekrav att den klyftan minskas, men det är nödvändigt också ur den synpunkten att vi måste se till att tjänsterna kan rekryteras med kvalificerat folk. Det svar som statsutskottets majoritet givit motionen liknar bra mycket de obotfärdigas förhinder. Utskottet har, heter det, »för egen del hittills iakttagit stor försiktighet i fråga om att genom särskilda uttalanden eller rekommendationer binda kommande löneförhandlingar i det ena eller andra avseendet». Utskottet tänker tydligen fortsätta att bara vara försiktigt.

Naturligtvis råder det inte delade meningar om att lönevillkoren för de statsanställda bör fastställas genom förhandlingar mellan de anställdas organisationer och staten. Det är en ordning som vi har vant oss vid och som jag anser är riktig. Men detta kan ju inte gärna innebära att staten, som är den ena förhandlingsparten, skulle vara förhindrad att ha en uppfattning om hur lönepolitiken bör utformas. Den statliga förhandlingsparten skall väl inte spela den passiva rollen av att säga ja eller nej till vad de anställdas organisationer begär. Rättvisesympunkter, sociala sympunkter och rekryteringssympunkter är faktorer som man från samhällets sida inte kan komma förbi i sammanhanget. Lönepolitikens utformning är i många avseenden avgörande för förvaltningens effektivitet, och då går det inte att säga att detta är någonting som riksdagen inte bör ha någon uppfattning om.

Herr talman! För tio—femton år sedan talades det på vissa håll mycket om en solidarisk lönepolitik, som skulle minska klyftan mellan hög- och låglönegrupperna, men tydligen har det gått med det slagordet som med så många andra — det har hamnat i det historiska arkivet.

Herr talman! Jag vill med dessa ord yrka bifall till den reservation som är fogad till utskottsutlåtandet.

I detta anförande instämde herr Nilsson, Ferdinand, (cp).

Ang. lönegradsplaceringen för vissa tjänster

Herr ESKILSSON (h):

Herr talman! Jag skall behandla en fråga som är betydligt mindre än den som herr Sundin var inne på.

I den proposition som behandlats i statsutskottets utlåtande nr 126 föreslås bl. a., att 30 tjänster som mätningstekniker i A 13 inom lantmäteristaten skall flyttas upp till ingenjörstjänster i A 19. Förslaget om förbättrade anställningsförhållanden för mätningsteknikerna torde böra ses mot bakgrunden av den bekymmersamma brist på tekniker som sedan flera år tillbaka råder inom lantmäteriet. Denna brist beror — såsom tidigare framhållits här i riksdagen — till stor del på löneläget för mätningsteknikerna, och en förbättring av lönerna kan därför bidra till att minska bristen.

Ur denna synpunkt kan givetvis propositionens förslag hälsas med tillfredsställelse. Jag har emellertid varit med om att väcka en motion i ärendet, nr 663 i denna kammare, där motionärerna föreslår en viss ändring i propositionen. Enligt propositionen skall de högre tjänsterna för mätningstekniker förbehållas specialorganisationerna inom lantmäteriet. Även i fjol skedde en uppflyttning av 30 teknikertjänster inom specialorganisationerna i högre lönegrad. För mätningsteknikerna inom distriktsorganisationerna har däremot icke skett någon motsvarande förbättring i löneläget. Detta har resulterat i en ytterligare avtappning av teknikerkåren inom lantmäteridistriktet, vilket givetvis är till men för verksamheten där.

I motionen I: 663 har vi nu inte yrkat på någon utökning av det antal tjänster som skall flyttas upp. Vi har endast föreslagit, att de 30 tjänsterna som mätningstekniker skall kunna hänföras både till distriktsorganisationerna och till specialorganisationerna. Vi tycker att detta yrkande mycket väl motsvarar de synpunkter som jordbruksministern anförde, när han i fjol föreslog en omorganisation av lantmäteriväsendet. Då betonade han mycket starkt att behovet av lantmäteriets insatser på olika samhällsområden växlade från tid till annan. Det

var därför av vikt att verksamheten kunde förskjutas både beträffande inriktningen och beträffande lokaliseringen. Slutsatsen blev då, att den organisatoriska uppbyggnaden borde vara så smidig, att dylika förskjutningar kunde äga rum mellan olika verksamhetsområden.

Yrkandet i motionen I: 663 tar just sikte på önskemålet att göra organisationen smidig och anpassningsbar till olika förhållanden. Trots att statsutskottet har avstyrkt motionen, dristar jag mig därför, herr talman, att yrka bifall till densamma.

Herr BOMAN (fp):

Herr talman! Propositionen nr 142, som behandlas i detta utskottsutlåtande, är resultatet av en förhandlingsuppgörelse mellan parterna. Vi har i femte avdelningen ägnat både propositionen och motionerna en ingående behandling, men har inte kunnat finna det vara lämpligt att riksdagen skulle föreslå ändringar i det avtal som träffats mellan parterna.

Med anledning av vad herr Eskilson senast berörde vill jag återge vad utskottet skriver: »Utskottet vill emellertid i anledning av vad i motionerna anförts påpeka, att — såsom av propositionen framgår — förste mätningsteknikertjänsterna i A 17 avses skola i fortsättningen inte längre vara förbehållna specialorganisationerna utan kunna disponeras även inom distriktsorganisationen.»

Herr Sundin säger, att parterna skall inte bara säga ja eller nej. Herr Sundin har tydligen aldrig varit med och sett på nära håll de långdragna förhandlingar som förekommer innan man får fram ett avtal.

Herr talman! Med hänsyn till tiden inskränker jag mig att yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr SUNDIN (cp):

Herr talman! Jag vill instämma med herr Boman i så måtto att jag inte varit mera engagerad i dessa löneförhandling-

Ang. lönegradsplaceringen för vissa tjänster

är än herr Boman och varje annan enskild ledamot i den här kammaren, ty riksdagen är ju ändå, herr Boman, den ena förhandlingsparten.

Nu vill jag, herr talman, bara fråga herr Boman eller andra företrädare för femte avdelningen eller statsutskottet: På vilket sätt skall riksdagen, om riksdagen har en viss mening om en sak, kunna göra sig gällande i detta sammanhang? När det förhandlas, sköts förhandlingarna för statens räkning av civilministern, som nu är närvarande. Vi har vid årets riksdag lagt fram en motion, där vi begärt en annan ordning, enligt vilken även riksdagen skulle kunna göra sig gällande. Den motionen har redan avslagits av riksdagen. När således inte denna möjlighet finns och man vill att riksdagen i en dylik fråga skall göra ett uttalande, innan förhandlingarna sker, anser jag, herr talman, att det är en riksdagens rättighet att få göra det. Och med tanke på de grupper det här gäller är det en angelägenhet av första graden att riksdagen får göra ett sådant uttalande.

Av den anledningen vidhåller jag, herr talman, mitt yrkande.

Herr statsrådet LINDHOLM:

Herr talman! Jag har med intresse lyssnat till de synpunkter som herr Sundin har anfört i denna fråga.

I ett par av hans uttalanden kan jag för min del helt och fullt instämma. Han säger att det är nödvändigt att tjänsterna kan rekryteras med fullt kvalificerad personal. Det tror jag inte att någon ledamot av denna kammare vill opponera sig emot. Han säger också — senare i sitt första anförande — att lönepolitiken är avgörande för statsförvaltningens effektivitet. Det är också alldeles riktigt. Om man missköter löneinstrumentet, får man inte de kvalificerade tjänstemän som man eftersträvar, och som en följd härav får man givetvis inte heller den effektivitet i förvaltningen som vi alla önskar. Men när man då går att bedöma dessa ting, finns det egentligen bara en mätare, och det är den lönesättning och löneutveckling som förekom-

mer på den enskilda sektorn. Vid de förhandlingar som jag har fört under de gångna åren har jag eftersträvat att få en löneutveckling för de statsanställda som i stort sett anpassats till den löneutveckling som ägt rum på den enskilda sektorn. Därtill har kommit att man på vissa specialområden med hänsyn till löneutvecklingen och angelägenheten att få fullt kvalificerat folk har fått göra speciella lönelöftningar. Skulle jag nu tillämpa de idéer som herr Sundin gjort sig till tolk för, är jag övertygad om att jag skulle möta mycken kritik inte bara i denna kammare utan även i medkammaren, ty hans lönepolitiska linje, sådan han presenterat den här i dag, skulle otvivelaktigt leda till att de kvalificerade cheftjänstemän som vi behöver och de kvalificerade tekniker som vi behöver kan vi inte få med herr Sundins lönepolitik. Jag vill erinra kammarens ledamöter om att exempelvis besparingsberedningen, som hade till uppgift att undersöka vilka besparingar som kunde göras i samhället, gjorde en klar beställning i ett avsnitt av sitt betänkande beträffande lönesättningen för mera ansvariga tjänstemän.

Jag har vid de lönepolitiska förhandlingarna sökt följa de linjer som drogs upp där och sökt anpassa löneutvecklingen så att man på ett tillfredsställande sätt kan tillgodose samhällets behov av kvalificerade tjänstemän. Jag tror också att den politiken är nödvändig även i framtiden.

Å andra sidan vill jag säga att om riksdagen skall ge direktiv om hur löneförhandlingarna skall föras, direktiv om vilka grupper som skall ha prioritet och vilka grupper som bör stå stilla, blir det rätt svårt att effektuera förhandlingarna under förutsättning att man vill ha ett fritt förhandlingsförhållande med organisationerna. Vill man däremot med diktat genomföra den linjen, är det ju inte alldeles uteslutet att det går, men då får man vara beredd att ta konsekvenserna av den politiken. Det innebär bl. a. att man inte kan tillgodose de två avsnitt i herr Sundins första inlägg som jag nyss citerat.

Ang. lönegradsplaceringen för vissa tjänster

Herr SUNDIN (cp):

Herr talman! Jag delar statsrådets uppfattning, när han säger att man måste tänka på effektiviteten. Men jag tror i detta sammanhang att statsrådet ändå måste ge mig rätt i att det är lika nödvändigt att se på effektiviteten och därmed även lönerna även för dem som nu på detta område räknas till de låga inkomsttagarna.

Statsrådet anförde vidare, vilken kritik han skulle möta i denna kammare och i medkammaren, om han skulle följa mitt råd att vi skulle göra ett generellt uttalande till förmån för dessa dåligt betalda anställda. Därtill vill jag till herr statsrådet bara säga, att jag förmodar att han efter det uttalande som LO:s ordförande, herr Geijer, gjort, åtminstone skulle få LO-chefen, som inte är närvarande i kammaren, med på en sådan tankegång. Ty jag vill ändå tro att man från arbetarrörelsens sida har samma inställning när det gäller de lågavlönade statsanställda som när det gäller anställda i den fria marknaden.

Herr talman! Låt mig bara för att belysa allvaret i dessa synpunkter göra ett sammandrag av några siffror, som visar den utveckling som skett under de senaste åren. Jag skall hålla mig till de fyra sista åren och för att inte trötta kammaren bara visa skillnaden mellan 1957 och 1961.

Vi tar exempelvis lönegrad 10. Vid det förstnämnda tillfället hade man där en lön av 1 046 kronor i månaden. Om vi övergår till 1961 hade man en lön på 1 212 kronor. Det innebär en höjning på 15,9 procent. Skalan för den s. k. A-löne-listan är ungefär lika hela vägen. Den håller sig mellan 15 och 16 procent.

Men om vi ser på skillnaden exempelvis mellan lönegrupp 3 och lönegrupp 26 och där iakttar vad som skett under dessa år, skall vi finna att medan det 1957 var en skillnad mellan dessa ytterlighetsgrupper på 1 660 kronor, var det den 1 januari 1961 en skillnad på 1 923 kronor. Det är ett bevis på att man i pengarna har dragit ifrån rätt väsentligt.

Låt mig sedan, herr talman, med några korta ord beröra den andra lönelis-

tan som heter B-listan och se vad det kan ge i jämförelse med den nyss omtalade A-listan. Och låt mig exempelvis ta en person som är avlönad enligt B-listan efter Bo 6. Han hade 1957 en månadslön av 3 744 kronor och 1961 en lön av 4 688 kronor. Det är en ökning med 944 kronor i månaden, och om man tar den procentuella skillnaden belöper den sig, herr statsråd, till 25,2 procent. Det gäller alltså B-listan, medan det på A-listan rörde sig om mellan 15 och 16 procent. Det visar att en oerhört stor förskjutning skett såväl i kronor som reellt i pengar.

Låt mig sedan bara ta ett enda exempel till. Om man jämför denna grupp Bo 6 med exempelvis A 3 och vet att man i A 3 1957 hade en lön av 728 kronor och vi drar den från lönen i Bo 6, så blir det en skillnad på 3 016 kronor. Om vi gör samma operation den 1 januari 1961 och alltså drar lönen för den anställda i lönegrad A 3, d. v. s. 843 kronor, från lönen för den anställda i Bo 6, d. v. s. 4 688 kronor, blir skillnaden 3 845 kronor. Det innebär, herr talman, att skillnaden i lön för den anställda i A 3 och den anställda i Bo 6 blivit 829 kronor mer sedan 1 juli 1957, alltså mer i skillnad än den anställda i A 3 hade i lön 1957. Inte minst med hänsyn till de faktiska siffrorna i utvecklingen borde man kunna förstå sig att gå så långt som att göra ett försiktigt uttalande, att de människor, som är verkligen dåligt avlönade, bör komma i förtursställning vid nästa löneförhandling.

Herr statsrådet LINDHOLM:

Herr talman! Med sifferexempel kan man ju leka en ganska lång stund och uppnå ganska horribla resultat. Vi har sett ett exempel på detta i det anförande, som nyss hölls i denna kammare.

När det nu talas om en löneutveckling och en marknadsanpassning av statstjänstemännens löner till den löneutveckling, som ägt rum inom den enskilda sektorn, får man väl ändå lov att undersöka hur löneläget är inom den enskilda sektorn och jämföra lönesättning-

Ang. lönegradsplaceringen för vissa tjänster

en där med den statliga lönesättningen. Om jag gör detta, kan jag lugnt påstå att vi inom den statliga sektorn har nått väsentligt längre då det gäller att lyfta bottenlönegruppen än man gjort inom den enskilda sektorn, men däremot ligger vi beträffande topptjänsterna väsentligt efter den enskilda sektorns löneutveckling.

Om herr Sundin här skall göra en lönejämförelse och söka spela ut de anställda i olika lönelägen mot varandra, skulle han givetvis ha tagit ekonomibiträdet i lönegrad A 3 som exempel och jämfört hennes lön med vad motsvarande person har i enskild tjänst. Då skulle herr Sundin kanske ha upptäckt, att man skulle få höja lönen med 25 till 50 procent på åtskilliga områden inom det enskilda näringsområdet, innan man når upp till den statliga lönenivån. Men han skulle också, om han gått till toppen på den statliga löneskalan, ha konstaterat att staten på motsvarande områden fått göra en motsvarande höjning för att uppnå paritet med det enskilda näringslivets lönesättning.

Det är därför som herr Sundin här egentligen bara åstadkommer en lek med siffror, som ingenting bevisar i själva sakfrågan. Om herr Sundin alltjämt vidhåller, att vi måste ha en lönesättning som gör de statliga tjänsterna attraktiva, måste han ju se efter, vilka löner som betalas på motsvarande områden inom det enskilda näringslivet. Det är dock det enskilda näringslivet som är barometern för den lönesättning, som förekommer i vårt samhälle. Det är med utgångspunkt från den lönesättning som där sker, som man måste anpassa den statliga lönesättningen, om man vill ha kvalificerat folk även på de s. k. chefsposterna. Är tillgången på kvalificerat folk för dessa poster däremot av underordnad betydelse, är det möjligt att herr Sundins lönepolitik kan genomföras.

Herr SUNDIN (cp):

Herr talman! Jag vet inte med vilken rätt herr statsrådet gör gällande, att jag åstadkommit en lek med siffror. Herr

statsråd! Det gäller ju ett statistiskt material, som jag förmodar att statsrådet själv i viss utsträckning är ansvarig för.

Statsrådet anser vidare, att jag försöker spela ut de statsanställda mot dem som är anställda på den fria sektorn. Jag har, herr statsråd, inte blandat ihop dessa på annat sätt än att jag trodde, att om statsrådet skulle följa mitt råd, så skulle han få stöd av herr Geijer i dennes egenskap av företrädare för LO. I andra sammanhang, när det gäller denna fråga, har jag ju uteslutande diskuterat de statsanställdas löner, och jag vill understryka, att det material som jag använt utgöres av riktiga siffror.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas först särskilt beträffande vardera av punkterna A och B av utskottets i förevarande utlåtande gjorda hemställan samt därefter särskilt angående punkterna C—E.

I fråga om punkten A, fortsatte herr talmannen, hade yrkats dels att utskottets hemställan skulle bifallas, dels ock att kammaren skulle bifalla utskottets hemställan med den ändring, som föranleddes av bifall till motionerna I: 663 och II: 794.

Sedermera gjordes propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan oförändrad vara med övervägande ja besvarad.

Vidare gjorde herr talmannen i enlighet med de rörande punkten B framkomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i denna punkt hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Sundin begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter gi-

Ang. lönegradsplaceringen för vissa polismanstjänster

ven varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 126 punkten B, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Sundin* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 122;

Nej — 13.

Därjämte hade 6 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Härefter bifölls på gjord proposition vad utskottet i punkterna C—E hemställt.

Ang. lönegradsplaceringen för vissa polismanstjänster

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 127, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lönegradsplaceringen för vissa polismanstjänster m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

I propositionen nr 155 hade Kungl. Maj:t, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över civilärenden för den 28 april 1961, föreslagit riksdagen att 1) godkänna den i statsrådsprotokollet redovisade överenskommelsen den 25 april 1961 angående lönegradsplaceringen för vissa polismanstjänster m. m.; 2) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga av förslagen betingade ändringar i personalförteckningen för Norrbottens statliga poliskår; 3)

bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga av förslagen betingade ändringar i med stöd av riksdagens beslut utfärdade avlöningsförfattningar; 4) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga i övrigt erforderliga åtgärder för förslagens genomförande ävensom meddela erforderliga övergångsbestämmelser; 5) bemyndiga Kungl. Maj:t att för budgetåret 1961/62 i enlighet med vad som i statsrådsprotokollet anförts medgiva överskridande av den i avlöningsstaten för Norrbottens statliga poliskår upptagna anslagsposten till avlöningar till icke-ordinarie personal; samt 6) till Täckning av beräknade merkostnader för löner m. m. å riksdagen för budgetåret 1961/62 under elfte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 4 500 000 kronor.

I samband med propositionen hade utskottet till behandling förehått två i anledning av densamma väckta, likalydande motioner, den ena inom första kammaren av herr *Sundin* (I: 664) och den andra inom andra kammaren av herr *Elmwall m. fl.* (II: 795), i vilka motioner hemställes, att riksdagen vid behandling av propositionen nr 155 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhänga, att vid kommande förhandlingar med polismännens organisationer i första hand måtte eftersträvas uppgörelse om ur rekryteringssynpunkt erforderlig lönegradsuppflyttning även av de lägre polismannatjänsterna.

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling förehått jämväl en vid riksdagens början inom andra kammaren av herr *Lundberg* väckt motion (II: 355). Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet av angivna orsaker hemställt.

A. att riksdagen måtte

1) godkänna den i statsrådsprotokollet över civilärenden för den 28 april 1961 redovisade överenskommelsen den 25 april 1961 angående lönegradsplaceringen för vissa polismanstjänster m. m.;

2) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga av förslagen betingade ändringar i

Ang. lönegradsplaceringen för vissa polismanstjänster

personalförteckningen för Norrbottens statliga poliskår;

3) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga av förslagen betingade ändringar i med stöd av riksdagens beslut utfärda- de avlöningsförfattningar;

4) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga i övrigt erforderliga åtgärder för förslagens genomförande ävensom meddela erforderliga övergångsbestämmelser;

5) bemyndiga Kungl. Maj:t att för budgetåret 1961/62 i enlighet med vad som i statsrådsprotokollet anförts med- giva överskridande av den i avlönings- staten för Norrbottens statliga poliskår upptagna anslagsposten till avlöningar till icke-ordinarie personal;

6) till Täckning av beräknade mer- kostnader för löner m. m. för budgetåret 1961/62 under elfte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 4 500 000 kronor;

B. att motionerna I: 664 och II: 795 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

C. att motionen II: 355 icke måtte av riksdagen bifallas.

Vid utlåtandet hade reservation avgi- vits av herrar *Sundin* och *Eliasson* i Sundborn, vilka ansett, att utskottets ytt- rande bort i viss angiven del erhålla den lydelse, reservationen visade.

Reservanterna hade ansett, att utskot- tet i sitt yttrande över motionerna I: 664 och II: 795 bort förutsätta, att rekryte- ringssynpunkterna komme att vederbör- ligen beaktas vid kommande förhand- lingar.

Herr **SUNDIN** (cp):

Herr talman! Med hänvisning till den motivering, som jag framförde under fö- regående punkt, ber jag att få yrka bi- fall till den vid utskottets utlåtande fo- gade reservationen.

Herr **BOMAN** (fp):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes enligt därunder före- komna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu ifråga- varande utlåtandet hemställt med god- kännande av utskottets motivering samt vidare på bifall till utskottets hemställan med den ändring i motiveringen, som förordats i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarades den för- ra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

På framställning av herr talmannen beslöts att handläggningen av återståen- de ärenden på föredragningslistan skul- le uppskjutas till aftonsammanträdet.

Anmälades och godkändes andra lagut- skottets förslag till riksdagens skrivel- ser till Konungen:

nr 299, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angä- ende ändrad lydelse av 7 § lagen den 20 mars 1936 (nr 56) om socialregister; och

nr 300, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om re- dareavgift för sjöfolks pensionering m. m.

Anmälades statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 308, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lönegradsplace- ringen för vissa tjänster m. m.; och

nr 309, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lönegradsplace- ringen för vissa polismanstjänster m. m.

Skrivelseförslagen godkändes under förutsättning beträffande vartdera av dem, att andra kammaren i avseende å motsvarande utskottsutlåtande fattade samma beslut som första kammaren.

Justerades protokollsutdrag för detta sammanträde, varefter kammaren åtskil- des kl. 16.45.

In fidem

K.-G. Lindelöw

Onsdagen den 24 maj eftermiddagen

Kammaren sammanträdde kl. 19.30.

Vid förnyad föredragning av bevillningsutskottets betänkande nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av tilläggsavtal till avtalet den 24 december 1936 mellan Sverige och Frankrike för undvikande av dubbelbeskattning och fastställande av bestämmelser angående ömsesidig handräckning beträffande arvsskatt, bifölls vad utskottet i detta betänkande hemställt.

Vid ånyo skedd föredragning av andra lagutskottets utlåtande nr 49, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om statsmonopol på tillverkning av tobaksvaror, m. m., i vad propositionen hänvisats till lagutskott, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Ang. statsmonopol på tillverkning av tobaksvaror, m. m.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 53, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om statsmonopol på tillverkning av tobaksvaror, m. m., såvitt propositionen hänvisats till bevillningsutskottet, jämte i ämnet väckta motioner.

I en den 23 mars 1961 dagtecknad proposition, nr 115, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att

dels antaga vid propositionen fogade förslag till

- 1) lag om statsmonopol på tillverkning av tobaksvaror samt
- 2) förordning om tobaksskatt,

dels ock bemyndiga Kungl. Maj:t att med Aktiebolaget Svenska tobaksmonopolet träffa överenskommelse om de ändringar i gällande avtal angående utövandet av statens tobaksmonopol, som föranleddes av nyssnämnda lagförslags antagande.

Propositionen hade såvitt avsåge det under 2) framlagda författningsförslaget hänvisats till bevillningsutskottet och i övrigt till behandling av lagutskott.

I propositionen hade föreslagits, att det nuvarande systemet med riktpriissättning på tobaksvaror skulle slopas, det statliga monopolet i fråga om import av sådana varor upphävas och statens tobaksnämnd avskaffas. Importmonopolets avskaffande föranledde en ändring av reglerna för tobaksskattens uttagande; skatt skulle i fortsättningen erläggas direkt av enskild importör till kontrollstyrelsen. I samband härmed skulle beskattningsförfarandet moderniseras i anslutning till de principer, som varit vägledande vid senare års lagstiftning på punktskatteområdet.

Monopolbestämmelserna skulle enligt förslaget upptagas i en ny lag om statsmonopol på tillverkning av tobaksvaror, medan skattebestämmelserna — till skillnad mot vad som hittills varit fallet — skulle intagas i en särskild förordning om tobaksskatt.

Den nya lagstiftningen vore avsedd att träda i kraft den 1 juli 1961.

I förslaget till förordning om tobaksskatt voro 3 och 9 §§ så lydande:

3 §

Skattskyldighet inträder

a) då vara av den som är registrerad enligt 5 § levereras till köpare, som icke är sålunda registrerad, eller tages i anspråk för annat ändamål än försäljning eller ock, vid avregistrering, ingår i hans lager; samt

Ang. statsmonopol på tillverkning av tobaksvaror, m. m.

b) då vara av annan än registrerad införes till riket.

Skattskyldig är i fall som avses i första stycket a) den registrerade och eljest den för vars räkning införseln äger rum.

9 §

Kungl. Maj:t äger föreskriva att tobaksvara må förekomma till försäljning inom riket endast i originalförpackning försedd med särskild kontrollstämpel.

Till utskottet hade hänvisats den i anledning av propositionen väckta motionen II: 773, av herrar *Darlin* och *Christenson* i Malmö, vari hemställts, att riksdagen vid behandlingen av proposition nr 115 måtte avslå förslaget om kontrollstämpling av tobaksvaror.

Till behandling i detta sammanhang hade utskottet jämväl upptagit följande vid riksdagens början väckta, till bevillningsutskottet hänvisade motioner, nämligen de likalydande motionerna I: 9, av herr *Gustaf Elofsson m. fl.*, samt II: 17, av herrar *Larsson* i Borrbj och *Nilsson* i Båstekille.

Utskottet hade i det nu föreliggande betänkandet på återopade grunder hemställt,

1) att riksdagen — med förklarande att Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 115, såvitt densamma hänvisats till bevillningsutskottet, icke kunnat av riksdagen oförändrad antagas samt med bifall till motionen II: 773, av herrar *Darlin* och *Christenson* i Malmö, — måtte antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning om tobaksskatt med de ändringar, att 3 § erhöles följande lydelse, att 9 § utginge samt att till följd därav 10, 11, 12 och 13 §§ i propositionsförslaget erhöles numreringen 9, 10, 11 respektive 12 §.

3 §

Skattskyldighet inträder

a) då vara av den som är registrerad enligt 5 § levereras till köpare eller tages i anspråk för annat ändamål än försäljning eller ock, vid avregistrering, ingår i hans lager; samt

b) då vara — — — till riket.

Skattskyldig är — — — äger rum; ävensom

2) att de likalydande motionerna I: 9, av herr *Gustaf Elofsson m. fl.*, samt II: 17, av herrar *Larsson* i Borrbj och *Nilsson* i Båstekille, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservationer hade avgivits

I) av herrar *Oscar Carlsson, Allard, Kärlander, Wiklund* i Öjebyn, *Engkvist* och *Forsberg*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa,

1) att riksdagen — med förklarande att Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 115, såvitt densamma hänvisats till bevillningsutskottet, icke kunnat av riksdagen oförändrad bifallas samt med avslag å motionen II: 773, av herrar *Darlin* och *Christenson* i Malmö, — måtte antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning om tobaksskatt med den ändringen, att 3 § erhöles av utskottet föreslagen lydelse; samt

II) av herrar *Gustaf Elofsson* och *Yngve Nilsson*, vilka likväl ej antytt sin åsikt.

Herr **CARLSSON, OSCAR**, (s):

Herr talman! Till utskottets betänkande i föreliggande ärende har fogats en reservation av mig jämte fem ledamöter av utskottet från andra kammaren.

Som framgår av denna reservation är det på en punkt som delade åsikter föreligger. Utskottsmajoriteten har nämligen tillstyrkt bifall till en av herrar *Darlin* och *Christenson* i Malmö framförd motion i vilken yrkas avslag på Kungl. Maj:ts proposition i vad gäller frågan om ett bibehållande av kontrollstämplingen av cigaretter.

I propositionen framhåller departementschefen att i och med riktprissystemets borttagande är kontrollstämpling inte längre erforderlig från prisregleringssynpunkt men att dess ändamål blir att underlätta bevisandet av smuggling. Betydelsen av kontrollstämplingen i det-

Ang. statsmonopol på tillverkning av tobaksvaror, m. m.

ta hänseende bör inte underskattas. Trots de invändningar som framförts under remissbehandlingen förordar departementschefen att stämpningsförfarandet bibehållas, men med hänsyn till att smugglingsfaran är mindre aktuell i fråga om andra tobaksvaror än cigaretter, anses det att stämplingen kan inskränkas till sistnämnda varuslag.

Generaltullstyrelsen — som är den myndighet som har ansvaret för att smugglingen bekämpas och beivras så långt som det är möjligt — har i sitt remissvar framhållit att kontrollstämpel utgör ett viktigt bevismedel i samband med smugglingsbekämpning och förordar bestämt att denna kontroll bibehållas när det gäller cigaretter. Tobaksmonopolet, som torde ha stor erfarenhet på detta område föreslår att i den förordade nya förordningen om tobaksskatt skall intagas en bestämmelse om att Kungl. Maj:t äger föreskriva att skattepliktig vara må förekomma till försäljning inom riket endast i originalförpackning, försedd med särskild kontrollstämpel, men tobaksmonopolet anser att detta i tillämpningsföreskrifterna skall föreskrivas endast beträffande cigaretter.

Med hänvisning till dessa yttranden har reservanterna ansett det vara angeläget att riksdagen inte fattar beslut som skulle verka försvårande i arbetet för de myndigheter som har att beivra smugglingen av denna åtrådade vara. Det är i konsekvens härmed som vi inte velat var med om det avsteg från propositionen som ett bifall till utskottets betänkande skulle utgöra.

Den utformning av stämpningsförfarandet som föreslås i propositionen torde heller inte medföra några större besvär eller kostnader. I varje fall torde inte dessa vara av sådan betydelse att det av den anledningen kan vara motiverat med ett avsteg från Kungl. Maj:ts proposition.

Med det anförda, herr talman, ber jag att få yrka bifall till den föreliggande reservationen.

Herr ERICSSON, JOHN, (s):

Herr talman! Herr Oscar Carlsson har redogjort för vari skillnaden i åsikt mellan majoriteten och reservanterna består, och jag skall inte upprepa vad han här har framhållit. Jag vill erinra om att det inte råder några delade meningar om den omläggning av tobaksimporten som föreslås, och det är en väsentlig sak. Det råder heller inte någon annan mening än att vi bör upprätthålla bästa möjliga bevakning av att inte skattepliktiga varor säljs i landet utan skatteläggning.

Den punkt där meningarna har gått isär gäller kontrollstämplingen. Denna motiveras ju inte av att man skulle få några konkurrensförmåner, utan den är till för att man på ett effektivt sätt skall kunna upptäckt smuggling av tobaksvaror.

Nu avser ju kontrollstämplingen bara cigaretter — inte cigarrer och inte tobak — och man tar undan resandes medhavda cigaretter. Det gäller rätt generösa bestämmelser för resande. Om jag inte är fel underrättad får en resande ta med sig 200 cigaretter per resa från kontinenten, och är det ett antal familjemedlemmar blir det ett betydande antal cigaretter som man kan ta in. Om man räknar med att skatten svarar för ungefär 80 procent av värdet här hemma blir det ju rätt betydande belopp som vi frivilligt avstår från när det gäller statskassans inkomster. Denna ordning har vi genomfört fullt medvetet och anser oss också kunna upprätthålla den.

Då vi nu föreslår att kontrollstämplingen skall avskaffas utgår vi ifrån att handeln kommer att medverka på ett lojalt sätt vid försäljningen av cigaretter. Om kontrollstyrelsen skulle upptäcka att man i ökad omfattning skulle börja sälja smuggelvaror inom landet är det tid för oss att ingripa. Här torde det dock inte hjälpa med en kontrollstämpel, utan vad vi har att lita till är kustbevakningen. Gång på gång tar ju kustbevakningen i beslag betydande smuggelpartier inte minst av cigaretter. Det inträffar naturligtvis också ibland att dylika cigaretter kommer in i lan-

Ang. statsmonopol på tillverkning av tobaksvaror, m. m.

det, undgår kustbevakningen, eller med andra ord att smugglingen lyckas, men jag har inte sett att det i dylika fall blivit några cigaretter över till försäljning på den allmänna marknaden.

Ett missbruk av kontrollstämplens avskaffande skulle innebära att det finns reguljära tobakshandlare som inte drar sig för att köpa insmugglade cigaretter. Jag vill inte tro att det finns särskilt många tobakshandlare som vill medverka i en dylik trafik. De är säkerligen inte heller beredda att betala mer än vad andra avnämare vill ge för cigaretterna, om nu detta smuggelgods verkligen skulle komma in i riket. Tobakshandlarna löper betydande risker om de skulle medverka på detta sätt.

Utskottsmajoriteten har ansett tillräckliga skäl föreligga för att säga att vi nu bör försöka undvika metoden med denna relativt krångliga kontrollstämpling. Det är då inte kostnaderna för kontrollen som är det avgörande, utan dem får man naturligtvis ta. Jag förstår till fullo att myndigheterna måste hävda att kontrollen skall vara så effektiv som möjligt, och jag är alls inte främmande för den inställningen. Vi tvivlar emellertid på att ett bibehållande av kontrollstämplingen märkbart skulle påverka effektiviteten i kontrollen, och av den anledningen anser vi att man bör avstå från kontrollstämpling. Om något skulle inträffa som bevisar att utskottsmajoriteten har fel måste vi naturligtvis böja oss även för ett sådant här krångligt system.

Detta är, herr talman, bakgrunden till att utskottsmajoriteten avstyrker propositionen i denna del. Ett antal reservanter vill däremot inte ändra propositionen på den punkten. Jag tror inte att vi löper några större risker genom att göra denna ändring. Om vi hade trott att det skulle medföra betydande svårigheter hade vi aldrig tillstyrkt ändringen.

Jag hemställer, herr talman, om bifall till utskottets förslag.

I detta anförande instämde herrar *Spetz* (fp), *Hagberg* (h), *Yngve Nilsson* (h), *Grym* (s) och *Söderquist* (fp).

Herr statsrådet **STRÄNG**:

Herr talman! Jag lade märke till att bevillningsutskottets värderade ordförande i sitt inlägg sade att vi bör upprätthålla vakthållningen mot smuggling. Om den av utskottet föreslagna lättningen skulle misslyckas får vi, förklarade han, gå tillbaka till kontrollstämpling igen. Ja, samma frågeställning gjorde självfallet jag mig när propositionen skrevs. Man skall inte ha mer av administrativt krångel och kontroll än vad som är erforderligt, men ibland kan man komma i sådana situationer att man anser att riskerna överväger besvären. I detta speciella fall kom jag också till den standpunkten,

För närvarande tillämpar vi ett system med kontrollstämpling, d. v. s. cigarettpaketet förses med en banderoll som tillsluter själva förpackningen. Detta är ett system som tillämpats i de allra flesta länder och det tillämpas fortfarande förutom hos oss även i Danmark, Norge och Tyskland m. fl. Den väsentliga anledningen till att man såsom ett obligatorium har denna banderoll på varje paket som försäljs i handeln är att man därigenom får en kontroll på att inte smugglade cigaretter går till försäljning, ty de smugglade cigaretterna är ju inte försedda med någon banderoll eller kontrollstämpel. Det administrativa besväret med denna kontrollstämpling är inte anmärkningsvärt stort. Vi har haft denna kontrollstämpling ända sedan år 1939, alltså under hela den tid då vi har haft det specifika importmonopolet. Vi har under denna tid även importerat cigaretter, och då har dessa importcigaretter försetts med tobaksmonopolets kontrollstämpel. Det är inte förenat med några kostnader att göra detta, och det är inte heller något besvär, eftersom banderollen maskinellt och automatiskt påsättes vid fabrikationen. När cigaretterna paketerats i maskinerna och paketet är tillslutet, har maskinen också satt på kontrollstämpeln på paketet. Om man undersöker vilka kostnaderna är för detta arrangemang, finner man att det är fråga om så utomordentligt små belopp att man över

Ang. statsmonopol på tillverkning av tobaksvaror, m. m.

huvud taget knappast kan tala om någon extra kostnad.

När nu importmonopolet slopas är det enligt propositionens förslag meningen att kontrollstyrelsen skall tillhandahålla den kontrollstämpel som tidigare Svenska tobaksmonopolet har tillhandahållit. Kontrollstyrelsen skall alltså tillhandahålla banderollen till alla registrerade importörer, och dessa skickar den vidare till de fabriker som producerar cigaretterna, där den, såsom jag nyss beskrev, mekaniskt påsättes cigarettpaketet.

I ett särskilt uttalande i propositionen har regeringen framhållit att man skall vara mycket generös när det gäller registrering av importörer. Det innebär att endast ett fåtal små importörer icke blir inregistrerade. Då kan man säga att det kommer att uppstå en speciell komplikation, nämligen så till vida att man beträffande de icke inregistrerade inte har samma form för skatteuttaget som när det gäller de inregistrerade. De sistnämnda skall skattemässigt behandlas på samma sätt som alla andra som skall betala punktskatter här i landet. De skall göra upp deklarationer och redovisa sin omsättning som grund för beskattningen. En importör som icke är registrerad skall betala skatt omedelbart vid importen, och för honom blir det den lilla konsekvensen att han får skaffa sig banderollerna och under tullens uppsyn se till att de sättes på paketet. Det blir emellertid endast ett fåtal mindre importörer som behöver gå den vägen. Alla mera seriösa och egentliga importörer skattar på deklarationer i vanlig ordning, och till dem levereras banderollerna för vidarebefordran till de utländska cigarettfabrikanterna.

Från kontrollstyrelsens sida har man motsatt sig denna kontrollstämpling eller detta påsättande av banderollerna på paketet, därför att man gör gällande att det innebär en extra administrativ belastning och ett kontrollbesvär som man helst vill slippa. Kontrollstyrelsens synpunkter är refererade på s. 26 i propositionen. Jag måste emellertid säga att när jag studerade kontrollstyrelsens syn-

punkter — de har spelat en viss roll i debatten — hade jag litet svårt både att förstå dem och att acceptera dem. Kontrollstyrelsen talar om att stämpeln skulle vara något slags bevis på att varan är beskattad. Man kan uttrycka saken så, men i själva verket är ju stämpeln ett bevis på att varan har kommit in i landet på ett lagligt sätt och går i handeln på ett lagligt sätt. Kontrollstyrelsen har vidare framhållit att det skulle vara en villkorlig betalningsskyldighet för importörerna, som kunde vara besvärlig. Man har talat om flera sorter av olika stämplat. Såsom propositionen är skriven är detta krångel eliminerat. Regeringen har tagit avstånd från dessa synpunkter genom att skriva propositionen så, att några komplikationer i kontrollavseende egentligen inte föreligger.

Enligt min uppfattning har denna banderoll en primär uppgift, nämligen att förebygga smuggling och framför allt försäljning av insmugglade cigaretter. Kontrollstämpeln har således enligt min mening ingenting med skatten att göra. Vederbörande betalar den på sin deklaration, såsom jag nyss nämnde, och stämpeln har sin funktion när det gäller att stävja smugglingen. Om vi slopar kontrollstämpeln förmenar jag att det föreligger en uppenbar risk för både smuggling och olaga försäljning. Generaltullstyrelsen, som väl är vårt mest sakkunniga organ när det gäller att bedöma riskerna av smuggling, har mycket bestämt avstyrkt kontrollstyrelsens förslag att slopa banderollen och kontrollstämpeln. Amerikanska cigaretter av de populära märkena Chesterfield, Lucky Strike o. s. v. kostar importören 6 à 7 kronor för en s. k. limpa om tio paket, alltså 200 cigaretter. Då dessa paket säljs i handeln kostar de 36 kronor. Skillnaden i pris är således påtaglig och väsentlig när varan obeskattad förs in i landet och när den i beskattad form säljs till konsumenten. Vårt land har ju långa kuster, och det är omöjligt för tullen att så där absolut effektivt bevaka varje kustremsa. Kan man göra en smugglingsvinst av låt mig säga 250 à

Ang. statsmonopol på tillverkning av tobaksvaror, m. m.

300 kronor på en förpackning om tio sådana limpör cigaretter så är det naturligtvis ganska lockande för dem som är tillräckligt fördomsfria att vilja försöka sig på den hanteringen.

Nu kan man självfallet säga som bevillningsutskottets värderade ordförande: »Finns det då verkligen reguljära tobakshandlare som skulle ta risken av att sälja en smuggelvara med de konsekvenser detta kan medföra?» Ja, här ställs man ju inför en samvetsfråga. Då vill jag fästa kammarens uppmärksamhet på att sedan vi frigav tobaksförsäljningen är det inte bara de gamla reguljära tobakshandlarna som driver försäljningen, utan vilken handelsman eller kioskinnehavare som helst har rätt att sälja cigaretter. Under sådana förhållanden utsätter man onekligen vederbörande för en ganska onödig risk om man skapar en situation där de kan sälja smugglade cigaretter och tjäna så stora pengar som 250 kronor på tio limpör cigaretter. Det vare mig fjärran att stå här och beskylla människorna för att vara presumtiva smugglare eller presumtiva försäljare av smuggelvaror, men jag frågar: Vad är det för mening med att införa en bestämmelse som ställer så oändligt många försäljare av skiftande kulör och art inför frestelsen att på ett enkelt och lättvindigt sätt göra stora pengar? Det behöver ju inte längre vara någon kontrollstämpel på paketen. Man kan inte längre se om varan är legalt införd i landet och beskattad eller om den blivit illegalt införd och är obeskattad.

När inte det administrativa krånglet är större än det vi haft under perioden 1939—1961 — eller i varje fall endast obetydligt större — har jag svårt att förstå ambitionen att till varje pris genomföra denna ändring i Kungl. Maj:ts proposition. Ty märk väl, ärade kammarmedamöter, att de nyss nämnda förtjänstmöjligheterna skapar risker och frestelser, och det finns ingen anledning att ställa folk inför risker och frestelser av den arten när man egentligen inte vinner någonting på det hela.

Med dessa ord har jag velat redovisa regeringens ståndpunkt, herr talman,

och jag skulle vilja sluta med att — den rättigheten har jag ju såsom ledamot av denna värderade kammare — yrka på en anslutning till reservanternas förslag i den kommande voteringen.

Herr ERICSSON, JOHN, (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag känner ju finansministern som en praktisk karl med föga respekt för byråkratiska anordningar och uppskattar honom för de egenskaperna. Å andra sidan tror jag — även om det verkar såsom en anklagelse — att finansministern gör det litet väl lätt för sig när han säger att detta inte skulle leda till mera besvär än tidigare.

Finansministern har ju klart för sig att vi nu upphäver importmonopolet på tobak. Av allt att döma blir det fler importörer av tobak än tidigare, när tobaksmonopolet köpte stora kvantiteter och importerade hit. Om man nu öppnar möjligheterna för en fri import kan man inte göra det så enkelt för sig att man säger: »Det blir väl inte mera besvär än tidigare.» Jo, det är där som knuten ligger. Man måste skaffa kontrollstämplarna, och i propositionen sägs det — jag föreställer mig att finansministern och hans medhjälpare har kontrollerat att uppgifterna i propositionen är vederhäftiga — att man inte har tillgång till någon maskinell anordning för att klara stämplingen.

Det säger kontrollstyrelsen ifrån. Man får väl använda dessa stämplarna, och så blir det kontroll över stämplarna och det skall kontrollstyrelsen och generaltullstyrelsen sköta om. Det är detta administrativa besvär vi har ansett vara någonting som kanske inte lönar sig. Vi är ju rätt generösa i fråga om tobaksimporten i samband med utlandsresor. Jag sökte påvisa det i mitt förra anförande.

Finansministern säger att det kan bli en väldigt stor lockelse för en handlande att sälja smuggelgods om han då kan undgå skatten och ta vinsten själv. Ja, det är klart att det teoretiskt sett kan finnas en viss lockelse, om nu smugg-

Ang. statsmonopol på tillverkning av tobaksvaror, m. m.

lingen lyckas, men jag har fått den uppfattningen att generaltullstyrelsen är en förnämlig organisation som håller vakt vid våra gränser. Gång efter annan tas ju stora partier i beslag och bränns upp, och jag utgår ifrån att övervakningen blir lika effektiv i framtiden som den är nu.

Kontrollstämpeln skulle vara ett bevis för att varan har kommit in i landet lagligen, och den skulle också vara ett bevis på att skatten erlagts. Jag ser det så att vid en reguljär import undgår vederbörande försäljare inte att betala skatt. Verkningsarna av inregistreringen är ju att skatten automatiskt kommer in. Vad det gäller är om det finns affärsmän som vill köpa så att säga i parti av smugglare. Vad som annars smugglas in går ju ut på den grå marknaden. Den har vi ingen kontroll över, och vi beklagar den företeelsen. Vi är ense med finansministern om att sådant skall hållas efter.

Jag betonade särskilt i mitt första anförande att bevillningsutskottet har ingående resonerat om vilka risker vi tar. Vi bygger på en lojal handels medverkan. Misstar vi oss därvidlag, behöver vi kanske inte göra som finansministern vill, nämligen föra in kontrollstämpeln igen. Det finns kanske andra metoder. Jag har inte så stor respekt för den där kontrollremsan.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr statsrådet STRÄNG:

Herr talman! Jag skulle kunna returnera bevillningsutskottets ordförandes komplimang till mig och säga att jag känner herr Ericsson som en mycket praktisk karl, men här är det ju frågan om huruvida denna så kallade praktiska attityd skall föranleda att man tar risker. Smugglingen är ju redan i dag — jag ansluter mig till vad herr Ericsson i Kinna säger — relativt påtaglig. Generaltullstyrelsen har meddelat finansdepartementet att vad den har det största besväret med är smugglingen av cigaretter.

Smuggelcigaretter kan i dag bara

pränglas ut på den så kallade grå marknaden, d. v. s. man och man emellan. De kan inte ställas upp i en kiosk eller hos en handlare därför att de saknar banderollen och etiketten. Slopar man banderollen och etiketten finns det i varje fall inget praktiskt hinder — om vederbörande är tillräckligt samvetslös — att försälja dem i öppen affär. Det kan man inte göra i dag, och det är i det avseendet jag anser att vi vid bifall till utskottsförslaget för in en risk och en frestelse som är onödiga.

Det finns ett litet tryckeri i den här staden som gör dessa banderoller. När Tobaksmonopolet importerar utländska cigaretter skickas banderollerna till den utländske producenten där de går in i maskinerna, varvid paketen automatiskt förses med banderollerna. Jag är ledsen över att min gamle vän herr Ericsson i Kinna inte tror på vad jag säger; han sitter och ruskar på huvudet. Jag har emellertid senast i dag kontrollerat den här saken.

De registerade importörerna kommer, säger herr Ericsson, att bli väldigt många — hittills har det bara varit Tobaksmonopolet som importerat. Förra gången vi hade en fri marknad — 1939 och dessförinnan — fanns i hela landet 70 importörer. Det är möjligt att det nu blir 75 eller 80, kanske blir det 100, men det är inte så farligt det heller. Vi har skrivit i propositionen att avsikten är att ge de här importörerna inregistrering. Det betyder att de betalar sin skatt efter deklaration och i efterskott, och vidare betyder det att de får banderollbuntar att skicka över till sina leverantörer, så att de får över sin vara försedd med kontrollstämpeln.

Det kan finnas en och annan som vill importera så små kvantiteter att kontrollstyrelsen säger att här kan man inte hålla på och laborera med ett speciellt registreringsförfarande. Som jag sade i mitt första anförande, kan en sådan importör bli underkastad att hos kontrollstyrelsen begära att få under tullens uppsikt själv sätta på den här remsan på paketen. Till detta inskränker sig krånglet.

Ang. statsmonopol på tillverkning av tobaksvaror, m. m.

Jag lade märke till att utskottets ordförande även i sitt senaste inlägg — det var måhända det något osäkra samvetet som gjorde sig påmint — sade att det ju kan tänkas att om det inte går så får man hitta på något annat. Ja, hittills har man inte kunnat hitta på något annat än detta system med kontrollstämpling och bandroller. Det är det bästa vi haft hittills, och det har fungerat bra. Skulle vi fundera på en återgång, därest utskottets mening skulle accepteras av kammaren, föreställer jag mig att vi kommer tillbaka till exakt samma system vi har i dag.

Herr CARLSSON, OSCAR, (s):

Herr talman! Jag skulle bara vilja replikera bevillningsutskottets ärade ordförande som framhåller att utskottet skriver, att man därest det visar sig ogörligt att på annat sätt förhindra smuggling och illojal försäljning får ta under övervägande huruvida inte dessa bestämmelser på nytt skall införas.

Jag har den uppfattningen att det väl torde vara fel att först taga bort ett hjälpmedel som den myndighet har som skall bevaka smugglingen, för att eventuellt sedan om kaos uppstår på området åter införa detta hjälpmedel. Är det inte bättre att först se verkningarna av de lättnader som i övrigt föreslås i propositionen på andra tobaksvaror än cigaretter? Jag har den uppfattningen att när det nu råder tvivel om riktigheten av ett borttagande av denna kontrollstämpling på cigaretter, bör vi göra som andra kammaren gjort i förmiddags, nämligen bifalla reservationen och på det sättet låta de kontrollerande myndigheterna ha kvar det hjälpmedel de äger.

Herr ELOFSSON, GUSTAF, (cp):

Herr talman! Jag och herr Yngve Nilsson har till detta utskottsbetänkande fogat en blank reservation. Vi har gjort det därför att vi här i kammaren velat tala om varför vi inte kunde dela utskottets synpunkter när det gällt att tillvarata den svenska tobaksodlingens intressen i vårt land.

Vi har ju här i vårt eget land odlat tobak i århundraden. Denna tobaksodling fortsätter, men genom de nya handelsavtal som har träffats med de europeiska länderna och även andra länder finns inga möjligheter för den svenska tobaksnäringen att kunna fortsätta, utan den blir väl en vacker dag tvingad att lägga ned sin odling. Många tycker kanske att detta är en så liten sak att det inte är mycket att fästa sig vid. Men det finns dock 734 tobaksodlare här i landet, och tobaksodlingarna upptar 162 hektar. Jag medger gärna att det är mycket små arealer på en del håll, men den svenska tobaksodlingen har alltid betraktats som en beredskapsåtgärd, och vi bör slå vakt om den för att vid en avspärrning ha tillgång inte bara till tobak utan i allra högsta grad till de oljor som utvinnes ur tobaken och som ju är mycket användbara på en del håll.

Genom den omläggning av tobakssystemet som nu skall äga rum har man kommit i det dilemmat att den svenska tobaksodlingen väl måste nedläggas, trots att odlarna när Tobaksmonopolet bildades försäkrades att de skulle få fortsätta sin verksamhet liksom dithills. De har ju också fortsatt, men genom vad som har inträffat genom handelsavtalen är detta nu så gott som uteslutet, om vi inte kan finna någon annan väg på vilken ett visst skydd kan erhållas. I utskottsbetänkandet sägs att om man förde över ärendet till jordbruksdepartementet så skulle man kanske kunna finna något sätt så att tobaksodlarna skulle kunna fortsätta.

Vi har inte något yrkande denna gång, herr talman, men vi återkommer ett annat år för att försöka att bevara det lilla som finns kvar av den svenska tobaksodlingen. Jag tror nämligen det är till gagn för hela vårt folk att i tider då tillgången på utländsk vara inte är tillräcklig — det kan ännu en gång uppstå sådana tider — inom landets egna gränser ha en liten odling att falla tillbaka på.

Häri instämde herr *Osvald* (fp) och herr *Nilsson, Yngve*, (h).

Ang. statsmonopol på tillverkning av tobaksvaror, m. m.

Herr JANSSON (s):

Herr talman! Det är med förvåning som kammaren då och då får bevittna att ett utskott har tillstyrkt en motion; det händer så sällan att det alltid framhålles såsom något särskilt märkvärdigt. Vi upplever detta i dag. Men den som noggrant läser utskottets yttrande om den tillstyrkta motionen finner ju att det inte verkar som om tillstyrkandet har skett med någon större entusiasm. De skäl utskottet kommer med är egentligen två. Det ena är att ett bifall till propositionen innebär inte oväsentliga kostnader, och det andra är att om vi slopar kontrollen på tobak och det går på tok får vi införa den igen.

Något mer av sakliga skäl finns egentligen inte i utskottets betänkande i detta avseende. När det gäller kostnaderna finns det två saker att peka på. Det ena är vad finansministern nyss sagt, att de är så obetydliga att de inte är något att räkna med i detta sammanhang. Det andra, som kan tilläggas till denna argumentering, är utskottets egen skrivning, där man på åtminstone två ställen säger att andra åtgärder får vidtas i stället om det går illa. Här talas om kontrollåtgärder, bevakningsåtgärder o. dyl. från kontrollstyrelsens sida, från tullens sida o. s. v. Man måste fråga sig: Kostar inte dessa extra bevakningsåtgärder pengar och mera pengar än vad denna lilla historia skulle komma att kosta?

Det är väl ingen tvekan om att en stor del av de smugglare som åker fast för cigarrettsmuggling blir avslöjade vid försäljning eller vid försök till försäljning på landbacken. Det är väl ingen tvekan om att när alla möjligheter att kontrollera en sådan försäljning som det här gäller tas bort, blir möjligheterna långt större att inom landet avyttra insmugglade cigarretter. När man kan förhindra detta med en så liten enkel åtgärd som en papperslapp ditsatt på cigarrettpaketet — den finns där för övrigt redan — bör man väl ta denna lilla sak när den i alla fall gör så stor nytta.

Jag tror alltså, herr talman, att sakliga skäl talar för ett bifall till propositionen och till reservationen. Till sist vill

jag bara säga att om alla skäl från dessa synpunkter talar för bifall till reservationen, så får vi väl konstatera — och det märks på tonen i debatten — att det inte är någon så särskilt stor och livsviktig fråga. Vilka som än kommer att förlora i denna kammare kommer de väl att ta det med knusende ro, och i det läget vill jag säga att man kanske skulle kunna kosta på sig att så här i riksdagens elfte timme gå den genaste vägen, och den genaste vägen är att följa medkammaren och hjälpa oss att slippa ett extra utskottssammanträde och ett extra plenum i slutet på månaden för att avgöra detta.

Herr ERICSSON, JOHN, (s) kort genmäle:

Herr talman! Det sista herr Janssons sade, nämligen att han inte tycker om något besvär, borde föranleda honom att rösta med oss. Han sade vidare att riskerna är betydande. Jag vill fråga herr Jansson: Hur kan det löna sig att smuggla cigarretter nu när vi har kontrollstämpel? Vi har ju cigarrettsmuggling! Det är väl så att ungefär 10 procent av de cigarretter som importeras kommer via legala anordningar som vi har infört — rätt för resande o. s. v. Och det skall fortsätta. Jag har inget att invända mot det. Man skall allt framgent tillåta att cigarretter, cigarrillos, tobak, all import, via resande, inte skall ha någon kontrollstämpel.

De som föreställer sig att man skall kunna hejda smugglingen med denna kontrollstämpel tror jag överskattar värdet av denna. Det är rätt som finansministern säger att de insmugglade varorna inte kan läggas fram i ett skyltfönster och säljas om de inte har en stämpel. Men den smuggling som sker nu leder ju tyvärr till att det förekommer att varorna säljs på marknaden, trots de risken det kan vara fråga om. Finansministern säger att det bli obetydligt besvär för importörerna. Jag hör inte till dem som alltid hävdar att samhället inte skall ha någon översyn och något inflytande när det gäller import av varor, men det

Ang. statsmonopol på tillverkning av tobaksvaror, m. m.

är väl ändå på det sättet att alla icke registrerade importörer kommer att få ett betydande besvär. Om dessa besvär inte uppvägs av vad man får ut så leder det ju till att man kommer fram till sådana åtgärder som utskottet föreslagit. Nu utsättes vi för klander för att vi säger att om det går på sned på något sätt, så får vi ta upp detta igen. Herr talman! Jag tycker det är riktigt att lägga ansvaret just på handeln. Om inte handeln kan bära ett ansvar skall vi vidta åtgärder. Därför skriver vi som vi gör. Det är inte bara att säga: Då får vi återgå — tomt och tamt. Vi har ju massor med åtgärder som vi upprätthåller. Vi har lojala institutioner och lojala branscher. Vi bygger på det och vi kan inte kontrollera i varje detalj att allting är riktigt.

Herr statsrådet **STRÄNG**:

Herr talman! Bara ett par ord i anledning av herr Ericssons senaste inlägg. Jag förstod inte riktigt hans argumentering. Han sade, närmast till herr Jansson, att man inte hejdar smuggling med en kontrollstämpel. Nej, det är bara ett konstaterande som ingen bestrider. Men vad det är fråga om är ju om man skall uppmuntra smuggling genom att slopa kontrollstämpeln.

Herr **HAGBERG** (h):

Herr talman! Det måhända har sina risker att blanda sig i det onekligen en smula animerade meningsutbyte som här äger rum mellan vår nuvarande finansminister och vår förutvarande handelsminister i denna fråga. När jag begärde ordet, frågade talmannen mig om jag instämde i vad finansministern hade att anföra. Det gjorde jag inte. Jag har visserligen haft anledning att före midagsrasten skänka finansministern mitt erkännande för ett uttalande som han gjorde i ett ärende vi då behandlade, men någon måtta får det vara även för mig i sådana här sammanhang. I det här ärendet står jag på vår förutvarande handelsministers ståndpunkt, och det

gör jag mycket bestämt, inte bara som ledamot av bevillningsutskottet utan kanske även med hänsyn till de erfarenheter som jag har från en stor sjöstad, vilken ju i eminent grad är berörd av denna företeelse. Jag vet nämligen litet grand om hur det går till med cigarrettsmugglingen där.

Finansministern gjorde ett riktigt påpekande. Han framhöll, att man kan göra en fantastisk vinst på att sälja insmugglade varor. Finansministern meddelade att en samvetslös — jag understryker det uttrycket — affärsman skulle kunna tjäna 250 à 300 kronor på tio stycken »limpor». Detta är möjligt. Men, herr statsråd, hur många gånger kan han göra det? Han kan sälja smuggelvaran i sin affär en gång. Men vi lever i detta land inte i större förhållanden än att försäljningen mycket snart blir känd. Om inte annat spelar konkurrenterna en viss roll. De försummar nog inte att fästa vederbörandes uppmärksamhet på förhållandet. Är det en tobakshandlare, som uppträder på detta ansvarslösa sätt, föreställer jag mig vidare, att han i fortsättningen inte har så lätt att få leveranser från Tobaksmonopolet. Jag menar, att den smuggling som nu äger rum huvudsakligen går till den gråa marknaden och inte till den reguljära handeln, och denna smuggling kommer att fortsätta vare sig vi har kvar eller avskaffar kontrollstämpeln. Därför vidhåller jag, att kontrollstämpeln är ett bräckligt skydd mot denna företeelse.

Sedan vill jag fästa kammarledamöternas uppmärksamhet på en sak. Den cigarrettsmuggling, som spelar någon roll, är inte vad resenärerna har i fickorna när de kommer i land i Hålsingborg, Malmö, Landskrona eller Göteborg eller var det är — det kan finansministern verifiera. Den smuggling, som har någon betydelse, är smugglingen i de stora motorfartygens och tankbåtarnas lastrum, där man kan dölja hundratusentals cigarretter. Men den smugglingen behandlas på ett helt annat sätt, och i det fallet spelar det inte någon roll, om en sådan här åtgärd vidtas.

Nu har finansministern starkt fram-

Ang. statsmonopol på tillverkning av tobaksvaror, m. m.

hållit att det ämbetsverk som har ett speciellt ansvar i detta sammanhang, nämligen generaltullstyrelsen, har kraftigt rekommenderat denna åtgärd. Det är riktigt. Men vi har ett annat ämbetsverk, vars blotta namn ger en indikation på vad det sysslar med, nämligen kontrollstyrelsen, och det har lika bestämt avrått från denna åtgärd. Kontrollstyrelsen finner den vara meningslös och sakna praktisk betydelse som ett medel mot smuglingen. Jag konstaterar, att dessa två ämbetsverk har diametralt motsatta uppfattningar i denna sak.

Vi, som tillhör majoriteten i bevillningsutskottet, har, när vi sysslat med denna angelägenhet, kommit fram till den meningen att det inte kan uppstå några som helst olägenheter därest man slopar stämplingsförfarandet. Finansministern menade, att man härigenom skapar en ökad frestelse för den reguljära handeln. Jag vill inte helt bestrida, att det kan ligga någonting i detta resonemang, men jag vill falla tillbaka på vad jag sade för en stund sedan. En reguljär affärsman kan sälja smuggelgods en gång men knappast oftare. Konkurrensen och kollegerna sörjer för att förfarandet icke kan upprepas.

I övrigt kan jag ansluta mig till de synpunkter, som bevillningsutskottets ordförande lagt på denna sak, och jag hemställer om bifall till utskottets förslag.

Herr ANDERSSON, AXEL JOHANNES,
(fp):

Herr talman! Jag skulle gärna vilja ställa en fråga. Jag måste erkänna att jag är litet okunnig.

Av denna debatt har jag fått den uppfattningen, att om jag plötsligt skulle vilja ägna mig åt cigarrettsmuggling, skulle jag kunna köpa en limpa för 6 kronor och sedan, med det pris som tillämpas här, sälja den för 36 kronor. Så säger man, att denne samvetslöse affärsman som tar hand om detta på det sättet skulle tjäna väldigt mycket pengar. Men jag ställer mig den frågan: Skall inte smugglaren ha någonting för sitt besvär? Skall

han inte ha någonting för de risker han tar? Om jag skulle idka denna verksamhet skulle jag åtminstone vilja dela fifty-fifty med den samvetslöse affärsmannen. På mig verkar det som om man överdriver detta oerhört, ty om jag vore smugglare skulle jag inte driva affärer på det sätt som finansministern tycks tro.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt beträffande vardera punkten av utskottets i det nu förvarande betänkandet gjorda hemställan.

I fråga om punkten 1, fortsatte herr talmannen, hade yrkats dels att utskottets hemställan skulle bifallas, dels ock att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av herr Oscar Carlsson m. fl. vid betänkandet avgivna reservationen i motsvarande del.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Carlsson, Oscar*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad bevillningutskottet hemställt i sitt betänkande nr 53 punkten 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Oscar Carlsson m. fl. vid betänkandet avgivna reservationen i motsvarande del.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning.

Då herr talmannen fann tvekan kunna råda angående omröstningens resultat,

verkställdes här efter votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 63;

Nej — 66.

Därjämte hade 9 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

På gjord proposition bifölls därefter vad utskottet i punkten 2 hemställt.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkanden:

nr 58, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i tulltaxan den 12 september 1958 (nr 475), m. m.; och

nr 64, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning med särskilda bestämmelser om rätt till avdrag vid 1962 års taxering för avsättning till investeringsfonder för konjunkturutjämning.

Vad utskottet i dessa betänkanden hemställt bifölls.

Föredrogs bankoutskottets memorial och utlåtande:

nr 28, angående ändrad lydelse av avlöningsbestämmelserna för hos riksdagen tillfälligt anställda tjänstemän m. m.;

nr 30, i anledning av fullmäktiges i riksgäldskontoret framställning angående den s. k. Uppsala-eddan; och

nr 31, angående uppskov med behandlingen av vissa till bankoutskottet hänvisade motioner.

Vad utskottet i dessa betänkanden hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning av första lagutskottets utlåtande nr 40, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 11 § lagen den 10 maj 1929 (nr 77) om trafikförsäkring å motorfordon, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Om rätt för barnmorska att använda sugklocka

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 38, i anledning av väckt motion om viss komplettering av barnmorskereglementet.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 233, vilken behandlats av andra lagutskottet, hade fru *Gunne* och fru *Kristensson* hemställt om sådan ändring av barnmorskereglementet, att barnmorska finge rätt att använda sugklocka (vacuum extractor) i samma utsträckning som tång.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på anförda skäl hemställt, att riksdagen i anledning av förevarande motion, II: 233, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en översyn av barnmorskereglementet i enlighet med vad utskottet i utlåtandet anförde.

Reservationer hade anförts

I. av herrar *Strand* och *Axel Svensson* samt fru *Carlqvist*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att förevarande motion, II: 233, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd; och

II. av herr *Nils Elowsson*, som dock ej antytt sin mening.

Herr förste vice talmannen **STRAND** (s):

Herr talman! Vid detta utlåtande har jag jämte ytterligare två ledamöter av denna kammare avgivit en reservation med yrkande att föreliggande motion icke skulle föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservationen har tillkommit närmast för att markera att vi har den uppfattningen, att det inom utskottet inte anförts tillräckliga skäl för att utskottet skulle föreslå riksdagen att vidtaga någon åtgärd i anledning av motionsyrkandet. Fortfarande är det oklart om motionärerna har syftat till enbart en ändring av formell natur för att barnmorskereglementet skulle anpassas till den praxis som för närvarande råder inom den slut-

Om rätt för barnmorska att använda sugklocka

na förlossningsvården. Inom den kan barnmorskorna använda det instrument som avses, nämligen sugklockan, efter ordination av läkare och på läkares ansvar.

Läkarna, som jag förmenar besitter den största sakkunskapen på detta område är oense både om behovet och om lämpligheten att ändra reglementet. Men de är också oense när det gäller att bedöma konsekvenserna av en ändring. Medicinalstyrelsen avstyrker en ändring av reglementet och säger att en sådan ändring saknar betydelse inom den slutna vården, emedan barnmorskorna där redan kan använda sugklocka efter läkares ordination och på läkares ansvar, och inom den öppna vården har det inte under de senaste fyra åren förekommit någon förlossning där instrument använts av barnmorska.

Medicinalstyrelsen säger också att antalet hemförlossningar minskat under senare år så att det för närvarande uppgår till mindre än en procent av det totala antalet. Medicinalstyrelsen tillägger att det knappast innebär någon större fördel att använda sugklockan framför förlossningstång i den öppna vården.

Medicinalstyrelsen har ställt en fråga till två speciella sakkunniga, nämligen två professorer — en ledamot av medicinalstyrelsens vetenskapliga råd och en överlärare vid barnmorskeläroanstalten i Stockholm. Båda har den uppfattningen att det kunde vara lämpligt att ändra reglementet, men båda ställer sig tveksamma till huruvida en sådan ändring över huvud taget behöver få några konsekvenser för den öppna vården i så måtto att huvudmännen för den öppna förlossningsvården skulle skaffa instrument för barnmorskedistrikten och att de barnmorskor, som inte undergått utbildning i att använda det nya instrumentet, skulle undergå sådan utbildning. Man har tydligen menat att detta är överflödigt eftersom det så sällan förekommer att barnmorskorna behöver använda instrument i den öppna vården.

Medicinalstyrelsen, som har avstyrkt motionen, har med hänsyn till den ringa

betydelse användningen av sugklocka skulle få om sådan användning infördes i den öppna vården uttalat att det vore överflödigt att belasta sjukvårdshuvudmännen med de kostnader, som skulle uppkomma för anskaffande av erforderliga instrument till barnmorskedistriktet och för efterutbildning av barnmorskor vilka icke redan har utbildning i användandet av detta instrument.

Utskottet understryker båda synpunkterna men för också in något helt nytt i utlåtandet. Utskottet anför att man inte kan bortse från att i vissa lägen, särskilt sådana som kan uppstå i krig, antalet hemförlossningar och därmed antalet förlossningsoperationer i öppen vård kan öka betydligt. Bl. a. med hänsyn härtill kan det vara motiverat att möjlighet öppnas för barnmorska som erhållit utbildning i användning av sugklocka att utföra operationer med detta instrument i öppen vård. Samtidigt uttalar utskottet — och det förtar ju i ganska stor utsträckning värdet av det nyssnämnda argumentet — att införandet av en sådan rätt inte kan anses medföra skyldighet för huvudmännen för den öppna förlossningsvården att utrusta samtliga distriktsbarnmorskor med instrumentet. Men vem skall på förhand avgöra i vilka barnmorskedistrikt det kommer att erfordras instrument som kan användas av barnmorska därest krig skulle utbryta? Det finns väl ingen som kan sortera ut de distrikt där instrumentet bör finnas tillgängligt. Skall det vara någon mening med den föreslagna ändringen — och motionärerna har ju åsyftat att det skall ligga någonting reellt bakom denna ändring — måste väl konsekvensen bli att sjukvårdshuvudmännen anskaffar instrumentet i fråga inom de områden de har att svara för i så stor utsträckning som kan anses tillfredsställande med hänsyn till möjligheten av att behov av sådant instrument kan uppkomma i framtiden samt också sörjer för att de barnmorskor som icke erhållit utbildning får sådan efterutbildning att de har möjlighet att använda instrumentet om det skulle visa sig erforderligt.

Om rätt för barnmorska att använda sugklocka

Det har inte framgått vid utskottets behandling av ärendet att de som nu förordar att en ändring kommer till stånd har tagit hänsyn till dessa konsekvenser eller yrkat att det skulle införas på det sätt jag antytt. Därför hemställer jag, herr talman, om bifall till reservationen i detta ärende.

Herr KAIJSER (h):

Herr talman! För mig har det inte varit någon svårighet att ansluta mig till yrkandet i motionen om att barnmorska skall få rätt att använda även s. k. sugklocka som förlossningsinstrument.

Jag är visserligen i likhet med medicinalstyrelsen fullt på det klara med att den eftersträfvade förändringen i bestämmelserna inte kommer att få någon nämnvärd betydelse för de förlossningar, som nu för tiden äger rum i öppen vård, ty det är redan nu så att mer än 99 procent av alla förlossningar och framför allt alla sådana med hotande komplikationer äger rum vid anstalter, och de där arbetande barnmorskorna får redan nu under läkares ledning och ansvar använda sugklocka i sitt arbete enligt den något skruvade tolkning av reglementets bestämmelser som man från medicinalstyrelsens sida har sanktionerat. Redan den omständigheten, att reglementets bestämmelser inte helt stämmer överens med denna praxis, är för mig ett skäl att ansluta mig till utskottets uppfattning att en jämkning på den punkten bör ske.

Fast de båda sakkunniga, som medicinalstyrelsen tillfrågat, alltså två sakkunniga som har erfarenhet av sugklockan i praktiskt arbete, tillstyrker en ändring i bestämmelserna som skulle möjliggöra sugklockas användning även i öppen vård, vill styrelsen inte vara med om det, och detta bl. a. av följande skäl, som utskottets ordförande redan har anfört.

De för närvarande i öppen vård tjänstgörande barnmorskorna har inte erhållit någon utbildning i användningen av sugklockan. I de fall, där barnmorskor-

na har rätt att på eget ansvar använda förlossningstången, är sugklockan inte överlägsen tången. Sugklockan ingår inte i den utrustning, varmed barnmorskorna författningsmässigt skall utrustas. Den ändring i barnmorskereglementet, som man alltså önskar, kommer följaktligen enligt medicinalstyrelsens mening å ena sidan inte att medföra förbättrad förlossningsvård och å andra sidan kommer den att medföra vissa kostnader för huvudmännen, utan att dessa kostnader egentligen har någon betydelse för förlossningsvården. Barnmorskorna skall emellertid få fortsätta att använda tång, en s. k. utgångstång, för extraktion av fostret vid lågt stående huvud.

Vetenskapen och tekniken går framåt. Fastän man försökt konstruera en apparatur med sugklockans princip sedan mer än 200 år, är det först under 1950-talet som en svensk läkare lyckats konstruera en användbar sådan. Den fanns inte när det nu gällande reglementet kom till. Den har fått en mycket stor användning inom vårt land. Vissa och, såvitt jag förstår, allt flera av kvinnoklinikerna vid våra svenska lasarett har praktiskt taget övergivit förlossningstången. På en av de större förlossningsavdelningarna här i staden gjordes 1955 106 tångförlossningar och 8 sugklockeförlossningar, men under åren därefter förändrades proportionerna så att det 1959 gjordes 14 tångförlossningar och 51 sugklockeförlossningar. Liknande är utvecklingen på andra håll.

Min kollega på det lasarett, där jag arbetar och där man har cirka 1 500—1 600 förlossningar om året, meddelade att det förra året icke förekommit någon tångförlossning, medan ca 20 förlossningar avslutades med klocka. Han säger, naturligtvis med en något tillspetsad överdrift, att »tången har blivit ett museiföremål». Men det är dock den som barnmorskorna skall få använda i öppen vård, däremot skall de inte få använda sugklocka.

Ingen bestrider att sugklockan innebär väsentligt mindre risker för modern än tången. Jag som har en viss, om ock-

Om rätt för barnmorska att använda sugklocka

så ganska kortvarig specialutbildning i obstetrik under tre kvarts år vid en universitetsklinik och som själv skött en förlossningsavdelning med cirka 700 förlossningar om året under tre och ett halvt år, känner inte någon blygsel när jag erkänner att jag alltid haft en mycket stor respekt för tången; jag erkänner den oro jag känt varje gång jag använt den inför risken att skada modern eller barnet.

Det har påståtts att sugklockan innebär större risker för barnet än tången, och att detta särskilt gäller vid extraktion när huvudet står lågt, d. v. s. då det gäller att avsluta en förlossning, som i det närmaste är färdig men som blivit långt utdragen i slutskedet, eller där i detta skede av förlossningen komplikationer uppträder som synes kunna hota barnets liv. I det skedet kan man säga att en förlossning med tång är förenad med ganska små risker för barnet. I det skedet kan barnmorskan själv få avsluta förlossningen genom tångförlossning. Det är måhända riktigt att en tångextraktion är lättare och går fortare än en extraktion med sugklocka i detta skede av förlossningen, men den är visst inte helt utan risker vare sig för barnet eller modern.

I ett nyligen publicerat samlingsmaterial från 29 kliniker här i landet för år 1958 var barnadödligheten i samband med förlossningen 1 procent i de fall som avslutades med sugklocka men 3,2 procent bland de tångförlösta barnen, när extraktion gjordes vid lågt stående huvud, d. v. s. vid avslutningsskedet av förlossningen.

Alla sådana här siffror är naturligtvis ovissa. Det är i många fall så, att just den komplikation som indicerade ingreppet är orsak till den olyckliga utgången. Bland de tångförlösta barnen fanns emellertid 5 som dött med en interceraniell blödning, alltså en blödning i skallens hålrum, däremot fanns inte något sådant fall bland alla de 307 som förlöstes med sugklocka. Som jag sade nyss kan också den skadan bero på komplikationer betingande av själva förlossningen och behöver inte vara orsakad

av tången, men det är ändå anmärkningsvärt att intet sådant fall fanns bland de fall där extraktionen gjorts med sugklocka.

De barnmorskor som tjänstgör i öppen vård har mycket få egna förlossningar ute i den öppna vården. I hela landet förekom år 1959 bara 904 hemförlossningar. Men barnmorskorna kan bibehålla sin träning dels genom repetitionskurser och dels genom att tjänstgöra som vikarier på förlossningsanstalterna. Det sistnämnda sker numera i ganska betydande omfattning på grund av de stora svårigheterna att få personal på anstalterna. Numera får dessa barnmorskor se ytterligt få tångförlossningar på dessa anstalter, men de får se många förlossningar avslutade genom extraktion med sugklocka, och på flera håll få de även själva anlägga sugklockan och handha avslutningen av förlossningen med sugklockan under läkarens ansvar.

Kommer de hem och får en förlossning där sådana omständigheter inträffar, att ett snabbt avslutande av förlossningen är av nöden, och har de tillgång till en sugklocka, får de inte använda den. Däremot har de tillstånd att begagna den farligare tången, som de eventuellt inte sett i användning på mycket länge.

En sådan situation kanske aldrig inträffar, eftersom allt fler förlossningar sker på anstalt, en utveckling som jag anser fullt riktig i nuvarande läge. Under sådana förhållanden får den önskade förändringen bara teoretisk betydelse för den öppna vården, förutom att den anpassar reglementet till den praxis som redan gäller på anstalterna.

Emellertid kan det inträda förhållanden, som gör att förlossning utanför anstalt kan komma att vara det enda möjliga, kanske rent av det önskvärda. Jag är övertygad om att så kan bli fallet i händelse av krig, men det finns också andra situationer där man kan tänka sig att det med hänsyn till tryggheten kan vara lämpligt att undvika anstalten — låt oss säga när en epidemi har lokaliserat sig till anstalten — och då kan

Om rätt för barnmorska att använda sugklocka

den ändrade bestämmelsen vara till stor nytta.

Jag tror inte heller det är alldeles felaktigt att resonera om de möjligheter som kan inträda i en krigssituation. Om man anser att man behöver göra en stor och dyrbar utrymningsövning i Stockholm för att pröva planeringen för krigsläge, förefaller det mig ganska naturligt att man också borde kunna planera för ett sådant läge i detta fall.

Man skulle med ett något tillspetsat och därmed något överdrivet uttryck kunna säga, att det vore mera logiskt att frånta barnmorskorna rätten att anlägga en utgångstång än att ge dem rätten att anlägga en sugklocka. Detta vill jag inte alls föreslå, men jag tycker att den modifiering av reglementet, som man strävar efter att få i utskottsutlåtandet och som är tillstyrkt av medicinalstyrelsens båda tillfrågade sakkunniga med erfarenheter från den praktiska verksamheten, är fullt berättigad.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

I herr Kaijers yttrande instämde herr Birke (h) och herr Nyman (fp).

Herr ELOWSSON, NILS, (s):

Herr talman! Jag har en blank reservation vid detta utskottsutlåtande, och det kanske tarvar sin förklaring. Förklaringen ligger däri, att jag är med på vad utskottet föreslår beträffande en översyn av barnmorskereglementet när det gäller detaljen att barnmorska i den slutna vården skall få använda sugklocka. Nu får hon egentligen inte det; att hon ändå gör det beror ju så att säga på en skruvad tolkning. Jag tycker att har frågan nu väckts till liv och det önskas en ändring, så att praxis och reglemente skall stämma överens, bör man inte motsätta sig en sådan ändring.

Däremot delar jag helt reservanternas mening att det inte kan föreligga något behov i den öppna vården av att anskaffa en sådan sugklocka inom alla våra barnmorskedistrikt. Det förekommer så ytterligt få hemförlossningar, och vi vet att mödrarna blir föremål för

omsorger på mödravårdscentralerna, så att man redan på ett relativt tidigt stadium kan avgöra huruvida det är nödvändigt att vederbörande tas in på ett barnbördshus, eller om förlossning kan ske i hemmet, om nu vederbörande gärna skulle vilja det.

Jag menar att eftersom antalet hemförlossningar i fortsättningen väl kommer att bli lika litet som nu, är det inte behövt att utsträcka tillåtelsen att använda sugklocka till ett så stort område som motionärerna önskar.

Jag har alltså hamnat så att säga mellan två stolar. När jag ändå måste bestämma mig för hur jag skall rösta i denna fråga, kommer jag att rösta för utskottets förslag, därför att utskottet ändå bara vill att regeringen skall titta på den här saken. Trots vad utskottet här skriver i sin motivering antar jag att regeringen ändå har fria händer att handla efter bästa förstånd. Därför kommer jag som sagt att rösta för utskottet.

Fru HAMRIN-THORELL (fp):

Herr talman! I motsats till herr Kaijser men i likhet med de två andra ärade talarna här kan jag bara anlägga lekmanasynpunkter på denna fråga.

Så till vida måste jag hålla med herr Strand, att man inte är särskilt imponerad av de lärdes uttalanden i den här frågan, eftersom de är så motsägande. Studerar man remissvaret från medicinalstyrelsen, finner man det egendomliga, att medicinalstyrelsen avstyrker, medan de två främsta kapaciteterna som vi har här i landet på detta område, nämligen professor Ingelman-Sundberg, som är medlem av medicinalstyrelsens vetenskapliga råd, och professor Swanberg, som är överlärare vid barnmorskeläroanstalten i Stockholm, tillstyrker motionärernas krav.

Ännu mer betänksam blir man när man får höra, att medicinalstyrelsens chef i slutsputten av behandlingen av den här frågan i utskottet meddelade, att han inte hade någonting emot att riksdagen följde det förslag som professor Ingelman-Sundberg lagt fram och

Om rätt för barnmorska att använda sugklocka

som stämmer väl med motionen och utskottsutlåtandet. Detta styrkte oss, som anslutit oss till utskottsutlåtandet, i den här frågan.

Mig förefaller det som om herr Kaijser har rätt i att när det instrument det här gäller, sugklockan, är betydligt mindre farligt att använda än tången, så bör reglementet ändras så att barnmorskorna inte får använda det farligare instrumentet, d. v. s. tången, som ju vid en del förlossningar kan medföra livslånga skador på de nyfödda barnen.

Det förefaller mig också egendomligt att man inte låter reglementen följa utvecklingen. Visar det sig ute på fältet, att vi fått fram ett nytt bra instrument, är det väl självfallet att vi måste ändra reglementena så att vederbörande »förrättningskvinna» får använda det instrumentet. I annat fall kunde ju reglementet bli stående som det väl en gång var, när det var tillåtet att t. ex. använda blodiglar. Att stoppa utvecklingen kan inte vara rimligt.

Nu frågas det, om inte det här blir dyrt för landstingen. Jag kanske får avslöja att vi nyss hade ett litet internt resonemang, där fröken Andersson sade: »Det gäller ju att kosta på fruntimmer det här, och då är det ju inte så viktigt». Vi kom emellertid överens om att det även är fråga om att föda gossebarn, så det kan hända att man skulle kunna tänka sig att landstingen skulle kunna bevilja de pengar som nu fordras.

Att avgöra vilka landsting som behöver ge barnmorskorna det här instrumentet är väl inte så svårt — det måste vara i ödemarksdistrikten, där det fortfarande kan tänkas förekomma hemförlossningar. För övrigt kan vi inte vara alldeles säkra på att utvecklingen i framtiden ständigt kommer att gå i den riktning som den nu pekar mot. Det är inte bara i en krigssituation som hemförlossningar kan tänkas bli aktuella — det visar sig ju i dag att det förekommer många olika slags virus på sjukhusavdelningarna, som gör att dessa måste stängas.

Eftersom en utveckling även i annan

riktning kan bli aktuell bör vi kunna vidta den enkla åtgärden att ändra reglementet så, att barnmorskorna får möjlighet att använda de mest moderna och minst farliga instrumenten vid förlossningarna — det är ändå endast den saken frågan gäller.

Därför, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr EDSTRÖM (fp):

Herr talman! Det första man frågar sig när handlingarna i det här ärendet läggs på bordet är varför experterna har olika uppfattningar. Medlemmen av medicinalstyrelsens vetenskapliga råd professor Axel Ingelman-Sundberg ställer sig relativt neutral men förordar viss mindre jämkning av enbart formell natur av reglementet. Överlärares vid barnmorskeläroanstalten i Stockholm tillstyrker, under det att medicinalstyrelsen med såväl föredraganden i förlossningsärenden dr af Geijerstam som byråinspektören för barnmorskorna A. Andersson bestämt avstyrker ändringen i reglementet.

Vad är orsaken till att dessa har olika inställning? Jo, de båda första ser saken ur rent teknisk synpunkt, under det att medicinalstyrelsen och ämbetsmännen i medicinalstyrelsen sin plikt likmatigt måste se saken inte bara ur teknisk synpunkt, utan även ur praktisk och organisatorisk synvinkel. Enligt min mening är det riksdagens skyldighet och plikt att inte bara se saken ur teknisk synpunkt, utan även ur organisatorisk och praktisk synvinkel. Hur ivriga vi än är att hjälpa våra kvinnor i barnsnöd får vi inte förleda oss att se bort från den rent praktiska sidan.

Vad vinner vi med den föreslagna reformen, och vad kostar den?

Det gäller inte bara att komma med förslag till författningsbestämmelser utan dessa måste även återspegla verkligheten. Skall barnmorskorna få rättighet att använda sugklocka vid lågt stående huvuds utdragande under förlossning på grund av fosterasfyxi, d. v. s. syrebrist hos fostret, vilket är nuvaran-

Om rätt för barnmorska att använda sugklocka

de villkor för användning av utgångstång, så måste de dels genomgå utbildning för detta och dels utrustas med instrumentariet i fråga.

Vad kostar det? Våra cirka 450 barnmorskor i den öppna vården — det är dessa som det uteslutande gäller, eftersom de på förlossningsanstalt arbetande inte berörs då de samtliga arbetar direkt under läkarnas order — behöver alla få utbildning. Ytterst få av dem är nämligen i dag förtrogna med detta instrument. De har helt enkelt inte använt det. Jag skulle inte tro att ens tio av samtliga 450 barnmorskor i den öppna vården använt instrumentet i fråga, eftersom det hittills uteslutande använts på sjukhus. En del av dessa barnmorskor har kanske varit inkallade till sjukhustjänstgöring och lärt sig litet om instrumentets användning, men flertalet av dem känner inte till instrumentet. Det måste för dem alla anordnas efterutbildningskurser. Det är ingen billig sak.

Sedan kostar instrumentariet cirka 400 kronor per styck — det blir en utgift för landstingen på sammanlagt omkring 200 000 kronor. Därtill kommer att instrumentet i väsentliga delar är av gummi med kort hållbarhet, varför det ständigt måste förnyas. Vi torde därför behöva räkna med en kostnad av 100 000 kronor om året för att kunna hålla barnmorskorna med detta gummiinstrument.

Vad vinner man därmed? Medicinalstyrelsen meddelar att den sista av barnmorska gjorda utgångstången gjordes år 1956 — alltså för mer än fem år sedan. Sedan dess har det över huvud taget inte förekommit något sådant fall i hela vårt land för alla de 450 barnmorskorna i den öppna vården.

Utvecklingen har inte skett sprängvis, utan har gått långsamt i samma riktning under de senaste årtiondena. Med 99 procents sannolikhet kommer under de närmaste tio åren de i den öppna vården verksamma barnmorskorna inte att behöva anlägga en enda utgångstång eller motsvarande operation, såvitt inte något alldeles exceptionellt inträffar.

Varför har det gått på detta sätt? Jo, helt enkelt därför att kommunikationer-

na alltmer förbättrats, så att dylika fall allt lättare kan sändas till sjukhus i tid. Därtill kommer även en annan omständighet. Som ung underläkare en gång i tiden fick jag lära mig att lägga utgångstång och sköta dylika fall. I dag skulle jag inte vilja åta mig att göra det, då jag inte gjort det på 30 år. Flertalet av våra barnmorskor har heller inte behövt lägga någon utgångstång på kanske ett årtionde. För att bibehålla en färdighet måste man ha träning. En barnmorska som inte på många år behövt tillgripa någon utgångstång i den öppna vården försöker av naturliga skäl att ordna det så, att barnaföderskan sänds till sjukvårdsanstalt, där dessa kvinnor får den bästa vården av tränad personal. Barnmorskorna i den öppna vården måste av lättförklarliga skäl resonera på detta sätt och säga sig att det är bättre att skicka fallet till sjukhusanstalt. Även om vi anordnar en kurs för alla 450 barnmorskor i den öppna vården kanske de inte under ett årtionde får någon praktisk erfarenhet av att använda det här diskuterade instrumentet, och därför strävar de naturligtvis fortfarande efter att sända dylika fall till sjukvårdsanstalt.

Detta är, herr talman, det praktiska läget i dagens situation. Utvecklingen är nu en gång sådan. Om det vore så att vi med den här föreslagna reformen skulle kunna hjälpa någon enda barnaföderska, skulle vi självklart också göra det. Allt talar emellertid för att den här ifrågasatta dyra reformen inte kommer att hjälpa en enda barnaföderska kanske på tio år.

Medicinalstyrelsen avstyrker därför bestämt motionen och skriver: »Den i motionen föreslagna ändringen av barnmorskereglementet torde därför å ena sidan icke få någon betydelse för förbättrad förlossningsvård, å den andra sidan medföra avsevärda ekonomiska konsekvenser i första hand för sjukvårdens huvudmän.»

Detta är en sådan teknisk fråga att vi bör lita på vårt ansvariga ämbetsverk, medicinalstyrelsen. När vi behöver en ändring av barnmorskereglemen-

Om rätt för barnmorska att använda sugklocka

tet är det inte Svea rikets riksdag, som skall ta initiativ, utan medicinalstyrelsen, som har ansvaret på detta område.

Jag yrkar, herr talman, bifall till reservationen.

Häri instämde herr Söderberg (s).

Herr förste vice talmannen **STRAND** (s):

Herr talman! Herr Edström har i slutet av sitt anförande sagt ungefär allt vad jag hade att ytterligare anföra, varför jag skulle kunna avstå från att ånyo ta till orda.

Till herr Kaijser vill jag ändock säga, att jag aldrig har haft någon tanke att ta upp en debatt om det medicinska värdet av det ena eller andra instrumentet eller om lämpligheten av att barnmorskorna får använda det ena och inte det andra. Min inställning har hela tiden varit, att denna fråga ligger på ett sådant plan att lekmännen i riksdagen har mindre möjligheter att ta ståndpunkt till vad som är rätt och riktigt än medicinalstyrelsen med sina medicinska rådgivare. Det är därför som vi i utskottet uttalat vår förvåning över att medicinalstyrelsen, som fått en framställning i ärendet innan motionen skrevs eller i varje fall innan den avlämnades, icke har tagit någon ståndpunkt som kunde ge oss ett klarare besked i utskottet när vi behandlade ärendet.

Hela denna fråga ligger, anser jag, på sådant plan att det är medicinalstyrelsen som skall avgöra vilka åtgärder som här är lämpliga och riktiga. Man skall inte behöva ha någon påstötning från riksdagen.

Det är, herr talman, detta som ligger bakom vår inställning när vi har reserverat oss mot utskottets utlåtande.

I detta anförande instämde herr *Carlsson, Eric*, (cp).

Herr **KAIJSER** (h):

Herr talman! Det är ju olyckligt att herr Edström och jag — som båda skall representera medicinen, om kanske inte

vid alla tillfällen den medicinska vetenskapen, så dock den praktiska medicinen — gång på gång har olika uppfattningar.

Herr Edström sade emellertid att ledamoten av medicinalstyrelsens vetenskapliga råd professor Ingelman-Sundberg ville ha en rent teknisk ändring av formuleringen. Jag vill påpeka, att denna ändring innebar möjligheten att sugklockan skulle kunna komma till användning, utan att detta var alldeles direkt uttryckt.

Herr Edström sade någonting om att man borde se saken rent praktiskt och talade om vilka kolossala kostnader landstingen skulle få. Det blir kanske en kostnad på 10 000 kronor per landsting, om man nu skulle ställa dessa instrument till förfogande.

Men det är inte riktigt där problemet ligger. Man kan tänka sig den situationen att en barnmorska har tillgång till instrumentet, som skulle göra det möjligt för henne att avsluta en viss förlossning på lyckligt sätt, men hon har inte rätt att använda det även om hon skulle anse dess användning befogad. För modern innebär instrumentets användning mindre risker än tången. Även i fråga om barnet är skillnaden påtaglig men kanske ändock inte så stor, enligt det material jag nyss anförde. Naturligtvis skulle det vara lyckligt om man utrustade alla barnmorskor med instrumentet, men detta är inte någonting absolut nödvändigt.

Herr förste vice talmannen sade att medicinalstyrelsen har fått en anmodan att göra denna ändring och underlåtit det. Ja, detta är just orsaken till att frågan har tagits upp i riksdagen — annars hade den ju aldrig kommit hit. Man tycker att det är naturligt att detta hjälpmedel skall få ställas till förfogande, men eftersom medicinalstyrelsen inte velat fullfölja det initiativ, som tagits av dem som är i praktisk verksamhet, blir det kanske den enda utvägen att riksdagen ger Kungl. Maj:t en liten påstötning.

Jag vidhåller, herr talman, mitt yrkande om bifall till utskottets förslag.

Om rätt för barnmorska att använda sugklocka

Fru **HAMRIN-THORELL** (fp):

Herr talman! Herr Edström ser detta uteslutande som en teknisk, praktisk och ekonomisk fråga och menar att riksdagen har skyldighet att betrakta saken enbart ur de synvinklarna. Jag hoppas att det finns medlemmar av denna kammar, som även ser detta som en trygghetsfråga för kvinnorna.

Herr Edströms anförande innebar betydande överdrifter, som det finns all anledning att reagera emot. För det första är det inte fråga om hundratusentals kronor i kostnad för att lära barnmorskorna att använda detta instrument. För det andra är inte avsikten att förse barnmorskorna med en komplett lasarettsutrustning för 400 kronor, utan det instrument som man tänker sig att de skulle kunna använda kostar 250 kronor.

Man tycker att vi borde kunna diskutera denna fråga såsom den rätt enkla sak den egentligen är. Det gäller bara att ändra ett reglemente och därmed göra det möjligt för barnmorskorna att använda ett modernt instrument, detta och ingenting annat.

Herr **EDSTRÖM** (fp):

Herr talman! Till fru Hamrin-Thorell vill jag endast säga, att all förlossning är en praktisk angelägenhet. Man kan inte hjälpa en kvinna i barnsnöd annat än på praktisk väg — det kan vi aldrig komma ifrån, hur vi än betraktar förlossningen som sådan.

Till doktor Kaijser vill jag säga, att jag bara citerar vad utskottet självt skriver beträffande professor Ingelman-Sundberg överst på s. 2: »Han förordar dock viss mindre jämkning av enbart formell natur.» Det var detta jag sade.

Doktor Kaijser frågade varför inte våra barnmorskor i den öppna vården redan nu kan få göra förlossningar med sugklocka. Till det vill jag bara säga, att när vi får barnmorskor i den öppna vården, vilka är utbildade i användningen av sugklocka, så är jag övertygad om att barnmorskereglementet kommer att änd-

ras. Då medicinalstyrelsen finner tiden mogen sker ändringen, men det är medicinalstyrelsen — den ansvariga myndigheten — som skall göra eller föreslå detta. Det är ingen lagfråga, där riksdagen måste höras.

Herr **KAIJSER** (h):

Herr talman! Jag påpekade redan i mitt första inlägg att barnmorskornas verksamhet i den öppna vården har en mycket ringa omfattning, men de bibehåller sina kunskaper genom repetitionskurser, som ordnas genom medicinalstyrelsen, och i ännu högre grad genom att de vikarierar på de obstetriska kliniker som finns vid lasaretten i alla län. Där får de numera se dessa sugklockor i användning. De får ytterligt sällan se en förlossningstång, men de får använda tången — denna tång som av min kollega med ett, som jag sade, tillspetsat och överdrivet uttryck kallas för ett »museiföremål» och som, såsom herr Edström själv sade, de eventuellt inte har använt på trettio år. Sugklockan, som är betydligt mindre farlig för modern, får de däremot inte använda, om det nu finns någon tillgänglig. Jag kan nämna att användningen av tänger på Södersjukhusets förlossningsavdelning har gått ned från 104 till 14, om jag minns siffrorna rätt, medan däremot användningen av sugklocka har ökat från 8 till 51 under de sista fem åren. Detta kan tjäna som en illustration av utvecklingen i landet på detta område. Det visar att de barnmorskor, som är i tjänst, verkligen får se hur sugklockan användes.

Det är inte min mening att plädера för att man skall börja bedriva någon instrumentell förlossningsvård inom den öppna vården. Jag har redan sagt att dessa förlossningar bör äga rum på anstalterna, i varje fall i nuvarande läge, och det bör man sträva efter även i fortsättningen. Men om den situationen faktiskt skulle inträffa, att barnmorskorna skulle behöva använda sugklockan i öppen vård, tycker jag att de skall ha rätt att göra det.

Herr EDSTRÖM (fp):

Herr talman! Jag vill erinra om att debatten icke gäller den slutna sjukvården.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, gjorde propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu ifrågavarande utlåtandet hemställt samt vidare på godkännande av den av herr Strand m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr förste vice talmannen *Strand* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad andra lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 38, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes den av herr Strand m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för nej-propositionen.

Då emellertid herr *Kaijser* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 49;

Nej — 74.

Därjämte hade 17 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Ang. tillfälliga hastighetsbegränsningar för motorfordon

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 48, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i vägtrafikförordningen den 28 september 1951 (nr 648), dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 23 mars 1961 dagtecknad proposition, nr 130, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, hade Kungl. Maj:t anhållit om riksdagens yttrande över vid propositionen fogat förslag till förordning om ändring i vägtrafikförordningen den 28 september 1951 (nr 648).

Det i propositionen upptagna författningsförslaget innebar bland annat dels skärpning av gällande bestämmelser om bromsutrustning på vissa släpvagnar, dels förbättring av kontrollen över kopplingsanordningar på bilar och bildragna släpvagnar genom utvidgning av besiktningsskyldigheten, dels reglering av frågan om användning av blinkljus såsom varningsanordningar på fordon, dels ock införande av vissa nya bestämmelser om tillfälliga hastighetsbegränsningar för motorfordon.

I samband med propositionen hade utskottet behandlat följande i ämnet väckta motioner, nämligen

A. vid riksdagens början väckta motioner:

de likalydande motionerna nr 49 i första kammaren av herr *Ohlsson, Ebbe*, och fru *Gärda Svenson* samt nr 65 i andra kammaren av herrar *Darlin* och *Nordgren*, om temporär hastighetsbegränsning för motorfordon,

de likalydande motionerna nr 274 i första kammaren av herr *Hermansson* och nr 247 i andra kammaren av herr *Björkänge m. fl.*, om viss allmän hastighetsbegränsning,

motionen nr 156 i första kammaren av herr *Elousson, Nils*, och herr *Kristiansson*, om allmän hastighetsbegränsning för motorfordon;

Ang. tillfälliga hastighetsbegränsningar för motorfordon

B. i anledning av propositionen väcka motioner:

de likalydande motionerna nr 659 i första kammaren av herr *Sveningsson* och nr 785 i andra kammaren av fru *Kristensson*.

I motionerna I: 659 och II: 785 hade hemställts, att riksdagen måtte avstyrka Kungl. Maj:ts förslag i proposition nr 130 att i vägtrafikförordningen införa bestämmelser om tillfälliga hastighetsbegränsningar för motorfordon samt uttala, att Kungl. Maj:t intill utgången av 1962 borde företaga försök med tillfälliga hastighetsbegränsningar.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet av angivna orsaker hemställt,

A. att riksdagen i anledning av propositionen, nr 130, måtte, med avslag å motionerna I: 659 och II: 785 såvitt däri yrkats avslag å de föreslagna ändringarna i vägtrafikförordningen, såsom sin mening giva Kungl. Maj:t till känna vad utskottet i utlåtandet anfört;

B. att förevarande motioner

1. I: 659 och II: 785,
2. I: 49 och II: 65,
3. I: 274 och II: 247 samt
4. I: 156,

i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad utskottet under A. hemställt, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Utskottet hade bland annat ansett det vara lämpligt, att — med hänsyn till behovet att upprepa försöken med tillfälliga hastighetsbegränsningar — bestämmelse i ämnet infördes i vägtrafikförordningen på sätt föreslagits i propositionen.

Reservationer hade avgivits

I. av herr *Virgin* och fröken *Wetterström*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del erhålla den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under A hemställa, att riksdagen i anledning av propositionen, nr 130, måtte, med bifall till motionerna I: 659 och II: 785 såvitt däri yrkats

avslag å de föreslagna ändringarna i vägtrafikförordningen, såsom sin mening giva Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna anfört; samt

II. av fröken *Nordström* samt herrar *Eric Carlsson* och *Wiklund* i Stockholm, vilka likväl ej antytt sin åsikt.

I den av herr *Virgin* och fröken *Wetterström* anförda reservationen hade bland annat ansetts att även om det föreläge ett klart behov av att upprepa försöken med tillfälliga hastighetsbegränsningar borde så i fortsättningen liksom hittills kunna ske utan att särskilda föreskrifter intoges i vägtrafikförordningen. Det torde enligt reservanterna tvärtom vara lämpligt, att sedan ytterligare erfarenheter vunnits om hastighetsbegränsningars betydelse för trafiksäkerheten, riksdagen då finge tillfälle att taga ställning till de lagändringar, som med anledning härav kunde bli erforderliga.

Herr **VIRGIN** (h):

Herr talman! I det nu behandlade utlåtandet från andra lagutskottet tillstyrkes bl. a. ett förslag av Kungl. Maj:t om att bestämmelser skall införas i vägtrafikförordningen, innebärande rätt för Kungl. Maj:t att införa tillfälliga hastighetsbegränsningar. I en reservation hemställs att riksdagen måtte avstyrka propositionen i denna del.

Detta är naturligtvis inte någon stor fråga, och meningsbrytningarna skulle väl knappast heller ha resulterat i en reservation, om inte saken också haft en viss principiell innebörd. Man kan nämligen fråga sig om riksdagen bör utan vidare utvidga Kungl. Maj:ts befogenheter även i ett fall som detta, där inga klara motiv för behovet av utvidgningen framlagts och där det gäller ett område, som riksdagen säkerligen inte vill avstå från kontakten med eller inflytande över, nämligen trafiksäkerheten och dess krav på allmänheten.

Vi är visserligen alla överens om att en försöksverksamhet med hastighetsbegränsning är naturlig i kampen mot trafikens risker, och ingen torde ha något

Ang. tillfälliga hastighetsbegränsningar för motorfordon

att erinra mot det sätt på vilket sådan försöksverksamhet hittills bedrivits eller mot departementschefens åtgärder i övrigt i detta sammanhang.

Vi reservanter anser det däremot vara lika naturligt att så snart som försöksverksamheten kunnat lämna entydiga resultat, så skall av dessa resultat betingade förslag till förändringar i trafikbestämmelserna snarast föreläggas riksdagen. Vi anser det felaktigt att göra förändringarna innan behovet av dem styrkts.

Departementschefen har i propositionen angivit att den utredning, som tillsettes samtidigt med att propositionen avlämnades, redan i oktober månad i år bör kunna avge sitt utlåtande över om över huvud taget ytterligare försöksverksamhet kan anses behövlig och i så fall hur den bör anordnas. Ändringar i nu gällande föreskrifter borde i varje fall ha fått anstå till dess.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr SVENINGSSON (h):

Herr talman! Jag vill för min del instämma i vad herr Virgin här har sagt om förslaget att i vägtrafikförordningen införa bestämmelser om hastighetsbegränsning.

Det har, som herr Virgin har framhållit, redan ordnats en del sådana hastighetsbegränsningar — under júlhelgen, påskhelgen och nu senast under pingsthelgen — utan bestämmelser i vägtrafikförordningen, och då kan man säkert fortsätta med försök på liknande sätt.

Dessa försök med tillfällig hastighetsbegränsning har mottagits — det vill också jag understryka — med stort intresse från olika håll, säkert därför att man hoppas få klarhet i hur en sådan begränsning inverkar på olyckornas antal. Jag finner dock anledning att framställa frågan: Vad är meningen med dessa försök? Är meningen att vid större helger spara ett antal människoliv och skona många människor från det lidande, som dessa hemiska olyckor medför? Är avsikten enbart denna, finns det inte

några som helst invändningar att göra mot försöken.

Jag har sagt vid ett tidigare tillfälle att hastighetsbegränsning kan accepteras vid de större helgerna och kanske också vid allmän semestertid, ty då har människorna inte så bråttom som de många gånger själva tror. Man har dock anledning till den tanken, att man vid dessa tillfälliga hastighetsbegränsningar söker efter en motivering och ett skäl för införande av en generell hastighetsbegränsning. En sådan tror jag inte bilisterna i allmänhet vill vara med om, och jag tror inte heller att samhället i längden skulle vara betjänt därav. Det skulle enligt min mening vara, som det brukar heta, att vrida utvecklingen tillbaka.

Vad jag inte kan förstå är att man vid dessa tillfälliga hastighetsbegränsningar skickar ut på vägarna en mycket starkare trafikkontroll än när vi har fri hastighet. Någon motivering till detta har jag inte kunnat finna. När vi har fri hastighet, tycks man vara ganska likgiltig för hur trafikkontrollen fungerar. Nog måste det finnas mycket större anledning att upprätthålla en sträng trafikkontroll när fri hastighet är tillåten än när vi gör försök med hastighetsbegränsning. Det måste i varje fall vara minst lika angeläget att bestämmelserna omkring den fria hastigheten efterlevs.

Det framstår som alldeles klart, att när det under lång tid före några dagars hastighetsbegränsning skrivs i tidningarna om den stränga trafikkontroll man skall ha — »nu blir det inga semesterdagar för polisen», o. s. v. — så får trafikanterna en mycket stor respekt för trafikkontrollen. Det rekommenderas att man för nöjesarrangemang så långt som möjligt bör använda ordningsvakter, ty så eller så många tusen poliser skall finnas ute på vägarna, och vi vet att all tillgänglig polispersonal har varit sysselsatt med att kontrollera trafiken under pingsthelgen. Under sådana förhållanden blir trafikanterna, tror jag, tillfälligt uppskrämda, och blir resultatet ett minskat antal trafikolyckor, så är det den stränga trafikkon-

Ang. tillfälliga hastighetsbegränsningar för motorfordon

trollen som i stor utsträckning är orsaken. Många som har bilen i dåligt skick vågar inte köra ut på vägen under de här dagarna, andra stannar hemma av den orsaken att det tar alltför lång tid att ta sig fram i de långa bilköerna — skall de nödvändigt resa, så använder de kanske järnvägen eller något annat trafikmedel i stället. Så kanske en tillfällig hastighetsbegränsning verkar, även om det varit trångt på vägarna under pingsthelgen.

Skall man kunna få en något så när riktig bedömning av värdet med en hastighetsbegränsning, så skall man ha en trafikkontroll som är ett genomsnitt av den kontroll man har under övriga tiden på året med fri hastighet.

Jag är, som jag redan har antytt, mycket betänksam mot ett eventuellt införande av en generell hastighetsbegränsning, som skulle innebära att bilen inte får användas på det sätt som meningen är. Det blir, som det visade sig i pingsthelgen, mycket trångt på vägarna, och det är inte säkert att en generell hastighetsbegränsning skapar den säkerhet i trafiken som man kan förmoda och som vi alla strävar till att uppnå. Att sätta likhetstecken mellan fri hastighet och en riskfylld och vårdslös bilkörning kan jag inte vara med på.

Trafikolyckorna skall angripas med andra medel än en generell hastighetsbegränsning. Även om Sverige inte ligger illa till i den internationella statistiken över trafikolyckornas antal, så kan säkert ändå dessa olyckor komma att väsentligt minska genom en skärpt trafikkontroll. Det skulle ha varit av stort intresse om vi i detta sammanhang hade fått en redogörelse dels för trafikolyckornas antal i andra länder och dels för vilka resultat tillfälliga hastighetsbegränsningar har givit i andra länder. Att helt komma ifrån olyckorna i trafiken är inte möjligt.

De som syndar i trafiken och kör vårdslöst och ansvarslöst — jag tvivlar inte på att det är ett betydande antal — måste hållas efter. Jag har för min del ingenting emot att vi utöver en mycket skärpt trafikkontroll får skärpta straff-

satser för trafikförseelser. Jag anser att det är efter denna linje samt genom att bygga bättre vägar, som vi skall angripa trafiksäkerhetsproblemet, och inte med långt gående hastighetsbegränsning. Under hyfsade former och med en stark ansvarskänsla bör vi ha rätt att använda bilen på det rätta sättet, att fullt ut använda vad tekniken här har givit oss på kommunikationernas område.

Jag vill vid detta tillfälle även framhålla betydelsen av att vi i skolorna får en god trafikundervisning — jag har framhållit detta även någon gång tidigare. Här har försummats en hel del, och först alltför sent har skolöverstyrelsen föreskrivit mer utrymme på skolschemat för detta ämne. Det är inte så säkert att vad skolöverstyrelsen här har föreslagit är tillräckligt, och det kan komma att dröja alltför länge, innan skolöverstyrelsens förslag och direktiv blir omsatta i praktisk handling. Garantier bör skapas för att barnen i den obligatoriska skolgången får inpräntat den ansvarskänsla som hos alla måste finnas för liv och egendom i trafiken.

Av vad jag här har sagt hoppas jag framgår, att jag såsom alla andra vill att trafikolyckornas antal skall hållas nere så mycket som möjligt, att vi för att nå ett sådant resultat med alla krafter skall försöka få fram den ansvarskänsla och hänsyn som måste finnas hos trafikanterna och, i den mån så erfordras, att dessa egenskaper framskapas genom en sträng trafikkontroll men inte genom en hastighetsbegränsning.

Jag vill ännu en gång framhålla att jag inte kan finna någon anledning till att införa bestämmelser om hastighetsbegränsning i vägtrafikförordningen. Vi har redan erfarenhet av att denna sak i behövlig omfattning kan ordnas utan någon ändring i gällande författning, och jag ber, herr talman, att få instämma i det yrkande som framställdes av herr Virgin.

Herr CARLSSON, ERIC, (cp):

Herr talman! Jag har till detta utskottsutlåtande antecknat en blank re-

Ang. tillfälliga hastighetsbegränsningar för motorfordon

servation, som jag med några ord vill motivera.

Trafikolyckorna tenderar ju att bli en av vår tids stora folksjukdomar. Dödsfallssiffran är ju omkring 900 per år, och de skadade, som uppgår till ett mycket stort antal, får tillbringa lång tid på sjukhus, många med allvarliga framtida men och defekter. Allt som går att göra bör också göras för att nedbringa trafikolyckornas antal.

Forskning och undersökningar bedrivs om trafikolyckorna. Ett led i detta är också de försök med hastighetsbegränsning, som vi har haft under tre olika perioder under det senaste halvåret. Kungl. Maj:t hade ju beslutat därom. Vi fick vara med om hastighetsbegränsning första gången vid jul- och nyårshelgen 1960—1961; hastighetsbegränsning har därefter varit införd under påskhelgen i år och nu senast under pingsthelgen. Erfarenheterna av dessa försök har inte varit entydiga, och jag tror att vi är medvetna om att det fordras fortsatta försök på detta område. Av denna anledning vill också Kungl. Maj:t ha inskriven i trafikförordningen en fullmakt att få göra flera försök på sätt som Kungl. Maj:t finner lämpligt och nödvändigt.

Vi som har reserverat oss blankt har ingenting emot fortsatta försök i den riktningen, men vi anser, att när utskottet genom sin skrivning har godkänt detta, erfordras inte att det i trafikförordningen införes en dylik fullmakt för Kungl. Maj:t.

Jag har, herr talman, inte något yrkande på denna punkt.

Fröken NORDSTRÖM (fp):

Herr talman! Jag har samma motive-ring som herr Carlsson till min blanka reservation. Jag anser också att det borde finnas en enklare väg att ge Kungl. Maj:t det formella bemyndigande, som Kungl. Maj:t önskar för att kunna fortsätta hastighetsbegränsningsproven, än att gå så långt som till en ändring av vägtrafikförordningen. Men å andra sidan tyckte min folkpartimedreservant i

andra kammaren och jag alldeles som herr Carlsson, att våra synpunkter inte var av den betydelse att det var befogat med en sedvanlig reservation, och därför nöjde vi oss med blank reservation.

Herr förste vice talmannen **STRAND (s):**

Herr talman! Vägtrafikförordningen utfärdas av Kungl. Maj:t, som inhämtar riksdagens yttrande över sina förslag innan den utfärdar förordningar. Nu är vissa ändringar aktuella och presenteras för riksdagen, och i detta sammanhang tas också upp frågan om tidsbegränsade fartbegränsningar. Samtliga medlemmar av utskottet har uttalat, att de inte har något emot att sådana försök göres.

Att detta skall behöva förknippas med en reservation, som går ut på att man inte tycker att denna sak skall tas in i vägtrafikförordningen, förstår jag inte riktigt. Har man ingenting emot att sådana försök göres, kan det väl från riksdagens sida inte göras några invändningar om Kungl. Maj:t anser det lämpligt att bestämmelser om sådana periodvis återkommande hastighetsbegränsningar intages i vägtrafikförordningen.

Herr Sveningsson frågade, vad meningen var med dessa försök, och det var väl bara för att han skulle få ett utgångsläge för sitt fortsatta resonemang. Det är helt naturligt att försöken göres för att få erfarenheter om i vilken utsträckning fartbegränsningarna kan inverka så att trafikolyckornas antal minskas. Herr Sveningsson säger också att hastighetsbegränsningar kan accepteras vid de större helgerna, och om jag förstod honom rätt menade han, att det kunde få bli en permanent historia att man alltid vid de större helgerna tillämpade hastighetsbegränsning men inte gärna vid andra tillfällen, ty det skulle betyda en inskränkning i möjligheten att utnyttja bilen till de hastigheter som den är byggd för. Han ifrågasatte också den starka kontrollens inverkan vid hastighetsbegränsningsperioderna, som nu provas.

Ang. tillfälliga hastighetsbegränsningar för motorfordon

Jag håller med herr Sveningsson om att ifall man fastställer en hastighetsbegränsning till 80 eller 90 kilometer och kompletterar den med en mycket stark poliskontroll, får man inte fram de riktiga resultat som man hade förutsett vid en hastighetsbegränsning. Den starka poliskontrollen påverkar förarna i den riktningen att de kör försiktigare, och följaktligen skulle man få ett korrektare resultat, om man tillämpade hastighetsbegränsning under en viss period med stark poliskontroll men vid ett annat tillfälle under normal kontroll. Då fick man se, om det var någon avvikelse från det ena till det andra tillfället. Eljest kan försöken mycket väl bli missvisande.

I statens trafiksäkerhetsråd har vi polisintendenten med som ledamot, och om jag inte minns fel har han den uppfattningen, att man bör alternera mellan en hastighetsbegränsning med stark poliskontroll och en hastighetsbegränsning med sedvanlig kontroll. Då får man se om det ger utslag i den ena eller den andra riktningen. Tills vidare har hastighetsbegränsningsperioderna varit korta och dessutom koncentrerade till de större helgerna, och därför har det inte varit möjligt att få något resultat, på vilket man kan bygga en uppfattning om den generella hastighetsbegränsningens betydelse inte bara vid helgerna utan jämt och ständigt.

Jag vill också gärna uttala att jag hyser den förhoppningen att kommunikationsministern skall ha dessa synpunkter i åtanke, om det blir några ytterligare försök. Han kan då gärna företa dem vid annan tid än uteslutande under en helg samt göra försöken under en något längre tidsperiod. Under den perioden skulle man kunna ha en stark kontroll under en viss del och sedvanlig kontroll under den övriga delen av perioden. Då skulle det bli möjligt att få fram resultat som skulle ge fastare underlag för bedömningen om hur hastighetsbegränsningen verkar. Ty det är möjligt att även med fri hastighet och stark kontroll kör bilisterna försiktigare på sådana platser där det kan vara farligt att köra med större hastighet.

Herr talman! Jag har inte funnit att de invändningar som framförts mot att man i vägtrafikförordningen tar in den rätt till sådana återkommande perioder av hastighetsbegränsning, som kommunikationsministern önskar inskriven, är så tungt vägande, att jag behöver anförä något ytterligare utöver att yrka bifall till utskottets förslag.

Beträffande de anföranden som hållits i övrigt anknäyer de mera till sådana allmänna synpunkter, där jag i mycket stor utsträckning kan ansluta mig till vad som uttalats. De påverkar inte föreliggande förslag, men de kan ju i viss utsträckning vara en vägledning vid återkommande försök med hastighetsbegränsningar.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr VIRGIN (h):

Herr talman! Andra lagutskottets ärade ordförande säger, att han inte kan förstå reservationen, eftersom reservanterna säger sig inte ha något emot fortsatt försöksverksamhet.

Jag måste i så fall ha uttryckt mig illa första gången jag yttrade mig. Reservanterna påpekar, att försöksverksamheten redan har pågått under rätt avsevärd tid, och att departementschefen som enda skäl till att införa bestämmelser i vägtrafikförordningen anger behovet att eventuellt framdeles upprepa försöken.

Samtidigt omnämner departementschefen två utredningar. Den ena utredningen skall granska de utländska erfarenheterna, och den skall avlämna sitt betänkande i dagarna, om det inte redan är gjort. Den andra utredningen, som tillkallades samtidigt som propositionen avlämnades, skall avge sitt betänkande senast i oktober. Denna utredning skall alltså uttala sig i frågan om ytterligare försöksverksamhet kan behövas.

De försök som skall göras före oktober borde väl rimligen kunna ske på samma sätt som försöken hittills, och om det skall göras försök därefter, ha-

Ang. särskilda åtgärder för det norrländska jordbruket och skogsbruket

de det enligt vår uppfattning varit lämpligt om riksdagen fått ta ställning till hela problemet efter det att utredningen avgivit sitt betänkande, alltså i höst.

Herr SVENINGSSON (h):

Herr talman! Jag vill bara säga, att jag är rätt tacksam för att utskottets ordförande verkligen har den syn på hastighetsbegränsning i form av försöksverksamhet som han gav uttryck för, nämligen att man med en sträng trafikkontroll i samband med hastighetsbegränsningen inte får ett riktigt och rättvist resultat.

Utskottets ordförande förmodade också, att jag för min del kanske skulle kunna acceptera hastighetsbegränsning som ständigt återkommer vid de stora helgerna. Ja, jag skulle inte ha något emot en hastighetsbegränsning av det slaget, bara vi slipper ifrån hastighetsbegränsning under året i övrigt, då mycken dyrbar tid på grund av hastighetsbegränsningen kommer att gå förlorad för många människor.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt beträffande vardera punkten av utskottets i förevarande utlåtande gjorda hemställan.

Därefter gjordes enligt de med avseende å punkten A förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Virgin och fröken Wetterström vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Sedermera bifölls på gjord proposition vad utskottet i punkten B hemställt.

Föredrogos ånyo andra lagutskottets utlåtanden:

nr 50, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag

om ändrad lydelse av 41 § sjömanslagen, dels ock i ämnet väckta motioner; samt nr 51, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag om återföring av vissa enligt lagen om allmän sjukförsäkring m. m. fonderade medel.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Ang. särskilda åtgärder för det norrländska jordbruket och skogsbruket

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 32, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar rörande särskilda åtgärder för det norrländska jordbruket och skogsbruket, m. m., jämte i ärendena väckta motioner.

I årets statsverksproposition hade Kungl. Maj:t under nionde huvudtiteln, punkten 22, föreslagit riksdagen att till Bidrag till produktionsbefrämjande åtgärder i Norrland m. m. för budgetåret 1961/62 anvisa ett reservationsanslag av 3 300 000 kronor.

Vidare hade Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln, punkten 104, föreslagit riksdagen att till Åtgärder för ökad skogsproduktion i Norrland m. m. för budgetåret 1961/62 anvisa ett reservationsanslag av 3 600 000 kronor.

I punkten 102 under nionde huvudtiteln i årets statsverksproposition hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att dels medgiva, att under budgetåret 1961/62 finge beviljas statsbidrag å tillhoppa högst 2 900 000 kronor till skogsodlingsåtgärder på sämre jordbruksmark samt å tillhoppa högst 1 400 000 kronor till med statens skogsförbättringsanslag i övrigt avsedda ändamål, dock med den inskränkning, som angivits i propositionen, med rätt för Kungl. Maj:t att göra jämkning i ifrågavarande fördelning, dels till Statens skogsförbättringsanslag för budgetåret 1961/62 anvisa ett förslagsanslag av 4 300 000 kronor.

Härjämte hade Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen under nionde huvud-

Ang. särskilda åtgärder för det norrländska jordbruket och skogsbruket

titeln, punkten 122, föreslagit riksdagen att till Bidrag till vissa skogsbrukskurser, m. m., för budgetåret 1961/62 anvisa ett förslagsanslag av 3 769 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet behandlat följande inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen

1. de likalydande motionerna I: 56, av herr *Olofsson, Uno, m. fl.*, samt II: 71, av herrar *Jönsson* i Ingemarsgården och *Larsson* i Umeå, vari hemställts, att riksdagen vid sin behandling av nionde huvudtiteln, Åtgärder för ökad skogsproduktion i Norrland m. m., måtte besluta, att samma belopp som av skogsstyrelsen äskats, nämligen 2 300 000 kronor, skulle anvisas för fullföljande av arbeten inom skogsvårdsområden i lappmarken m. m., samt att i enlighet härmed till åtgärder för ökad skogsproduktion i Norrland m. m. för budgetåret 1961/62 skulle anvisas ett reservationsanslag av 4 300 000 kronor;

2. de likalydande motionerna I: 289, av herr *Hansson, Nils, m. fl.*, och II: 259, av herr *Staxäng m. fl.*, vari anhållits, att riksdagen måtte besluta, att bidrag till upprättande av s. k. skogsbrukspplaner såsom separat åtgärd skulle utgå från statens skogsförbättringsanslag och från anslaget till åtgärder för ökad skogsproduktion i Norrland m. m. med högst 125 kronor per plan;

3. de likalydande motionerna I: 374, av herrar *Gustafsson, Nils-Eric*, och *Nilsson, Ferdinand*, samt II: 622, av herrar *Nilsson* i Tvärålund och *Larsson* i Hedenäset;

4. de likalydande motionerna I: 375, av herr *Olofsson, Uno*, och II: 435, av herr *Löfroth*;

5. de likalydande motionerna I: 377, av herr *Persson, Helmer*, och II: 439, av herr *Hagberg m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla att motionerna för beaktande måtte överlämnas till den pågående utredningen angående riktlinjerna för den framtida jordbrukspolitiken;

6. de likalydande motionerna I: 519, av herr *Hansson, Nils, m. fl.*, och II: 624, av herr *Staxäng m. fl.*;

7. de likalydande motionerna I: 521, av herr *Jonsson m. fl.*, och II: 618, av herr *Jonsson* i Strömsund *m. fl.*, vari föreslagits, att riksdagen skulle, i anslutning till prövningen av de för stödet åt det mindre jordbruket avsedda anslagen i 1961 års statsverksproposition, nionde huvudtiteln, särskilt punkterna 22 och 104, i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om beaktande av de i motionerna framförda synpunkterna;

8. de likalydande motionerna I: 525, av herr *Nilsson, Hjalmar, m. fl.*, och II: 619, av herr *Jonsson* i Strömsund *m. fl.*;

9. de likalydande motionerna I: 526, av herr *Nilsson, Hjalmar, m. fl.*, och II: 623, av herr *Persson* i Appuna *m. fl.*;

10. motionen II: 105, av fru *Boman* och herr *Östlund*, vari hemställts, att riksdagen måtte besluta, att av Kungl. Maj:t begära en översyn och överarbetning rörande grunderna för användningen av norrländska skogsproduktionsanslaget och anslagsanvisningen till detsamma med särskild hänsyn tagen till lappmarksskogarnas förhållanden;

11. motionen II: 200, av herr *Antby*; och

12. motionen II: 434, av herr *Hæggbloom*.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på återopade grunder hemställt,

I. att riksdagen måtte

a) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna II: 200 och II: 434 å riksstaten för budgetåret 1961/62 under nionde huvudtiteln till Bidrag till produktionsbefrämjande åtgärder i Norrland m. m. anvisa ett reservationsanslag av 3 300 000 kronor;

b) i anledning av Kungl. Maj:ts förslag ävensom motionerna I: 374 och II: 622, I: 519 och II: 624 samt I: 375 och II: 435 liksom ock med bifall till motionerna I: 56 och II: 71 å riksstaten för

Ang. särskilda åtgärder för det norrländska jordbruket och skogsbruket
budgetåret 1961/62 under nionde huvudtiteln till Åtgärder för ökad skogsproduktion i Norrland m. m. anvisa ett reservationsanslag av 4 300 000 kronor, varav

2 300 000 kronor skulle avse bidrag till fullföljande av nuvarande skogsvårdsföretag i lappmarken m. m. och

2 000 000 kronor för bidrag till skogsvårdsåtgärder i samverkanområden inom de delar av de fyra nordligaste länen som låge utanför lappmarken;

c) med bifall till motionerna I: 521 och II: 618 i skrivelse till Kungl. Maj:t som sin mening giva till känna vad utskottet i utlåtandet anfört angående medelsbehovet i fortsättningen under anslagsrubrikerna Bidrag till produktionsbefrämjande åtgärder i Norrland m. m. samt Åtgärder för ökad skogsproduktion i Norrland m. m.;

d) med bifall till motionen II: 105 i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om sådan översyn av vissa statsbidragsbestämmelser på det skogliga området som utskottet åsyftat i utlåtandet;

e) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 525 och II: 619, såvitt nu vore i fråga, medgiva att under budgetåret 1961/62 finge beviljas statsbidrag å tillhoppa högst 2 900 000 kronor till skogsodlingsåtgärder på sämre jordbruksmark samt å tillhoppa högst 1 400 000 kronor till med statens skogsförbättringsanslag i övrigt avsedda ändamål, dock med den inskränkning som angivits i utlåtandet, med rätt för Kungl. Maj:t att göra jämkning i ifrågavarande fördelning;

f) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 525 och II: 619, såvitt nu vore i fråga, å riksstaten för budgetåret 1961/62 under nionde huvudtiteln till Statens skogsförbättringsanslag anvisa ett förslagsanslag av 4 300 000 kronor;

g) med avslag å Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 289 och II: 259 besluta att från anslagen Åtgärder för ökad skogsproduktion i Norrland m. m. och Statens skogsförbättringsanslag skulle utgå bidrag till upp-

rättande av skogsbruksplaner såsom separat åtgärd med högst 125 kronor per plan;

h) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 526 och II: 623 å riksstaten för budgetåret 1961/62 under nionde huvudtiteln till Bidrag till vissa skogsbrukskurser, m. m. anvisa ett förslagsanslag av 3 769 000 kronor;

II. att motionerna I: 377 och II: 439 måtte av riksdagen lämnas utan åtgärd.

Reservation hade avgivits, utom av annan, av herrar *Hjalmar Nilsson, Mossberger, Gunnar Berg, Hedström* och *Kristiansson*, fru *Lindskog* samt herrar *Johanson* i Västervik, *Lundmark* och *Persson* i Appuna, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del hava den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under I g hemställa, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 289 och II: 259, lämna utan åtgärd yrkandet att från anslagen Åtgärder för ökad skogsproduktion i Norrland m. m. och Statens skogsförbättringsanslag skulle få utgå bidrag till upprättandet av skogsbruksplaner såsom separat åtgärd med högst 125 kronor per plan.

Herr NILSSON, HJALMAR, (s):

Herr talman! Föreliggande utlåtande från jordbruksutskottet berör åtgärder för det norrländska jordbruket och skogsbruket, som föreslagits i årets statsverksproposition under nionde huvudtiteln. De här punkterna gäller olika förslag om stöd åt det norrländska jordbruket och kanske framför allt det norrländska skogsbruket för att ge möjlighet till skogskomplettering och hjälp till att beså sämre jordbruksmark med skog. Jag betraktar detta som en hjälp till självhjälp åt det mindre jordbruket i Norrland. Det är en hjälp att öka produktionen i olika avseenden, och det är en hjälp för att ge det mindre jordbruket möjlighet till bättre inkomster.

Här har motionerats om ett ökat stöd på de olika punkterna. Motionerna har

Ang. särskilda åtgärder för det norrländska jordbruket och skogsbruket

delvis tillstyrkts och delvis avstyrkts av utskottet, men den skrivning som föreligger är så positiv, att det inte har funnits anledning till reservation på någon punkt utom beträffande punkten I g), som berör skogsbruksplanerna.

Man kan jämföra detta förslag med ett förslag som tidigare behandlats av riksdagen, nämligen stödet till det mindre jordbruket här i landet. Om man gör den jämförelsen tror jag man skall finna, att det är här som förslag verkligen framlägges till positiva åtgärder, förslag till verklig hjälp åt det mindre jordbruket. Jag har alltså inte anledning att framställa något yrkande beträffande utskottets förslag utom i fråga om punkten I g), där jag tillsammans med några andra ledamöter av utskottet avgivit en reservation. Vi anser inte att utskottet skulle ha tillstyrkt motionen 289 i första kammaren av herr Nils Hansson m. fl., där det yrkats att bidrag skall lämnas för upprättande av skogsbruksplaner med högst 125 kronor per plan.

Utskottsmajoritetens förslag i denna punkt om bidrag till upprättande av skogsbruksplaner såsom en separat åtgärd avviker från vad riksdagen beslöt under fjolåret. Då beslöts nämligen att vid finansieringen av sådana planer även skulle kunna inräknas de statsbidragsberättigade kostnaderna för skogsvägsåtgärder. Det nuvarande systemet har ej varit i kraft längre tid än tre kvarts år, och någon negativ erfarenhet av det föreligger oss veterligt inte.

När man granskar utskottets förslag under denna punkt kan man göra sig olika frågor. Förslaget skulle alltså innebära att inte bara enskilda markägare skulle kunna erhålla detta bidrag, utan även föreningar och bolag skulle ha samma möjlighet. Det framgår inte heller av utskottsmajoritetens förslag huruvida det är någon behovsprövning eller ej. Vad jag kan förstå kommer beloppet att kunna utgå till alla som söker, utan någon som helst behovsprövning.

Dessutom har utskottsmajoriteten inte föreslagit några regler för administrationen av denna bidragsgivning. Sådana har inte skisserats upp vare sig i mo-

tionen eller utskottsutlåtandet, och inte heller skogsstyrelsen har, herr talman, något förslag på denna punkt.

Vi vet alltså inte efter vilka normer och under vilka förutsättningar som detta skall administreras och hur bidraget skall utbetalas. Dessutom är det omöjligt att avgöra vem man egentligen subventionerar, den som uppgör planen eller den som skall ha planen.

Det framgår inte heller huruvida de sökande skall erhålla 125 kronor eller om de skall erhålla ett lägre belopp. Det står nämligen, att bidrag skall utgå med högst 125 kronor per plan, och ett sådant uttryck innebär väl att det även kan utgå lägre belopp, men varken i motionen eller i utskottets utlåtande har angivits, efter vilka normer eller beräkningsgrunder man kan komma fram till ifrågavarande bidragsbelopp.

Jag vill påpeka att 1957 års riksdags revisorer uttalade, att lantbruksnämnderna borde undvika sådana smärre utbetalningsbelopp, och på den grunden beslöt 1959 års riksdag att statliga rationaliseringsbidrag som understiger 300 kronor knappast kunde få ifrågakomma. Trots detta har utskottsmajoriteten här föreslagit, att man skall införa ett bidrag på 125 kronor per plan, ett belopp som alltså vida understiger den siffra riksdagen uttalade sig för 1959.

Av utskottets utlåtande framgår att kostnaderna skall tas dels ur anslaget för åtgärder för ökad skogsproduktion i Norrland m. m. och dels från statens skogsförbättringsanslag. Bägge dessa anslag blir alltså naggade i kanten. Det innebär att den positiva åtgärd som består i att man ökat vissa bidrag, framför allt det till åtgärder för ökad skogsproduktion i Norrland, kommer att motverkas om detta utskottsförslag bifalles, vilket ger mindre möjligheter till åtgärder för ökad skogsproduktion i Norrland.

Det är alltså dessa frågor vi reservanter ställt oss inför förslaget från utskottets sida. Vi har funnit att det är så vagt formulerat, att det inte finns några bestämmelser att gå efter, och inte heller några normer för hur bidraget skall ut-

Ang. särskilda åtgärder för det norrländska jordbruket och skogsbruket

betalas eller hur det skall administreras. Därför har vi sagt oss att det är bättre att bibehålla de nuvarande bestämmelserna, som varit i kraft under mycket kort tid, och vinna litet erfarenhet av dem, innan man övergår till ett annat system.

På grund därav, herr talman, ber jag att få yrka bifall till reservationen, som alltså har ett särskilt förslag under punkt I g).

Herr HANSSON, NILS, (fp):

Herr talman! Vid sidan av en utvidgad skoglig yrkesutbildning är det framför allt tre åtgärder som är av särskild vikt när det gäller att främja det enskilda skogsbruket, nämligen för det första en yttre rationalisering genom omarrondering av markerna till ändamålsenliga brukningsenheter, för det andra en lösning av skogsbrukets trafiktekniska problem — främst genom skogsbilvägnätets utbyggnad — och för det tredje ett stimulerande av upprättandet av skogsbruksplaner — man brukar också kalla dem hushållningsplaner — för de enskilda fastigheterna. Allt efter de lokala förhållandena blir någon av dessa åtgärder den mest angelägna. För landet i dess helhet kan man nog i fråga om vikt och betydelse jämställa dessa tre åtgärder — jag menar att jag inte vill sätta dem i någon rangordning.

I proposition nr 162 till föregående års riksdag framhöll departementschefen — och med all rätt — att skogsbruksplanerna var ett synnerligen värdefullt hjälpmedel vid den ekonomiska planläggningen av skogsbruket. Han betonade också att det var angeläget att verksamheten med upprättandet av sådana planer intensifierades. Desto mer överraskande var det därför att uppläggnings av denna verksamhet inte föreslogs följa 1955 års skogsvårdsutrednings av sakkunskapen livligt stödda förslag, som innebar att bidrag från statens skogsförbättringsanslag skulle utgå till upprättandet av skogsbruksplaner som separat åtgärd. I stället kopplades denna bidragsverksamhet på ett rätt

märkligt, jag skulle rent av vilja säga bakvänt sätt samman med planläggningen av skogsvägsföretag och skogsförbättringsföretag som dikning och viss skogsodling. Det kan sägas att bidrag till den primära åtgärden — alltså upprättandet av skogsbruksplan — gjordes beroende av mera sekundära skogsförbättrande åtgärder som för många skogsägare inte ens är eller kan bli aktuella.

Jag vill ännu en gång betona att skogsbruksplaner utom allt tvivel är utomordentlig väl ägnade att stimulera skogsägarnas skogsvårdsintresse, stärka deras kompetens och uppmuntra en rätt inriktad självverksamhet, alltså innebärande just vad herr Hjalmar Nilsson betonade, då han sade att vår strävan i utskottet liksom departementschefens gått ut på att skaffa dem hjälp till självhjälp.

Upprättandet av skogsbruksplanen är dessutom ett kompletterande led i yrkesutbildningen, och planen är en primär förutsättning för större intensitet och naturligtvis bättre planmässighet i det enskilda skogsbruket. Utan planernas uppgifter om kubikmassor, tillväxt, möjligheter till avverkning, dennas lämpliga bedrivande o. s. v. kan helt enkelt inte en rationell och uthållig skogsskötsel bedrivas. Mot bakgrunden av vad jag nu sagt blir för mig reservationen närmast obegriplig.

När utskott och riksdag behandlade detta ärende föregående år, åberopades inga som helst bärande skäl för Kungl. Maj:ts förslag. Och nog är väl reservanternas nu åberopade skäl för sitt ställningstagande — jag innesluter då vad reservanternas talesman här framhållit — påfallande svaga. Det gläder mig för övrigt att inte alla utskottets socialdemokrater står bakom reservationen.

Det är sällan man finner att som skäl för avslag åberopas att ett statsbidrag är för ringa, vilket ju herr Hjalmar Nilsson gjorde. Det här maximala bidraget — 125 kronor per skogsbruksplan — är beräknat med hänsyn till att de mindre skogsägarna skall kunna få ett bidrag om cirka 50 procent av kostnaden för den enklaste form av plan, som de oundgängligen är i behov av. Nu undrade herr

Ang. särskilda åtgärder för det norrländska jordbruket och skogsbruket

Hjalmar Nilsson, varför det just skulle vara dessa 125 kronor och varför det står »högst 125 kronor». Det beror helt enkelt på att om en plan skulle bli billigare, är statsbidraget maximerat till 50 procent. Det är därför som 1955 års skogsvårdsutredning föreslog detta maximbidrag, och det är därför som det står »högst 125 kronor per plan». Blir det billigare än genomsnittet, maximeras bidraget till 50 procent.

Genom denna utformning av stödet till upprättandet av planer ernås en förenklaad administration med automatiskt verkande differentiering av bidragsprocenten. Det är mycket svärbegripligt, att reservanternas i detta sammanhang vill göra gällande, att utskottets linje skulle innebära en »betungande administration» och vidare anmärker på att bidraget utgår oavsett inkomst- och förmögenhetsställning. Det är nämligen just en förenklad administration och en automatiskt verkande differentiering av bidragsprocenten, som utskottet velat ernå och som även på sin tid 1955 års skogsvårdsutredning ville få igenom. För närvarande utgår ju vida högre bidrag än utskottet föreslår till, kan vi nästan säga, privilegierade skogsägare — alltså de som nu kan få bidrag kan alldeles frånsett deras inkomst- eller förmögenhetsställning få ett väsentligt högre bidrag än utskottet nu föreslår, medan andra ställs helt utanför varje bidragsmöjlighet.

Det var en hel del rätt egendomliga uppgifter som herr Hjalmar Nilsson nyss kom med. Han sade att det här gällde min motion, men det är i detta fall många motionärer.

Sedan nämnde han att föreningar och bolag kan få bidrag. Jag kan inte förstå var han fått detta ifrån. Det är bara de enskilda skogsägarna som avses skola få dessa bidrag. Sedan sade han att dessa bestämmelser bara varit i kraft tre fjärdedels år och att det inte finns några negativa erfarenheter. Det kan väl ändå inte ha undgått herr Hjalmar Nilsson, att skogsstyrelsen i sina petita redan yrkat på en ändring och att man från det praktiska skogsbrukets håll enstämmt

reagerat mot den form som detta bidrag har fått.

Herr Hjalmar Nilsson sade att skogsstyrelsen inte har framlagt något förslag i detta fall. Det är riktigt att något sådant inte är åberopat i propositionen, men i skogsstyrelsens petita finns en, jag kan nästan säga enträgen motivering för en ändring i mera praktisk riktning. Och herr Hjalmar Nilssons påstående, att det inte finns några regler, förstår jag inte heller, ty detta anslag och formerna för denna bidragsgivning grundar sig på ett enhälligt förslag från 1955 års skogsvårdsutredning — i vilken herr Erik Severin var ordförande och herr Charles Winroth, ordförande i Svenska skogs- och flottningsarbetareförbundet, var ledamot. Jag vet att det lagts ned ett betydande arbete på att i lämplig form ge denna synnerligen angelägna stimulans åt det enskilda skogsbruket.

Herr talman! Detta ärende gäller inte ökat anslag. Det är bara fråga om att i vettiga former allmänt stimulera en verksamhet, som är av grundläggande betydelse för det enskilda skogsbrukets förkovran. Bakom utskottet står, som jag redan sagt, 1955 års enhälliga skogsutredning. Skogsstyrelsen står också helt bakom — den yrkade, som sagt, i sina petita i höstas på dessa åtgärder — och jag vågar också säga att hela det samlade svenska skogsbruket står bakom den åsikt jag här hävdar. Jag kan i varje fall inte påminna mig att någon enda röst höjts för reservanternas linje. Jag tror inte heller att reservanternas skulle vidhålla sin ståndpunkt, om de haft erfarenhet av nuvarande regleras praktiska verkningar.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr NILSSON, HJALMAR, (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Hansson bestrider riktigheten av de reflexioner jag gjort i anledning av detta utskottsförslag, men om man tittar på s. 11 i utskottsutlåtandet, ser man att i näst sista stycket finns på sex rader angivet att motionen

Ang. särskilda åtgärder för det norrländska jordbruket och skogsbruket

är bifallen, men det finns inga regler, inga normer, och inte heller i motionen finns angivet något liknande, efter vilket dessa bidrag skulle kunna utbetalas. Därför har jag ställt dessa frågor.

Var står det någonstans, herr Hansson, att bidraget skall utgå med 50 procent av skogsbruksplanernas kostnader? Det finns ingenstans i utskottets betänkande något om den saken, inte heller i nionde huvudtitelns motsvarande punkt. Var står det någonstans att inte alla skall erhålla bidraget, även föreningar och bolag? Herr Hansson bestrider att så kan ske, men det finns ingenting sagt där om i utskottets utlåtande. Han åberopar 1955 års skogsvårdsutredning, som har ett enhälligt utlåtande på denna punkt, men, herr Hansson, när beslöt riksdagen att bifalla 1955 års skogsvårdsutrednings förslag i dessa punkter? Det är detta jag måste fråga mig. Det hjälper inte om vi har aldrig så många utredningar; om inte riksdagen beslutat bifalla förslagen, så gäller inte deras bestämmelser.

Jag förstår nog hur det här ligger till. Herr Hanssons motion har bifallits av utskottet, och sedan litat man på att de grunder som riksdagen fastställde i fjol även i fortsättningen skall reglera det man föreslår i år. Men om vi i dag beslutar med utskottsmajoriteten, så gäller ju reglerna från i fjol inte längre. Skall båda reglerna gälla, eller vad skall vi rätta oss efter under kommande år? Det är dessa frågor reservanterna ställt sig.

Herr HANSSON, NILS, (fp) kort genmäle:

Herr talman! Kungl. skogsstyrelsen har i sina petita motiverat en rekommendation att följa 1955 års skogsvårdsutrednings förslag. Jag har inte dessa petita här, men alla regler är där fullt klara. Herr Hjalmar Nilsson tycks tro att utbetalningen skulle vara någonting märkvärdigt. I 99 fall av 100 blir det så att vederbörande markägare på sin räkning får ett avdrag med 125 kronor eller mindre allt efter den tid som arbetet har tagit. Reglerna finns alltså

Herr NILSSON, HJALMAR, (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Nils Hansson åberopar skogsstyrelsens petita. Det är en skrivelse till Kungl. Maj:t med hemställan i de olika frågorna. Om Kungl. Maj:t icke tagit upp detta i propositionen, kan icke de däri föreslagna reglerna bli gällande, efter vad jag kan förstå. Det innebär ju att vi måste fatta beslut om reglerna här i dag, om vi över huvudet taget skall ha några regler för nästkommande år. Skogsstyrelsen kan icke ensam bestämma hur pengarna skall utbetalas, utan att riksdagen fattat beslut i frågan.

Utskottsmajoriteten har här icke föreslagit några andra normer än ett belopp per skogsbruksplan, och sedan överlåter majoriteten till Guds försyn att det skall bli någon ordning på detta under kommande år. Det är ett sådant förhållande som reservanterna inte vill vara med på.

Herr PERSSON, HELMER, (k):

Herr talman! Vi har väckt en motion, som bara delvis har anknytning till föreliggande utskottsutlåtande, men såvitt jag förstår har utskottet kort och snävt men mycket bestämt avvisat hela vår motion. Motiveringen är väl närmast den, att utskottet anser att den utredning som arbetar redan har sådana direktiv att de täcker de önskemål som vi framfört i vår motion. Jag betvivlar emellertid att så är fallet. Vår motion handlar om åtgärder, som berör praktiskt taget hela den svenska jordbrukspolitiken, och den är alltså inte begränsad till norrländska förhållanden.

Vilka problem finns då upptagna i vår motion? Jo, för det första att skapa ekonomiska betingelser för småbrukarna att skaffa jord och skog och att man därvid inte bara kör på den s. k. sammanlagningsslinjen utan också observerar de stora jorddomänerna, från vilka

Ang. särskilda åtgärder för det norrländska jordbruket och skogsbruket

man kan avdela jord och skog åt småbrukarna, och för det andra vilka åtgärder som måste till för att bringa ned jordbrukets utgifter och lätta på den kapitalbelastning som nu åvilar detsamma. År 1958, för att ta ett exempel, inköptes till det svenska jordbruket maskiner, redskap, drivmedel och handelsgödsel för i runt tal 700 miljoner kronor. Jordbrukets krediter har fördubblats under den senaste femtonårsperioden, och därav följer naturligtvis också att räntebelastningen för jordbruket har blivit mycket större. För det tredje har vi ånyo fäst uppmärksamheten på nödvändigheten av starkt statligt stöd för att utveckla Kooperationer inom jordbruket. Efter vad jag fattar av utskottsutlåtandet har man över huvud taget inte befattat sig med dessa problem. Vårt yrkande har begränsats till en hemställan att de i motionen framförda synpunkterna överlämnas till den pågående utredningen angående riktlinjerna för den framtida jordbrukspolitik.

Med det anförda, herr talman, ber jag att få yrka bifall till motionerna I: 377 och II: 439.

Herr HANSSON, NILS, (fp):

Herr talman! Jag har kontrollerat de tillstyrkta motionerna. I dessa finns ett utdrag ur skogsstyrelsens petita, vilket bör vara alldeles tillfyllest för att skingra alla farhågor som herr Hjalmar Nilsson här har dragit upp i fråga om reglerna, utbetalningarna och annat. Det är, tycker jag, rätt krystade invändningar. När vi diskuterade denna sak i utskottet kom aldrig dessa erinringar fram, och jag kan inte heller påminna mig att vi på något sätt berörde detta i debatten föregående år. Jag tror att reglerna ligger helt klara. De är för övrigt så enkla, att de inte bör vålla några tolkningsbesvär eller dylikt.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad under överläggningen yrkats propositioner komme att framställas först särskilt beträffande punkterna I a—I f av utskottets i det

nu ifrågavarande utlåtandet gjorda hemställan, därefter särskilt angående punkten I g, vidare särskilt rörande punkten I h samt slutligen särskilt i fråga om punkten II.

På gjord proposition bifölls vad utskottet i punkterna I a—I f hemställt.

Sedermera gjorde herr talmannen enligt de beträffande punkten I g förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i denna punkt hemställt samt vidare på godkännande av den av herr Hjalmar Nilsson m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Nilsson, Hjalmar, begärde voting, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 32 punkten I g, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes den av herr Hjalmar Nilsson m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för nej-propositionen.

Då emellertid herr Hansson, Nils, begärde rösträkning, verkställdes nu voting medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 62;

Nej — 74.

Därjämte hade 4 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Härefter bifölls på gjord proposition vad utskottet i punkten I h hemställt.

Därpå gjordes i enlighet med de rörande punkten II framkomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet hemställt samt vidare på bifall till motionerna I: 377 och II: 439; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Vid förnyad föredragning av jordbruksutskottets memorial nr 34, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om anslag till Särskilt stöd åt det mindre jordbruket, godkändes den i detta memorial föreslagna voteringspropositionen.

Herr TALMANNEN anförde:

Jag erinrar om att, såsom tidigare tillkännagivits, gemensam votering i fråga om anslaget till Särskilt stöd åt det mindre jordbruket kommer att äga rum fredagen den 26 ds kl. 11.00.

Anmälades och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 297, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upprustning av forskning, försök och högre undervisning på jordbruks- och trädgårdsområdena jämte i ämnet väckta motioner; samt

nr 298, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa ytterligare åtgärder för kvalitetsförbättring av matpotatis jämte i ämnet väckta motioner.

Anmälades och godkändes tredje lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 311, till Konungen i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 26 § lagen den 19 juni 1942 (nr 429) om hyresreglering m. m., så ock om fortsatt giltighet av samma lag, m. m., dels ock i ämnet väckta motioner.

Anmälades och godkändes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 312, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag till lag om handräkning vid taxeringsrevision m. m.

Anmälades och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 313, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i rusdrycksförsäljningsförordningen den 26 maj 1954 (nr 521); och

nr 314, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 15 november 1912 (nr 298) om provianteringsfrilager, m. m.

Anmälades bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 317, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag om förbättrad taxeringskontroll, såvitt propositionen hänvisats till bevillningsutskottet, jämte i ämnet väckta motioner.

Skrivelseförslaget godkändes under förutsättning att utskottets hemställan i betänkande nr 50 bifölles även av andra kammaren.

Anmälades och bordlades

konstitutionsutskottets memorial nr 17, angående uppskov med behandling av vissa ärenden;

statsutskottets utlåtanden och memorial:

nr 128, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag för budgetåret 1961/62 till Bidrag till internationell hjälpverksamhet jämte i ämnet väckta motioner;

nr 129, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1961/62 till statens blindskolor och dövskolor m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 130, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ökad utbildning av läkare och tandläkare m. m.;

nr 131, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående dels anslag för budgetåret 1961/62 till naturastipendier åt studerande vid universiteten m. fl. läroanstalter m. m., dels ock åtgärder för avskrivning av vissa studielån jämte i ämnet väckta motioner;

nr 132, i anledning av väckta motioner om statsanslag till forskning om medicinska medel för familjeplanering;

nr 133, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående kapitaltillskott till Scandinavian Airlines System (SAS), m. m., jämte i ämnet väckta motioner;

nr 134, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1960/61, i vad propositionen avser avskrivning av nya kapitalinvesteringar m. m., jämte i ämnet väckta motioner;

nr 135, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om avsättning av kommunal-skattemedel till budgetutjämningsfonden för budgetåret 1961/62;

nr 136, angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1961/62;

nr 139, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om organisationen för undervisning och vård av barn med komplicerad utvecklingshämning m. m.;

nr 140, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag om anslag för budgetåret 1961/62 till avskrivning av nya kapitalinvesteringar jämte i ämnet väckta motioner; samt

nr 141, i anledning av motioner, väckta i anslutning till Kungl. Maj:ts förslag angående komplettering av riksstatsförslaget för budgetåret 1961/62 m. m.;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 57, i anledning av väckta motioner angående avdragsrätt vid beskattningen för studieunderstöd samt för amortering av studieskuld, m. m.; samt

nr 59, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i förordningen den 19 november 1914 (nr 383) angående stämpelavgiften jämte i ämnet väckt motion;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 41, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om förfarandet i anmärkningsmål, m. m., dels ock i ämnet väckta motioner;

nr 42, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 6 juni 1925 (nr 170) om polisväsendet i riket;

nr 43, i anledning av väckt motion om åtgärder med anledning av att de nordiska ländernas straffskalor icke överensstämmer; samt

nr 44, i anledning av väckta motioner om visst tillägg till 4 § instruktionen för riksdagens ombudsmän;

tredje lagutskottets utlåtanden och memorial:

nr 26, i anledning av motioner om vissa ändringar i den för Kopparbergs län gällande särlagstiftningen på fastighetsrättens område;

nr 27, anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till nya författningsbestämmelser rörande tillverkning av och handel med fodermedel m. m., dels ock i ämnet väckta motioner; samt

nr 28, angående uppskov med behandlingen av vissa utskottet tilldelade ärenden; ävensom

jordbruksutskottets memorial nr 33, angående uppskov med behandlingen av vissa till jordbruksutskottet hänvisade ärenden.

Justerades ytterligare protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 22.40.

In fidem

K.-G. Lindelöw